Ernst Theodor Amadeus Hoffmann
Elixirele diavolului

ELIXIRELE DIAVOLULUI
Însemnări rămase de la
FRATELE MEDARDUS,
călugăr capucin
Editate de
autorul *Povestirilor fantastice în maniera lui Callot*

PREFAŢA AUTORULUI

Cât de mult aş dori, îngăduitorule cititor, să te conduc sub acei platani întunecoşi unde am citit pentru întâia oară strania istorisire a fratelui Medardus! Te-ai aşeza lângă mine pe aceeaşi bancă de piatră, pe jumătate pitită între arbuşti înmiresmaţi şi flori viu colorate; ca şi mine, cuprins de dor, ai contempla munţii albaştri năvălind din spatele văii însorite ce se întinde în faţa noastră la capătul aleii acoperite de frunziş. Şi, dacă ţi-ai întoarce privirea, la nici douăzeci de paşi în spatele nostru, ai zări o clădire gotică cu un portal bogat împrejmuit de statui. Printre crengile întunecate ale platanilor, te privesc cu ochi limpezi şi vii chipurile sfinţilor; sunt proaspetele fresce împodobind zidurile largi. Soarele apare în toată splendoarea lui deasupra munţilor, adierea înserării iscă pretutindeni viaţă şi mişcare. Şoptind şi foşnind, voci minunate trec dincolo de arbori şi tufişuri: de parcă ar urca şi urca mereu spre cântec şi sunet de orgă, aşa răzbat ele din depărtare până aici. Bărbaţi gravi păşesc în tăcere, în veşminte cu falduri largi, înălţând priviri smerite prin aleile cu bolţi de ramuri verzi. Să fi înviat oare portretele sfinţilor care au coborât din chenarele lor impunătoare? Te împresoară fiorii tainici ai fermecătoarelor viituri şi legende oglindite acolo, ţi se pare că totul se întâmplă sub ochii tăi şi, de bună voie, înclini să crezi în ele. În această stare sufletească, ai citi povestea lui Medardus şi ai vrea şi tu să iei straniile viziuni ale călugărului drept mai mult decât jocul nesăbuit al unei imaginaţii înfierbântate.

Deoarece dumneata, bunule cititor, ai contemplat chiar acum chipuri de sfinţi, o mănăstire şi nişte călugări, îmi pot îngădui să-ţi mărturisesc că te-am condus în splendida grădină a mănăstirii capucinilor, din B.

Pe când poposisern odinioară timp de câteva zile în această mănăstire, venerabilul prior mi-a arătat însemnările lăsate de fratele Medardus şi păstrate

în arhivă ca o simplă curiozitate, şi numai cu greu am putut birui temerile priorului şi să-l înduplec să mi le încredinţeze. De fapt, spunea bătrânul, ele ar fi trebuit să fie arse. Nu fără teamă că ai putea fi, bunule cititor, de părerea priorului, îţi pun în mână cartea alcătuită din acele însemnări. Dar dacă te încumeţi să hoinăreşti împreună cu Medardus, de parcă i-ai fi un credincios tovarăş de drum, prin coridoare şi celule întunecoase, prin lumea aceea atât de colorată şi să înduri alături de dânsul tot ce e înfiorător, groaznic, smintit şi năstruşnic în viaţa lui, atunci poate că te va desfăta diversitatea de imagini pe care ţi le va înfăţişa acea camera obscura. *Se mai poate întâmpla ca tot ce-ţi pare amorf, să prindă contur şi să ţi se înfăţişeze limpede de îndată ce-l vei privi mai atent. Recunoşti sămânţa tainică pe care o fatalitate oarbă a făcut-o să încolţească şi să devină o plantă în codiţă cu mii de vrejuri, până ce o singură floare, prinzând rod, absoarbe toată seva care dă viaţă plantei şi ucide însăşi sămânţa.*

După ce am citit, cu sârguinţa cuvenită, însemnările călugărului Medardus, lucru nu prea uşor, deoarece răposatul avea o scriere măruntă, neciteaţă, ca de călugăr, mi s-a părut că tot ce noi numim îndeobşte vis şi închipuire, ar putea prea bine fi recunoaşterea simbolică a acelui fir tainic care ne străbate viaţa, înnodând-o strâns în toate împrejurările ei, încât rătăcit trebuie să fie socotit cel ce crede că a dobândit cu acea cunoaştere puterea de a rupe cu sila firul şi de a înfrunta forţa tenebroasă ce dispune de noi.

Poate că, bunule cititor, eşti şi dumneata de părerea mea, ceea ce, din motive temeinice, aş dori din toată inima.

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I
Anii copilăriei şi viaţa monahală

Niciodată nu mi-a vorbit mama despre felul de viaţă al tatălui meu. Dar dacă îmi reamintesc tot ceea ce, încă din fragedă copilărie, mi-a povestit despre el, atunci sunt încredinţat că era un bărbat dotat cu o adâncă înţelepciune în cunoaşterea vieţii. Tocmai din aceste povestiri şi alte amănunte în legătură cu viaţa ei de mai înainte, pe care abia mai târziu aveam să le pricep, ştiu că părinţii mei, dintr-un trai confortabil de oameni cât se poate de bogaţi, decăzuseră în cea mai neagră şi amară sărăcie, că tatăl meu, ispitit de Cel Rău, a comis o mare nelegiuire şi că apoi, după mulţi ani, când graţia divină i-a

luminat calea, a înţeles să-şi ispăşească vina printr-un pelerinaj la Teiul Sfânt, în foarte îndepărtata şi fericită Prusie. Pe drumul anevoios al pribegiei, mama mea simţi pentru primi oară că îndelungata lor căsnicie nu va rămâne nerodnică aşa cum se temea tata şi, cu toată sărăcia în care se zbătea, era în culmea. bucuriei, fiindcă, în felul acesta, o viziune în care sfântul Bernardus îi aducea consolarea şi iertarea paratului, făgăduindu-i naşterea unui fiu, se înfăptuia.

Ajunşi la Teiul Sfânt, tatăl meu se îmbolnăvi şi, cu cât se împotrivea să atribuie starea lui grelelor prescripţii ale pocăinţei fără a ţine seama de slăbiciunea sa, cu atât răul creştea. Muri, izbăvit şi împăcat cu sine, în aceeaşi clipă în care eu mă năşteam.

De îndată ce am început să cunosc lumea, mi-au răsărit în minte duioasele imagini ale mănăstirii şi ale impunătoarei biserici de la Teiul Sfânt. Mai simt şi acum în jurul meu freamătul întunecatei păduri, mă mai învăluie mireasma ierburilor bogate, florile în culori vii care mi-au încântat copilăria. Nici un animal veninos, nici o insectă dăunătoare nu sălăşluieşte în sfântul lăcaş al acestor aleşi ai Domnului. Nici bâzâitul muştelor, nici ţârâitul greierilor nu întrerup tăcerea locului unde răsună numai cântecele evlavioase ale preoţilor care, o dată cu pelerinii, trec în şiruri lungi, agitând cădelniţe de aur din care se înalţă mirosul de tămâie. Văd aievea, în mijlocul bisericii, trunchiul Teiului înfăşurat în argint, pe care îngerii au aşezat chipul Fecioarei făcătoare de minuni. Îmi mai zâmbesc, în veşmintele lor multicolore, sfinţii de pe ziduri şi de pe tavanul bisericii. Povestirile mamei mele despre minunata biserică, unde durerea ei cea mai adâncă şi-a găsit o alinare plină de har, au pătruns atât de profund în fiinţa mea, ca şi cum le-aş fi văzut şi trăit eu însumi, fără a ţine seama că e cu neputinţă ca amintirea mea să ajungă până acolo, căci mama mea a părăsit, după un an şl jumătate, locul acela sfânt. Astfel mi se pare că eu însumi am văzut o dată în biserica pustie impunătoarea statură a unui bărbat plin de seriozitate şi că el a fost acel pictor străin, apărut în vremuri străvechi tocmai când a fost clădită biserica aceea, căruia nimeni nu-i înţelegea graiul şi care, cu mână măiastră, zugrăvise biserica în chip atât de strălucitor, dar dispăruse de îndată ce o terminase. Aşa, îmi mai amintesc de un bătrân pelerin, cu barba lungă şi albă, în haine ciudate, care mă ducea adesea pe braţe prin pădure, căuta muşchi, pietre colorate şi se juca tot timpul cu mine; cu toate acestea am siguranţa că numai din descrierea mamei mele chipul lui s-a închegat atât de viu în mintea mea.

Odată aduse cu sine un băiat frumos, de aceeaşi vârstă cu mine. Stăteam în iarbă, alintându-ne şi sărutându-ne; îi dăruiam toate pietrele mele colorate şi el se pricepea să îmbine, pe pământ, tot felul de figuri, dar mai totdeauna se închega la urmă semnul crucii. Mama şedea lângă noi pe o bancă de piatră şi

bătrânul, stând în spatele ei, privea cu o seriozitate îngăduitoare la jocurile noastre copilăreşti.

Deodată se iviră dintre tufe câţiva băieţi care, după îmbrăcăminte şi înfăţişare, păreau să fi venit numai din curiozitate la Teiul Sfânt. Unul dintre ei strigă, râzând, când ne văzu:

— Ia te uită, o sfântă familie! Un bun subiect pentru mapa mea!

Şi într-adevăr, scoase hârtie şi creion şi se pregătea să ne deseneze, dar bătrânul pelerin, ridicându-şi capul, strigă furios:

— Batjocoritor nemernic, ai vrea să fii un artist, dar în sufletul tău n-a pătruns niciodată flacăra credinţei şi a iubirii; operele tale vor rămâne fără viaţă şi reci, aşa cum eşti tu însuţi; ca un Prigonit, vei deznădăjdui într-o singurătate pustie şi vei pieri în propria-ţi nevolnicie!

Uluiţi, băieţii fugiră cât putură mai repede. Bătrânul pelerin zise către mama mea:

— V-am adus astăzi un copil minunat, ca să trezească în fiul vostru scânteia dragostei, dar sunt nevoit să-l iau de la voi, şi nu-l veţi mai vedea, de bună seamă, după cum nici pe mine nu mă veţi mai vedea. Fiul vostru e înzestrat cu multe daruri, dar păcatul tatălui dospeşte în sângele lui; ar putea totuşi să se înalţe în luptă curajoasă pentru credinţă; lăsaţi-l să se facă preot!

Mama nu mai contenea să stăruie asupra impresiei adânci şi de neşters pe care i-o lăsaseră cuvintele pelerinului; totuşi, hotărî în pofida lor să nu impună nici o constrângere vocaţiei mele, ci să aştepte liniştită sentinţa destinului şi încotro mă va îndrepta el, dânsa neputând spera să-mi dea o educaţie mai aleasă decât aceea ce sta în puterea ei.

Amintirile mele mai vii, izvorâte din propria-mi trăire, încep din clipa când mama, în drumul ei spre patrie, venise la mănăstirea de călugăriţe benedictine, a cărei stareţă înnobilată, cunoscându-l pe tatăl meu, o primi cu prietenie.

Epoca legată de întâmplarea cu bătrânul pelerin, pe care o cunosc doar ca martor ocular, aşa că mama numai din consideraţie pentru cuvintele pictorului şi ale bătrânului pelerin a întregit-o, până în momentul când, pentru prima oară, m-a adus la stareţă, prezintă un mare gol în memoria mea: nici cea mai mică amintire nu mi-a rămas din toate astea. M-am regăsit abia când mama îmi reparase şi-mi aranjase îmbrăcămintea pe cât i-a fost posibil. A cumpărat panglici noi în oraş, mi-a tuns părul care crescuse sălbatic, m-a dichisit cu multă migală şi m-a îndemnat să am o purtare cât se poate de supusă şi de smerită faţă de doamna stareţă. În sfârşit, am urcat, de mină cu mama, treptele largi de piatră şi am pătruns în încăperea înaltă şi boltită, împodobită cu portrete de sfinţi, unde am găsit-o pe prinţesă. Era o femeie înaltă şi majestuoasă, căreia portul ordinului îi dădea o demnitate ce impunea respect. Mă fixă cu o privire serioasă care mă pătrundea până-n adâncul

sufletului şi întrebă:

— Acesta e fiul vostru?

Vocea ei, întreaga ei înfăţişare, ambianţa străină, înălţimea încăperii, tablourile, totul mă impresionase atât de puternic, încât, cuprins de o înfiorare lăuntrică, începui să plâng amar. Atunci vorbi prinţesa, în timp ce mă privi cu mai multă bunătate şi blândeţe:

— Ce ai, micuţule? Te temi de mine? Cum îl cheamă pe fiul vostru, scumpă doamnă?

— Franz, răspunse mama mea.

Atunci prinţesa exclamă cu adâncă duioşie:

— Franciskus! şi mă apropie de dânsa strângându-mă impetuos la piept, dar în aceeaşi clipă o durere grozavă pe care o simţii la gât îmi prilejui un ţipăt ascuţit, astfel încât prinţesa, speriată, îmi dădu drumul, pe când mama, consternată de purtarea mea, se repezi la mine ca să mă ia imediat de acolo. Dar prinţesa nu-i dădu voie. Întâmplarea făcuse ca o cruce de diamante pe care o purta la piept să mă zgârie atât de rău la gât în timp ce mă îmbrăţişa, încât locul se învineţise.

— Sărmane Franz, spuse prinţesa, te-am făcut să suferi; dar vreau să rămânem buni prieteni!

O călugăriţă aduse prăjituri şi vin dulce iar eu, devenind mai îndrăzneţ, nu mă lăsai rugat şi mă înfruptai zdravăn din dulciurile pe care nobila femeie mi le băga în gură, căci se aşezase şi mă luase în braţe. Când înghiţii câteva picături din licoarea aromată, necunoscută de mine până atunci, agerimea minţii mele, vioiciunea care, după spusele mamei, îmi erau caracteristice din fragedă copilărie, îmi reveniră pe loc. Râdeam şi pălăvrăgeam spre marea desfătare a stareţei şi a celeilalte călugăriţe rămasă cu noi.

Nici acum nu-mi explic cum îi dăduse mamei în gând să mă îndemne să vorbesc despre frumoasele obiceiuri din locul meu de baştină, pe când eu, ca inspirat de o forţă superioară, îi deseriam atât de viu minunatele tablouri ale pictorului străin, ca şi cum le-aş fi cuprins în adâncul spiritului meu. Mă avântam în frumoasele întâmplări din viaţa sfinţilor, de parcă aş fi fost iniţiat şi familiarizat cu toate scrierile bisericeşti. Prinţesa şi chiar mama se uitau uimite la mine, dar cu cât vorbeam mai mult, cu atât eram mai înflăcărat şi când, în cele din urmă, prinţesa mă întrebă:

— Spune, copilul meu drag, de unde ştii toate astea?

Răspunsei, fără a sta o clipă la gânduri, că băiatul cel frumos adus cândva de un pelerin străin mi-a tălmăcit tablourile din biserică, până şi cele împodobite cu pietre scumpe, dar nu numai că mi-a dezlegat tâlcul fiecăruia, ci mi-a spus şi alte poveşti religioase.

Sunase pentru vecernie, călugăriţa împachetă într-o pungă o mulţime de

dulciuri pe care mi le dădu şi le luai cu multă plăcere. Stareţa se ridică şi îi spuse mamei:

— Îl primesc pe fiul vostru ca elev al meu, draga mea, şi de acum înainte voi avea grijă de el.

Mama nu mai putea vorbi de emoţie şi, vărsând lacrimi fierbinţi, sărută mâinile stareţei. Eram gata să ieşim pe uşă, când stareţa veni după noi, mă ridică iar, şi, ferind crucea, mă strânse la piept, plângând cu hohote, astfel încât lacrimile fierbinţi îmi căzură pe frunte, şi exclamă:

— Franciskus, să rămâi credincios şi cinstit!

Am fost adânc mişcat, aşa că am început să plâng şi eu, fără să ştiu de ce anume.

Prin protecţia stareţei, mica gospodărie a mamei mele, care locuia nu departe de mănăstire la o mică fermă, căpătă o altă înfăţişare. Starea noastră se îmbunătăţire, eram mai bine îmbrăcat şi luam lecţii de la un preot, iar când acesta slujea în biserica mănăstirii, făceam parte din corul de băieţi.

Cum mă învăluie ca un vis frumos amintirea acestei fericite tinereţi! Ah, ca o ţară îndepărtată a minunilor, unde sălăşluieşte bucuria şi seninătatea netulburată a unei minţi sincere şi naive de copil, stă patria departe, departe, în urma mea, dar, când privesc îndărăt, se cască o prăpastie care no-a despărţit pentru totdeauna.

Pătruns de un dor aprig, aş vrea să recunosc tot mai mult fiinţele dragi pe care le zăresc ca în luciul purpuriu al auroiei, pribegind dincolo şi mi se pare că aud vocile lor duioase. Ah, există oare un abis prin care iubirea cu aripile ei puternice să nu se poată strecura? Ce înseamnă pentru dragoste spaţiul şi timpul? Nu trăieşte ea oare în închipuire şi are cumva o limită? Dar arătări sumbre apar, înghesuindu-se în şiruri tot mai dese şi, strângându-se tot mai mult în jurul meu, îmi acoperă vederea şi-mi împresoară mintea cu suferinţele prezentului, încât până şi dorul care mă umple de suferinţe şi delicii fără nume, devine un chin ucigător şi fără leac.

Preotul era bunătatea însăşi, ştia să frâneze agerimea spiritului meu, ştia să-şi adapteze lecţia la puterea mea de înţelegere, încât aflam în ora lui o adevărată plăcere şi făceam progrese rapide.

Pe mama o iubeam nespus, dar pe stareţă o veneram ca pe o sfântă şi era o adevărată sărbătoare când aveam voie s-o văd. De fiecare dată îmi propuneam să strălucesc în faţa ei cu noile cunoştinţe dobândite, dar când venea, când îmi vorbea prietenos, abia dacă puteam scoate un cuvânt, voiam numai s-o privesc şi s-o ascult. Fiecare cuvânt al ei îmi pătrundea adânc în suflet şi când îi vorbeam mă simţeam ziua întreagă într-o înaripată stare sărbătorească iar imaginea ei mă însoţea în plimbările mele.

Ce sentiment negrăit mă înfiora când, agitând cădelniţa în altarul de sus,

sunetele orgii se revărsau din strană, umflându-se ca un şuvoi năvalnic, târându-mă cu el — şi când, apoi, recunoşteam vocea ei care, o dată cu imnul, pătrundea ca o rază luminoasă până la mine, umplându-mi sufletul cu mesajul Celui Suprem, Celui mai sfânt dintre sfinţi! Dar cea mai măreaţă zi de care m-am bucurat săptămâni întregi şi la care nu mă pot gândi fără emoţie, a fost sărbătoarea Sfântului Bernardus, patronul benedictinilor, comemorat printr-un hram dintre cele mai solemne. Cu o zi înainte se revărsa din oraşul învecinat şi din toată împrejurimea o mulţime de oameni care îşi petreceau noaptea pe pajiştea înfloritã aparţânând mănăstirii, astfel că vălmăşagul voios nu contenea nici ziua nici noaptea. Nu-mi amintesc ca vremea să fi fost vreodată neprielnică în acest anotimp (ziua Sf. Bernardus cade în august). Într-un amestec pestriţ, vedeai îndreptându-se într-acolo pelerini cucernici, cântând imnuri de slavă, dincoace flăcăi zbenguindu-se cu fete îmbrăcate în rochii de duminică, clerici în contemplaţie evlavioasă, cu mâinile împreunate smerelnic, cu privirea pierdută în nori, familii de târgoveţi aşezaţi în iarbă, despachetând coşurile pline cu merinde şi înfruptându-se din ele. Zvon de veselie, cântece religioase, suspinele adânci ale celor veniţi pentru penitenţă, râsul celor bucuroşi, vaiete, chiote, entuziasm, glume, rugăciuni împlinite ca într-un minunat concert ameţitor umpleau văzduhul. Dar de cum suna clopotul mănăstirii, vuietul înceta dintr-o dată — şi cât cuprindeai cu ochii — toţi, strânşi în şiruri dese, îngenuncheau şi doar murmurul confuz al rugăciunii întrerupea nobila tăcere. Cu ultima bătaie de clopot, mulţimea pestriţă iar se învălmăşea şi din nou izbucnea larma voioasă.

Episcopul însuşi, care îşi are scaunul în oraşul vecin, de ziua Sf. Bernardus, asistat de clerul subaltern al ctitoriei princiare, oficia slujba solemnă şi capela lui înălţată pe o tribună alături de marele altar, împodobită cu ţesături de preţ, împlinea partea muzicală.

Astăzi încă, emoţiile care mi-au înfiorat atunci inima nu s-au pierdut, renasc cu prospeţimea tinereţii, când mă gândesc la acea vreme fericită care a trecut, vai, prea repede! Adânc întipărită în memorie mi-a rămas acea *Gloria* care a fost cântată de câteva ori, compoziţie pe care prinţesa o iubea cu deosebire. Când episcopul intona *Gloria* şi vocile tulmultuoase ale corului fremătau: *Gloria in excelsis deo!*[1]*,* nu era oare de parcă s-ar fi deschis împărăţia norilor peste marele altar? — Da, încă şi acum se însufleţeau printr-o minume divină îngeraşii pictaţi, şi serafimii fluturau cu vioiciune aripile puternice şi pluteau deasupra capului nostru, preamărind pe Dumnezeu în cântece şi sunete de harfă.

M-am cufundat în contemplarea mută a smereniei inspirate care mă purta prin nori luminoşi în îndepărtatul ţinut natal, atât de cunoscut mie. În

[1] Slavă lui Dumnezeu în ceruri! (Lat.)

timp ce în pădurea înmiresmată răsunau vocile armonioase ale îngerilor, şi băiatul acela minunat se ivi ca din tufe înalte de crini şi mă-ntrebă zâmbind:

— Unde ai fost atâta timp, Franciskus? Am cules multe flori colorate şi frumoase, vreau să ţi le dăruiesc pe toate dacă vei rămâne la mine şi mă vei iubi de-a pururea!

După înalta slujbă, călugăriţele în frunte cu stareţa împodobită cu comanac şi în mână cu toiagul de argint porniră într-o procesiune sărbătorească prin coridoarele mănăstirii şi prin biserică. Câtă pietate, câtă demnitate, câtă măreţie suprapământească radia din fiecare privire a minunatei femei, înfrumuseţându-i fiecare gest! Era însăşi întruchiparea bisericii glorioase răspândind har şi binecuvântare asupra mulţimii de credincioşi. M-aş fi aruncat bucuros la picioarele ei de câte ori privirea ei se oprea întâmplător asupră-mi. După terminarea serviciului divin, preoţimea ca şi orchestra episcopului erau ospătate în marea sală a mănăstirii. Mai mulţi enoriaşi ai mănăstirii, diaconi, neguţători din oraş, participau la festin şi eu, deoarece capelmaistrul episcopului mă îndrăgise şi se ocupa bucuros de mine, a trebuit să iau parte. Dacă, la început, fiinţa mea lăuntrică, pătrunsă de flacăra sfintei evlavii, se îndreptase cu totul spre cer, de astă dată viaţa voioasă mă cuceri şi mă învălui cu imaginile ei colorate. Tot felul de povestiri vesele, glume şi snoave se perindau în râsetele zgomotoase ale oaspeţilor, în timp ce sticlele erau golite zdravăn până când se înseră şi trăsurile se pregăteau de întoarcere.

Împlinisem şaisprezece ani când preotul îmi spuse că sunt acum destul de pregătit ca să încep studiile teologice mai înalte în seminarul oraşului învecinat, căci mă hotărâsem definitiv pentru cariera preoţească, ceea ce o bucurase nespus de mult pe mama; ea vedea în hotărârea mea, lămurite şi împlinite, prezicerile misterioase ale pelerinului care, într-un anumit fel, erau în legătură cu ciudata viziune a tatălui meu, necunoscută mie. Prin hotărârea mea, mama credea că sufletul tatălui meu va fi izbăvit şi scăpat de chinul blestemului veşnic. Chiar şi prinţesa pe care am putut-o vedea numai în vorbitor, mi-a lăudat mult intenţia, repetându-şi făgăduinţa că-mi va da sprijinul necesar pentru dobândirea unei demnităţi clericale. Deşi oraşul era atât de aproape încât putea fi văzut din turlele mănăstirii, iar unii pietoni robuşti din oraş îşi alegeau pentru plimbările lor încântătoarele împrejurimi ale acesteia, mi-a fost foarte greu să mă despart de mama, de minunata femeie pe care o veneram în sinea mea, şi de bunul meu învăţător. Este ştiut că durerea despărţirii, fie ea la cât de mică distanţă de cercul celor dragi, este la fel de vie ca şi la cele mai mari depărtări. Stareţa era impresionată în chip deosebit, vocea îi tremura de emoţie, în timp ce rostea cuvinte înduioşătoare, pline de îndemnuri bune. Îmi dărui nişte mătănii graţioase şi o cărticică de rugăciuni împodobită cu poze viu colorate. Îmi dăduse o scrisoare de recomandaţie către

egumenul mănăstirii de capucini din oraş, sfătuindu-mă să-l caut de cum sosesc, fiindcă mă va sprijini bucuros, prin toate mijloacele.

Fără îndoială că nu există nicăieri un ţinut mai încântător decât cel în care se adăposteşte, chiar în preajma oraşului, mănăstirea capucinilor. De câte ori mă plimbam pe alei când spre un pilc de copaci, când spre altul, splendidul parc cu perspectivă înspre munţi îmi apărea strălucitor de noi frumuseţi. Chiar în acest parc l-am întâlnit pe egumenul Leonardus, când am vizitat pentru întâia oară mănăstirea şi i-am înmânat scrisoarea de recomandaţie a stareţei. Amabilitatea firească a superiorului crescu şi mai mult la citirea misivei şi ştiu să vorbească atât de entuziasmat despre minunata femeie pe care o cunoscuse în anii tinereţii la Roma, încât chiar din prima clipă mă cuceri cu totul. Era înconjurat de călugări şi încă de la prima privire puteai recunoaşte relaţiile dintre egumen şi monahii fraţi, întreaga organizaţie mănăstirească, ca şi felul de viaţă de acolo; liniştea şi seninătatea spiritului care emana din înfăţişarea egumenului, se răspândea asupra întregului anturaj. Nu se vedea nicăieri nici urmă de acea descurajare sau de însingurare duşmănoasă mocnind în suflete, care se observă de altminteri pe chipurile schimnicilor. Abstracţie făcând de regulile severe ale Ordinului, îndatoririle religioase ale stareţului Leonardus izvorau mai mult din necesitatea spiritului îndreptat spre cele cereşti, decât dintr-o ispăşire ascetică a păcatului înrădăcinat în firea umană; se pricepea să aprindă în aşa fel flacăra smereniei în sufletele fraţilor, încât deasupra tuturor obligaţiilor ce le incumbă respectarea prescripţiilor mănăstireşti, se revărsa o seninătate şi o tihnă care, de fapt, împrumutau micimii pământeşti o esenţă superioară. Leonardus ştia să întreţină până şi un anumit contact cuviincios cu lumea din afară, ceea ce pentru fraţi nu putea fi decât salutar. Donaţii bogate acordate din toate părţile mult respectatei mănăstiri îngăduiau, în anumite zile, ospătarea îmbelşugată în refectoriu a prietenilor şi ocrotitorilor ei. La asemenea ocazii se întindeau în mijlocul sălii de mâncare o masă lungă, în capul căreia stătea egumenul Leonardus lângă oaspeţii săi. Călugării luau loc la masa îngustă aşezată lângă perete şi se foloseau, potrivit datinei, de tacâmurile lor simple, pe când la masa invitaţilor totul era de bun gust, porţelanuri şi cristale. Bucătarul mănăstirii se pricepea de minune să gătească cu rafinament mâncăruri de post care plăceau foarte mult musafirilor. Invitaţii se îngrijeau de vin şi astfel ospeţele din mănăstirea capucinilor erau întruniri plăcute şi prietenoase între laici şi clerici, ceea ce nu putea avea decât o înrâurire binefăcătoare asupra vieţii tuturor. Căci cei prinşi în vârtejul vieţii lumeşti, ieşind dintr-însul şi pătrunzând între zidurile unde viaţa monahală era cu totul opusă celei duse de ei, stârniţi de unele scântei ce le luminau mintea, erau siliţi să recunoască adevărul că şi pe alte căi decât cea pe care porniseră ei, poţi afla pace şi fericire, ba chiar, poate că spiritul, cu cât se înalţă mai sus

deasupra pământescului, e cu atât mai în măsură să dăruiască omului o existenţă superioară pe lume. În schimb, călugării dobândeau înţelepciune şi o nouă viziune despre viaţă, deoarece învăţătura pe care şi-o însuşeau despre moravurile lumii din afara zidurilor lor, deştepta într-înşii reflecţii multiple. Fără a atribui pământescului o valoare greşită, trebuiau să recunoască din diversitatea felului de viaţă al oamenilor, determinat de fiinţa lor lăuntrică, necesitatea unei asemenea frângeri a principiului spiritual, fără de care totul ar fi tern şi amorf.

Deasupra a tot ce e sublim, ţinând seama de desăvârşitele lui studii ştiinţifice, se afla pururea egumenul Leonardus. În afară de faptul că trecea în ochii tuturor drept un mare învăţat în teologie, de vreme ce ştia să trateze cu dibăcie şi profunzime cele mai complicate probleme, încât până şi profesorii seminarului îi cereau adeseori sfat şi îndrumare, era iniţiat în cele lumeşti cu mult peste ceea ce se atribuie unui monah. Vorbea curgător şi cu eleganţă italiana şi franceza şi, pentru deosebita lui abilitate, fusese pe vremuri însărcinat cu misiuni importante. Încă de atunci când l-am cunoscut eu, era foarte înaintat în vârstă, dar în timp ce părul lui alb îi trăda vârsta, în ochi îi ardea un foc tineresc, iar surâsul încântător ce-i plutea pe buze mărea impresia de tihnă şi echilibru sufletesc. Aceeaşi graţie care îi împodobea cuvântul domnea şi în mişcările sale, aşa că până şi incomodul port monahal se mula de minune pe formele armonioase ale trupului său.

Nu se găsea printre călugări nici unul pe care să nu-i fi adus aici altceva decât libera lui alegere, ba chiar imboldul unei vocaţii spirituale intime; dar şi pe nefericitul ce ar fi căutat în mănăstire un liman pentru a se sustrage pierzaniei, Leonardus l-ar fi îmbărbătat; penitenţa lui ar fi fost o scurtă trecere spre tihnă şi, împăcat cu lumea, fără a ţine seama de nimicnicia ei, s-ar fi ridicat încă în această viaţă deasupra a tot ce este pământesc.

Aceste neobişnuite tendinţe ale vieţii monahale, Leonardus şi le-a însuşit în Italia, unde cultul, ca şi întreaga concepţie a vieţii religioase, sunt mai ferme decât în Germania catolică. Aşa cum la construirea de biserici se păstrează formele antice, o rază a acelei vremi însorite din antichitate pare să fi pătruns în bezna mistică a creştinismului, luminându-l cu strălucitoarea aureolă care înconjoară de obicei chipurile zeilor şi eroilor.

Leonardus mă îndrăgi, mă iniţie în limbile italiană şi franceză; excelente, erau însă diversele cărţi pe care mi le punea în mână, ca şi conversaţia lui care-mi cultiva în chip deosebit spiritul. Aproape tot timpul liber care-mi rămânea după studiile la seminar, îl petreceam în mănăstirea capucinilor; simţeam cum creşte în mine dorinţa de a mă călugări. Am împărtăşit stareţului hotărârea mea; fără să vrea să mă abată de la aceasta, m-a sfătuit să mai aştept câţiva ani şi, în acest răstimp, să încerc să cunosc mai bine lumea.

Oricât de puţin simţeam nevoia unor alte cunoştinţe în afară de cele dobândite cu prisosinţă prin persoana capelmaistrului episcopal care mă iniţiase în muzică, simţeam totuşi o supărătoare stânjenire în orice societate, mai ales când erau şi fete de faţă, şi acest lucru, ca şi în special pornirea spre viaţă contemplativă, păreau să hotărască vocaţia mea lăuntrică pentru călugărie.

Într-o zi, egumenul a vorbit cu mine despre multe ciudăţenii ale vieţii laice; pătrunsese în subiectele cele mai gingaşe pe care însă se pricepea să le trateze cu obişnuita lui îndemânare şi cu acel farmec al expresiei ce-i era propriu, astfel încât, evitând tot ce era indecent, nimerea totdeauna ţinta. Îmi cuprinse în cele din urmă mâna, mă privi adânc în ochi şi mă întrebă dacă mai eram cast. M-am simţit roşind de ruşine, căci în timp ce Leonardus mă pusese în încurcătură cu întrebarea lui, mi se ivi în minte în cele mai vii culori o imagine pe care o alungasem de multă vreme din închipuire.

Capelmaistrul avea o soră care nu putea fi socotită chiar frumoasă, dar care era o fată deosebit de atrăgătoare, în plină înflorire. Formele i se împlineau în chipul cel mai armonios şi mai pur cu putinţă; avea cele mai frumoase braţe, sânul cel mai ispititor în formă şi carnaţie.

Într-o dimineaţă, pe când voiam să mă duc la capelmaistru pentru lecţia mea obişnuită, am surprins-o pe sora lui într-un veşmânt uşor de dimineaţă, cu pieptul aproape dezgolit; e drept că s-a acoperit cu şalul, dar privirile mele lacome au avut timpul să vadă destul. N-am putut rosti nici un cuvânt, simţăminte încă necunoscute mie până atunci fremătau năvalnic şi-mi goneau sângele clocotind prin vine, încât îmi auzeam zvâcnetul inimii. Simţeam că mă sufoc şi pieptul era gata să se spargă, până ce un suspin uşor mi-a redat răsuflarea. Datorită faptului că fata venise nestânjenită spre mine, mă luase de mână şi mă întrebase ce am, răul creştea tot mai mult, dar, din fericire, profesorul de muzică se ivise în încăpere şi mă izbăvise de chin.

Niciund n-am scos acorduri atât de false, nicicând n-am distonat atât ca de astă dată. Eram destul de evlavios ca, mai târziu, să pun totul pe seama unei ispitiri perfide din partea diavolului şi, după un scurt răstimp, m-am socotit de-a dreptul fericit că l-am învins pe duşman prin practicile ascetice la care mă supusesem. Acum, la întrebarea stânjenitoare a stareţului, văzui pe sora muzicantului stând cu sânul dezgolit în faţa mea, simţii dogoarea răsuflării ei, apăsarea mâinii — teama mea lăuntrică creştea cu fiecare clipă. Leonardus mă privea cu un anumit surâs ironic în faţa căruia tremuram. Neputându-i suporta căutătura, coborâi ochii, în timp ce egumenul mă bătu uşor pe obrajii încinşi şi-mi zise:

— Văd, fiul meu, că m-ai înţeles şi că eşti încă ferit de păcat. Domnul păzească-te de ademenirea lumii, desfătările ce ţi le oferă ea sunt urmările unui blestem, deoarece principiul superior spiritual al omului piere în dezgustul

de nedescris, în deplina moleşire, în tocirea simţului pentru tot ce e sublim.

Oricât mă sileam să uit întrebarea stareţului şi imaginea ce mi-o evocase ea, nu izbuteam deloc şi chiar dacă am reuşit la început să nu mă simt stingherit în prezenţa acelei fete, mă temeam acum şi mai mult de înfăţişarea ei, fiindcă, numai gândindu-mă la dânsa, resimţeam o strângere de inimă, o nelinişte lăuntrică ce-mi părea cu atât mai primejdioasă, cu cât trezea în mine un dor necunoscut şi fermecător, o dată cu o lascivitate, de bună seamă nelegiuită.

Într-o seară această stare dubioasă avea să se precizeze. Capelmaistrul mă invitase, cum obişnuia el uneori, să iau parte la un concert pe care-l organizase cu câţiva prieteni. Afară de sora lui, mai erau şi alte fete de faţă, ceea ce îmi mărea şi mai mult stânjeneala care, numai la vederea surorii singure, îmi tăia răsuflarea. Era îmbrăcată în chip fermecător şi mi se părea mai frumoasă ca oricând, era de parcă o putere nevăzută, irezistibilă, m-ar fi atras spre dânsa, şi aşa se făcea că, fără să ştiu nici eu cum, mă aflam tot timpul în apropierea ei, pândindu-i fiece privire, sorbindu-i fiece cuvânt, ba chiar înghesuindu-mă atât în preajma ei încât să-i ating măcar în treacăt rochia, ceea ce-mi stârnea pofte necunoscute mie.

Fata părea să fi observat purtarea mea şi să-i facă şi ei plăcere; uneori mi se părea că ar trebui într-o clipă de pasiune erotică s-o cuprind şi s-o strâng la pieptul meu. Şezuse mult timp lângâ pian şi, când se ridică în sfârşit, uită pe scaun una din mănuşile ei pe care am luat-o şi, cuprins de nebunie, am dus-o frenetic la buze. Una din fetele care erau de faţă observase acest gest, se duse la sora gazdei, îi şopti ceva la ureche şi apoi amândouă se uitară la mine, chicotind şi râzând ironic.

Eram ca distrus, un sloi de gheaţă îmi pătrunsese în suflet... Năucit, m-am repezit la seminar... în celula mea. Ca într-un acces de disperare nebună m-am aruncat pe duşumea... lacrimi fierbinţi îmi curgeau din ochi, afuriseam... blestemam fata... pe mine însumi apoi am început să mă rog şi râdeam între timp ca un ieşit din minţi. De pretutindeni răsunau în jurul meu voci batjocoritoare şi pline de dipreţ. Eram gata să mă arunc pe fereastră, din fericire m-au oprit zăbrelele; starea mea era de-a dreptul groaznică. Abia când s-a crăpat de ziuă m-am mai liniştit dar eram ferm hotărât să n-o mai vad niciodată pe fată şi mai ales să mă lepăd de lume. Mai limpede ca oricând îmi stăruia în suflet chemarea spre însingurată viaţă monahală, de la tare nici o ispită să nu mă poată abate.

De îndată ce m-am putut smulge de la studiile zilnice, am zorit spre egumen la mănăstirea capucinilor şi i-am împărtăşit că sunt pe deplin hotărât să-mi încep noviciatul, fapt pe care de altfel îl comunicasem mamei şi principesei. Leonardus păru foarte mirat de zelul meu subit; fără să mă

descoase prea mult, încercă totuşi într-un fel sau altul să afle ce anume m-a determinat aşa deodată să stărui să fiu iniţiat în viaţa monahală, căci bănuia că un eveniment neobişnuit îmi dăduse acest impuls. O sfială lăuntrică pe care nu mi-o puteam înfrânge mă reţinu să-i spun adevărul, în schimb i-am povestit cu focul exaltării ce mai ardea în mine minunatele întâmplări din anii copilăriei mele, care toate mărturiseau că eram hărăzit călugăririi.

Leonardus mă ascultă în linişte şi, fără a-mi pune la îndoială viziunile, nu părea totuşi să le acorde o atenţie deosebită, subliniind cel mult că toate acestea vorbesc prea puţin pentru autenticitatea vocaţiei mele, şi că s-ar putea foarte uşor să fie rezultatul unei iluzii. Îndeobşte, Leonardus nu vorbea cu plăcere despre viziunile sfinţilor, ba chiar despre miracolele primilor vestitori ai Creştinismului şi, în anumite clipe, eram ispitit să-l socotesc un sceptic nemărturisit.

Pentru a-l sili să se pronunţe într-o anumită chestiune, într-una din zile m-am încumetat să vorbesc despre defăimătorii credinţei catolice şi mai ales să cârtesc împotriva acelora care, în aroganţa lor copilărească, rezolvă tot ce este metafizic cu injuriosul cuvânt de ocară, superstiţie.

Leonardus mi-a răspuns, zâmbind cu blândeţe:

— Fiul meu, cea mai gravă superstiţie este necredinţa.

Şi începu o nouă discuţie despre alte lucruri indiferente.

Abia mai târziu am putut pătrunde în admirabilele lui idei despre partea mistică a religiei noastre care cuprinde în sine legătura tainică dintre principiul nostru spiritual şi substanţa superioară. Şi a trebuit apoi să recunosc că Leonardus rezerva cu drept cuvânt împărtăşirea sublimului ce izvora din fiinţa sa lăuntrică numai consacrării supreme a discipolilor săi.

Mama îmi scrisese cum ghicise de multă vreme că simpla preoţie nu mă va satisface şi că voi alege până la urmă viaţa monahală. Că de ziua sfântului Medardus îi apăruse în vis bătrânul pelerin de la Teiul Sfânt şi că mă ducea de mână în veşmântul Ordinului capucinilor. Principesa era de asemeni de acord cu hotărârea mea. Le-am mai văzut o dată pe amândouă înaintea călugăririi care, potrivit dorinţei mele fierbinţi, a avut loc foarte curând, reducându-mi-se la jumătate stagiul noviciatului. Inspirat de viziunea mamei mele, am adoptat numele monahal de Medardus.

Raporturile dintre fraţi, orânduirea internă cu privire la practicile religioase şi la întregul fel de viaţă în mănăstire, se desfăşurau aidoma felului în care îmi apăruseră întâia oară. Liniştea şi tihna ce domneau în toate revărsau în sufletul meu pacea divină, aşa cum o resimţisem asemenea unui vis binecuvântat în anii fragedei mele copilării, la mănăstirea de lângă Teiul Sfânt.

În timpul actului solemn al călugăririi mele, am zărit printre privitori pe sora profesorului meu de muzică; arăta pătrunsă de melancolie şi mi se păru că

zăresc lacrimi în ochii ei, dar timpul ispitei trecuse şi poate că era o mândrie plină de păcat pentru biruinţa dobândită atât de uşor, care-mi stârni zâmbetul observat de fratele Cyrillus ce stătea lângă mine.

— Ce te face atât de bucuros? m-a întrebat Cyrillus.

— Cum să nu fiu bucuros dacă renunţ la lumea păcătoasă şi la zădărnicia ei? am răspuns eu, dar nu pot tăgădui că pe când rosteam aceste cuvinte, mă înfiorase brusc un simţământ penibil care îmi pedepsea minciuna.

Aceasta a fost totuşi ultima veleitate a egoismului pământesc, după care spiritul meu se linişti. O, dacă această pace sufletească nu m-ar fi părăsit niciodată! Dar puterea duşmanului e mare! Cine se poate bizui pe propriile sale arme, pe agerimea lui când forţele subterane îl pândesc!?

Mă aflam de vreo cinci ani în mănăstire când, din porunca superiorului, fratele Cyrillus, acum bătrân şi slab, urma să-mi predea supravegherea bogatei săli de relicve a mănăstirii. Se găseau acolo tot felul de oseminte ale sfinţilor, aşchii din Crucea Mântuitorului şi alte obiecte sacre, păstrate în dulapuri de sticlă şi, la anumite zile, expuse publicului pentru înălţarea lui sufletească.

Fratele Cyrillus mă familiariza cu fiecare relicvă, ca şi cu documentele care atestau autenticitatea şi însuşirile lor miraculoase. El era, în ce priveşte cultura, adeptul stareţului nostru, şi cu atât mai puţin ezitam să exprim ceea ce răbufnea năvalnic din eul meu intim.

— Oare, dragă frate Cyrillus, am spus eu, să reprezinte toate aceste obiecte într-adevăr ceea ce chipurile înfăţişează? Nu cumva a intervenit aici înşelătoria lăcomiei de bani, care le prezintă drept adevărate relicve ale cutărui sau cutărui sfânt? Aşa, de pildă, posedă vreo mănăstire întreaga Cruce a Mântuitorului nostru? Şi totuşi se expun pretutindeni atâtea aşchii încât, fiecare dintre noi, fireşte printr-o batjocură nelegiuită, poate susţine că am avea din ce încălzi mănăstirea noastră un an întreg?

— De fapt, nu se cuvine, răspunse fratele Cyrillus, să supunem aceste obiecte unei astfel de cercetări, deşi ca să fiu sincer sunt de părere că, fără a ţine seama de documentele ce le însoţesc, foarte puţine din aceste obiecte pot fi cu adevărat ceea ce se afirmă că sunt. Numai că lucrul mi se pare lipsit de importanţă. Insuşeşte-ţi, dragă frate Medardus, felul de a gândi al meu şi al superiorului nostru şi îţi va apărea religia noastră într-un nimb nou. Nu este oare sublim, dragă frate Medardus, că biserica noastră se străduieşte să descurce acele fire tainice care leagă ce e material de imaterial?. Ba să îndemne chiar organismul nostru, plămădit pentru viaţă şi fiinţă pământească, să releve înrudirea lui strânsă cu minunata esenţă, a cărei forţă străbate ca un suflu fierbinte întreaga natură; de asemenea, să reiasă limpede din înaltul principiu

spiritual, intuiţia unei vieţi superioare, al cărei germen îl purtăm în noi, şi care adie în jurul nostru ca nişti aripi serafice. Despre acea bucăţică de lemn — acel oscior, acel petec — se zice că a fost smuls din crucea lui Isus, din trupul lui, din veşmântul unui sfânt; dar pe credinciosul care, fără să scormonească, îşi îndreaptă într-acolo întreaga lui fiinţă, îl transpune de îndată în acea inspiraţie suprapământească ce-i deschide împărăţia celor drepţi pe care aici abia dacă a bănuit-o; şi astfel este trezită într-însul înrâurirea spirituală a sfântului, a cărui presupusă relicvă îi dă impulsul, iar omul poate căpăta de la spiritul superior tărie şi putere în credinţa pe care o invoca lăuntric ca mângâiere şi ajutor. Da, această putere spirituală superioară, deşteptată în el, va şti să înfrângă până şi suferinţele trupului şi aşa se face că aceste relicve dau naştere miracolelor care, deoarece se produc atât de des în faţa ochilor poporului adunat, nu pot fi tăgăduite.

Mi-am adus pe loc aminte de unele insinuări ale stareţului care concordau în totul cu spusei fratelui Cyrillus şi am privit de atunci relicvele ce altminteri îmi păreau o jucărie religioasă, adevărată veneraţie, şi cuvioşie.

Fratelui Cyrillus nu i-a scăpat acest efect al vorbelor sale şi continuă să vorbească cu mai multă ardoare şi cu o sinceritate care mergea la suflet, în timp ce-mi explica fiecare piesă a colecţiei; în sfârşit, scoase dintr-un dulăpior bine încuiat o lădiţă şi zise:

— Aici înăuntru, dragă frate Medardus, se află cea mai tainică şi miraculoasă relicvă din câte posedă mănăstirea noastră. De când sunt aici, nimeni afară de mine şi de superiori n-a pus mâna pe această lădiţă; până şi ceilalţi fraţi, şi cu atât mai puţin străinii, ştiu doar câte ceva despre existenţa acesteia. Nu mă pot atinge de ea fără să mă înfior, de parcă ar conţine un descântec fatal care, dacă ar izbuti să spargă cătuşele ce-l ţin închis şi-l fac neputincios, ar aduce ruina şi pierzania fără putinţă de scăpare oricui l-ar ajunge. Ceea ce conţine această lădiţă provine direct de la Satana, din acea vreme când mai putea lupta pe faţă împotriva mântuirii oamenilor.

Mă uitam la fratele Cyrillus cu nespusă uimire; fără să-mi lase timp să răspund, dânsul reluă:

— Vreau, dragă frate Medardus, să mă abţin cu desăvârşire de a-mi spune vreo părere în această mistică problemă, sau să emit vreo ipoteză ce mi-ar trece prin cap, ci prefer să-ţi relatez fidel ceea ce spun documentele despre această relicvă. Le vei găsi în sertarul acesta şi le vei putea citi şi tu. Îţi este doar destul de cunoscută viaţa sfântului Anton; ştii doar şi tu că, pentru a se depărta de tot ce-i pământesc şi a-şi închina cu totul sufletul Divinităţii, sfântul s-a retras în pustie supunându-şi viaţa celor mai aspre practici de pocăinţă şi smerenie. Diavolul l-a urmărit şi i-a ieşit de multe ori în cale pentru a-l tulbura în meditaţiile lui cucernice. Aşa s-a făcut că, într-un amurg, sfântul

Anton a observat o arătare întunecoasă ce se-ndrepta spre el. Când se apropiase, sfântul zări, spre mirarea lui, că prin găurile mantalei zdrenţuite ce o purta arătarea, se iveau gâturi de sticlă... Era Necuratul care, sub această ciudată îmbrăcăminte, îi zâmbea batjocoritor şi-l întrebă dacă n-ar vrea să guste din elixirele conţinute în acele sticle. Sfântul Anton, pe care această îndrăzneală nici măcar nu-l putea contraria deoarece diavolul, devenit neputincios, nu mai era în stare să susţină lupta, silit fiind să se rezume la vorbe de batjocură, l-a întrebat de ce duce atâtea sticle cu dânsul în chip atât de neobişnuit, la care Satana a răspuns: "Vezi tu, dacă mă întâlneşte un om, se uită mirat la mine şi nu poate să nu întrebe de băuturile mele şi, din lăcomie, să le guste. Între multele elixire se găseşte unul care să-i placă mai mult şi atunci el goleşte sticla, se-mbată şi mi se predă, mie şi împărăţiei mele." Aşa stă scris în toate legendele; din documentul unic pe care-l posedăm despre această viziune a sfântului Anton reiese mai departe că diavolul, în timp ce se depărta, a lăsat pe o pajişte câteva din sticlele lui, pe care sfântul Anton s-a grăbit să le ia în peşteră şi le-a ascuns de teamă că, fie şi în acea singurătate, s-ar fi putut ca un rătăcit, ba chiar unul din ciracii lui, să guste din băutura blestemată şi să cadă pentru vecie în pierzanie. Întâmplător, relatează mai departe documentul, sfântul Anton a destupat odată una din acele sticle din care s-a răspândit o mireasmă nespus de ameţitoare; tot felul de plăsmuiri infame ale iadului, răscolitoare de simţuri, l-au înconjurat şi au încercat cu viclenii ispititoare să-l momească până ce, prin post aspru şi rugăciuni continue, le-a alungat din nou. În lădiţa aceasta se află din moştenirea lăsată de sfântul Anton o astfel de sticlă cu un elixir al diavolului, iar documentele sunt atât de autentice şi de precise, încât cel puţin faptul că sticla a fost într-adevăr, după moartea sfântului Anton găsită printre lucrurile ramase de la dânsul, cu greu poate fi pus la îndoială. De altfel, te pot asigura, scumpe frate Medardus, că ori de câte ori ating sticla sau măcar această lădiţa în care este închisă, mă trece un inexplicabil fior lăuntric, încât mi se pare că simt ceva din acea mireasmă ciudată, care mă ameţeşte şi-n acelaşi timp îmi stârneşte o nelinişte sufletească distrăgându-mă chiar de la cele mai stricte îndeletniciri religioase. Totuşi, înfrâng prin rugăciuni statornice acest sentiment duşman care fără îndoială că provine de la o forţă potrivnică, chiar dacă nu cred în ne-mijlocita înrâurire a Satanei. Tu, dragă frate Medardus, care eşti încă atât de tânăr şi vezi în culori mai vii şi mai strălucitoare tot ce fantezia stârnită de o putere străină îţi poate evoca, tu care eşti încă un ostaş viteaz dar neexperimentat, de altfel înarmat pentru luptă, însă poate prea cutezător, înfruntând imposibilul, prea încrezător în puterile tale, îţi dau sfatul să nu deschizi niciodată lădiţa, sau cel puţin nu înainte de trecerea anilor şi, ca să nu te ducă în ispită curiozitatea, s-o ascunzi vederii tale.

Fratele Cyrillus încuie din nou lădiţa misterioasă în raftul ei şi îmi dădu legătura de chei, printre care se afla şi aceea de la dulapul cu pricina; întreaga povestire îmi făcuse o impresie stranie, dar cu cât simţeam încolţind în mine o poftă irezistibilă de a vedea relicva miraculoasă, cu atât mă sileam, ţinând seama de avertismentul fratelui Cyrillus, să-mi impun tot mai multe oprelişti. După ce Cyrillus m-a lăsat singur, am îmbrăţişat din nou cu privirea obiectele sfinte încredinţate mie, dar apoi am desprins din legătură cheiţa dulapului primejdios şi am ascuns-o printre hârtiile aflate în fundul pupitrului meu.

Printre profesorii Seminarului se afla şi un eminent orator; de câte ori predica, biserica era tixită de lume. Şuvoiul cuvintelor lui înflăcărate atrăgea într-un chip irezistibil pe cei ce-l ascultau. Minunatele şi inspiratele lui cuvântări îmi pătrundeau şi mie până în adâncul sufletului; dar, în timp ce-l fericeam pe mult înzestratul vorbitor, mi se părea că un imbold lăuntric mă îndemna cu putere să-l imit. După ce-l ascultam, mă închideam în chilia mea singuratică, lăsându-mă cu totul in voia inspiraţiei momentului, până ce izbuteam să-mi precizez ideile şi cuvintele — şi să le însemn.

Fratele, care obişnuia să predice la mănăstire, începu să slăbească văzând cu ochii, cuvântările lui se scurgeau tot mai anevoie şi mai monoton ca un pârâu pe jumătate secat şi intonaţia lui neobişnuit de tărăgănată, dovedind sărăcie de idei şi de expresie, deoarece vorbea fără notiţe, făcea ca predicile lui să devină atât de insuportabil de lungi, încât înainte de a spune "Amin!", cea mai mare parte a enoriaşilor aţipea ca la ţăcănitul anodin şi uniform al unei mori şi nu se trezea decât la sunetul orgii.

Egumenul Leonardus era, ce-i drept, un strălucit vorbitor, dar se ferea să predice fiindcă, la vârsta lui înaintată, l-ar fi obosit prea mult; de altfel, nu exista nimeni altul în mănăstire care să poată lua locul acelui frate vlăguit.

Leonardus se sfătuia cu mine, plângându-se de acest neajuns care făcea ca mulţi dintre enoriaşi să nu mai vină la biserică; mi-am luat inima-n dinţi şi i-am mărturisit că, încă de pe băncile Seminarului, am simţit o chemare tainică să predic şi că am pus chiar pe hârtie câte unele din cuvântările mele bisericeşti. Mi-a cerut să i le arăt şi a fost atât de încântat de ele, încât m-a îndemnat să fac în prima zi sfântă încercarea de a ţine una din predici, care va da cu atât mai puţin greş cu cât natura mă înzestrase cu toate cele necesare unui predicator şi anume cu o statură atrăgătoare, cu un chip expresiv, cu un glas puternic şi sonor. Cu privire la ţinuta exterioară şi la gesticulaţia cea mai potrivită, Leonardus luă asupră-şi sarcina să mă instruiască.

În ziua sărbătorii, biserica era mai plină ca oricând, şi m-am urcat, nu fără emoţie, în amvon. La început m-am ţinut strict de manuscrisul meu şi Leonardus mi-a spus după aceea că vorbeam cu glas tremurător, dar că tocmai datorită reflecţiilor cucernice şi grave cu care începea cuvântarea, acest lucru

promitea şi trecuse în ochii celor mai mulţi dintre ascultători drept dovada unei deosebit de rafinate măiestrii retorice. Dar curând, de parcă o scânteie de inspiraţie divină mi-ar fi izvorât din străfundul sufletului — nu m-am mai gândit la manuscris, ci m-am lăsat furat de entuziasmul momentului. Simţeam cum îmi zvâeneşte sângele în vine — îmi auzeam vocea detunând sub bolta bisericii — îmi vedeam capul înălţat, braţele întinse ca învăluite de nimbul inspiraţiei. Într-o sentinţă prin care rezumam ca într-un mănunchi de văpăi tot ce cuprinsesem mai sfânt şi mai măreţ în vorbele mele, mi-am încheiat cuvântarea al cărei efect a fost cu totul neobişnuit, cu totul nemaiauzit. Plânsete sfâşietoare — exclamaţii spontane pornite de pe buzele celor pătrunşi de un extaz smerelnic — rugăciuni rostite cu voce tare, au urmat ca un ecou spuselor mele. Fraţii mi-au împărtăşit marea lor admiraţie, Leonardus m-a îmbrăţişat, numindu-mă gloria mănăstirii.

Faima mea se răspândi curând şi, ca să-l audă vorbind pe fratele Medardus, se înghesuia în nu prea încăpătoarea biserică a mănăstirii pătura cea mai aleasă, cea mai cultă a orăşenilor, încă înainte cu un ceas de a se trage clopotele.

O dată cu admiraţia celorlalţi, creştea zelul şi grija mea de a da cuvântărilor mele în focul peroraţiei îndemânare şi desăvârşire. Izbuteam tot mai mult să-mi captivez ascultătorii şi, de câte ori apăream în lume, veneraţia cu care eram întâmpinat pretutindeni creştea mereu, se manifesta impetuos, atingea aproape adoraţia cuvenită unui sfânt. O manie religioasă cuprinsese oraşul, lumea se îndrepta cu orice prilej, chiar în zilele obişnuite ale săptămânii, spre mănăstire, să-l vadă, să-l audă pe fratele Medardus şi să-i vorbească.

Atunci încolţi în mine gândul că aş fi un ales al Cerului; împrejurările misterioase ale naşterii mele la locul sfânt pentru izbăvirea nelegiuitului meu tată, miraculoasele întâmplări din primii ani ai copilăriei mele, totul arăta că spiritul meu se înalţă încă în viaţă mai sus de pământesc, în nemijlocită atingere cu tot ce-i divin şi că n-aş aparţine lumii, oamenilor, ci aş umbla aici, pe pământ, numai pentru a le aduce mântuire şi alinare. Eram acum convins că bătrânul pelerin de la Teiul Sfânt nu putuse fi decât sfântul Iosif, iar minunatul băiat nimeni altul decât copilul Isus însuşi, că recunoscuse în mine pe sfântul hărăzit să umble pe pământ. Dar pe măsură ce toate acestea prindeau tot mai multă viaţă în sufletul meu, îmi devenea şi mediul ambiant din ce în ce mai apăsător şi mai greu de suportat. Acea pace şi seninătate a spiritului ce mă însoţeau de obicei odinioară, dispăruseră din sufletul meu -— ba chiar toate dovezile de bunătate ale fraţilor, prietenia ce mi-o arăta Leonardus, deşteptau în mine o mânie aprigă. Voiam ca toţi să recunoască în mine *Sfântul,* pe cel sublim, să se arunce la pământ înaintea tronului ceresc. Eu însă îi socoteam stăpâniţi de o nepăsare dăunătoare. Până şi în cuvântările mele împleteam

anumite aluzii care insinuau că, asemenea razelor strălucitoare ale aurorii luminoase, se ivise o vreme minunată în care un ales al Domnului rătăceşte pe pământ ca să aducă alinare şi mântuire obştei credincioase. Presupusa mea misiune ştiam s-o îmbrac în imagini mistice care se raspândeau asupra mulţimii cu o vrajă cu atât mai stranie cu cât erau mai puţin înţelese.

Leonardus devenise vădit mai rece faţă de mine, evita să-mi vorbească fără martori dar, în cele din urmă, când într-o zi eram întâmplător singuri şi ne plimbam prin aicea grădinii mănăstireşti, stareţul izbucni:

— Nu-ţi pot ascunde, dragă frate Medardus, că de câtăva vreme mi-ai stârnit nemulţumire prin întreaga ta purtare. S-a petrecut ceva în sufletul tău care te înstrăinează de viaţa sfintei simplităţi. În cuvântările tale domneşte o beznă duşmănoasă, din care numai câte ceva iese la iveală, pe când restul va sfârşi să te învrăjbească pentru totdeauna, cel puţin cu mine. Dă-mi voie să fiu sincer. Tu porţi în clipa de faţă vina obârşiei noastre păcătoase deschizând oricărei străduinţe a forţei noastre spirituale barierele pierzaniei în care ne rătăcim prea uşor din grabă necugetată. Aplauzele, ba chiar admiraţia idolatră ce ţi-o arată lumea uşuratică, lacomă de orice atracţie, te-au orbit şi te vezi tu însuţi sub o înfăţişare care nu ţi-e proprie, ci este o imagine înşelătoare ce te împinge în prăpastia pieirii. Revino-ţi, Medardus! — leapădă-te de rătăcirea ce te ameţeşte — cred că o ghicesc! De pe acum ţi-a pierit liniştea sufletească fără de care nu poţi afla izbăvire pe acest pământ. Ascultă-mi sfatul, ocoleşte, duşmanul ce-ţi dă târcoale! Fii iar băiatul de treabă pe care l-am iubit din toată inima!

Lacrimi izvorau din ochii priorului în timp ce rostea aceste cuvinte; îmi strânse mâna, apoi se depărtă repede, fără să aştepte răspunsul meu. Dar cele spuse de el au avut un răsunet mai mult ostil în sufletul meu; pomenise de aplauze, ba chiar de cea mai înaltă admiraţie pe care o cucerisem cu deosebitele mele daruri şi mi-era limpede că numai o invidie meschină îi stârnisc nemulţumirea ce mi-o arătase fără înconjur.

Tăcut şi închis în mine, eram stăpânit de o pică surdă la întrunirile călugărilor şi, plin de noua personalitate ce mi-o descoperisem, mă gândeam în timpul zilei şi în nopţi de nesomn, cum să formulez în cuvinte cât mai pompoase tot ce încolţise în mine şi să-l împărtăşesc mulţimii. Cu cât mă îndepărtam mai mult de Leonardus şi de ceilalţi călugări, cu atât mai puternice erau mrejele în care îi atrăgeam pe ascultători.

De ziua sfântului Anton, biserica era atât de tixită încât uşile trebuiră să rămână larg deschise ca să îngăduie şuvoiului de lume să mă audă şi din afara bisericii. Nicicând n-am vorbit cu mai multă vigoare, patos şi convingere. Am povestit, cum se obişnuieşte, câte ceva din viaţa sfântului şi am legat de aceste amănunte reflecţii inspirate din traiul de toate zilele. Am vorbit de

ispitirile diavolului, căruia păcatul i-a dat puterea de a momi pe oameni, şi, fără să vreau, în focul cuvântării am pomenit de legenda elixirelor pe care am vrut s-o înfăţişez ca pe o alegorie plină de tâlc. Privirea mea care rătăcea prin biserică se opri deodată asupra unui bărbat uscăţiv şi înalt, care stătea mai la o parte, căţărat pe o bancă şi sprijinit de un stâlp. Era înfăşurat în chip straniu într-o manta violetă care-i acoperea şi braţele. Faţa îi era albă ca varul, dar privirea fixă a ochilor lui negri îmi străpungea pieptul ca un pumnal încins. M-a trecut un fior de groază, mi-am luat repede ochii de la el şi, încordându-mi toate puterile am continuat să vorbesc. Dar ca atras de o forţă magnetică, trebuia să mă uit mereu într-acolo, unde omul, ţeapăn şi nemişcat, continua să stea, cu privirea fantomatică îndreptată asupra mea. Ceva ca o batjocură amară, ca o ură plină de dispreţ se desluşea pe fruntea lui brăzdată, în colţurile gurii lui crispate. Întreaga lui făptură era înspăimântătoare, teribilă! Da! Era pictorul necunoscut de la Teiul Sfânt.

M-am simţit înşfăcat ca de nişte necruţători pumni de gheaţă — stropi de sudoare rece mi-au acoperit fruntea — digresiunile se înmulţeau, spusele îmi deveneau tot mai încâlcite — în biserică se iscară şuşoteli, murmure — dar neîndurătorul străin stătea ţeapăn şi nemişcat sprijinit de stâlp, cu privirea ţintită asupra mea. Am strigat deodată cuprins de disperare ca de spaima iadului:

— Hei, nelegiuitule! Pleacă de aici! Pleacă de aici — căci sunt eu însumi! Eu sunt sfântul Anton!

Când m-am trezit din starea de inconştienţă în care mă aruncaseră acele cuvinte, mă aflam în patul meu, şi fratele Cyrillus şedea alături de mine, îngrijindu-mă şi îmbărbătându-mă. Imaginea cumplită a necunoscutului stăruia vie în faţa ochilor mei, dar cu cât fratele Cyrillus, căruia i-am mărturisit adevărul, încerca să mă convingă că totul nu fusese decât o nălucire a fanteziei mele înfierbântate de cuvântarea mea impetuoasă şi răscolitoare, cu atât mai adânc mă scurma căinţa amară şi ruşinea pentru felul cum mă purtasem în amvon. Ascultătorii credeau, aşa cum am aflat pe urmă, că fusesem victima unui subit acces de nebunie, ultimul meu strigăt îndreptăţind pe deplină această părere.

Eram zdrobit — cu spiritul sfâşiat; încuiat în celula mea, m-am supus celor mai aspre penitenţe, stimulându-mă prin rugăciuni fierbinţi la luptă împotriva Satanei ce-mi apăruse până şi în locurile sfinte, împrumutând cu sfruntată batjocură înfăţişarea cucernicului pictor de la Teiul Sfânt. De altfel, nimeni nu părea să-l fi observat pe omul în manta liliachie, şi egumenul Leonardus, în bunătatea lui, de toţi recunoscută, povestea pretutindeni că totul nu fusese decât un acces al unei boli febrile, care mă cuprinsese în toiul predicii cu atâta furie, încât îmi încâlcise firul ideilor. Şi, într-adevăr, eram încă

slab şi bolnav când, după câteva săptămâni, am reintrat în viaţa obişnuită a mănăstirii.

Cu toate acestea, m-am încumetat să urc din nou în amvon, dar, hărţuit de o teamă ascunsă, urmărit de oribila imagine a acelei făpturi palide, abia dacă izbuteam să vorbesc mai coherent, lăsându-mă mult mai puţin decât înainte în voia elanului retoric. Predicele mele erau acum banale, rigide, fragmentate. Ascultătorii regretau că talentul meu oratoric se pierduse, numărul lor se rărea treptat şi bătrânul călugăr care predicase mai înainte şi care vorbea în orice caz mai bine decât mine acum, trecu din nou în locul meu.

După câtăva vreme, se întâmplă ca un tânăr conte, aflat într-o călătorie însoţit de preceptorul său, să ne viziteze mănăstirea, cerând să vadă diferitele curiozităţi ce se aflau într-însa. A trebuit să descui camera de relicve şi pătrunserăm înăuntru în clipa în care stareţul, după ce ne însoţise prin strană şi biserică, fu chemat în altă parte, astfel că rămăsei singur cu străinii. Arătasem fiecare piesă explicându-i proveniența şi semnificaţia, când privirea contelui fu atrasă de acel dulăpior împodobit cu crestături gingaşe în stil vechi german, în care se afla lădiţa cu elixirul diavolului. Fără să ţină seama că nu păream deloc grăbit să le spun ce era încuiat în dulăpior, şi contele şi preceptorul stăruiră atât de mult, încât le-am povestit în cele din urmă legenda despre sfântul Anton şi perfidul diavol, ţinându-mă în totul de spusele fratelui Cyrillus cu privire la butelia păstrată ca relicvă, pomenind chiar şi de avertismentul ce mi-l dăduse în legătură cu primejdia deschiderii lădiţei şi scoaterii sticlei.

Oricât era contele de devotat religiei noastre, nu părea, ca şi preceptorul de altminteri, să dea prea multă crezare sfintelor legende. Dimpotrivă, se lansară amândoi în tot felul de comentarii şi idei glumeţe despre şugubăţul diavol care purta clondire ispititoare sub mantaua lui zdrenţuită. În cele din urmă, preceptorul adoptă o mină gravă şi-mi zise:

— Să nu-ţi faci, prea cuvioase, nici un fel de griji cu noi, oameni de lume uşuratici ce suntem! Fii convins că noi amândoi, contele şi cu mine, venerăm pe sfinţi ca pe nişte oameni minunaţi, investiţi cu harul religiei, care au jertfit mântuirii sufletului lor ca şi izbăvirii oamenilor toate bucuriile vieţii, ba chiar viaţa lor însăşi; dar cât despre asemenea poveşti cum este aceea ce ne-ai istorisit-o acum, cred că este doar o alegorie ingenioasă născocită de sfânt şi interpretată greşit ca fiind adevărată.

Spunând acestea, preceptorul dădu repede în lături zăvorul lădiţei şi scoase dintr-însa sticla neagră, de o formă ciudată. Şi, într-adevăr, aşa cum îmi spusese fratele Cyrillus, se răspândi în încăpere o mireasmă puternică; totuşi, departe de a te ameţi, era mai curând plăcută şi înviorătoare.

— Ah! exclamă contele. Fac prinsoare că elixirul diavolului nu e nimic altceva decât un minunat şi veritabil vin de Siracusa.

— Fără îndoială că da, replică preceptorul, şi dacă butelca face cu adevărat parte din moştenirea lăsată de sfântul Anton, atunci, prea cuvioase, lui i-a mers aproape mai bine decât regelui Neapolului căruia prostul obicei al romanilor de a nu înfunda vinul, ci de a-l păstra picurând deasupra ulei, îi răpise plăcerea de a gusta vechile vinuri romane. Chiar dacă acest vin nu e nici pe departe atât de vechi ca acelea, este fără îndoială cel mai vechi din câte există astăzi şi de aceea aţi face bine să folosiţi relicva pentru dumneavoastră şi să-i sorbiţi în toată voia conţinutul.

-— Desigur, interveni contele. Acest străvechi vin de Siracusa ar turna puteri noi în sângele Cuvioşiei voastre şi ar izbăvi-o de starea bolnăvicioasă în care păreţi că va aflaţi.

Preceptorul scoase din buzunar un tirbuşon de oţel şi, fără a lua în seamă protestele mele, destupă clondirul. Mi se păru că o dată cu destuparea lui ar fi ieşit dintr-însul o flăcăruie albastră care însă dispăru imediat.

Cu şi mai multă putere se răspândi în odaie mirosul licoarei. Preceptorul gustă primul şi exclamă cu entuziasm:

— Delicios vin de Siracusa! Zău că pivniţa sfântului Anton nu era deloc de dispreţuit, şi dacă diavolul s-a tocmit pivnicer la el, nu a avut faţă de sfânt intenţii atât de rele cum se crede. Gustaţi şi dumneavoastră, conte!

Contele se supuse şi confirmă cuvintele preceptorului. Mai glumiră amândoi cu privire la relicvă, de bună seamă cea mai preţioasă din întreaga colecţie, dorindu-şi o pivniţă plină cu asvfel de relicve şi aşa mai departe.

Ascultam tăcut toate acestea, cu capul plecat şî cu privirea aţintită în pământ; buna dispoziţie a străinilor avea pentru mine, abătut cum eram, ceva chinuitor; zadarnic stăruiau pe lângă mine să gust şi eu din vinul sfântului Anton, căci m-am opus cu îndârjire, am astupat cu grijă sticla şi am aşezat-o în lădiţă.

Străinii părăsiră mănăstirea, dar când m-am pomenit singur în celula mea, nu mi-am putut înfrâna o stare de euforie, o exuberanţă inexplicabilă a spiritului. S-ar fi zis că mireasma îmbătătoare a vinului m-ar fi însufleţit. Nici urmă de efectul nesănătos de care vorbea Cyrillus, ci doar o senzaţie binefăcătoare se manifestase în chip surprinzător. Cu cât meditam mai mult asupra legendei sfântului Anton, cu cât mai viu răsunau în mine cuvintele preceptorului, cu atât mai mult îmi dădeam seama că interpretarea străinului era cea justă şi abia acum mă străfulgera ideea luminoasă: că în acea nefericită zi, când arătarea duşmănoasă mi-a întrerupt atât de brutal predica, eram eu însumi pe punctul de a înfăţişa legenda în acelaşi fel ca pe o ingenioasă alegorie instructivă a sfântului Anton.

De această idee se leagă o alta care pătrunse atât de adânc în mine, încât toate celelalte rămaseră în umbră. "Ce-ar fi, mi-am spus, dacă minunata

licoare ţi-ar întări fiinţa cu forţă spirituală şi ţi-ar reaprinde flacăra stinsă, luminându-ţi noua viaţă? Dacă, prin aceasta, s-ar dezvălui o înrudire misterioasă a spiritului tău cu forţele naturale cuprinse în acea băutură, încât aceeaşi aromă, care l-a ameţit pe slăbănogul Cyrillus, să aibă asupra ta un efect binefăcător?"

Dar chiar dacă eram acum hotărât să dau urmare sfatului străinilor şi să trec la fapte, mă reţinea totuşi mereu o repulsie pe care nu mi-o puteam explica nici eu.

Pe când eram gata să deschid dulăpiorul, mi se păru că din figurile sculptate se iveşte chipul pictorului, sfredelindu-mă cu privirea moartă şi totuşi vie şi, pătruns de un puternic fior de groază, am fugit din camera relicvelor pentru a mă pocăi în biserică de curiozitatea mea.

Dar din ce în ce mai mult mă urmărea gândul că numai bând vinul minunat spiritul meu s-ar putea întări şi însănătoşi. Purtarea lui Leonardus ca şi cea a călugărilor care mă tratau ca pe un bolnav mintal, cu un menajament bine intenţionat dar umilitor, mă împingea la disperare, şi când Leonardus mă dispensă tocmai pe mine de obligaţia practicilor religioase obişnuite ca să-mi mai recapăt puterile, am hotărât într-o noapte de insomnie, chinuit de o adâncă mâhnire, să risc totul i ca să-mi recâştig forţa spirituală pierdută sau să pier.

M-am ridicat din pat şi m-am strecurat ca un strigoi în coridor până la icoana Sfintei Fecioare, am luat candela aprinsă de acolo şi m-am furişat prin biserică spre camera relicvelor. La lumina pâlpâitoare a candelei, chipurile sfinţilor din capelă păreau că se mişcă, ca şi cum s-ar fi uitat cu milă la mine, ca şi cum aş fi auzit, prin şuieratul înăbuşit al furtunii care pătrundea prin ferestrele izbite în stranã, voci jalnice, prevestitoare, de parcă m-ar fi chemat mama din mari depărtări: "Fiul meu Medardus, ce ai de gând? Renunţă la primejdioasa faptă!"

Când am intrat în camera relicvelor totul era tăcut şi nemişcat; am descuiat dulăpiorul, am apucat lădiţa, apoi şipul, şi am tras o înghiţitură zdravănă. Văpăi îmi treceau prin vine şi mă umpleau de o senzaţie binefăcătoare, nemaiîncercată până atunci; am mai sorbit o dată din licoarea oprită, ceea ce mi-a stârnit o poftă nebuna să încep o viaţă nouă şi luminoasă.

Am încuiat repede la loc în dulăpior lădiţa goală, am dat fuga în celula mea şi am aşezat sticla miraculoasă pe pupitru. Deodată îmi căzu în mână cheiţa pe care o desprinsesem atunci din legătură pentru a scăpa de orice ispită, deşi descuiasem dulapul fără cheie, atât în prezenţa străinilor cât şi acum. Cercetai legătura de chei, şi iată: o cheie necunoscută cu care am deschis atunci şi acum dulăpiorul, fără s-o fi observat, se găsea printre cele-lalte. M-a cuprins un tremur nervos, imagini vii se fugăreau una pe alta ca şi

cum ar fi fost trezi te dintr-un somn adânc. N-aveam nici linişte, nici astâmpăr, până ce dimineaţa se ivi luminoasă şi putui da fuga în grădina mănăstirii, pentru a mă scălda în razele soarelui ce se înălţau arzătoare dindărătul munţilor.

Leonardus şi ceilalţi călugări observară schimbarea mea; în loc să fiu ca de obicei închis în mine, fără a spune un cuvânt, eram vesel şi vioi.

De parcă aş fi vorbit în faţa obştei adunate, m-am lăsat în voia elocinţei, ca altădată.

De cum am rămas singur cu Leonardus, acesta m-a privit îndelung ca şi când ar fi vrut să-mi pătrundă în suflet; apoi, cu un uşor zâmbet ironic pe faţă, îmi spuse:

— Oare fratele Medardus a căpătat de sus, printr-o viziune, forţe noi şi o viaţă întinerită?

Mă simţeam roşind de ruşine, căci în clipa aceea exaltarea mea, datorită unei sorbituri de vin vechi, mi se părea nedemnă şi meschină. Cu privirea coborâtă şi capul plecat am rămas acolo, Leonardus lăsându-mă în voia reflecţiilor mele. Mă temeam mult prea mult că tensiunea în care mă transpusese vinul nu va dura şi, spre mâhnirea mea, va atrage poate după sine o şi mai mare sfârşeală; dar nu se întâmplă nimic, ci mai curând am simţit cum îmi revine forţa şi curajul tineresc, precum şi acea năzuinţă spre cele mai înalte sfere pe care mi le oferea mănăstirea.

Am stăruit să predic în prima zi sfântă şi mi s-a îngăduit s-o fac. Puţin înainte de a urca în amvon am mai gustat din vinul miraculos; nicicând nu vorbisem mai înflăcărat, mai înduioşător şi mai pătrunzător ca atunci.

Zvonul totalei mele însănătoşiri se răspândi repede şi, la fel ca odinioară, biserica era din nou plină, dar pe măsură ce cuceream admiraţia mulţimii, Leonardus devenea tot mai grav şi mai reţinut, aşa că începui să-l urăsc din toată inima, bănuindu-l de invidie josnică şi de orgoliu de castă.

Ziua Sfântului Bernardus se apropia şi eram plin de o dorinţă arzătoare de a face să strălucească în faţa prinţesei faima mea, drept care l-am rugat pe stareţ să facă astfel încât să fiu lăsat să predic în acea zi la mănăstirea bernardină.

Leonardus păru deosebit de surprins de rugămintea mea; îmi mărturisi fără înconjur că avusese tocmai de astă dată intenţia să predice chiar el, orânduind din timp cele necesare, dar că îi va fi totuşi cu atât mai uşor să-mi îndeplinească dorinţa cu cât va pretexta că e bolnav şi mă va trimite pe mine în locul lui.

Aşa s-a şi întâmplat. Am văzut-o pe mama şi pe principesa cu o seară înainte, dar eram atât de preocupat de cuvântarca mea care trebuia să atingă cea mai înaltă culme a elocinţei, încât revederea nu m-a impresionai prea mult.

Se răspândise în oraş vestea că voi predica eu în locul lui Leonardus, el fiind bolnav, şi aceasta poate că a atras un şi mai mare număr de enoriaşi din pătura cultă.

Fără să-mi fi făcut nici cea mai mică notiţă, orânduindu-mi cuvântarea în toate amănuntele numai în memorie, mă bizuiam pe înalta inspiraţie ce o vor trezi în mine liturghia solemnă, mulţimea cucernică adunată, ba chiar şi măreaţa biserică cu bolta ei impunătoare, şi într-adevăr nu mă înşelasem.

Ca un şuvoi de foc mi se scurgeau cuvintele evocând amintirea sfântului Bernardus în imaginile cele mai însufleţite, cuprinzând cele mai cuvioase reflecţii, şi în privirile îndreptate asupra mea citeam uimire şi admiraţie.

Cât de nerăbdător eram să aflu ce va spune principesa-stareţă, cum aşteptam de încordat izbucnirea înaltei ei preţuiri! dar socoteam că ar trebui să întâmpine cu o adevărată veneraţie pe cel ce, încă de copil, o impresionase atât, descoperindu-i acum certitudinea înaltei sale vocaţii. Dar când am vrut să-i vorbesc, mi-a trimis răspuns că nu se simte bine şi că nu poate primi pe nimeni, nici chiar pe mine. Lucrul mă contraria cu atât mai mult cu cât, stăpânit de vana mea trufie, credeam că stareţa, în marele ei entuziasm, va simţi nevoia să asculte din gura mea şi alte cuvinte emoţionante.

Mama părea să ascundă în suflet o mâhnire tainică a cărei pricină nu mă încumetam s-o cercetez, deoarece un sentiment ascuns îmi împovăra conştiinţa cu o vină pe care nu mi-o puteam desluşi. Îmi trimise un bileţel din partea principesei-stareţe cu reeomandaţia de a-l citi la mănăstire. Abia reîntors în celula mea, citii sprea marea mea uimire următoarele:

"Scumpul meu fiu (căci încă mai vreau să-ţi spun astfel), cu predica pe care ai ţinut-o în biserica mănăstirii noastre m-ai aruncat în cea mai adâncă tulburare. Cuvintele tale nu pornesc dintr-un sentiment cucernic îndreptat spre divinitate. Ardoarea ta nu a fost dintre acelea ce-l poartă pe evlavios pe aripi serafice, încât, în extazul său sfânt, să i se deschidă împărăţia cerului. Vai! trufia pompoasă a cuvântării tale, efortul vizibil de a spune numai ce e bătător la ochi, lucitor, mi-a dovedit că tu, în loc să îndrumi obştea şi s-o înflăcărezi pentru meditaţii evlavioase, nu urmăreai decât aplauze, admiraţia sterilă a mulţimii cu mentalitate laică. Ai simulat sentimente care nu erau ale tale, ba chiar ai afectat aere şi gesturi ca un actor vanitos, totul numai de dragul aplauzelor ieftine. Duhul înşelăciunii a pătruns în tine şi te va duce la pieire dacă nu te reculegi şi nu te lepezi de păcat. Căci simt un păcat, un mare păcat în faptele tale, cu atât mai mult cu cât te-ai destinat moravurilor celor mai cucernice, dezicerii în mănăstire de toate deşertăciunile lumeşti închinându-te Cerului. Sfântul Bernardus, pe care tu prin cuvântărea ta înşelătoare l-ai jignit atât de fără ruşine, să te ierte în marea lui îngăduinţă şi să te lumineze, ca să regăseşti drumul drept de la care te-ai abătut ispitit de diavol, şi să se roage

pentru izbăvirea sufletului tău. Rămâi cu bine!''

Cuvintele stareţei m-au străpuns cu mii de suliţe şi m-am aprins de mânie, căci nu mă îndoiam că Leonardus, ale cărui repetate aluzii cu privire la predicile mele spuneau cam acelaşi lucru, se folosise de bigotismul stareţei, aţâţând-o împotriva mea şi a talentului meu oratoric. Nu-l mai puteam privi în ochi fără să mă cutremur de furie, şi mă gândeam de multe ori s-o rup cu dânsul, dar într-un fel de care eu însumi mă speriam. Imputările stareţei şi ale priorului îmi erau cu atât mai greu de îndurat cu cât în străfundul sufletului meu le recunoşteam temeinicia; dar şi mai îndârjit stăruiam în atitudinea mea şi, întărindu-mă mereu cu câteva picături de vin din sticla misterioasă, continuam să-mi împodobesc predicile cu toate artificiile retorice, să-mi studiez cu grijă expresia feţei şi gesticulaţia, aşa că aplauzele şi admiraţia din jurul meu creşteau.

Lumina dimineţii pătrunse în raze multicolore prin vitraliile bisericii mănăstirii; dus pe gânduri, şedeam în jeţul duhovnicului; doar paşii omului de serviciu care deretica biserica mai răsunau sub boltă. Când deodată auzii un foşnet în preajma mea şi zării o femeie înaltă şi zveltă îmbrăcată în chip straniu, cu un văl des pe obraz. Intrase prin uşa laterală a bisericii şi se apropie de mine să se spovedească. Se mişca uşor, cu o graţie de nespus, îngenunche, un suspin adânc îi scăpă din piept. Îi simţeam respiraţia fierbinte şi, încă înainte de a începe să vorbească, mă învălui o vrajă ameţitoare. Cum aş putea descrie căldura glasului ei melodios! Fiecare din vorbele ei îmi pătrundea în piept, în timp ce-mi mărturisea că nutrea o dragoste oprită pe care zadarnic încearcă de multă vreme s-o înfrângă şi că această dragoste este cu atât mai vinovată, cu cât cel adorat este pe vecie ferecat în sfintele cătuşe, dar că în deznădejdea ei fără mângâiere, blestemase aceste cătuşe.

Se opri şi, într-un şuvoi de lacrimi care aproape că-i înăbuşeau cuvintele, izbucni:

—- Tu însuţi, tu însuţi, Medardus, eşti cel pe care-l iubesc atât de mult!

Ca în spasmul morţii, nervii îmi zvâcneau, îmi ieşisem cu totul din fire, un sentiment încă necunoscut până atunci îmi sfâşia pieptul, s-o văd, s-o strâng în braţe — să mor de voluptate şi de chin. Un singur minut din acest extaz în schimbul caznei veşnice a iadului.

Femeia tăcu, dar îi auzeam răsuflarea precipitată. Într-o disperare oarbă, mi-am încordat forţele, ce-am spus nu ştiu, dar am observat că dânsa se ridică şi se depărtează în tăcere, în timp ce eu îmi acoperem ochii şi, ca împietrit, am rămas fără cunoştinţă în jilţ.

Din fericire nu intrase nimeni în biserică, aşa că am putut apoi să mă reîntorc în celula mea. Cât de stranii îmi păreau acum toate, cât de nebunească, de searbădă toată străduinţa mea! Nu văzusem chipul necunoscutei, şi

totuşi trăia înlăuntrul meu şi mă privea duios cu ochii ei de un albastru închis, în care străluceau lacrimi ce-mi picurau în suflet, pline de un foc mistuitor şi înteţeau o flacără pe care n-o puteau înăbuşi nici rugăciunile, nici penitenţa. Căci mă flagelam până la sânge cu o frânghie cu noduri ca să scap de blestemul etern ce mă ameninţa, deoarece focul ce-l aprinsese în mine femeia străină îmi stârnea poftele cele mai pline de păcat, de altfel necunoscute mie, astfel încât nu ştiam cum să mă apăr de chinul voluptăţii.

În biserica noastră, un altar era închinat sfintei Rozalia. Zugravul îi prinsese chipul în clipa supremă a martiriului ei. Era iubita mea, am recunoscut-o, până şi îmbrăcămintea ei era aidoma veşmântului ciudat al străinei. Am stat acolo ore întregi ca în prada unei crize de nebunie fatală, prăbuşit pe scările altarului, scoţând urlete deznădăjduite, încât călugării îngroziţi fugiră de lângă mine.

În clipe mai liniştite umblam prin grădina mănăstirii în sus şi în jos, o vedeam apărând din depărtarea înmiresmată, păşea dintre tufe, se înălţa din izvoare, plutea deasupra pajiştei înflorite, pretutindeni numai ea, numai ea!

Îmi blestemam legământul, existenţa. Voiam să ies în lumea largă şi să nu am răgaz până nu o găsesc, până nu o dobândesc cu preţul mântuirii sufletului meu.

Până la urmă am izbutit să-mi stăpânesc cel puţin izbucnirile rătăcirii mele, inexplicabile pentru călugări şi pentru stareţ, mă purtam mai liniştit, dar tot mai mult flacăra nefastă îmi mistuia sufletul N-aveam somn! N-aveam linişte! Urmărit de imaginea ei, mă perpeleam în patul tare şi chemam pe sfinţi în ajutor, nu pentru a mă salva de nălucirea ispititoare ce plutea în jurul meu, nu pentru a-mi păzi sufletul de blestemul veşnic, nu! Ci ca să-mi dea femeia, să mă dezlege de jurământ, să-mi dăruiască libertatea pentru a mă lăsa în voia păcatului!

În cele din urmă, se statornici în sufletul meu gândul de a pune capăt chinului, fugind din mănăstire. Căci numai eliberarea de legămintele călugăreşti mi se părea singura cale ca să ajung să strâng în braţele mele femeia şi să-mi potolesc poftele ce ardeau în mine. M-am hotărât să mă fac de nerecunoscut, tunzându-mi barba şi purtând îmbrăcăminte laică, să rătăcesc atâta timp prin oraş până o voi găsi, şi nici nu mă gândeam cât este de greu, ba chiar cu neputinţă să izbutesc! că poate, lipsit cu totul de bani, nu voi putea trăi nici măcar o singură oră în afara zidurilor mănăstirii.

Ultima zi pe care mai voiam s-o petrec în mănăstire sosise în sfârşit şi, datorită unei întâmplări fericite, căpătasem haine orăşeneşti destul de prezentabile; voiam în noaptea următoare să părăsesc mănăstirea pentru totdeauna. Se făcuse între timp seara, când, pe neaşteptate, priorul mă chemă la dânsul. M-am înfiorat, nimic nepărându-mi mai sigur decât că stareţul ghicise

ceva din tainicul meu plan.

Leonardus mă întâmpină cu o gravitate neobişnuită, ba chiar cu o demnitate impunătoare în faţa căreia m-am cutremurat.

— Frate Medardus, începu el, purtarea ta nesăbuită pe care o pun doar pe seama înteţirii acelei exaltări spirituale în prada căreia te-ai lăsat — poate — cu cele mai cinstite intenţii, sfâşie calma noastră convieţuire, tulbură seninătatea şi tihna pe care mă străduiesc să le păstrez ca pe un rod al unei vieţi paşnice şi cucernice a fraţilor noştri. Dar poate că vina o poartă o întâmplare duşmănoasă care te-a lovit. Ai fi putut găsi la mine, în părinteasca mea prietenie căreia îi puteai mărturisi totul, alinare şi sfat, dar tu ai tăcut şi pot cu atât mai puţin pătrunde în tine, cu cât taina ta mi-ar putea răpi o parte din liniştea pe care la vârsta mea o preţuiesc mai presus de orice. Adeseori, cu precădere la altarul sfintei Rozalia, prin cuvinte necuviincioase ce păreau izvorâte dintr-un acces de nebunie, ai scandalizat nu numai pe fraţi dar şi pe străinii care se aflau în biserică; te-aş putea deci pedepsi aspru, după canoanele mănăstireşti, dar nu vreau s-o fac, fiindcă poate că o forţă duşmănoasă, dacă nu chiar diavolul însuşi, căruia n-ai ştiut să i te împotriveşti, poartă vina rătăcirii tale, şi mă mărginesc doar să-ţi poruncesc să fii tare în pocăinţă şi rugăciune. Eu îţi citesc adânc în suflet — tu vrei să fugi din mănăstire.

Leonardus mă sfredelea cu privirea, abia puteam s-o înfrunt şi mă prăbuşii la pământ, plângând cu hohote, conştient de planul meu perfid.

— Te înţeleg, reluă Leonardus şi cred chiar şi eu că, mai degrabă decât singurătatea mănăstirii, lumea largă dacă o vei străbate cu credinţă în Dumnezeu, te va vindeca de rătăcire. O trebuinţă a mănăstirii noastre necesită trimiterea unui frate la Roma. Te-am ales pe tine pentru această însărcinare şi poţi, de mâine chiar, învestit cu împuternicirile şi instrucţiunile necesare, să porneşti la drum. Eşti cu atât mai indicat să îndeplineşti această misiune, cu cât eşti încă tânăr, viguros, priceput în problemele noastre şi vorbeşti italiana la perfecţie. Întoarce-te acum în celula ta; roagă-te fierbinte pentru mântuirea sufletului tău, voi face şi eu la fel, dar renunţă la orice mortificări trupeşti care nu pot decât să te slăbească şi să te facă inapt pentru călătorie. Te aştept o dată cu revărsatul zorilor, aici, în cameră.

Ca o rază a cerului m-au iluminat cuvintele venerabilului Leonardus; îl urâsem, dar acum eram pătruns ca de o durere binefăcătoare de aceeaşi iubire care mă înlănţuise de dânsul odinioară. Am vărsat lacrimi amare în timp ce-i sărutam mâinile. M-a îmbrăţişat şi mi se părea că-mi cunoaşte gândurile cele mai intime, dându-mi libertatea de a mă supune fatalităţii care, planând asupra mea, putea după aceste clipe de beatitudine, să mă arunce pe veci în pierzanie.

Acum fuga devenise de prisos. Puteam părăsi mănăstirea şi să pornesc fără odihnă în căutarea ei, a aceleia fără de care nu voi afla pe acest pământ nici linişte nici vindecare, până ce o voi fi găsit. Călătoria la Roma şi misiunea pe care o căpătasem îmi păreau născocite de Leonardus, numai pentru a mă îndepărta în chip onorabil din mănăstire.

Mi-am petrecut noaptea rugându-mă şi pregătindu-mă pentru călătorie, am turnat restul licoarei vrăjite într-o ploscă ca s-o folosesc ca pe un leac verificat, şi am pus sticla goală la loc în lădiţă.

Nu mică mi-a fost mirarea când am aflat din amănunţitele instrucţiuni ale priorului că plecarea mea îşi avea o justificare şi că împrejurarea care reclama acolo prezenţa unui frate împuternicit, era de mare însemnătate. Îmi simţeam inima grea la gândul că, de la primii paşi în afara mănăstirii, mă puteam lăsa, fără a ţine seama de nimic, în voia libertăţii; totuşi, gândindu-mă la *dânsa,* m-am simţit îmbărbătat şi am hotărât să rămân credincios planului meu.

Fraţii se adunaseră şi despărţirea de ei, dar mai ales de pater[2] Leonardus, m-au umplut de cea mai adâncă melancolie.

Poarta mănăstirii se-nchise în sfârşit în urma mea.

CAPITOLUL II
Intrarea în lume

Învăluită într-un nimb azuriu, mănăstirea se întindea în vale, la picioarele mele; răcoarea proaspătă a dimineţii adia şi, străbătând văzduhul, aducea spre mine cântecele evlavioase ale călugărilor. Fără să vreau, le ţineam isonul. Soarele se ridica incandescent din spatele oraşului; razele lui aurii luminau vârfurile copacilor, şi picăturile de rouă, ca nişte diamante strălucitoare, cădeau în murmur zglobiu pe mii de gâze multicolore, care se ridicau vâjâind şi bâzâind. Păsările se deşteptau şi, fluturând din aripi, ciripeau şi se zbenguiau voioase prin pădure.

Un grup de flăcăi şi fete, gătite de sărbătoare, urcau dealul. "Lăudat fie Domnul nostru Isus Cristos!" exclamară ei, trecând pe lângă mine. "În vecii vecilor, Amin!" am răspuns eu şi parcă o viaţă nouă plină de bucurii şi de libertate îmi ieşea cu mii de înfăţişări îmbietoare în cale. Nicicând nu mă aflasem într-o astfel de stare, îmi păream mie însumi un altul şi, ca însufleţit şi înaripat de forţe renăscute, am grăbit pasul prin pădure, coborând la vale. L-am întrebat pe ţăranul care tocmai îmi ieşea înainte de întâiul sat, pe care

[2] Termenul latinesc are şi sensul de călugăr în afară de cel de preot, mai des întâlnit

itinerariul meu îl indica pentru a înnopta acolo, şi omul îmi descrise exact o potecă mai scurtă ce se abătea de la drumul mare, trecând printre munţi.

Străbătusem singur o bună bucată, când gândul se întoarse la necunoscuta mea şi la planul fantastic de a o căuta. Dar chipul ei îmi apărea ca şters de o mână nevăzută, astfel încât numai anevoie îi puteam recunoaşte trăsăturile estompate; cu cât mai mult mă străduiam să-i reţin chipul în minte, cu atât el se destrăma în ceaţă. Doar purtarea mea nesăbuită de la mănăstire, după acea ciudată întâmplare, îmi stătea vie în faţa ochilor.

Mi se părea acum de neînţeles cu câtă răbdare suportase priorul toate astea şi cum, în loc să-mi aplice o pedeapsă binemeritată, mă trimisese în lume. Eram aproape convins că apariţia necunoscutei nu fusese decât o vedenie, o consecinţă a prea marilor eforturi din ultima vreme şi că, în loc să pun nălucirea nefastă şi ademenitoare pe seama persecuţiei continue din partea diavolului, am luat-o drept o amăgire a propriilor mele simţuri stârnite; faptul că străina fusese înveşmântată la fel cu Sfânta Rozalia, părea să-mi dovedească neîndoios că imaginea vie a acelei sfinte pe care o puteam vedea, deşi de la o distanţă remarcabilă, din jilţul duhovnicesc, contribuise mult la halucinaţia mea. Cu adâncă admiraţie mă gândeam la înţelepciunea priorului care alesese mijlocul cel mai potrivit vindecării mele, căci închis între zidurile mănăstirii — înconjurat mereu de aceleaşi obiecte, meditând şi scormonindu-mi mereu mintea, vedenia aceea, căreia singurătatea îi împrumuta culori tot mai aprinse şi mai aţâţătoare, m-ar fi dus la nebunie. Deprinzându-mă din ce în ce mai mult cu ideea că totul nu a fost decât un vis, cu greu mă puteam reţine să nu râd de mine însumi, ba chiar cu o frivolitate ce de altfel nu-mi era proprie, glumeam în sinea mea pe seama gândului năstruşnic că o sfântă s-ar fi îndrăgostit de mine, amintindu-mi în acelaşi timp că odată mă crezusem sfântul Anton.

Pribegisem mai multe zile în munţi, printre stânci ameninţătoare îngrămădite unele peste altele, pe poteci înguste printre care susurau pârâiaşe de pădure; drumul devenea din ce în ce mai pustiu, mai anevoios.

Era ziua-n amiaza mare, soarele dogorea deasupra capului meu descoperit, sufeream de sete, dar nu se mai vedea nici un izvor în apropiere şi tot nu ajunsesem în satul pe care-l căutam. Sleit de puteri, m-am aşezat pe un colţ de stâncă şi nu m-am putut reţine să sorb o înghiţitură din ploscă, oricât de mult ţineam să cruţ licoarea miraculoasă. Forţe noi mi se aprinseră în vine şi, înviorat şi întărit, am păşit mai departe ca să ajung în satul ce nu mai putea fi departe. Brădetul devenea din ce în ce mai întunecos, desişul adânc foşnea, când deodată am auzit nechezatul unui cal.

Am făcut câţiva paşi mai departe şi cât p-aci să împietresc de spaimă când m-am pomenit în faţa unei prăpăstii înfricoşătoare unde, printre steiuri

ascuţite, se rostogolea un şuvoi de apă al cărui duduit îl auzisem încă din depărtare. Aproape, foarte aproape de cascadă, pe un colţ de stâncă suspendat peste prăpastie, zăcea un tânăr în uniformă, iar lângă dânsul se aflau pălăria lui cu penaj, spada şi un portvizit. Cu jumătatea corpului atârnat în gol, părea să fi adormit şi era gata să alunece din ce în ce mai mult. Prăbuşirea era inevitabilă.

M-am încumetat să mă apropii; în timp ce voiam să-l apuc şi să-l reţin, am strigat cu voce puternică: "Pentru Dumnezeu! Domnule! Treziţi-vă! Pentru Dumnezeu![tt]

De cum l-am atins, se deşteptă brusc din somn, dar în aceeaşi clipă, pierzându-şi echilibrul, căzu în prăpastie, încât aruncat din stei în stei, îi auzeam membrele zdrobindu-i-se; ţipătul lui ascuţit îşi trimise ecoul în hăul fără fund, din care răzbătu doar un vaiet surd până se stinse.

Fulgerat de spaimă şi de groază, am luat în cele din urmă pălăria, spada şi portvizitul şi voiam să mă-ndepărtez repede de locul nenorocirii, când din brădet se ivi un tânăr în haine de vânător, mă privi ţintă în ochi, se porni pe un râs nestăpânit, încât m-au cuprins fiori de gheaţă.

— Ei, stimate domnule conte, rosti în cele din urmă tânărul. Costumul este într-adevăr desăvârşit şi admirabil şi dacă nobila doamnă nu ar fi fost dinainte înştiinţată, zău că nu şi-ar mai recunoaşte iubitul Dar ce-aţi făcut cu uniforma, stăpâne?

— Am aruncat-o în prăpastie, răspunse din mine o voce lugubră şi înăbuşită, căci nu eu pronunţasem aceste cuvinte, ci ele îmi scăpaseră fără voie de pe buze.

Revenit la realitate, stăteam acolo, scrutam adâncimea să văd dacă nu cumva cadavrul însângerat al contelui se ridică ameninţător către mine. Mi se părea că eu l-aş fi ucis, în timp ce ţineam strâns în mâini spada, pălăria şi portvizitul.

— Acum, stăpâne, urmă tânărul, eu pornesc călare pe drumul de căruţe spre orăşelul unde mă voi ţine ascuns în casa din stânga porţii, iar dumneavoastră vă veţi duce de-a dreptul la castel, unde sunteţi aşteptat, iar pălăria şi spada le iau cu mine. Deci, vă las cu bine, domnule conte! Vă urez mult noroc la castel! exclamă tânărul şi, cântând şi fluierând, dispăru în desiş. Auzeam cum dezleagă calul şi cum porneşte în trap.

Când mi-am revenit din buimăceală şi am recapitulat întreaga întâmplare, a trebuit să-mi mărturisesc că nu făceam decât jocul hazardului care, dintr-o dată, mă aruncase într-o situaţie dintre cele mai ciudate. Era limpede că o mare asemănare dintre statura şi trăsăturile mele şi cele ale nefericitului conte l-au amăgit pe vânător. Stăpânul lui trebuie să fi convenit să apară la castel sub rasa unui călugăr, într-un scop necunoscut mie. Moartea îl ajunsese

din urmă şi o fatalitate ciudată m-a împins în aceeaşi clipă în locul lui. Irezistibilul meu îndemn lăuntric care părea să fie voinţa acelei fatalităţi, silindu-mă să continui eu să joc rolul contelui, precumpăni asupra oricărei şovăieli şi făcu să amuţească vocea interioară care mă învinuia de crimă şi de sfruntată nelegiuire.

Când am deschis portvizitul pe care-l păstrasem, îmi căzură în mână scrisori şi hârtii de valoare. Am vrut să le cercetez pe toate, să citesc scrisorile ca să mă familiarizez cu personalitatea contelui, dar neliniştea din mine, vălmăşagul a mii şi mii de idei ce-mi vâjâiau prin cap nu-mi dădură răgaz.

După câţiva paşi m-am oprit din nou şi m-am aşezat pe un colţ de stâncă; voiam să mă transpun într-o dispoziţie mai calmă, vedeam primejdia de a mă aventura pe nepregătite într-o lume străină mie; deodată răsunară prin pădure sunete vesele de corn de vânătoare şi mai multe voci omeneşti chiuiau şi cântau în gura mare, apropiindu-se din ce în ce. Inima îmi bătea cu putere, răsuflarea mi se tăiase, acum avea să se deschidă înaintea mea o lume nouă, o viaţă nouă.

Am cotit pe o potecă îngustă care ducea spre un povârniş; când am ieşit din crâng, îmi apăru în vale un castel măreţ. Acesta era locul către care urma să se aventureze contele, şi m-am îndreptat curajos într-acolo

M-am pomenit curând pe aleile parcului ce înconjurau castelul; pe o cărare lăturalnică întunecoasă, am zărit doi bărbaţi din care unul era îmbrăcat în haine preoţeşti.

Se apropiară, dar, fără să mă observe, trecură pe lângă mine, absorbiţi de discuţia lor. Preotul era un tânăr pe al cărui chip frumos stăruia paliditatea mortală a unei mâhniri adânci, iar celălalt era îmbrăcat simplu dar cu îngrijire şi arăta mai în vârstă. Se aşezară cu spatele la mine pe o bancă de piatră; puteam auzi şi înţelege fiece cuvânt al lor.

— Hermogen, începu cel vârstnic, persistând în tăcerea dumitale îţi împingi familia la disperare. Melancolia te cuprinde pe zi ce trece, vigoarea tinerească e frântă, floarea vârstei ţi se ofileşte, hotărârea ce-ai luat-o de a îmbrăca haina preoţească risipeşte toate speranţele, toate dorinţele tatălui dumitale. Dar ar renunţa bucuros la ele dacă o adevărată vocaţie, o înclinare irezistibilă spre singurătate ţi-ar fi insuflat din adolescenţă această hotărâre. Atunci nu s-ar fi încumetat să se împotrivească sorţii implacabile. Dar schimbarea bruscă a întregii dumitale purtări, dovedeşte cu prisosinţă că un anume eveniment pe care cu îndărătnicie îl treci sub tăcere, ţi-a zguduit în chip atât de cumplit întreaga fiinţă şi continuă să te mistuie. Şi erai un tânăr atât de sincer, de candid, voios şi dornic de viaţă! Ce te-a putut oare înstrăina de lume, ca să deznădăjduieşti că vei putea găsi un om care să aducă alinare sufletului dumitale bolnav? Taci? Priveşti în gol? Suspini? Hermogen! Ţi-ai iubit părintele

cu o rară afecţiune şi dacă nu ţi-a fost cu putinţă să-ţi deschizi inima faţă de dânsul, cel puţin cruţă-l de vederea acestui veşmânt care înseamnă pentru el o hotărâre nefastă. Te conjur, Hermogen, leapădă această haină odioasă! Crede-mă, în aceste lucruri aparente dăinuie o putere tainică. Să nu mi-o iei în nume de rău, căci sper că mă înţelegi temeinic, dacă în această clipă mă refer la felul specific al actorilor care, o dată cu haina pe care o îmbracă, se simt adeseori sub puterea unui duh străin şi se transpun mai uşor în personalitatea eroului pe care-l reprezintă. Permite-mi, aşa cum mi-e firea, să vorbesc mai liber decât s-ar cuveni despre acest lucru. Nu crezi oare că, dacă aceste poale lungi nu ar impune mersului dumitale o gravitate sumbră, ai păşi din nou sprinten şi zglobiu, ai alerga şi ai zburda ca mai înainte? Scânteierea epoleţilor care îţi împodobeau odinioară umerii ar răspândi din nou jar tineresc în obrajii dumitale palizi, iar pintenii zornăitori ar suna ca o muzică pe placul neastâmpăratului cal ce-ţi necheza în cale, săltând de bucurie şi înclinându-şi capul spre stăpânul lui drag. Sus, baroane! Leapădă veşmântul negru care nu te prinde! Să-ţi aducă Friedrich uniforma?

Bătrânul se sculă şi dădu să plece dar tânărul îi căzu în braţe.

— Ah, bunul meu Reinhold, cum mă chinuieşti! strigă el cu voce obosită. Mă chinuieşti nespus! Ah, cu cât te osteneşti mai mult să faci să vibreze coardele din sufletul meu, care altădată sunau atât de armonios, cu atât mai mult simt cum pumnul de fier al sorţii m-a înşfăcat, m-a strivit astfel, încât nu răsună în mine decât sunete stridente ca dintr-o lăută spartă.

— Ţi se pare, dragă baroane, îl întrerupse bătrânul. Vorbeşti de o soartă implacabilă de care eşti urmărit, dar nu vrei să spui în ce constă ea, însă orice ar fi, un tânăr ca dumneata, viguros, înzestrat cu bărbăţia învăpăiată a tinereţii, trebuie să se opună pumnului de fier al destinului; străbătut de razele divine ale firii, răzvrătindu-te împotriva ursitei tale, să trezeşti în tine însuţi acea fiinţă superioară şi cu toată ardoarea să te avânţi dincolo de chinurile acestei vieţi mediocre. Nu ştiu, baroane, ce destin ar fi în stare să distrugă o voinţă viguroasă.

Hermogen se dădu un pas îndărăt şi, fixându-l pe bătrân cu o privire fioroasă în care mocnea o mânie reţinută, exclamă cu voce sumbră şi cavernoasă:

— Atunci află că eu însumi sunt destinul ce mă distruge, că o crimă monstruoasă mă striveşte, o nelegiuire nedemnă, pe care o ispăşesc în suferinţă şi deznădejde. Fie-ţi deci milă şi roagă-l pe tata să mă lase să părăsesc aceste ziduri.

— Baroane, stărui bătrânul, eşti într-o stare proprie numai sufletelor zbuciumate, să nu pleci, să nu pleci cu nici un preţ. Zilele acestea soseşte baroneasa cu Aurelia, pe care trebuie s-o vezi.

Tânărul izbucni într-un râs batjocoritor şi, cu o voce care-mi pătrunse până-n inimă, exclamă:

— Oare trebuie? Trebuie să rămân? Da, bătrâne, zău că ai dreptate, şi pocăinţa mea va fi aici mai groaznică decât între zidurile întunecoase!

Cu aceasta, dispăru printre tufe şi-l părăsi pe bătrân care, cu capul sprijinit în mâini, părea cu totul pradă durerii sale.

— Lăudat fie numele Domnului Isus Hristos! am rostit eu apropiindu-mă de dânsul.

Tresări, se uită mirat la mine, dar deodată păru că apariţia mea îi amintea pe cineva cunoscut şi zise:

— Ah, de bună seamă că dumneavoastră sunteţi, prea cuvioase, acela a cărei sosire a fost anunţată de curând doamnei baronese pentru alinarea familiei îndoliate?

Am răspuns afirmativ, Reinhold îşi recăpătă seninătatea ce părea să-l caracterizeze; străbăturăm frumosul parc şi ajunserăm într-un boschet din imediata vecinătate a castelului, de unde se deschidea o minunată privelişte înspre munţi.

La un semn al bătrânului, un servitor ieşind prin portalul castelului veni spre noi şi, puţin după aceea, ne servi o gustare copioasă. În timp ce ciocneam paharele pline, mi se păru că Reinhold mă priveşte din ce în ce mai atent, ca şi când ar fi făcut eforturi să-şi reîmprospăteze o vagă amintire. În cele din urmă izbucni:

— Dumnezeule mare, prea cuvioase! Ar fi să mă-nşele prea mult aparenţele dacă dumneavoastră nu aţi fi pater Medardus din mănăstirea capucinilor de la ***. Dar cum să fie cu putinţă? Şi totuşi! Dumneavoastră sunteţi — cu siguranţă că sunteţi dumneavoastră, ci vorbiţi o dată!

De parcă m-ar fi trăsnit un fulger din senin, cuvintele lui Reinhold îmi străbătură prin toate mădularele. M-am văzut demascat, descoperit, învinuit de omor, dar disperarea îmi insuflă puteri căci era vorba de viaţă şi de moarte.

— Sunt chiar pater Medardus de la mănăstirea capucinilor din *** şi mă aflu din ordinul şi împuternicirea mănăstirii în drum spre Roma.

Am spus aceasta cu toată liniştea şi nepăsarea ce mi-am putut impune.

— Atunci nu poate fi decât o întâmplare, răspunse Reinhold, că, probabil rătăcindu-vă pe drumul mare, aţi sosit aici, sau cum se face că doamna baroneasă v-a cunoscut şi v-a trimis încoace?

Fără să stau la gânduri, repetând aidoma ceea ce o voce interioară părea să-mi şoptească, am zis:

— Pe drum am făcut cunoştinţa duhovnicului baronesei şi acesta m-a recomandat să-i îndeplinesc misiunea în această casă.

— E adevărat, interveni Reinhold, asta ne-a scris şi doamna baroană. Să

mulţumim Cerului că v-a îndrumat încoace spre mântuirea acestei case, şi că, evlavios şi cutezător cum sunteţi, aţi consimţit să vă amânaţi călătoria pentru a ne fi de folos. M-am aflat din întâmplare acum câţiva ani în oraşul *** şi am auzit cuvântările dumneavoastră pline de har, pe care le ţineaţi de la amvon într-o inspiraţie cu adevărat dumnezeiască. Pun pe seama cucerniciei voastre, a înaltei chemări de a izbăvi cu zel fierbinte sufletele pierdute, a minunatului dar oratoric izvorât dintr-o inspiraţie divină, că veţi izbuti să faceţi ceea ce noi n-am fost în stare. Bucuros că v-am întâlnit cât încă n-aţi apucat să vorbiţi cu baronul, vreau să mă folosesc de acest răgaz ca să vă pun la curent şi să fiu atât de sincer cum se cuvine faţă de cuvioşia voastră, omul sfânt pe care Cerul însuşi ni-l trimite spre alinare. În orice caz, trebuie, pentru a da eforturilor voastre îndrumarea necesară şi a-i asigura succesul, să primiţi măcar unele indicaţii pe care altminteri le-aş trece bucuros sub tăcere. De altfel totul se poate spune în foarte puţine cuvinte.

Am crescut o dată cu baronul, o stare sufletească identică ne-a înfrăţit şi a înlăturat zidul dintre obârşiile noastre. Nu ne-am despărţit niciodată şi am devenit intendentul proprietăţilor sale în clipa în care terminaserăm amândoi studiile universitare, iar el a intrat în posesia bunurilor din munţi ale răposatului său tată. Am rămas fratele şi prietenul lui cel mai intim, astfel că sunt iniţiat în toate tainele casei sale. Tatăl lui dorise să-l lege prin căsătorie cu o familie prietenă iar el s-a supus cu atât mai bucuros acestei voinţe cu cât în logodnica ce-i fusese destinată găsise o fiinţă bogat înzestrată de natură şi s-a simţit atras spre dânsa. Rareori se-ntâmplă ca voinţa unui tată să fie atât de fericit împlinită de un destin care părea să vrea să unească două fiinţe sortite întru totul una alteia. Hermogen şi Aurelia au fost rodul acestei fericite căsnicii. De cele mai multe ori petreceam iernile în capitala ţinutului, dar când, imediat după naşterea Aureliei, baroana se îmbolnăvise, rămâneam şi peste vară în oraş, unde dânsa se afla sub îngrijirea unui medic iscusit. A murit tocmai în pragul primăverii, când aparenta ei întremare îi dăduse baronului cele mai frumoase speranţe. Ne-am reîntors la ţară şi numai timpul a putut alina mâhnirea cumplită ce-l cuprinsese pe baron. Hermogen deveni un tânăr splendid, iar Aurelia era leit chipul mamei ei; educarea meticuloasă a celor doi copii era îndeletnicirea şi bucuria noastră de toate zilele. Hermogen vădea o puternică înclinare spre cariera militară, ceea ce l-a determinat pe baron să-l trimită în capitală, unde, sub supravegherea vechiului său prieten, guvernatorul, şi-a început studiile. Abia acum trei ani, baronul, Aurelia şi cu mine am petrecut pentru prima oară, ca altădată, iarna întreagă în oraşul de reşedinţă, în parte pentru a-şi revedea prietenii care-l solicitau neîncetat.

A stârnit atunci senzaţie în capitală, apariţia nepoatei guvernatorului care tocmai sosise. Era orfană de ambii părinţi şi se pusese sub ocrotirea unchiului

ei, deşi, locuind într-o aripă aparte a castelului, îşi făcuse un cămin propriu, obişnuind să strângă în jurul ei o societate aleasă. Fără să mai descriu îndeaproape pe Euphemia, ceea ce ar fi cu atât mai inutil cu cât cuvioşia ta va avea curând prilejul s-o vadă, mă mărginesc să spun că tot ce făcea, tot ce spunea era însufleţit de o graţie de nedescris, fapt care contribuia să crească şi mai mult farmecul irezistibil al frumuseţii ei. Pretutindeni unde apărea, se crea o ambianţă de viaţă strălucitoare şi i se aduceau omagii pornite din cel mai arzător entuziasm; până şi celui mai neînsemnat, mai apatic, ştia să-i aprindă văpăi în suflet, încât el, ca inspirat, se ridica deasupra propriei lui mediocrităţi şi se avânta cu pasiune în desfătările unei vieţi elevate, necunoscute până atunci.

Bineînţeles că nu lipseau adoratorii ce-o implorau cu fervoare ca pe o zeitate; totuşi, nu se putea spune cu certitudine că prefera pe unul sau pe altul, ba dimpotrivă, ştia cu o ironie subtilă, fără să jignească pe nimeni, să-i stimuleze şi să-i stârnească asemenea unui condiment aţâţător, să-i înlănţuie pe toţi cu cătuşe de nedesfăcut, încât ei, fascinaţi, să se mişte bucuroşi şi fericiţi în mijlocul cercului vrăjit. Aceasta Circe făcuse asupra baronului o puternică impresie. De cum îl cunoscu, îi dădu o atenţie deosebită, care voia să fie expresia unui respect copilăresc. În discuţiile cu dânsul îşi arătă calităţile intelectuale şi adânca ei sensibilitate, aşa cum el nu mai întâlnise la alte femei. Cu o gingăşie de nedescris se strădui să dobândească prietenia Aureliei, manifestându-i atâta devotament, încât nu pregeta să se ocupe de cele mai mici amănunte ale toaletelor ei, îngrijind-o ca o mamă. Ştia s-o ajute pe credula şi pe nepriceputa fată să strălucească în societate şi acest ajutor, în loc să fie observat, scotea şi mai mult la iveală inteligenţa înnăscută şi bunul simţ firesc al Aureliei, încât fata era omagiată cu cea mai înaltă preţuire. Baronul se pierdea în laude la adresa Euphemiei şi atunci se întâmplase pentru prima oară în viaţa noastră să fiu de părerea diametral opusă baronului.

De obicei, mă menţineam în orice societate în rolul de observator atent şi discret, ca şi cum aş fi arătat o participare vie şi făţişă la distracţii. Tot aşa am apreciat-o pe Euphemia ca pe o apariţie interesantă întrucât, după felul ei de a nu neglija pe nimeni, schimbase şi cu mine câteva cuvinte amabile. A trebuit să mărturisesc că e cea mai frumoasă şi mai atrăgătoare femeie din câte am cunoscut, mai ales că tot ce spune dovedeşte inteligenţă şi rafinament; şi totuşi, în mod inexplicabil, ceva nelămurit care pusese din prima clipă stăpânire pe mine, mă neliniştea de câte ori îşi îndrepta privirea asupra mea, sau îmi adresa cuvântul. În ochii ei ardea adeseori o flacără ciudată, din care, când se credea neobservată, ţâşneau fulgere şi părea că o susţine un nefast foc lăuntric, pe care cu greu îl ascundea. Afară de asta, punea în jurul gurii ei, cu linii de altfel armonioase, o ironie duşmănoasă, aşa că eu, care vedeam în

asta expresia cea mai brutală a batjocurii crude, mă cutremuram cuprins de groază.

Faptul că ea îl privea în felul acesta pe Hermogen, care se ocupa prea puţin sau chiar deloc de dânsa, îmi dădea certitudinea că îndărătul frumoasei măşti se ascunde ceva nebănuit de nimeni. Fireşte că nu puteam opune nimic elogiilor nemăsurate ale baronului decât observaţiile mele de fizionomist, de care nu voia să ţină câtuşi de puţin seama, ci găsea cel mult că aversiunea mea împotriva Euphemiei nu se datoreşte decât unei inexplicabile antipatii. Mi-a mărturisit că Euphemia va face probabil parte din familie, deoarece ţinea foarte mult s-o unească prin căsătorie cu Hermogen. Acesta apăruse în încăpere tocmai în clipa când discutam serios chestiunea şi eu invocam toate motivele menite să-mi justifice părerea despre Euphemia iar baronul, obişnuit să acţioneze în toate prompt şi pe faţă, îl puse pe loc la curent cu planurile şi dorinţele privitoare la Euphemia. Hermogen ascultă liniştit cuvintele baronului şi laudele ce i le aducea cu cel mai mare entuziasm Euphemiei. La toate acestea Hermogen răspunse că se simte prea puţin atras de Euphemia, că n-ar putea s-o iubească niciodată şi că-l roagă sincer să renunţe la planul unei legături mai apropiate cu dânsa. Baronul era consternat să-şi vadă, de la primul pas, planul zădărnicit. Totuşi, era cu atât mai puţin dispus să stăruie pe lângă Hermogen, cu cât nu cunoştea sentimentele ei pentru fiul său. Cu obişnuita lui bonomie, începu să glumească cu privire la eşecul încercării sale şi spuse că probabil Hermogen împărtăşeşte antipatia mea pentru dânsa, cu toate că nu înţelege cum o femeie atât de frumoasă şi de interesantă poate inspira atitudini atât de ostile.

Relaţiile baronului cu Euphemia rămaseră în chip firesc neschimbate, se obişnuise atât de mult cu dânsa, încât nu lăsa să treacă o zi fără s-o vadă. Aşa se întâmplă că într-o zi, fiind bine dispus, baronul spuse glumind că în societatea ei există totuşi un singur om neîndrăgostit de dânsa şi anume Hermogen. Căci respinsese cu încăpăţânare uniunea pe care el, baronul, o dorea atât de mult. Euphemia ar fi avut şi ea un cuvânt de spus cu privire la această legătură, că doreşte ce e drept o apropiere mai strânsă de baron, dar nu prin Hermogen, care pentru dânsa era prea dificil şi capricios. Din momentul acelei discuţii, Euphemia şi-a dublat atenţiile faţă de baron şi de Aurelia; ba, în unele vagi iluzii, îl făcu pe baron să înţeleagă că o legătură cu el însuşi ar corespunde idealului pe care şi-l făurise ea despre o căsnicie fericită. Ştiu să respingă în chip convingător tot ce se putea obiecta cu privire la diferenţa de vârstă sau la alte impedimente şi să progreseze pas cu pas atât de imperceptibil, de subtil şi de îndemânatic, încât baronul sfârşi prin a crede că toate ideile, toate dorinţele, sugerate de Euphemia, ar fi încolţit chiar în sufletul lui. Viguros şi plin de viaţă, se simţi curând cuprins de o patimă tinerească şi

arzătoare. Nu-i mai putui reţine pornirea sălbatică; era prea târziu. Nu mai dură mult şi Euphemia, spre surprinderea tuturor, deveni soţia baronului. Mi se părea că o făptură ameninţătoare care mă înspăimântase încă de la distanţă, intrase de-a binelea în viaţa mea şi că trebuie să-mi ocrotesc prietenul şi să veghez asupră-i.

Hermogen primi cu răceală vestea recăsătoririi tatălui său. Aurelia, biet copil nevinovat, izbucni în lacrimi. Imediat după cununie, Euphemia îşi exprimă dorinţa de a pleca la munte. Sosi într-adevăr şi trebuie să mărturisesc că purtarea ei rămase extrem de amabilă şi că, fără voia mea, îmi inspira admiraţie. Trecură astfel doi ani de viaţă tihnită şi netulburată de nici un eveniment. Petrecurăm ambele ierni în capitală, dar şi aici baroana arăta faţă de soţul ei un respect atât de nemărginit, atâta atenţie pentru cele mai mici dorinţi ale lui, încât invidia veninoasă trebui să amuţească, şi nici unul din tinerii domni ce visaseră să obţină favorurile baroanei nu-şi permitea nici cea mai mică bârfeală.

În ultima iarnă fusesem de bună seamă singurul care, cuprins de vechea mea aversiune abia potolită, am început să nutresc din nou acea neîncredere îngrijorătoare. Înainte de căsătoria baronului, contele Victorin, un bărbat tânăr şi frumos, maior în garda de onoare şi numai în trecere prin capitală, unul din cei mai fervenţi adoratori ai Euphemiei, era cel pe care dânsa, ca din întâmplare, sub impulsul impresiei de moment, îl deosebea de ceilalţi. Se vorbea chiar, cândva, că între dânsul şi Euphemia ar exista relaţii mai intime decât cele aparente, dar zvonul se stinsese tot atât de discret cum se născuse. Contele Victorin reapăruse şi iarna aceea în capitală, frecventând, cum era firesc, societatea Euphemiei, dar părea să nu se ocupe de fel de ea, ba dimpotrivă, chiar s-o evite în mod intenţionat. Totuşi, adeseori aveam impresia că atunci când se credeau neobservaţi, schimbau priviri în care mocneau dorinţi lacome şi arzătoare.

Într-o seară, se întrunise la guvernator o societate strălucită. Eu stăteam lângă fereastră, aşa că eram ascuns pe jumătate de o draperie grea, iar la nici trei paşi de mine se afla contele Victorin, Deodată, Euphemia îmbrăcată mai atrăgător ca oricând şi radiind de frumuseţe, trecu pe lânga dânsul. Cu o violenţă pătimaşă, astfel încât nimeni afară de mine nu observase, el îi apucă braţul — iar ea se înfioră toată; privirea-i de nedescris — exprimând iubirea cea mai fierbinte, însăşi voluptatea însetată de plăcere — căzu asupra lui. Schimbară în şoaptă câteva cuvinte pe care nu le-am înţeles. Euphemia probabil că mă zărise; se-ntoarse brusc, dar auzisem limpede cuvintele: "Suntem observaţi!"

Am încremenit de uimire, spaimă şi durere. Ah, prea-cuvioase, cum să vă descriu sentimentele mele! Gândiţi-vă la dragostea, la devotamentul care mă

lega de baron, gândiţi-vă la tristele mele bănuieli care acum se adevereau; căci acele puţine cuvinte m-au convins că există o legătură tainică între conte şi baroană. Deocamdată trebuia să tac, s-o urmăresc cu ochi de Argus şi apoi, o dată certitudinea duplicităţii ei dovedită, să frâng cătuşele ruşinoase cu care îl înlănţuise pe nefericitul meu prieten. Dar cine poate preîntâmpina viclenia diabolică! Zadarnice, cu totul zadarnice erau eforturile mele şi ar fi fost ridicol să comunic baronului ceea ce văzusem şi auzisem, deoarece perfida ar fi găsit destule subterfugii ca să mă înfăţişeze drept un bătrân aiurit care are halucinaţii.

Zăpada mai dăinuia pe piscuri, când ne-am reîntors aici în primăvara trecută, dar cu toată vremea rea, urcam adeseori pe munţi; în satul vecin întâlnii un ţăran care avea ceva ciudat în mers şi înfăţişare; când întoarse capul recunoscui pe contele Victorin, dar în aceeaşi clipă dispăru fără urmă îndărătul caselor. Ce l-ar fi putut îndemna să se deghizeze dacă nu o înţelegere cu baroana! Dar astăzi ştiu bine că se află din nou aici, l-am văzut pe valetul lui trecând călare; mi se părea totuşi de neînţeles de ce nu o vizitase pe baroană la oraş.

Cu trei luni în urmă s-a întâmplat ca guvernatorul să se îmbolnăvească pe neaşteptate şi să ceară s-o vadă pe Euphemia. Ea plecă imediat într-acolo împreună cu Aurelia şi numai o indispoziţie îl împiedicase pe baron s-o însoţească. Dar acum pătrunse nenorocirea şi jalea în casa noastră, căci puţin după plecarea ei, Euphemia îi scrise baronului că Hermogen căzuse subit într-o melancolie ciudată, că izbucnea uneori în accese de furie, că rătăcea singuratic blestemându-se pe sine şi blestemându-şi soarta şi că toate sforţările prietenilor şi medicilor fuseseră zadarnice. Vă puteţi închipui, prea-cuvioase, impresia ce o făcuse această ştire asupra baronului. La vederea fiului său ar fi fost prea zguduit, aşa că am plecat singur la oraş. Prin tratamentul energic aplicat, accesele sălbatice de demenţă furioasă se potoliseră, dar le luase locul o deprimare profundă pe care medicii o socoteau incurabilă. Când mă văzu, fu adânc mişcat şi-mi spuse că o tristă fatalitate îi îndeamnă să părăsească pentru totdeauna situaţia în care se afla, şi că numai în călugărie sufletul lui ar putea scăpa de blestemul veşnic. Purta deja rasa monahală în care l-a zărit şi cuvioşia-voastră mai înainte şi, cu toată împotrivirea lui, am reuşit în sfârşit să-l aduc încoace. Acum e liniştit dar nu renunţă la hotărârea lui şi toate eforturile de a afla ce l-a adus în această stare rămân zadarnice, fără ca el să vrea să ţină seama că dezlegarea tainei lui ne-ar ajuta poate să găsim leacul cel mai eficace pentru propria-i salvare.

Acum câtva timp, baroana ne-a scris că, la îndemnul duhovnicului, va trimite un monah încoace, ale cărui companie şi cuvinte de îmbărbătare vor avea poate asupra lui Hermogen un efect mai bun decât toate celelalte

mijloace, deoarece, după cât se pare, rătăcirea lui a îmbrăcat o formă de manie religioasă. Mă bucură din toată inima că alegerea a căzut asupra cuvioşiei-voastre pe care o întâmplare fericită a îndrumat-o spre capitală. Puteţi reda unei familii zdrobite liniştea pierdută, dacă vă veţi îndrepta ostenelile — Dumnezeu să le binecuvânteze — întru îndeplinirea unui dublu scop. Dacă izbutiţi să dezlegaţi teribila taină a lui Hermogen, făcându-l să vi se destăinuiască, fie şi prin sfânta spovedanie, inima lui se va uşura, iar biserica îl va reda vieţii atractive a lumii, căreia îi aparţine, în loc să-l îngroape între zidurile unei mănăstiri. Dar căutaţi să vă apropiaţi şi de baroană. Ştiţi totul. Veţi recunoaşte că cele observate de mine, chiar dacă nu justifică o învinuire directă, nu sunt totuşi de natură să mă fi înşelat şi să fi dat naştere unei bănuieli nedrepte. Veţi fi cu totul de părerea mea după ce o veţi vedea şi cunoaşte pe Euphemia. E evlavioasă chiar din temperament, poate că deosebitul dumneavoastră dar de vorbitor va izbuti să-i pătrundă în inimă, s-o zdruncine şi s-o îndrepte pe calea cea bună, renunţând la o trădare nedemnă care îi răpeşte dreptul la veşnica mântuire. Trebuie să vă mai spun ceva, prea-cuvioase: sunt clipe când mi se pare că pe baron îl scurmă o mâhnire a cărei cauză mi-o ascunde, căci, în afară de supărarea ce i-o pricinuieşte starea lui Hermogen, luptă în mod vădit cu un gând care nu-i dă tihnă. Mi-a trecut prin minte că poate o întâmplare nefericită să-l fi pus mai mult chiar decât pe mine pe urmele criminalelor legături dintre baroană şi blestematul de conte. Îl pun sub ocrotirea cuvioşiei-tale şi pe bunul meu prieten, baronul.

Cu aceste cuvinte Reinhold îşi încheie povestirea care mă tulburase în fel şi chip, cele mai ascuţite contradicţii zbuciumându-mi sufletul. Propriu-mi Eu, devenit jucăria groaznică a unei coincidenţe capricioase, transpus în întruchipări stranii, înota fără oprire ca într-un ocean al tuturor acestor evenimente care năvăleau asupra mea ca nişte talazuri furioase. Nu mă puteam regăsi. Fără îndoială că Victorin se prăbuşise în prăpastie dintr-un accident provocat nu de voinţa ci doar de mâna mea, eu îi iau locul, dar Reinhold îl cunoaşte pe pater Medardus, predicatorul mănăstirii capucinilor din ***, aşa că pentru el sunt cu adevărat ceea ce sunt. Numai că legăturile dintre Victorin şi baroană cad asupra mea, căci Victorin sunt eu. Sunt ceea ce par şi nu par ceea ce sunt, o enigmă a propriului meu Eu; m-am dedublat fără să mă mai pot dumeri.

Trecând peste furtuna din pieptul meu, am reuşit să afectez calmul potrivit unui cleric şi astfel m-am prezentat baronului. Am dat de un bărbat încărcat de ani, dar în trăsăturile lui stinse se mai desluşeau urme de sănătate şi vigoare. Nu vârsta, ci mâhnirea săpase brazdele adânci pe fruntea lui înaltă şi senină şi îi încărunţise tâmplele. Totuşi, din ce spunea şi din întreaga lui purtare se desprindeau o seninătate şi o blândeţe ce atrăgeau în chip irezistibil

pe fiecare.

Când Reinhold mă prezentă drept cel a cărui sosire fusese anunţată de baroană, baronul se uită la mine cu o privire pătrunzătoare ce se făcea tot mai prietenoasă pe măsură ce Reinhold îi povestea cum mă auzise cu ani în urmă predicând la mănăstirea capucinilor şi se convinsese de rarul meu talent oratoric. Baronul îmi întinse cu afecţiune mâna şi, adresându-se lui Reinhold, zise:

— Nu ştiu cum se face, dragă Reinhold, că trăsăturile feţei cuvioşiei-sale mi-au spus ceva de la prima vedere; îmi deşteaptă o amintire pe care zadarnic mă străduiesc s-o precizez.

Mi se părea că ar fi trebuit să izbucnească: e doar contele Victorin, căci în chip miraculos mă credeam într-adevăr Victorin şi-mi simţeam sângele năvălindu-mi în obraz. Mă bizuiam pe Reinhold care mă cunoştea ca pater Medardus, deşi aceasta îmi părea o minciună: nimic nu mă putea descurca din starea mea confuză.

La cererea baronului, urma să fac de îndată cunoştinţa lui Hermogen care nu era nicăieri de găsit: fusese văzut plimbându-se ca de obicei pe munte, aşa că nimeni nu era îngrijorat că lipsea uneori zile întregi.

Am rămas toată ziua în societatea lui Reinhold şi a baronului şi, încetul cu încetul, mi-am revenit într-atât, încât, spre seară, m-am simţit plin de curaj şi de putere, gata să înfrunt cu îndrăzneală straniile evenimente ce păreau să mă aştepte.

Noaptea, în singurătate, am deschis portvizitul şi m-am convins pe deplin că era chiar contele Victorin care zăcea zdrobit în fundul prăpastiei, totuşi scrisorile ce îi fuseseră adresate aveau un conţinut lipsit de interes şi nici una dintre ele nu mă iniţia nici cu o iotă în amănuntele vieţii sale. Fără să mă mai preocup de aceste probleme, m-am hotărât să mă las cu totul în voia celor ce-mi hărăzise întâmplarea, de îndată ce baroana va sosi şi mă va vedea.

Încă în dimineaţa următoare sosiră pe neaşteptate baroana şi Aurelia. Le-am văzut pe amândouă coborând din trăsură şi, însoţite de baron şi de Reinhold, păşind prin portalul castelului. Cuprins de nelinişte, măsuram odaia în lung şi-n lat, scurmat de presimţiri ciudate şi nu dură mult până ce fui chemat jos. Baroana — o femeie frumoasă, impunătoare, încă în floarea vârstei — îmi ieşi în întâmpinare. Când mă zări, păru ciudat de emoţionată, vocea îi tremura şi abia găsea cuvintele. Vizibila ei stânjeneală îmi insuflă curaj, o privii cu obrăznicie în ochi şi îi dădui după datina mănăstirească binecuvântarea — ea păli şi trebui să se aşeze.

Reinhold se uita la mine, zâmbind bucuros. În clipa aceea uşa se deschise şi baronul cu Aurelia îşi făcură apaiiţia. De cum o zării pe Aurelia, o flacără îmi străbătu pieptul şi-mi aprinse cele mai tainice impulsuri, dorinţe desfătătoare,

încântarea unei iubiri arzătoare deşteptând în mine tot ce un ecou vag venit de departe făcea să răsune în inima mea; da, viaţa însăşi se trezea în mine, colorată şi strălucitoare, căci întreg trecutul zăcea rece şi mort într-o noapte pustie înapoia mea. Era chiar ea, ea, fiinţa pe care o văzusem din jilţul duhovnicesc în acea viziune minunată. Privirea copilăresc melancolică şi evlavioasă a ochilor de un albastru închis, buzele pline, grumazul uşor aplecat înainte cu smerenie, statura înaltă şi zveltă — desigur, nu Aurelia, ci sfânta Rozalia era în faţa mea. Până şi şalul azuriu aruncat poşte rochia ei purpurie în falduri fantastice era aidoma îmbrăcăminţii sfintei din acel portret şi necunoscutei din acea viziune. Ce era frumuseţea împlinită a baroanei faţă de graţia angelică a Aureliei! Nu o vedeam decât pe dânsa, în timp ce totul dispărea în jurul meu. Emoţia mea nu putea trece neobservată de ceilalţi.

— Ce-i cu dumneavoastră, prea-cuvioase? începu baronul. Păreţi deosebit de tulburat.

Aceste cuvinte mă aduseră la realitate şi am simţit chiar în clipa aceea cum o forţă supraomenească încolţeşte în mine, o cutezanţă neîncercată până atunci de a dobândi totul, căci ea trebuia să fie răsplata luptei.

— Socotiţi-vă fericit, domnule baron! am exclamat eu, ca pătruns subit de o înaltă inspiraţie. Socotiţi-vă fericit! O sfântă sălăşluieşte între aceste ziduri, curând cerul se deschide într-o binecuvântare supremă, şi însăşi ea, Sfânta Rozalia înconjurată de sfinţii îngeri dăruieşte alinare şi mântuire celor umili, care o imploră smeriţi şi cu credinţă. Aud imnurile de slavă ale spiritelor transfigurate care tânjesc după sfântă şi, invocând-o în cântec, coboară în zbor din norii luminoşi. Îi văd chipul radiind un nimb divin, cu fruntea ridicată spre corul sfinţilor, pe care numai ea îi vede. *Sanda Rozalia, ora pro nobis!*[3]

Cu ochii îndreptaţi spre cer am căzut în genunchi, mi-am împreunat mâinile a rugăciune şi ceilalţi mi-au urmat exemplul. Nimeni nu m-a întrebat nimic. Subita izbucnire a extazului meu au pus-o pe seama unei inspiraţii oarecare, aşa încât baronul hotărî să se oficieze liturghii în catedrala oraşului la altarul Sfintei Rozalia.

În felul acesta ieşisem cu bine din încurcătură şi eram din ce în ce mai ferm holărât să risc totul, căci era în joc Aurelia, pentru dobândirea căreia nici propria-mi viaţă nu era un preţ prea mare.

Baroana era într-o dispoziţie ciudată, privirile ei mă urmăreau, dar de cum mă uitam nestingherit la dânsa, ochii îi rătăceau nesiguri în jur.

Familia a trecut într-o încăpere alăturată, eu am coborât în grădină şi am hoinărit printre aleâ, zbuciumându-mă şi luptând cu mii de hotărâri, de gânduri, de planuri cu privire la viitoarea mea existenţă în castel. Se înserase când Reinhold se ivi şi-mi spuse că baroana, impresionată de fervoarea mea

[3] Sfânta Rozalia, roagă-te pentru noi! (Lat.)

cucernică, ar dori să-mi vorbească în camera ei.

Când am intrat în iatacul ei, baroana făcu câţiva paşi spre mine, mă cuprinse în braţe, mă privi drept în ochi şi exclamă:

— E cu putinţă... e cu putinţă! Eşti tu Medardus, călugărul capucin? Dar glasul, statura, ochii, părul tău! Ci vorbeşte o dată că, dacă nu, mă sfârşesc de frică şi îndoială.

— Victorinus! am şoptit eu.

Atunci mă înlănţui cu pasiunea sălbatică a voluptăţii nestăvilite — un şuvoi de foc îmi năvăli în vine, sângele îmi fierbea, simţurile se topiră într-o desfătare fără nume, într-un extaz copleşitor; dar păcătuind, întreaga mea fiinţă năzuia spre Aurelia şi numai ei i-am jertfit în clipa aceea, prin călcarea legământului, mântuirea sufletului meu. Da! Numai Aurelia trăia în mine, întreaga mea făptură era pătrunsă de dânsa şi totuşi mă trecea un fior la gândul că o voi revedea chiar în seara aceea la cină. Mi se părea că privirea ei pioasă m-ar învinui pentru păcatul de neuitat şi ca şi cum, demascat şi nimicit, m-aş prăbuşi în oprobriu şi ruină.

De asemeni nu mă puteam decide să dau cu ochii de baroană după acele momente de rătăcire şi toate astea m-au determinat, când am fost chemat la cină, să rămân în camera mea sub pretextul unei reculegeri cucernice.

Dar a fost nevoie doar de câteva zile pentru a înfrânge orice sfiiciune, orice stânjeneală; baroana era amabilitatea însăşi şi cu cât legătura noastră devenea mai strânsă, cu cât desfătările nelegiuite se repetau mai des, cu atât mai mult creşteau atenţiile ei pentru baron. Îmi mărturisi că tonsura, barba mea naturală ca şi mersul meu autentic mănăstiresc dar de care nu mă mai ţineam atât de strict ca la început, au făcut-o să treacă prin mii de spaime. Ba chiar că la inspirata mea invocare a Sfintei Rozalia era aproape convinsă că vreo împrejurare duşmănoasă ar fi zădărnicit planul atât de ingenios conceput de dânsa şi de Victorin, substituindu-i un blestemat de călugăr veritabil. Îmi admira prevederea de a mă fi tuns şi de a-mi fi lăsat barbă, precum şi de a-mi fi studiat atât de bine rolul în mers şi atitudine, încât de multe ori ea însăşi trebuie să mă privească în ochi pentru a nu cădea pradă îndoielii.

Din când în când, deghizat în ţăran, valetul lui Victorin se arăta la capătul parcului şi nu pierdeam prilejul să vorbesc cu el pe ascuns, şi să-i cer să fie gata să fugă cu mine, dacă vreo întâmplare nefericită m-ar pune în primejdie. Baronul şi Reinhold păreau foarte mulţumiţi de mine şi stăruiau să folosesc toate mijloacele ce-mi stau la îndemână ca să mă ocup de visătorul Hermogen. Dar încă nu reuşisem să schimb o singură vorbă cu dânsul, căci evita în mod vizibil orice prilej de a fi singur cu mine şi, de câte ori mă aflam în societatea baronului sau a lui Reinhold, mă privea în chip atât de ciudat, încât trebuia să fac eforturi ca să nu-mi trădez stânjeneala. Părea să-mi pătrundă adânc în

inimă şi să-mi ghicească cele mai intime gânduri. O profundă antipatie, o ură neînduplecată, o mânie cu greu reţinută se citeau pe chipul lui palid, de câte ori mă vedea.

Se întâmplă că într-o zi, pe când mă plimbam agale prin parc, să-mi iasă pe neaşteptate în cale; am socotit că acesta e momentul potrivit să lămuresc relaţiile apăsătoare dintre noi, aşa că, în clipa când dădea să mă ocolească, l-am apucat repede de mână şi talentul meu oral mi-a înlesnit să vorbesc atât de stăruitor, de onctuos, încât păru într-adevăr că-mi acordă atenţie şi că nu-şi poate ascunde o emoţie lăuntrică. Ne aşezarăm pe o bancă de piatră la capătul unei alei ce ducea spre castel.

În focul vorbirii, mă simţeam tot mai inspirat: am spus că e un păcat ca omul, mistuindu-se în mâhniri ascunse, să dispreţuiască alinarea, ajutorul bisericii care ridică pe cel împovărat, împotrivindu-se astfel comandamentelor vieţii aşa cum i le-a hărăzit o putere superioară. Că până şi un criminal nu are dreptul să se îndoiască de clemenţa cerului, deoarece această îndoială îi răpeşte dreptul la mântuirea pe care o poate dobândi, izbăvit prin penitenţă şi smerenie. I-am cerut în cele din urmă să mi se spovedească pe loc şi să-şi descarce sufletul, ca în faţa Domnului, promiţându-i iertarea pentru orice păcat ar fi comis. Deodată se ridică, îşi încruntă sprâncenele, ochii i se aprinseră, o roşeaţă învăpăiată i se urcă în obrazul de o paloare mortală şi cu o voce stridentă exclamă:

— Eşti oare liber de orice păcat încât să te-ncumeţi, ca şi cum ai fi cel mai curat, ba chiar ca Dumnezeu însuşi pe care-l batjocoreşti, să te uiţi în inima mea, să cutezi să-mi făgăduieşti iertarea păcatelor, tu, care vei lupta zadarnic pentru izbăvirea ta, pentru harul ceresc ce ţi s-a închis pe veci? Mizerabil ipocrit, ceasul răsplăţii se apropie şi, strivit în praf ca un vierme veninos, te vei zbate în van în chinurile unei morţi ruşinoase, tânjind după ajutor, după mântuire de tortura fără margini, până vei pieri în nebunie şi deznădejde!

Se depărtă în pripă; eram ca zdrobit, distrus, tot cumpătul şi tot curajul îmi pieriseră. O zării pe Euphemia venind dinspre castel, îmbrăcată ca de plimbare, cu pălărie şi şal; numai la dânsa puteam găsi îmbărbătare şi sprijin, mă repezii spre ea, baroana se sperie de faţa mea răvăşită, mă întrebă care era cauza şi îi povesti fidel scena petrecută între mine şi rătăcitul de Hermogen, exprimându-mi totodată teama, îngrijorarea ca nu cumva Hermogen, printr-un inexplicabil concurs ele împrejurări, să ne fi descoperit secretul.

Euphemia nu se arătă nici măcar impresionată de cele întâmplate, surise atât de straniu încât mă trecu un fior şi zise:

— Să ne afundăm în parc, căci aici putem fi văzuţi şi ar putea să bată la ochi că prea cuviosul părinte Medardus discută atât ele aprins cu mine.

Ne retraserăm într-un boschet izolat; Euphemia mă cuprinse cu o violenţă pătimaşă şi sărutările ei fierbinţi îmi ardeau buzele.

— Poţi fi liniştit, Victorin, rosti Euphemia, poţi fi liniştit cu privire la tot ce te-a făcut să intri în panică şi îndoială; îmi pare bine chiar că lucrurile s-au întâmplat astfel cu Hermogen, deoarece acum pot vorbi cu tine deschis despre cele ce le-am trecut atâta timp sub tăcere. Trebuie să recunoşti că am ştiut să-mi însuşesc o rară stăpânire de sine faţă de tot ce mă înconjoară şi cred că aceasta cere mai puţin efort unei femei decât vouă. Bineînţeles că nimic nu e mai uşor decât să foloseşti acel farmec irezistibil al înfăţişării exterioare, cu care a înzestrat-o natura pe femeie, acel principiu superior ce sălăşluieşte într-însa şi care îmbină spiritul cu graţia şi o face să domine după bunul ei plac. Este o minunată evadare din tine însăţi care permite să-ţi consideri propriul Eu dintr-un alt unghi de vedere şi pe care-l întrevezi ca pe un instrument mânuit de o voinţă superioară în scopul cel mai înalt ce ţi l-ai propus. Există oare în viaţă o satisfacţie mai mare decât să-ţi stăpâneşti viaţa şi toate aspectele, desfătările ei multiple să le supui unei puteri vrăjite după bunul plac îngăduit doar stăpânitorului? Tu, Victorin, aparţii celor puţini care m-au înţeles întru totul, şi tu ţi-ai propus un ţel care te depăşeşte pe tine însuţi, şi de aceea n-am refuzat să te ridic ca pe un prinţ consort în sferele mai înalte ale tronului meu. Secretul a mărit farmecul acestei legături şi vremelnica noastră despărţire nu a făcut decât să ofere adăpost fantasticului nostru capriciu ce, spre delectarea noastră, îşi face o joacă din împrejurările mărunte ale banalei vieţi cotidiene. Nu este oare faptul că acum suntem împreună cel mai cutezător gest care, privit în spirit elevat, îşi bate joc de neputinţa limitelor convenţionale? Chiar şi aparenţa stranie, datorită nu numai hainei ce o porţi, în care abstractul şe supune principiului concret dominator şi se manifestă astfel cu o vigoare admirabilă, dă până şi fizicului tău o altă înfăţişare potrivită scopului propus.

Ştii şi tu că prin felul meu de a privi lucrurile, dispreţuiesc sincer orice constrângere convenţională, de care îmi bat joc. Baronul mi-a devenit o unealtă odioasă care mă revoltă până la dezgust şi care, o dată folosită pentru scopurile mele, o lepăd ca pe un mecanism uzat. Reinhold este prea mărginit ca să-l iau în seamă, Aurelia e un copil bun, aşa că nu avem de-a face decât cu Ilermogen. Ţi-am mai mărturisit cândva că, atunci când l-am văzut pentru prima oară, Hermogen mi-a făcut o excelentă impresie. L-am crezut apt să cucerească culmile vieţii către care voiam să-l îndrum, dar pentru prima oară m-am înşelat. Era în el ceva ostil faţă de mine, mă contrazicea cu orice prilej, până şi farmecul meu înnăscut cu care — fără să vreau — ştiam să-i prind în mreje pe ceilalţi, lui îi inspira repulsie. Rămânea rece, închis în sine şi, în timp ce mi se împotrivea cu dârzenie, îmi stârnea susceptibilitatea şi-mi insufla dorinţa de a porni lupta care să-l înfrângă. M-am hotărât să fac acest lucru,

când baronul îmi spuse că-i propusese lui Hermogen să mă ia în căsătorie, dar că el a refuzat cu hotărâre. Ca o scânteie de geniu mă străfulgeră în aceeaşi clipă ideea de a mă căsători cu baronul şi astfel, dintr-o dată, să înlătur micile scrupule convenţionale care adeseori mă contrariau până la dezgust; dar, dragă Victorin, am mai vorbit adeseori cu tine despre acest mariaj, ţi-am combătut îndoiala prin fapte, căci am izbutit în puţine zile să-l transform pe bătrân într-un îndrăgostit prostănac şi credul, trebuind să accepte tot ce voiam eu ca pe o îndeplinire a intimei lui dorinţi pe care nu îndrăznea s-o formuleze, dar în străfundul sufletului meu mai stăruia gândul de a mă răzbuna pe Hermogen, ceea ce acum mi-era mai uşor şi mai pe placul meu. Amânasem lovitura, pentru a-l nimeri în plin şi a-l distruge. Dacă te-aş cunoaşte mai puţin, nu aş şti că te poţi ridica la nivelul intenţiilor mele şi aş ezita să-ţi spun mai mult, despre ceea ce va fi odată fapt împlinit.

Am avut grijă să-l studiez pe Hermogen până-n adâncul fiinţei sale; am apărut în capitală morocănoasă, rezervată, fiind astfel în contrast izbitor cu Hermogen care, prins de ocupaţiile multiple ale serviciului militar, se arăta plin de exuberanţă şi voioşie. Boala unchiului meu a pus capăt acelor strălucite adunări şi ştiam să evit până şi vizitele celor mai apropiate cunoştinţe. Hermogen veni odată la mine poate numai pentru a îndeplini o obligaţie faţă de mama lui vitregă, mă găsi pierdută în gânduri sumbre şi când, surprins de izbitoarea mea schimbare, se interesă de pricina mâhnirii mele, i-am mărturisit printre lacrimi, cum starea precară a sănătăţii baronului, pe care el cu greu o tăinuieşte, mă umple de teama de a nu-l pierde şi cât de insuportabil îmi este acest gând. Era zguduit, şi când, ca o dovadă a sentimentului meu adânc, i-am descris fericita mea căsnicie cu baronul, când cu duioşie şi însufleţire am intrat în cele mai mici amănunte ale vieţii noastre la ţară, când i-am înfăţişat tot mai insistent admirabilul caracter al baronului, punând în plină strălucire întreaga lui personalitate, încât să apară din ce în ce mai limpede adoraţia fără margini pe care i-o port şi că trăiesc pe de-a-ntregul prin dânsul.

Stupefacţia, uluirea lui Hermogen păreau să crească tot mai mult. Lupta vizibil cu sine însuşi, dar forţa străină care pătrunsese într-însul o dată cu propriu-mi Eu, învinsese pornirea ostilă ce altminteri mi se-mpotrivea; eram sigură de triumful meu, când în seara următoare se înfăţişă din nou. Eram singură, mă găsi şi mai întunecată, şi mai agitată ca în ajun; i-am vorbit de baron şi de dorinţa mea nespusă de a-l revedea. Hermogen nu mai era acelaşi. Îmi căută privirea şi focul primejdios din ochii mei îi aprindea fiinţa. Când îi ţineam mâna îi simţeam zvâcnetul, în timp ce suspine adânci îi umflau pieptul. Calculasem exact punctul culminant al acestei nestăpânite exaltări. În seara când era gata să cadă; n-am dispreţuit acele artificii atât de obişnuite dar mereu aplicate cu acelaşi succes. Am izbutit! Consecinţele au fost mai

groaznice decât îmi închipuisem, şi totuşi mi-au amplificat triumful, întrucât mi-au dovedit în chip strălucit întreaga mea putere. Perseverenţa cu care îi combătusem ostilitatea faţă de mine, pornită ca dintr-o presimţire nefastă, l-a scos din minţi, l-a aruncat în rătăcire — aşa cum ştii, deşi n-aveai până acum de unde să cunoşti pricina adevărată. E un lucru caracteristic că de multe ori nebunii, de parc-ar sta în contact direct cu o forţă spirituală superioară şi ar putea privi oarecum mai uşor înlăuntrul lor, deşi inconştient stimulaţi de un element străin, abstract, ghicesc adesea ceea ce este ascuns în noi şi se manifestă atât de bizar, încât ne simţim cuprinşi ca de un fior neplăcut.

S-ar putea ca în raporturile dintre noi trei, tu, Hermogen şi cu mine, dânsul să fi ghicit adevărul şi de aceea te duşmăneşte atât, numai că pentru noi nu există nici cea mai mică primejdie. Gândeşte-te şi tu, chiar dacă în ura lui împotrivă-ţi ar porni la luptă făţişă, dacă ar spune: "Nu vă încredeţi în acest fals preot!", cine ar lua această afirmaţie drept altceva decât ideea unui dement, cu atât mai mult cu cât Reinhold a fost atât de naiv încât să recunoască în tine pe pater Medardus? Dar este cert că nu-l mai poţi influenţa pe Hermogen aşa cum aş fi vrut şi cum am plănuit. Răzbunarea mea e deplină şi Hermogen nu-mi mai e de nici un folos, asemeni unei jucării stricate; dar e supărător faptul că se supune probabil unei penitenţe privindu-mă şi de aceea mă urmăreşte cu ochii lui ficşi şi lipsiţi de viaţă. Trebuie să plece de aici, şi am crezut că mă voi putea servi de tine, întărindu-i ideea de a se călugări, şi în acelaşi timp să-l faci pe baron şi pe sfetnicul său intim Reinhold mai înţelegători, convingându-i că vindecarea sufletească a lui Hermogen nu e posibilă decât în mănăstire. Într-adevăr, Hermogen îmi este profund nesuferit; la vederea lui mă cutremur, trebuie să plece! Singura persoană care-l vede pe Hermogen în altă lumină este Aurelia, această copilă candidă şi cucernică. Numai cu ajutorul ei îl poţi influenţa pe Hermogen şi voi avea grijă să te apropii de dânsa. Dacă eşti în stare să născoceşti o legătură abilă între fapte, poţi dezvălui lui Reinhold sau baronului că Hermogen ţi s-a spovedit, mărturisindu-ţi o crimă gravă pe care, bineînţeles, în virtutea secretului spovedaniei, nu o poţi trăda. Dar despre asta vom mai vorbi. Acum ştii totul, dragă Victorin. Acţionează şi rămâi al meu! Domină împreună cu mine această searbădă lume de marionete ce se-nvârteşte în jurul nostru. Viaţa trebuie să ne dăruiască cele mai voluptuoase desfătări, fără să ne încătuşeze în îngustimea ei!

Îl zărirăm pe baron în depărtare şi, ca pierduţi într-o discuţie cuvioasă, i-am ieşit în întâmpinare. A fost poate nevoie de explicaţiile Euphemiei cu privire la ţelurile vieţii ei pentru a mă face şi pe mine să simt puterea covârşitoare care, ca o emanaţie a unor elemente superioare, mă însufleţea. Ceva supraomenesc pătrunsese în fiinţa mea, situându-mă brusc pe o poziţie de unde totul îmi apărea în alte culori decât cele obişnuite. Tăria de caracter,

dominaţia asupra vieţii cu care se făIea Euphemia îmi păreau demne de cel mai adânc dispreţ. În clipa în care mizerabila mi-a dezvăluit jocul ei necugetat cu cele mai primejdioase implicaţii ale vieţii, a devenit prada întâmplării sau fatalităţii nefaste condusă de mâna mea. Era numai puterea mea înteţită de forţe misterioase cea care a putut-o împinge în amăgire, până a-l lua drept prieten şi aliat pe cel ce, pentru pierzania ei — purtând masca întâmplătoare a acelui prieten — s-o cuprindă ca o forţă duşmănoasă în gheare, fără putinţă de izbăvire. În rătăcirea ei vanitoasă şi egoistă, Euphemia mi-a devenit odioasă şi legătura mea cu dânsa cu atât mai dezgustătoare cu cât Aurelia trăia mai intens în mine, căci ea purta vina păcatelor pe care le comisesem, admiţând că eu aş considera drept un păcat ceea ce îmi pare o culme a desfătărilor pământeşti.

M-am hotărât să mă folosesc din plin de puterea ce s-a înrădăcinat în mine, astfel încât să pun mâna pe bagheta magică pentru a descrie cercurile în care toate aceste prezenţe să se rostogolească în jurul meu spre suprema mea delectare. Baronul şi Reinhold se întreceau în a-mi face cât mai plăcută viaţa la castel; nu aveau nici o bănuială despre raporturile mele intime cu Euphemia, dimpotrivă, într-o pornire involuntară de sinceritate, baronul mărturisi că abia prin mine i-a fost redată Euphemia şi acest lucru păru să-mi confirme adevărul presupunerii lui Reinhold că, printr-o întâmplare, baronul descoperise, poate, infidelitatea din trecut a Euphemiei. Pe Hermogen îl vedeam rareori, mă ocolea cu teamă şi vădită nelinişte, ceea ce baronul şi Reinhold o puneau pe seama sfiiciunii faţă de pioasa mea peisoană şi de forţa mea spirituală care citea în sufletul său zbuciumat. Aurelia de asemenea părea să-mi evite privirea, mă ocolea şi, de câte ori îi vorbeam, era şi dânsa la fel de temătoare şi de neliniştită ca Hermogen. Eram aproape sigur că smintitul de Hermogen îi vorbise Aureliei de acele groaznice bănuieli ce mă cutremurau; mi se părea totuşi că voi putea cu timpul combate reaua părere ce şi-o făcuse despre mine.

Probabil din îndemnul baroanei, care ţinea să mă apropie mai mult de Aurelia, pentru ca prin ea să-l influenţez pe Hermogen, baronul mă rugă să-i iniţiez fiica în tainele superioare ale religiei. Euphemia îmi oferea astfel ea însăşi mijloacele de a dobândi tot ce fantezia mea infierbântată concepea mai minunat, în mii de imagini voluptuoase. Ce altceva era acea viziune din biserică dacă nu făgăduinţa puterii supreme ce mă domina, de a mi-o da pe aceea care, dacă era a mea, puteam spera în potolirea furtunii ce bântuia cu talazuri furioase în sufletul meu? Apariţia Aureliei, apropierea ei, ba chiar atingerea rochiei ei mă făceau să ard în mii de văpăi. Şuvoiul incandescent al sângelui urca năvalnic în mecanismul misterios al gândurilor, şi astfel vorbeam în imagini înflăcărate despre minunatele taine ale religiei, a căror semnificaţie mai adâncă era dezlănţuirea voluptuoasă a dragostei celei mai arzătoare. Jarul

cuvintelor mele urma să pătrundă ca nişte descărcări electrice în inima Aureliei, împotriva cărora zadarnic ar fi căutat să se înarmeze. Fără ca dânsa să ştie, tablourile zugrăvite de mine urmau să prindă fiinţă şi să se desfăşoare încântător în culori tot mai strălucitoare şi mai vii, în tâlcul lor mai adânc şi să-i umple astfel pieptul cu presimţirile desfătărilor dragostei până ce, mistuită şi sfâşiată de o dorinţă fără răgaz, Aurelia să se arunce singură în braţele mele.

Mă pregăteam cu grijă pentru aşa-numitele lecţii cu Aurelia; ştiam să imprim vorbelor mele căldură; smerită, cu mâinile împreunate, cu ochii plecaţi, evlavioasa copilă mă asculta, dar nici un gest, nici un suspin cât de uşor, nu trădau vreun efect mai puternic al spuselor mele.

Sforţările mele rămâneau fără rezultat; în loc să aprind în Aurelia focul nimicitor al dragostei ca să cadă pradă ispitei, jarul ce mocnea în mine devenea tot mai mistuitor.

Scos din fire de durere şi de dorinţă, urzeam planuri pentru pierzania Aureliei şi, în timp ce faţă de Euphemia simulam desfătare şi patimă, o ură neîmpăcată încolţea în sufletul meu, ceea ce, lucru ciudat, imprima purtării mele faţă de baroană ceva sălbatic, înfricoşător, de care ea se cutremura. Euphemia era departe de a bănui secretul ce-l ascundeam în inima mea şi, fără să vrea, trebuia să se supună dominaţiei crescânde exercitată de mine asupra ei.

De multe ori mă gândeam ca printr-un gest brutal, premeditat, căruia Aurelia să-i cadă victimă, să pun capăt chinului meu, dar, de câte ori o vedeam, mi se părea că un înger ar sta lângă ea, ocrotind-o şi împotrivindu-se puterii Satanei. Atunci un fior îmi trecea prin mădulare şi intenţia mea vinovată se spulbera.

Am ajuns în cele din urmă să mă rog împreună cu dânsa; căci, în rugăciune, ardoarea pietăţii e mai intensă şi cele mai tainice reflexe se trezesc şi se înalţă ca pe talazuri înspumate, întinzându-şi tentaculele de caracatiţă pentru a înlănţui ceea ce poate potoli dorinţa neînfrânată ce sfâşie pieptul. Atunci pământescul, devenit mesaj al Cerului, poate satisface vijelios simţurile stârnite, şi, în culmea desfătării, să tăgăduiască fericirea încă pe acest pământ. Pasiunea inconştientă este amăgită şi năzuinţa spre divin, spre suprapământesc se pierde în încântarea fără nume, inedită a poftelor lumeşti. Chiar şi prin aceea că o puneam să repete rugăciunile născocite de mine, credeam că descopăr foloase pentru intenţiile mele trădătoare. Şi aşa era! Căci îngenunchind alături de mine, repetând cu ochii la cer rugăciunile mele, obrajii ei se îmbujorau tot mai mult şi sânul îi palpita năvalnic. Odată, în elanul rugăciunii, i-am cuprins mâinile şi le-am strâns la piept; eram atât de aproape de dânsa, încât îi simţeam căldura trupului, iar părul ei încârlionţat îmi cădea pe umăr. Îmi pierdusem cumpătul, cuprins de o patimă nebună am îmbrăţişat-o

cu dor sălbatic, buzele mele ardeau pe gura şi pe sânul ei, când deodată, cu un ţipăt pătrunzător, se smulse din braţele mele. N-am avut puterea s-o reţin, de parcă m-ar fi lovit un trăsnet. Se repezi în camera alăturată. Uşa se deschise şi-n pragul ei se ivi Hermogen; rămase locului, ţintuindu-mă cu privirea groaznică a nebuniei furioase. Mi-am încordat toate puterile, m-am apropiat cu obrăznicie de dânsul şi, cu voce fermă şi poruncitoare, am exclamat:

— Ce cauţi tu aici? Piei din faţa mea, smintitule!

Dar Hermogen, cu braţul întins către mine, rosti cu vocea lugubră şi ameninţătoare:

— Am vrut să mă lupt cu tine, dar nu am spadă şi tu eşti crima însăşi, fiindcă din ochi îţi picură sânge şi ţi se lipeşte de barbă!

Trânti uşa şi dispăru, lăsându-mă singur şi scrâşnind de furie împotriva mea însumi, dar nu fiindcă m-am lăsat târât de violenţa momentului, astfel încât trădarea mea era vădită şi mă ameninţa cu pieirca. Nu se zărea nimeni şi aveam destul timp să mă reculeg, şi duhul ce sălăşluia în mine îmi insuflă imediat ce aveam de făcut ca să înlătur orice consecinţă supărătoare a purtării mele nesăbuite.

De îndată ce mi-a fost cu putinţă, am alergat la Euphemia şi, cu o dezinvoltură cinică, i-am povestit întreaga întâmplare cu Aurelia. Euphemia păru să nu ia întâmplarea atât de uşor, cum dorisem eu; mi se părea de neînţeles că, independent de faimoasa ei putere de a se stăpâni, de a se ridica deasupra lucrurilor mărunte, o gelozie meschină îşi făcuse loc în inima ei şi, în plus, s-ar fi putut teme că Aurelia se va plânge de mine, spulberând nimbul cuviosiei mele, aşa încât secretul nostru să fie primejduit; dintr-o sfială inexplicabilă mie însumi, am trecut sub tăcere intervenţia lui Hermogen şi cuvintele lui groaznice şi sfredelitoare. Euphemia tăcuse câteva minute şi, privindu-mă în chip ciudat, părea cufundată în gânduri.

— Oare tu, Victorin, începu dânsa, nu înţelegi ce idei minunate, demne de inteligenţa, mea îmi trec prin minte? Tu nu eşti în stare s-o faci, dar pregăteşte-ţi aripile să mă-nsoţeşti în zborul temerar în care simt că mă avânt. Faptul că poţi pluti cu deplină siguranţă deasupra tuturor fenomenelor vieţii şi totuşi nu poţi îngenunchea lângă o fată frumuşică fără s-o îmbrăţişezi şi s-o săruţi, mă surprinde, oricât de puţin ţi-aş lua în nume de rău dorinţa ce a încolţit în tine. Aşa cum o cunosc eu pe Aurelia, plină de pudoare, va trece sub tăcere întâmplarea şi cel mult se va sustrage, sub un pretext oarecare, de la prea pătimaşele tale lecţii. De aceea nu mă tem deloc de urmările supărătoare ce le-ar putea avea uşurinţa ta, dorinţa ta nestăvilită. Nu o urăsc pe această Aurelia, deşi modestia ei, felul ei de a face pe mironosiţa, sub care se ascunde o mândrie insuportabilă, mă irită. Niciodată, deşi jocul nu mi-a displăcut, n-am izbutit să-i câştig încrederea, ea rămânând rezervată şi inaccesibilă. Această

aversiune faţă de mine, felul acesta trufaş de a mă ocoli, stârneşte în mine sentimentele cele mai potrivnice. Este un gând sublim să vezi floarea atât de mândră de culorile ei fermecătoare, cum se frânge şi se ofileşte! Îţi doresc să duci la îndeplinire acest gând sublim şi să nu-ţi lipsească mijloacele de a ajunge uşor şi sigur la scop. Vina să cadă pe capul lui Hermogen şi să-l nimicească!

Euphemia continuă să-şi expună planul şi-mi devenea cu fiecare vorbă mai odioasă, căci nu vedeam în ea decât femeia vulgară şi criminală şi, oricât de însetat eram s-o seduc pe Aurelia, deoarece numai astfel puteam spera în eliberarea de chinul fără margini al dragostei nebune ce-mi sfâşia pieptul, detestam complicitatea Euphemiei. Am respins deci, spre marea ei surprindere, planul pe care-l urzise, în timp ce, în sinea mea, eram ferm hotărât să îndeplinesc eu singur ceea ce Euphemia voia să-mi impună cu ajutorul ei.

Aşa cum presupusese baroana, Aurelia rămase în camera ei, pretextând o indispoziţie, susträgându-se astfel pentru zilele următoare de la lecţiile mele. Hermogon, împotriva obiceiului său, îşi petrecea timpul mai mult în societatea lui Reinhold şi a baronului şi părea mai puţin preocupat de persoana lui, dar mai sălbatic, mai mânios. Îl auzeam vorbind tare şi apăsat şi observam că mă privea cu o expresia de furie reţinută de câte ori întâmplarea mă scotea în calea lui; purtarea baronului şi a lui Reinhold faţă de mine se schimbase în câteva zile în chip cu totul ciudat. Fără ca în aparenţă să reducă ceva din atenţia şi stima ce mi le arătau de obicei, s-ar fi zis că, parcă apăsaţi de o presimţire stranie, nu puteau găsi tonul potrivit ce însufleţea altminteri discuţiile noastre. Tot ce-mi spuneau era atât de forţat, atât de glacial, încât, cuprins de tot felul de bănuieli, trebuia să fac eforturi serioase ca să par cel puţin nestânjenit.

Privirile Euphemiei, pe care le înţelegeam totdeauna perfect, îmi spuneau că se întâmplase ceva care o neliniştea în chip deosebit, totuşi întreaga zi a fost cu neputinţă să vorbim fără a fi observaţi.

În toiul nopţii, când toată lumea din castel dormea, o uşă mascată din camera mea, pe care nici eu n-o observasem până atunci, se deschise şi Euphemia intră cu o înfăţişare tulburată, aşa cum nu o mai văzusem până atunci.

-— Victorin, zise ea, ne pândeşte trădarea; Hermogen, nebunul de Hermogen este acela ce, condus de bănuieli ciudate, a descoperit secretul nostru. Prin tot felul de aluzii asemenea unor sentinţe groaznice ale unei puteri tenebroase ce ne domină, i-a insuflat baronului o bănuială care, deşi neformulată precis, mă urmăreşte într-un mod chinuitor. Că tu eşti contele Victorin camuflat sub rasa monahală, asta pare să n-o ştie Hermogen, în schimb susţine că tot ce e trădare, fătărnicie, ruină, tot ce se va abate asupra noastră, sălăşluieşte în tine, că, asemănător diavolului însuşi, în casa noastră a

pătruns călugărul care, învestit cu o forţă diabolică, urzeşte trădarea blestemată.

Lucrurile nu pot rămâne aşa, mă oboseşte silnicia pe care mi-o impune copilărosul bătrân; în bolnăvicioasa lui gelozie, încearcă — cum se pare — să-mi supravegheze temător fiecare pas. Vreau să arunc cât colo această jucărie care a început să mă plictisească, iar tu, Victorin, te vei supune cu atâta mai bucuros dorinţelor mele, cu cât scapi şi tu de primejdia de a fi până la urmă descoperit şi astfel geniala legătură, născocită de inteligenţa noastră, ar înceta să fie o mascaradă vulgară, o răsuflată poveste conjugală. Supărătorul bătrân trebuie să dispară şi, cum să facem cât mai bine acest lucru, ne vom sfătui între noi dar ascultă mai întâi părerea mea.

Ştii că atunci când Roinhold este ocupat, baronul se duce în fiecare dimineaţă afară în munţi spre a se desfăta în felul său cu frumuseţea priveliştei. Furişează-te înaintea lui la ieşirea din parc. Nu departe de aici se află un grup sălbatic de stânci înfiorătoare; când drumeţul le urcă, i se cască de partea cealaltă o prăpastie neagră fără fund. Acolo deasupra ei se află aşa-numitul lăcaş al diavolului. Legenda spune că miasme otrăvitoare urcă din abis şi cel ce se încumetă să scruteze adâncimea pentru a vedea ce se ascunde acolo este buimăcit şi, fără putinţă de scăpare, atras de moarte. Bătându-şi joc de această legendă, baronul a stat de multe ori pe acel colţ de stâncă de deasupra prăpastiei pentru a gusta priveliştea ce i se deschidea în faţă. Va fi uşor să-l convingi să te conducă la locul primejdios; o dată ajuns acolo şi privind în depărtare, un brânci viguros din partea ta ne va scăpa pentru totdeauna de neputinciosul nerod.

— Nu, niciodată! am strigat eu cu violenţă. Cunosc prăpastia aceea groaznică, cunosc sălaşul diavolului! Niciodată! În lături cu tine şi cu nelegiuirea de care mă crezi în stare!

Euphemia sări deodată în picioare cu o flacără sălbatică în privire, cu chipul schimonosit de patima oarbă ce clocotea într-însa.

— Mizerabil nevolnic! exclamă ea, îndrăzneşti în laşitatea ta să te opui celor hotărâte de mine? Preferi să porţi jugul ruşinos decât să domneşti împreună cu mine? Dar tu eşti în mâna mea, degeaba te opui forţei ce te-a încătuşat la picioarele mele. Vei îndeplini ordinul meu: mâine, cel a cărui prezenţă mă chinuieşte, nu trebuie să mai trăiască!

Pe când Euphemia pronunţa aceste cuvinte, eram pătruns de cel mai adânc dispreţ pentru biata ei lăudăroşenie, şi, cu batjocură amară, i-am râs strident în faţă, încât ea se cutremură şi o paloare mortală de ură şi de groază se zugrăvi pe chipul ei.

— Nebuno, am strigat eu, tu care crezi că domini viaţa şi că te joci cu întâmplările ei, bagă de seamă ca jucăria din mâna ta să nu devină arma

tăioasă care să te ucidă! Află, nenorocito, că eu, pe care în rătăcirea ta neputincioasă crezi că-l domini, te-am încătuşat ca pe fatalitatea însăşi în puterea mea. Jocul tău nelegiuit nu este decât zbaterea spasmodică a fiarei din cuşcă! Află, nenorocito, că amantul tău zace zdrobit în fundul acelui abis şi că în locul lui îmbrăţişezi duhul răzbunării însuşi! Du-te şi plânge-ţi destinul!

Euphemia se clătină; tremurând convulsiv, era gata să se prăbuşească dar am susţinut-o şi am împins-o prin uşa mascată în coridor. Îmi veni în gând s-o ucid, dar, fără să-mi dau seama, am întârziat s-o fac, căci în prima clipă, pe când închideam uşa secretă, eram convins că am şi comis fapta. Auzii un ţipăt pătrunzător şi uşi trântite.

Mă situasem pe o poziţie ce mă scotea din sfera procedeelor normale ale oamenilor; acum trebuia să urmeze lovitură după lovitură şi, însuşindu-mi rolul de duh necruţător al răzbunării, să săvârşesc monstruoasa faptă. Pierzania Euphemiei era hotărâtă şi ura cea mai fierbinte, unindu-se cu ardoarea cea mai intensă a iubirii pentru Aurelia, să-mi dea satisfacţia demnă de spiritul supraomenesc ce se statornicise în mine. În clipa în care Euphemia va fi pierit, Aurelia să fie a mea.

Am fost uluit de stăpânirea de sine a Euphemiei, care-i ajuta să apară a doua zi neslânjenită şi veselă. Povesti ea însăşi eă în noaptea trecută căzuse într-un fel de somnambulism şi că apoi fusese cuprinsă de spasme violente; baronul părea s-o compătimească, dar privirile lui Reinhold erau sceptice şi bănuitoare. Aurelia rămăsese în camera ei; cu cât mai puţin izbuteam s-o văd, cu atât mai mult creştea furia din mine. Euphemia mă invită să mă strecor pe drumul ştiut în camera ei, de îndată ce totul se va fi liniştit în castel. Am acceptat bucuros, căci sosise clipa împlinirii crudului ei destin. Cuţitaşul ascuţit pe care-l purtam la mine încă din adolescenţă şi cu care mă pricepeam să crestez cu îndemânare în lemn l-am ascuns în rasă şi, hotărât să ucid, m-am dus la ea.

— Cred, începu dânsa, că am visat amândoi astă-noapte urât, un vis cu multe abisuri, dar bine că toate astea au trecut!

Se abandonă, ca de obicei, mângâierilor mele nelegiuite; eram plin de o batjocură diabolică, nesimţind decât plăcerea de a abuza de infamia ei. Pe când se afla în braţele mele, cuţitul mi-a căzut, ea se cutremură ca de spaima morţii, am ridicat repede cuţitul, amânând omorul care-mi punea el însuşi alte arme în mână.

Euphemia lăsase pe masă vin italienesc şi dulceaţă. "Cât de grosolane şi de învechite sunt toate astea!" gândii eu şi, cu îndemânare, schimbai paharele, iar din dulceaţă mă prefăcui că gust, strecurând-o în mâneca mea largă. Băusem două-trei pahare dar din vinul pe care Euphemia îl pregătise pentru dânsa, când, pretextând că aude zgomot în castel, mă rugă s-o părăsesc cât

mai repede. Oare era în intenţia ei să mor în camera mea?

M-am furişat prin coridoarele lungi, slab luminate, am trecut pe lângă apartamentul Aureliei şi, ca împietrit, mă oprii locului. O văzui plutind parcă spre mine, privindu-mă cu dragoste ca în viziunea aceea şi făcându-mi semn s-o urmez. Uşa cedă la apăsarea mâinii mele şi m-am pomenit înăuntru; uşa iatacului era întredeschisă, un aer apăsător mă întâmpină, înteţind flacăra dragostei mele şi, ameţindu-mă, abia mai puteam respira. Din iatac răzbăteau suspine adânci ale celei ce poate că visa despre trădare şi moarte, o auzeam rugându-se în somn. "La fapte, la fapte, de ce şovăi? Clipa zboară!", aşa mă îndemna forţa necunoscută dinlăuntrul meu.

Făcusem un pas în iatac, când deodată cineva strigă în spatele meu:

— Nelegiuitule, ucigaşule! Acum eşti al meu!

Şi mă simţii înşfăcat cu o forţă uriaşă. Era Hermogen. M-am întors, încordându-mi toate puterile, m-am eliberat din strânsoare şi am vrut să fug, dar m-a apucat pe la spate sfâşiindu-mi grumazul cu muşcături furioase. Înnebunit de durere şi de furie, m-am luptat îndelung cu el, în sfârşit, cu un brânci puternic, l-am silit să-mi dea drumul şi când m-a atacat din nou, am scos cuţitul; două împunsături şi Hermogen zăcea pe podea, horcăind atât de tare, încât se auzea în tot coridorul. În lupta noastră disperată, ieşiserăm din apartamentul Aureliei.

De îndată ce Hermogen se prăbuşise, am coborât alergând sălbatic pe scară, când deodată voci stridente răsunară în tot castelul: "L-a ucis, L-a ucis!" Din toate părţile se iviră făclii şi se auzeau paşii grăbiţi ai celor ce se apropiau prin coridoarele lungi; frica mă zăpăci, ajunsesem de partea opusă a treptelor laterale. Castelul se trezea, zgomotele şi luminile se înmulţeau, şi tot mai aproape se auzea groaznicul: "L-a ucis, l-a ucis!"

Am desluşit vocea baronului şi cea a lui Reinhold, vorbind agitat cu servitorii.

Încotro să fug? Unde să mă ascund? Cu puţine clipe înainte încă, pe când voiam s-o omor pe Euphemia cu cuţitul cu care l-am ucis pe nebunul de Hermogen, credeam că aş putea, în mână cu sângeroasa unealtă a crimei, bizuindu-mă pe puterea mea, să ies cutezător afară, deoarece nici unul, reţinut de teamă, nu s-ar fi încumetat să mă reţină; dar acum eram eu însumi cuprins de o spaimă mortală. În fine, mă aflam pe scara principală, tumultul se îndreptase spre apartamentul baroanei, în jurul meu se mai liniştise oarecum. Din trei salturi mari mă pomenii jos, numai la câţiva paşi distanţă de portal. Deodată răsună prin coridoare un ţipăt ascuţit asemănător celui ce-l auzisem în noaptea trecută. "E moartă, ucisă de otrava ce mi-o pregătise mie!" mi-am zis în sinea mea. Dar acum se aprinse din nou lumina în camerele Euphemiei. Plină de groază, Aurelia striga după ajutor: "L-a ucis, l-a ucis!" Aduceau cadavrul lui

Hermogen. "Puneţi mâna pe asasin!" auzii vocea lui Reinhold.

Am izbucnit într-un râs sardonic atât de tare încât răsuna prin tot castelul. Am strigat cu o voce teribilă:

— Smintiţilor, vreţi să vă puneţi în calea fatalităţii stârnite de nelegiuiţii păcătoşi?

La auzul vocii mele, urmăritorii se opriră locului. Nu mai voiam să fug, ci dimpotrivă, să le ies în întâmpinare, vestindu-le în cuvinte de foc pedepsirea cerească a sceleraţilor; dar ce privelişte înfiorătoare! În faţa mea, da, în faţa mea stătea chipul însângerat al lui Victorin. Nu eu, ci el rostise acele cuvinte. Mi se făcuse părul măciucă de groază. În spaima mea nebună m-am repezit prin parc afară.

Mă pomenii curând în libertate, când auzii în spatele meu tropot de cai şi, pe când îmi încordam ultimele puteri să scap de urmărire, mă împiedicai de un ciot şi căzui la pământ.

Curând caii mă ajunseră. Era valetul lui Victorin.

— Pentru numele lui Dumnezeu, excelenţă, începu el, ce s-a întâmplat la castel? Se strigă: "Prindeţi pe asasin!" Tot satul e în picioare. Ei, orice ar fi, un duh bun m-a îndemnat să strâng lucrurile şi să vin călare din orăşel încoace; aveţi tot ce vă trebuie în coburi, căci deocamdată tot va fi nevoie să ne despărţim, doar s-a întâmplat ceva îngrozitor, nu-i aşa?

M-am ridicat în picioare şi, avântându-mă în şa, i-am poruncit valetului să se-ntoarcă în orăşel şi să aştepte acolo ordinele mele.

De îndată ce valetul se pierdu în beznă, am descălecat şi, ducându-mi calul de dârlogi, am pătruns cu grijă în brădetul des ce se întindea înaintea mea.

CAPITOLUL III
Aventurile călătoriei

Când primele raze ale soarelui străpunseră întunericul pădurii de brazi, mă pomenii lângă un pârâu proaspăt şi limpede, şiroind peste un prundiş neted. Calul, pe care anevoie îl purtasem prin desiş, stătea liniştit lângă mine; am început prin a cerceta conţinutul coburilor. Rufărie, îmbrăcăminte şi o pungă plină cu aur îmi căzură în mâini. M-am hotărât să mă schimb pe loc; cu ajutorul unei forfecuţe şi al unui pieptene pe care le-am găsit într-o trusă, mi-am tuns barba şi mi-am aranjat părul cât am putut mai bine. Am lepădat rasa de călugăr în care am găsit briceagul nefast, port-vizitul lui Victorin precum şi plosca în care se afla restul elixirului diavolului şi, într-o clipă, stăteam acolo în veşminte mirene, cu şapca de călătorie în cap, astfel încât

privindu-mi imaginea oglindită în apă, abia m-am putut recunoaşte.

Am ajuns curând la ieşirea din pădure şi fumul din depărtare ca şi dangătul de clopote m-au făcut să ghicesc vecinătatea unui sat. Abia ajunsesem pe un dâmb, că mi se desfăşură în faţa ochilor o vale frumoasă şi îmbietoare, cu un sat mare. Am coborât drumul şerpuitor şi, de îndată ce povârnişul deveni mai puţin abrupt, am încălecat pentru a mă obişnui cu călăritul atât de nou pentru mine. Rasa o ascunsesem în scorbura unui copac şi, o dată cu ea, am înmormântat în pădurea întunecoasă toate amintirile duşmănoase din castel, căci mă simţeam voios şi plin de curaj, convins că doar fantezia mea exaltată îmi înfăţişase chipul însângerat al lui Victorin şi că ultimele cuvinte pe care le-am strigat urmăritorilor mei ar fi ţâşnit ca dintr-un impuls irezistibil şi ar fi exprimat adevărata înlănţuire de fapte a întâmplării care m-a adus la castel şi care a determinat cele comise de mine acolo. Ca însăşi fatalitatea inexorabilă am intervenit eu pedepsind nelegiuirea criminală şi făcându-l pe păcătos să cadă în prăpastia ce era dinainte pregătită. Numai chipul dulce al Aureliei mai trăia în mine şi nu mă puteam gândi la ea fără să mi se strângă inima, fără ca o durere fizică să nu-mi roadă sufletul. Totuşi, aveam impresia, că o voi mai întâlni poate cândva, în ţări depărtate, că va trebui ca, mânată de un îndemn năvalnic, înlănţuită de mine prin cătuşe care nu se frâng, să devină a mea.

Am observat că oamenii care mă întâlneau se opreau locului şi, nedumeriţi, mă urmăreau cu privirea şi că hangiul satului văzându-mă, de uimire abia putea găsi cuvintele, ceea ce mă îngrijoră îndeajuns. În timp ce-mi consumam gustarea şi calului meu i se dădea nutreţ, se strânseră mai mulţi ţărani în cârciumă, aruncându-mi priviri piezişe, şuşotind între ei. Tot mai mult se înghesuia mulţimea în jurul meu, holbându-se la mine cu o mirare prostească. Mă sileam să rămân liniştit şi să nu mi se vadă stingherealа şi, cu voce tare, i-am poruncit birtaşului să-mi înşeueze calul şi să-i pună coburii. Zâmbind cu dublu înţeles, hangiul ieşi şi se-ntoarse curând cu un bărbat înalt care, cu o mină oficială şi cu o gravitate comică, se îndreptă spre mine. Mi se uită cu duritate în ochi, i-am susţinut privirea şi m-am ridicat drept în faţa lui. Lucrul păru să-l descumpănească, în timp ce solicita din ochi ajutorul ţăranilor din jur.

— Ei, ce este? am exclamat eu. Parcă ai vrea să-mi spui ceva.

Severul bărbat îşi drese glasul şi tot silindu-se să imprime vocii lui cât mai multă importanţă, zise:

— Domnule, nu veţi pleca de aici înainte de a ne spune amănunţit nouă, judecător în acest loc, cine sunteţi, cu toate titlurile în ce priveşte naşterea, ocupaţia şi rangul, precum şi de unde veniţi şi încotro intenţionaţi să călătoriţi, cu toate formele legale, indicând poziţia locului, numele lui, provincia, oraşul şi

tot ce ar mai fi de adăugat, în plus trebuie să ne prezentaţi nouă, judecătorului, un paşaport scris şi subscris, ştampilat conform tuturor regulilor, aşa cum e drept şi uzual.

Nu mă gândisem încă deloc că ar fi necesar să-mi aleg un nume, şi încă mai puţin îmi trecuse prin minte că ciudăţenia aspectului meu exterior, care prin îmbrăcămintea nepotrivită decenţei mele monahale, ca şi prin urmele bărbii prost tunse, m-ar putea pune în orice moment în încurcătură dacă mi s-ar cerceta identitatea. De aceea, întrebarea judecătorului rural îmi venea atât de pe neaşteptate, încât îmi frământam zadarnic mintea să născocesc un răspuns satisfăcător. M-am decis să adopt o îndrăzneală sfidătoare şi am răspuns cu voce fermă:

— Cine sunt? Am motivele mele s-o trec sub tăcere şi de aceea vă străduiţi zadarnic să-mi vedeţi paşaportul; de altminteri, feriţi-vă să reţineţi măcar o clipă o persoană de rang mare cu formalităţile voastre neroade.

— Oho! exclamă judecătorul, în timp ce scotea din buzunar o tabacheră mare din care priză, pe când alte mici mâini de juraţi din spatele lui luau între degete o porţie serioasă de tabac. Oho! fără grosolănii, stimate domn! Excelenţa voastră va trebui să se supună nouă, judecătorului, şi să ne arate paşaportul căci, ca să vorbim pe şleau, de câtva timp cutreieră munţii tot felul de indivizi suspecţi, care se ivesc din când în când din pădure şi dispar ca ucigă-l toaca însuşi, dar nu sunt decât o adunătură de hoţi şi de tâlhari ce-i pândesc pe călători şi pun la cale tot felul de isprăvi, prin omor şi foc, iar dumneavoastră, mult prea stimate domn, arătaţi într-adevăr atât de ciudat, încât semănaţi aidoma cu portretul unui mare hoţ şi răufăcător de seamă pe care prea onoratul guvern al Landului ni l-a descris după toate formele legale, nouă, judecătorului. Aşadar, fără multe mofturi şi cuvinte ceremonioase, paşaportul sau — în turn.

Văzând că nu era nimic de făcut prin atitudinea mea, am recurs la o altă metodă.

— Rigurosule domn judecător, am zis eu, dacă vreţi să-mi faceţi favoarea să vorbesc cu dumneavoastră între patru ochi, v-aş putea risipi toate îndoielile şi, încrezător în înţelepciunea dumneavoastră, v-aş putea dezvălui secretul ce-mi impune această ciudată înfăţişare.

— Ha, ha! Să dezvăluiţi secrete, răspunse judecătorul, îmi dau seama ce poate fi asta. Ei bine, oameni buni, părăsiţi localul, păziţi însă uşile şi ferestrele ca să nu intre şi să nu iasă nimeni!

Când am rămas singuri, am început:

— Aveţi în faţa dumneavoastră, domnule judecător, pe un nenorocit de fugar care a izbutit cu ajutorul prietenilor săi să scape dintr-o temniţă ruşinoasă şi din primejdia de a fi pe veci închis în mănăstire. Scutiţi-mă de amănuntele

povestirii mele care nu este decât o împletitură de uneltiri şi răutăţi ale unei familii dornice de răzbunare. Dragostea pentru o fată din popor a fost pricina suferinţelor mele. Îndelungata mea întemniţare a făcut să-mi crească barba, mi-au şi aplicat tonsura după cum puteţi vedea şi dumneavoastră şi încă în închisoare mi-au îmbrăcat cu de-a sila rasa monahală. Abia după evadarea mea am putut să-mi schimb hainele aici în pădure, căci altminteri aş fi fost ajuns din urmă. Vedeţi şi dumneavoastră de unde provine înfăţişarea mea bizară, care a stârnit asemenea bănuieli până şi la dumneavoastră. Precum vedeţi, nu vă pot arăta nici un paşaport, dar pentru adevărul afirmaţiilor mele am anumite temeiuri pe care desigur că le veţi recunoaşte valabile.

La aceste cuvinte am scos punga, am pus pe masă trei ducaţi strălucitori şi seriozitatea gravă a domnului judecător se transformă într-un zâmbet onctuos.

-— Argumentele dumneavoastră, domnul meu, zise el, sunt fără îndoială destul de convingătoare dar, nu mi-o luaţi în nume de rău, le mai lipseşte o anumită unitate concludentă, după toate normele legale. Dacă vreţi să luăm ce-i strâmb ca fiind drept, argumentele dumneavoastră să fie altfel formulate.

Am înţeles gluma şi am mai adăugat încă un ducat.

— Acum văd, spuse judecătorul, că v-am nedreptăţit cu bănuielile mele; vedeţi-vă de drum, dar, aşa cum desigur că sunteţi obişnuit, luaţi-o frumuşel pe căi lăturalnice, cât mai departe de şosea, până ce vă veţi lepăda cu totul de această înfăţişare suspectă.

Judecătorul deschise larg uşa şi strigă mulţimii adunate:

— Acest domn e o persoană aleasă, după toate normele legale, şi-a dezvăluit nouă, judecătorului, într-o audienţă secretă, personalitatea, călătoreşte incognito, adică pe necunoscute, lucru de care voi nu trebuie să ştiţi şi să auziţi nimic, bădăranilor! Şi acum călătorie sprâncenată, stimate domn!

Ţăranii se retraseră într-o tăcere respectuoasă, descoperindu-şi capul în clipa în care am încălecat. Voiam s-o zbughesc pe poartă, dar calul se cabra, neîndemânarea mea în călărit îmi răpea orice mijloc de a stăpâni animalul care se învârtea în cerc până ce mă azvârli din şa în râsul răsunător al ţăranilor, drept în braţele judecătorului şi cârciumarului.

— E un cal nărăvaş, zise judecătorul, abia reţinându-şi râsul.

— Un cal nărăvaş, repetai eu, scuturându-mă de praf.

Îmi ajutară să încalec iar, dar din nou calul se cabră nechezând; era cu neputinţă să-l fac să iasă pe poartă.

Deodată un ţăran bătrân strigă:

— Păi nu vedeţi că acolo în poartă stă bocitoarea, bătrâna Liese şi nu-l lasă, din răutate, pe onoratul domn să treacă fiindcă nu i-a dat nici un gologan?

Abia acum observai o bătrână cerşetoare, zdrenţuroasă, ghemuită în poartă şi rânjindu-mi cu priviri răutăcioase.

— Să se dea la o parte, vrăjitoarea asta plângăreaţă! strigă judecătorul.

Dar bătrâna cârâi:

— Călugărul sângeros nu mi-a dat nici un gologan. Nu vedeţi mortul zăcând în faţa mea? Călugărul sângeros nu poate trece peste el. Mortul se ridică, dar eu nu-l las dacă-mi dă călugărul sângeros un gologan.

Judecătorul apucase calul de dârlogi şi, fără a ţine seama de ţipetele demenţiale ale bătrânei, voia să-l scoată pe poartă, dar orice efort era zadarnic şi bătrâna continua să strige înfricoşător:

— Frate sângeros, frate sângeros, dă-mi gologani, dă-mi gologani!

Am băgat mâna în buzunar şi, jubilând şi chiuind, bătrâna sări în sus şi exclamă:

— Ia uitaţi-vă la gologanii ăştia frumoşi pe care mi i-a dat, ia uitaţi-vă la gologanii ăştia frumoşi pe care mi i-a dat!

Dar calul nechează, făcu o curbetă şi, scăpat din mâna judecătorului, o zbughi pe poartă.

— Acum merge minunat cu călăritul, după toate normele legale, zise judecătorul şi ţăranii care fugeau după mine până la poartă râdeau în hohote, văzându-mă săltat în sus şi-n jos de săriturile calului şi strigară:

— Ia uitaţi-vă, ia uitaţi-vă, ăsta călăreşte ca un călugăr capucin!

Întreaga întâmplare din sat dar mai ales nefastele cuvinte ale nebunei, m-au scos îndeajuns din fire. Primele măsuri pe care le credeam eu necesare acum cereau să înlătur cu cel dintâi prilej tot ce era izbitor în înfăţişarea mea şi să-mi iau un nume cu care să mă pot strecura neobservat printre oameni. Viaţa stătea în faţa mea ca o fatalitate sumbră, de nepătruns şi ce puteam face altceva în surghiunul meu decât să mă las cu totul în voia şuvoiului ce mă purta fără oprire. Toate firele ce mă legau de anumite condiţii de viaţă erau rupte şi deci nu puteam găsi nici un punct de sprijin.

Şoseaua se anima din ce în ce mai mult, dovedind vecinătatea marelui oraş comercial de care mă apropiam acum. În puţine zile, el se ivi înaintea ochilor. Fără să fiu întrebat, ba nici măcar luat în seamă, am pătruns călare în periferia oraşului. O clădire mare cu vitrine luminoase, deasupra căreia se lăfăia un leu înaripat de aur, îmi atrase privirea. O mulţime de oameni tălăzuia, intrând şi ieşind, trăsuri veneau şi plecau, din încăperile de jos îmi ajungeau la urechi râsete şi ciocnete de pahare.

Nu oprisem bine în faţa uşii, că un argat sări grăbit, îmi luă calul de dârlogi şi, după ce descălecai, îl duse în curte. Un chelner bine îmbrăcat sosi zornăind cu o legătură de chei şi mi-o luă înainte pe scară în sus; ajunşi la etajul al doilea, mă mai măsură o dată grăbit şi mă duse cu un cat mai sus

unde îmi deschise uşa unei camere modeste şi mă întrebă politicos ce porunci am de dat, îmi spuse apoi că la orele 2 se serveşte masa în salonul nr. 10 şi aşa mai departe.

— Să-mi aduci o sticlă de vin.

Acestea au fost primele cuvinte pe care am reuşit să le plasez în vorbăria zeloasă a acestor oameni.

Abia rămăsesem singur, că se auzi un ciocănit şi, prin uşa întredeschisă, se ivi un obraz asemănător unei măşti comice, aşa cum mai văzusem cândva. Un nas ascuţit şi roşu, o pereche de ochişori scânteietori, o bărbie lunguiaţă şi pe cap o perucă înaltă, pudrată, care, aşa cum am constatat pe urmă, se termina la spate cu o coadă; la piept purta un jabou mare, o vestă roşie ca focul sub care se vedeau două lanţuri groase de ceas, pantaloni scurţi, un frac pe alocuri când prea îngust, când prea larg, pe scurt, una cu alta nu se potrivea. Comica apariţie, strâmbă ca un cocoşat, se ivi în încăpere ţinând în mână pălăria, o foarfecă şi un pieptene şi zise:

— Sunt frizerul hotelului şi vă ofer cu plecăciune serviciile mele, modestele mele servicii.

Minuscula făptură uscăţivă avea ceva atât de caraghios, încât cu greu mi-am putut reţine râsul. Totuşi, omul era binevenit şi nu am ezitat să-l întreb dacă se-ncumetă să-mi pună în ordine părul neglijat în lunga călătorie şi tuns la întâmplare. Se uită la capul meu cu ochiul criticului de artă şi, în timp ce-şi duse cu graţie afectată mâna cu degetele răsfirate la piept, zise:

— Să vi-l pun în ordine? O, Dumnezeule! Pietro Belcampo, tu, căruia invidioşii de rând îi zic pur şi simplu Peter Schonfeld, aşa cum i se spune divinului trompetist al regimentului Iacob Stich în loc de Giacomo Punto, eşti neînţeles de semenii tăi, dar nu-ţi pui tu însuţi lumina sub obroc în loc s-o faci să lucească în faţa întregii lumi? Oare conformaţia acestei mâini, scânteia de geniu ce radiază din aceşti ochi şi, ca o auroră dulce, colorează în trecere acest nas, oare întreaga ta fiinţă nu reuşeşte să trădeze la prima privire a cunoscătorului că în tine dăinuie spiritul ce năzuieşte spre ideal? Să-l pun în ordine! E un cuvânt rece, domnul meu!

L-am rugat pe originalul omuleţ să nu se aprindă atât, deoarece am toată încrederea în îndemânarea lui.

— Îndemânare? reluă el cu acelaşi zel. Ce e aia îndemânare? Cine e îndemânatic? Cel ce măsurând cinci lungimi din ochi, a sărit apoi la treizeci de coţi depărtare, prăbuşindu-se în şanţ? Cel care a azvârlit la douăzeci de paşi un bob de linte prin urechea unui ac? Cel care a atârnat cinci chintale de o sabie balansând-o în vârful nasului timp de şase ore, şase minute, şase secunde şi o clipă? Ha! Ce e aia îndemânare?! Ea este străină lui Pietro Belcampo, cel inspirat de artă, de arta cea sacră. Arta, domnul meu, arta! Fantezia mea

pătrunde în minunata construcţie a buclelor, în structura ingenioasă pe care adierea zefirului o vălureşte sau o tulbură. Acesta e domeniul în care fantezia mea creează şi operează. Ha, e ceva divin în jurul artei, căci arta, domnul meu, nu e de fapt arta de care se vorbeşte atât, ci ea constă mai degrabă din toate elementele denumite artă. Dumneavoastră mă înţelegeţi, domnul meu, căci îmi păreţi un cap luminat, aşa cum deduc din cârlionţul ce se află în dreapta onoratei dumneavoastre frunţi.

L-am asigurat că îl înţeleg întru totul şi, în timp ce mă amuzam la culme de năzbâtiile mărunţelului, m-am hotărât să mă folosesc de faimoasa lui artă şi să nu-i tulbur cu nimic râvna şi patosul.

— Ce crezi oare, l-am întrebat eu, că poţi scoate din părul meu încâlcit?

— Tot ce doriţi, replică omuleţul. Dacă Pietro Belcampo trebuie să recurgă la sfatul artistului din mine, atunci lăsaţi-mă mai întâi să studiez onoratul dumneavoastră cap în lungime, lărgime, adâncime, să vă observ întreaga statură, mersul, fizionomia, gesturile, atitudinea, abia apoi voi putea spune dacă înclinaţi mai mult spre antic sau romantic, spre eroic, măreţ, spre naiv, spre idilic, spre ironic sau spre umoristic; atunci voi invoca spiritele lui Caracalla, Titus, Carol cel Mare, Henric al IV-lea, Gustav Adolf sau Vergiliu, Tasso şi Boccaccio. Însufleţiţi din interior, muşchii degetelor mele vor zvâcni şi sub clămpănitul sonor al foarfecilor va răsări capodopera. Eu voi fi acela, domnul meu, care voi desăvârşi caracteristica dumneavoastră, aşa cum să se manifeste ea în viaţă. Dar acum vă rog să păşiţi de câteva ori în sus şi în jos prin încăpere, vreau să observ, să notez, să studiez. Vă rog!

A trebuit să mă supun ciudatului bărbat, am păşit aşa cum a vrut el prin încăpere în sus şi-n jos, dându-mi toată osteneala să ascund acea smerenie monahală de care nimeni nu se poate dezbăra cu totul, oricât de mult timp ar fi trecut de când părăsisem mănăstirea. Mărunţelul mă cercetă cu atenţie, dar apoi începu să ţopăie în jurul meu, să suspine şi să geamă, îşi scoase batista şi-şi şterse sudoarea de pe frunte. În cele din urmă s-a liniştit şi l-am întrebat dacă s-a lămurit asupra felului cum trebuie să-mi aranjeze părul.

— Ah, domnul meu! oftă el, ce-o mai fi şi asta? Nu v-aţi lăsat în voia felului dumneavoastră firesc de a fi, era ceva forţat în mersul dumneavoastră, o luptă între caractere opuse, mai faceţi câţiva paşi, domnul meu!

I-am tăiat-o scurt, refuzând să mă mai dau o dată în spectacol şi i-am declarat că dacă nu se poate hotărî acum să-mi tundă părul, va trebui să renunţ la arta lui.

— Să intri-n pământ, Pietro! exclamă mititelul în plină agitaţie, eşti nedreptăţit pe lumea asta în care nu se mai găseşte nici devotament, nici sinceritate. Dar să-mi admiraţi măcar privirea ce pătrunde în adâncime şi să-mi respectaţi genialitatea, domnul meu. În zadar am încercat să îmbin

contradicţiile ce zac în făptura, în mişcările dumneavoastră. Aveţi ceva în mers, care-l trădează pe cleric. *"Ex profundis clamavi at te, Domine — Oremus — Et in omnia saecula saeculorum, Amen*[4]*.*

Aceste cuvinte mărunţelul le îngânase cu voce răguşită şi monotonă, în timp ce imita cu fidelitate atitudinea şi gesturile călugărilor. Se învârti ca în faţa altarului, îngenunche şi se ridică din nou, dar de astă dată cu o demnitate ostentativă, îşi încruntă fruntea, făcu ochii mari şi zise:

— A mea este lumea! Sunt mai bogat, mai deştept, mai înţelegător ca voi toţi, cârtiţe ce sunteţi! Plecaţi-vă în faţa mea! Vedeţi, domnul meu, acestea sunt ingredientele de căpetenie ale ţinutei dumneavoastră exterioare şi, dacă doriţi, atunci, ţinând seama de trăsăturile, statura şi caracterul dumneavoastră, voi combina câte ceva din Caracalla, Abelard şi Boccaccio şi astfel, plămădind din jar chip şi formă, voi începe minunata construcţie antico-romantică a buclelor şi buclişoarelor eterice.

Era atâta adevăr în spusele prichindelului, încât am socotit indicat să-i mărturisesc că în realitate fusesem călugăr şi căpătasem tonsura pe care aş dori s-o ascund cât mai mult posibil.

Cu tot felul de ţopăieli, strâmbături şi vorbe caraghioase mititelul se ocupa de părul meu. Era când întunecat şi morocănos, când surâzător, ba lua o poziţie atletică, ba se ridica pe vârfuri, încât nemaiputându-mă reţine, am izbucnit în râs.

În sfârşit termină şi îl rugai, înainte de a-l lăsa să dea drumul şuvoiului de vorbe ce-i stăteau pe limbă, să-mi trimită pe cineva care, aşa cum făcuse el cu pieptănătura mea, să se ocupe de barba mea încâlcită. Dânsul zâmbi în chip ciudat, se îndreptă în vârful picioarelor până la uşă şi o încuie. Apoi, cu paşi mărunţi, veni încet până-n mijlocul camerei şi zise:

— Fericite vremuri, când barba şi părul de pe cap se revărsau într-o bogăţie de cârlionţi, spre podoaba bărbatului şi spre dulcea îndeletnicire a unui singur artist. Dar v-aţi dus, vremuri de aur! Bărbatul s-a lepădat de cea mai frumoasă găteală a lui şi o categorie josnică s-a apucat să înlăture barba până la piele, folosindu-se de nişte unelte odioase. O, voi, grosolani şi neruşinaţi răzuitori şi lustragii de bărbi, ascuţiţi-vă în dispreţul artei bricele pe curele negre îmbibate de ulei rău mirositor, agitaţi săculeţul cu unelte, zăngăniţi lighenaşul vostru şi pregătiţi clăbucul stropind în jur cu apă fierbinte şi primejdioasă, întrebaţi-vă pacienţii cu cinism dacă vor să fie bărbieriţi cu sau fără perdaf. Există alde Pietro care se împotriveşte meschinei voastre meserii şi, coborându-se până la urâta voastră îndeletnicire de a desfiinţa bărbile, mai încearcă să salveze ceea ce rezistă valurilor vremii. Ce sunt oare barbetele în

[4] Din genuni am strigat spre tine, Doamne (începutul psalmului CXXIX) — Să ne rugăm — Şi în vecii vecilor. Amin! (Lat.)

mii de variaţii, în ondulări şi cotituri graţioase, mlădiindu-se după ovalul lin al feţei sau afundându-se melancolic în scobitura gâtului, ridicându-se cutezător deasupra colţurilor gurii, sau subţiindu-se modest într-o linie îngustă, desfăşurându-se în bucle învoalte — ce sunt deci barbetele altceva decât invenţia unei arte în care se afirmă năzuinţă spre frumos, spre sacru? Hai, Pietro! arată ce spirit rezidă în tine, ce eşti tu gata să faci pentru artă, înjosindu-te până la ocupaţia nesuferită a răzâitorului de bărbi!

Cu aceste cuvinte, mărunţelul scoase o trusă complicată de bărbier şi, cu o mână uşoară şi experimentală, începu să mă scape de barbă. Într-adevăr, am ieşit din mâinile lui cu totul schimbat şi nu aveam nevoie decât de alte vestminte mai puţin bătătoare la ochi, ca să mă sustrag cel puţin în ce priveşte exteriorul, primejdiei de a atrage atenţia asupra mea.

Mititelul mă privi surâzându-mi cu satisfacţie. I-am spus că sunt cu totul necunoscut în oraş, şi că mi-ar plăcea să mă pot îmbrăca după moda locului. Pentru osteneala lui şi, ca să-l stimulez să-mi fie comisionar, i-am băgat în mână o monedă de aur. Era ca transfigurat, şi admiră ducatul po toate feţele.

— Stimate protector şi Mecena, nu m-am înşelat în privinţa voastră, spiritul mi-a condus mâna, iar în zborul vulturesc al barbetelor sunt exprimate înaltele voastre aspiraţii. Am un prieten, un Damon[5], un Oreste care va desăvârşi pentru corp ceea ce am izbutit eu pentru cap, cu acelaşi simţ profund, cu aceeaşi genialitate. Notaţi, domnul meu, că e un artist al costumului, căci aşa îi zic eu, în locul trivialului termen obişnuit: croitor. Se pierde bucuros în labirintul ideilor şi astfel, tot concepând în imaginaţie forme şi figuri, a deschis un magazin cu cele mai variate articole de îmbrăcăminte. Acolo îl puteţi vedea pe elegantul modern în toate variantele posibile, aşa cum apare dânsul, fie obraznic şi cutezător, eclipsând totul în jur, fie claustrat fără a ţine seama de ceilalţi, fie tândălind cu nepăsare, fie ironic, glumeţ, năzuros, melancolic, bizar, exuberant, cochet sau nonşalant. Tinerelul care-şi face pentru prima oară o haină de comandă, fără sfatul tiranic al mămichii sau al preceptorului; bărbatul de 40 de ani care-şi pudrează părul, ca să nu se vadă că-i cărunt: bătrânul jovial, savantul, aşa cum se mişcă el în lume, neguţătorul bogat, citadinul înstărit; toţi aceştia sunt expuşi privirii voastre în prăvălia lui Damon al meu; în câteva clipe se vor perinda în faţa dumneavoastră capodoperele amicului meu.

Se depărtă săltăreţ şi se reîntoarse curând cu un bărbat înalt, voinic şi îngrijit îmbrăcat, care era exact opusul său, atât ca înfăţişare cât şi ca fel de a se purta, prezentat totuşi de Pietro drept Damon al său.

"Damon" mă măsuiă din ochi şi scoase dintr-un pachet pe care-l aduse un

---

[5] Prototipul prietenului credincios din balada lui Schiller *Chezăşie (Damon şt Philias)*

băiat ce-l însoţea, veşminte corespunzând întru totul dorinţelor exprimate de mine. Da, abia după aceea am putut aprecia tactul subtil al artistului vestimentar, cum îi zicea cu preţiozitate mititelul; nici prin gând nu-i trecea să-şi manifeste curiozitatea cu privire la situaţia socială, profesiune etc. alegând cu discreţie tot ce era mai potrivit. Este de fapt greu să te îmbraci astfel încât anumite caracteristici generale ale costumului să nu dea loc la presupuneri despre meseria ce o exerciţi şi să nu dai nimănui de bănuit. Îmbrăcămintea omului de lume se distinge prin lipsa oricărei stridenţe, ea se relevă mai ales prin conduita civilizată a celui ce-o poartă, manifestându-se nu atât prin ceea ce face, cât prin ceea ce, din discreţie, lasă de o parte.

Mărunţelul se mai lansă în tot felul de ditirambe groteşti, mai ales că rareori îi era dat să aibă un ascultător atât de docil ca mine, aşa că era în culmea fericirii să-şi poată desfăşura verva lui impetuoasă, pretenţioasă. Dar "Damon", un bărbat serios şi, cum mi se părea, de înţeles, îi tăie brusc vorbăria, îl apucă de umeri şi zise:

— Schonfeld, Schonfeld, eşti astăzi iar pe cale să pălăvrăgeşti vrute şi nevrute; pun rămăşag că pe domnul îl dor urechile de toate prostiile pe care le-ai înşirat.

Belcampo lăsă trist capul în jos, dar apoi puse repede mâna pe pălăria lui prăfuită şi strigă în timp ce ieşea pe uşă:

— Aşa sunt eu călcat în picioare de cei mai buni prieteni ai mei!

În timp ce se pregătea să plece, "Damon" spuse:

— E fricos ca un iepure acest Schonfeld. Cititul excesiv l-a înnebunit pe jumătate; altminteri e un om blajin şi priceput în meseria lui, de aceea ţin la el, căci dacă izbuteşti să faci ceva ca lumea într-o singură direcţie, ţi se iartă dacă uneori întreci măsura.

Când am rămas singur, am început să fac adevărate exerciţii ca să-mi schimb mersul, controlându-mă în oglinda ce era atârnată în camera mea. Micul frizer îmi dăduse o sugestie justă. Călugărilor le este proprie o anumită grabă stângace în mers, care prin îmbrăcămintea lungă ce le frânează paşii şi prin străduinţa de a se mişca repede, aşa cum cere cultul, sare în ochi. Tot aşa în ţinuta încovoiată a trupului şi în felul de a-şi ţine braţele fără a le lăsa să atârne, deoarece călugărul, daca nu-şi împreunează mâinile, le ţine ascunse în mâneciie largi ale sutanei, este ceva atât de caracteristic încât nu scapă unui observator atent.

Am încercat să mă dezbar de toate acestea ca să-i şterg orice urmă a tagmei sale. Numai astfel găseam mângâierea sufletească, socotind întreaga mea viaţă, aş putea spune, încheiată, depăşită şi intrând astfel într-o nouă existenţă, de parcă un alt element spiritual ar însufleţi noua mea fiinţă în care chiar şi amintirea păleşte din ce în ce, până dispare cu totul. Gloata de pe

străzi, larma necontenită a activităţii obşteşti, totul îmi părea nou şi făcut să-mi întreţină buna dispoziţie în care mă transpusese micul caraghios.

În noua mea îmbrăcăminte m-am încumetat să cobor la masa comună din sala de mâncare a hotelului şi orice sfială dispăru când am constatat că nimeni nu mă lua în seamă, ba chiar vecinul meu de masă nici măcar nu-şi dădu osteneala să mă privească.

Pe lista pasagerilor, în amintirea priorului căruia îi datoram ieşirea mea din mănăstire, m-am înscris sub numele de Leonhard, dându-mă drept o persoană particulară în voiaj de agrement. Asemenea călători se vor fi aflat în oraş cu duiumul şi deci nu mi s-a pus nici un fel de întrebări.

Resimţeam o reală plăcere să cutreier străzile şi să mă desfăt cu priveliştea bogatelor vitrine ale magazinelor pline de tablouri şi de stampe de gravuri în aquaforte. Seara, mă plimbam pe marile bulevarde unde adeseori izolarea mea, în mijlocul unei mulţimi animate, îmi inspira amărăciune. Să nu fiu cunoscut de nimeni, să nu pot ghici în pieptul nimănui nici cea mai vagă bănuială cu privire la identitatea mea, la ciudatul joc al întâmplării care m-a aruncat aici, sau la ceea ce tăinuiesc în sufletul meu, oricât de bine îmi ajuta acest lucru în situaţia în care mă aflam, simţeam totuşi ceva cu adevărat înfiorător, părându-mi mie însumi că sunt spiritul unui decedat care mai rătăceşte pe pământ şi căruia tot ce-i era mai apioape în viaţă i-a murit de mult. Amintindu-mi cât de prietenos şi plin de respect era salutat cândva faimosul predicator, cum toată lumea râvnea să-i soarbă cuvintele, eram cuprins de o descurajaie amară. Dar acel predicator era călugărul Medardus care murise şi fusese îngropat în străfundul munţilor. Nu sunt cu acela, căci trăiesc, viaţa mi se deschide din nou abia acum şi-mi oferă deliciile ei. Când, în vis, evocam întâmplările din castel, parcă nu eu le-aş fi trăit, ci un altul, acel altul era din nou călugărul Medardus, dar nu eu. Doar gândul la Aurelia mai lega fiinţa mea anterioară de cea actuală, dar ca o durere de nealinat. Această amintire întuneca adeseori bucuria momentului, smulgându-mă pe neaşteptate din sferele senine în care viaţa mă transpunea tot mai mult.

Nu neglijam să frecventez localurile publice unde se bea, se juca şi aşa mai departe şi mă ataşasem în special de un astfel de hotel în care, de dragul vinului bun, se aduna în fiecare seară o societate numeroasă.

Într-o încăpere separată, vedeam mereu la o masă aceleaşi persoane, conversaţia lor fiind pe cât de animată pe atât de spirituală. Am izbutit să mă apropii de cercul închis al acestor bărbaţi, la început mărginindu-mă să-mi beau tăcut şi discret vinul într-un colţ al odăii, apoi citându-le un interesant pasaj literar pe care căutau zadarnic să şi-l amintească, şi am căpătat astfel un loc la masa lor; m-au primit cu atât mai multă plăcere cu cât modul meu de a mă exprima, ca şi variatele mele cunoştinţe, lărgite acum în toate acele do-

menii ştiinţifice, necunoscute mie până atunci, dar recent explorate de mine, îi atrăgeau în chip deosebit. Mi-am asigurat astfel o societate ce-mi făcea plăcere şi, obişnuindu-mă tot mai mult cu viata mondenă, starea mea sufletească devenea zilnic tot mai despovărată şi mai luminoasă; netezisem toate asperităţile, rămăşiţe ale felului meu de viaţă din trecut.

De câteva seri se discuta mult în acest cerc despre un pictor străin, sosit de curând, care organizase o expoziţie a tablourilor lui; toţi, în afară de mine, văzuseră pânzele şi vorbeau cu atâta admiraţie de ele, încât mă hotărâi să le văd şi eu.

Când am intrat în salonul expoziţiei, pictorul nu era prezent, dar un bătrân împlinea rolul de Cicerone, indicând numele maeştrilor unor lucrări străine, expuse de pictor o dată cu ale sale. Erau piese admirabile, cele mai multe dintre ele opere originale ale unor artişti celebri, care-mi încântau privirea. Unele tablouri, indicate în treacăt de bătrân ca fiind copii improvizate după mari fresce, făceau să mi se înfiripe în suflet amintiri din adolescenţa mea. Tot mai limpezi, tot mai aievea, reminiscenţele prindeau viaţă. Erau, fără îndoială, reproduceri după Teiul Sfânt. Tot aşa am recunoscut într-un tablou, înfăţişând Sfânta Familie, în trăsăturile lui Iosif, chipul acelui pelerin străin care ni-l adusese pe băiatul acela minunat. Mă pătrunse un sentiment de adâncă melancolie, dar nu mi-am putut reţine un strigăt când privirea îmi căzu asupra unui portret în mărime naturală, în care am recunoscut-o pe principesa-stareţă, mama mea adoptivă. Era impunătoare şi zugrăvită cu acea artă supremă a redării fidele cu care Van Dyck îşi desăvârşea portretele, principesa apărând în veşmântul ce obişnuia să-l poarte de ziua sfântului Bernardus, când păşea în fruntea celorlalte călugăriţe. Pictorul prinsese tocmai momentul când, după terminarea rugăciunii, superioara se pregătea să iasă din chilia ei ca să înceapă procesiunea aşteptată cu nerăbdare de mulţimea adunată în biserica văzută de artist în perspectiva fundalului. În privirea distinsei doamne se desluşea expresia inspiraţiei divine, ah, era ca şi când ar fi implorat iertare pentru nesăbuitul păcătos ce se rupsese cu brutalitate de inima ei maternă — şi acel păcătos eram chiar eu! Sentimente ce-mi deveniseră de multă vreme străine îmi năvăleau în piept, un dor nespus mă târa departe, mă aflam iarăşi lângă blândul preot din satul mănăstirii bernardine, ca băiat vioi, candid, voios, chiuind de bucurie la gândul că se apropie sărbătoarea sfântului Bernardus. Parcă o vedeam aievea. "Ai fost cuvios şi cuminte, Franciskus?" mă întreba ea cu acea voce din care, lin şi alintător, răzbătea spre mine vibrarea caldă a dragostei. "Ai fost cuvios şi cuminte?" Ah, ce i-aş putea răspunde astăzi? Am comis păcate peste păcate, călcării legământului i-a urmat omorul!

Sfâşiat de mâhnire şi căinţă, am îngenuncheat în neştire, în timp ce lacrimi îmi izvorau din ochi.

Speriat, bătrânul se repezi spre mine şi mă întrebă grăbit:

— Ce-i cu dumneavoastră, ce-i cu dumneavoastră, domnul meu?

— Portretul stareţei este atât de asemănător chipului mamei mele care a fost răpusă de o moarte groaznică! răspunsei într-o doară mai mult ca pentru mine, în timp ce mă ridicam de jos, căutând să-mi recâştig pe cât posibil stăpânirea de sine.

— Veniţi, domnul meu! mă îndemnă bătrânul. Astfel de amintiri sunt prea dureroase, trebuie evitate, dar veniţi cu mine, mai este aici un portret considerat de stăpânul meu drept cea mai bună operă a sa. Tabloul e pictat după natură şi a fost terminat nu demult, l-am acoperit, astfel încât soarele să nu-i altereze culorile încă nu pe deplin uscate.

Bătrânul mă aşeză cu grijă în lumina potrivită şi trase apoi repede perdeaua.

Era Aurelia!

Mă cuprinse o spaimă pe care abia am putut-o domoli. Am simţit prezenţa diavolului care mă atrăgea cu sila în şuvoiul năvalnic din care abia scăpasem şi voia să mă nimicească, dar mi-a revenit curajul să mă împotrivesc monstrului ce mă ataca din bezna tainică.

Am devorat cu priviri lacome nurii Aureliei ce radiau de viaţă dogoritoare. Căutătura blândă şi candidă a copilei evlavioase, părea să-l acuze pe infamul ucigaş al fratelui ei, dar orice urmă de căinţă făcuse loc amarului sarcasm duşmănos care, încolţind în sufletul meu ca nişte spini veninoşi, mă izgonea din viaţa paşnică. Numai un gând mă chinuia, acela că, în noaptea fatală din castel, Aurelia nu fusese a mea. Apariţia lui Hermogen îmi zădărnicise planul, dar şi-a ispăşit fapta prin moarte! Aurelia trăieşte, şi atâta e de-ajuns să-mi întreţină speranţa că până la urmă o voi avea! Este doar neîndoielnic că va fi a mea, căci fatalitatea căreia nu-i poate scăpa veghează; şi oare nu sunt eu însumi această fatalitate?

Mă îndemnam astfel la ticăloşie, neluându-mi ochii de la portret. Bătrânul părea nedumerit în privinţa mea. Înşira la cuvinte despre desen, ton, colorit, dar eu nu auzeam nimic. Gândul la Aurelia, speranţa de a săvârşi fapta doar amânată mă preocupau în aşa măsură încât mă depărtai grăbit, fără să mă interesez de pictorul străin şi să aflu ce legătură poate exista între acele tablouri ce, ca într-un ciclu, înfăţişau referiri la întreaga mea viaţă.

Pentru dobândirea Aureliei eram hotărât să risc orice, de parcă eu însumi m-aş fi ridicat deasupra aspectelor vieţii mele şi, pătrunzându-le tâlcul, n-aş avea niciodată de ce mă teme şi nici ce risca. Urzeam tot felul de planuri şi de proiecte ca să mă apropii de scop, credeam mai ales că voi putea afla câte ceva de la pictorul străin, unele relaţii necunoscute mie pe care, dacă le-aş şti, mi-ar ajuta să-mi ating ţelul. Nimic nu mi se părea mai simplu decât să mă

întorc la castel sub noua mea înfăţişare, considerând că nici măcar n-ar fi o ispravă deosebit de temerară.

În seara acelei zile m-am dus la noii mei prieteni; doream să pun stavilă tensiunii mereu crescânde a stării de spirit şi nepotolitei agitaţii a fanteziei mele stârnite.

Se discuta mult despre tablourile pictorului străin şi mai ales de expresia deosebită pe care ştia s-o imprime portretelor sale; eram în măsură să mă alătur acestor elogii şi, cu o rară strălucire de exprimare ce nu era decât reflexul crudei ironii ce mocnea în mine ca un foc mistuitor, am descris farmecele de negrăit ce izvorau din chipul angelic şi cuvios al Aureliei. Unul dintre comeseni zise că-l va mai reţine în localitate pe pictor care mai avea de terminat în oraş câteva portrete începute, artistul fiind o personalitate interesantă şi că, deşi relativ în vârstă, vrea să-l aducă mâine seară în societatea noastră.

Răscolit de sentimente ciudate, de presimţiri nelămurite, m-am dus în seara următoare mai târziu ca de obicei la întâlnire; străinul şedea la masă cu spatele întors spre mine. Când m-am aşezat şi m-am uitat la el, mi-au apărut trăsăturile acelui înspăimântător necunoscut care, de ziua sfântului Anton, stătuse sprijinit de un pilastru al bisericii şi-mi insuflase groază şi revoltă. Mă privi îndelung şi grav, dar dispoziţia în care mă aflam de când văzusem portretul Aureliei, îmi dădu curaj şi putere să-i înfrunt privirea. Diavolul reapăruse în carne şi oase şi nu-mi rămânea decât să încep lupta pe viaţă şi pe moarte. M-am hotărât să aştept atacul ca apoi să răspund cu arme pe tăria cărora mă puteam bizui. Străinul păru să nu-mi dea prea multă atenţie şi, luându-şi ochii de la mine, continuă discuţia despre artă, începută înainte de sosirea mea. Veni vorba de tablourile sale, elogiindu-se mai ales portretul Aureliei. Cineva susţinu că opera, chiar dacă la prima vedere se prezintă ca un portret, este mai mult un studiu şi ar putea fi folosit pentru a înfăţişa chipul unei sfinte. Mi se ceru părerea, deoarece cu o seară înainte deserisesern în cuvinte atât de înflăcărate calităţile superioare ale tabloului şi, fără să vreau, îmi scăpă observaţia că nu mi-o pot închipui pe sfânta Rozalia altfel decât ca în portretul acelei necunoscute.

Pictorul păru să nu ia în seamă cuvintele mele, ci interveni pe loc:

— De fapt, femeia fidel înfăţişată în acel portret este o persoană pioasă care, prin luptă, atinge cerescul. Am pictat-o în perioada când, cuprinsă de cea mai amară deznădejde, spera să găsească în religie mângâiere şi, în destinul etern ce planează deasupra norilor, să afle ajutor; şi expresia acestei speranţe care nu poate sălăşului decât în sufletul ce se ridică deasupra pământescului, am încercat s-o redau în tablou.

Trecurăm la alte subiecte iar vinul, care astăzi, în cinstea pictorului

străin, era de un soi mai ales, fiind sorbit în cantităţi mai mari ca de obicei, descreţi frunţile.

Fiecare ştia să povestească ceva amuzant şi cu toate că străinul râdea numai în sinea lui şi acest râs lăuntric i se oglindea doar în ochi, se pricepea adeseori să arunce câteva vorbe de duh, care să întreţină buna dispoziţie. Chiar dacă, de câte ori străinul mi se uita în ochi, nu-mi puteam alunga un sentiment neplăcut, izbuteam din ce în ce mai mult să-mi înfrâng senzaţia de teamă ce o resimţisem când l-am zărit pentru prima oară. Am pomenit de caraghiosul Belcampo, pe care-l cunoşteau cu toţii şi, spre desfătarea lor, am ştiut să descriu în culori vii fantasticul lui caraghioslâc, astfel încât un neguţător rotofei şi jovial care stătea de obicei la masă în faţa mea, râzând cu lacrimi, mă asigură că de multă vreme nu mai avusese parte de o seară atât de plăcută. Când, în fine, râsetele unanime încetară, străinul întrebă pe neaşteptate:

— L-aţi văzut vreodată pe diavol, domnii mei?

Întrebarea fu interpretată ca o introducere la vreo snoavă şi toată lumea recunoscu că nu avusese încă onoarea; la care străinul urmă:

— Ei bine, n-a lipsit mult şi eram gata să am parte de această cinste şi anume la castelul baronului F. în munţi.

M-am cutremurat, dar ceilalţi exclamară printre râsete:

— Continuaţi, continuaţi!

— Cunoaşteţi, reluă străinul, probabil cu toţii, dacă aţi umblat prin aceşti munţi, acea regiune sălbatică, înfricoşătoare, unde călătorului, când se trezeşte din brădetul des în faţa unor stânci uriaşe, i se deschide înaintea ochilor o prăpastie neagră şi adâncă. E aşa-numitul lăcaş al diavolului şi deasupra se ridică un stei care înfăţişează aşa-zisul jilţ al diavolului. Se spune că, într-o zi, contele Victorin, cu gânduri nelegiuite, şedea pe acest colţ de stâncă şi deodată se ivi diavolul care, hotărât să pună el însuşi în aplicare planurile lui Victorin, l-a prăvălit pe conte în abis. Apoi, diavolul s-a ivit în chip de călugăr la castelul baronului şi, după ce şi-a satisfăcut poftele cu baroana, a trimis-o în infern, aşa cum l-a înjunghiat şi pe fiul dement al baronului; tânărul, nevoind cu nici un preţ să-i îngăduie incognito-ul, a strigat cu voce puternică: "E diavolul!" şi astfel un suflet cucernic a fost salvat de la pierzania pe care i-o hărăzise perfidul diavol. Pe urmă, călugărul a dispărut în chip misterios şi se zice că fugise ca un laş din faţa lui Victorin care se ridicase însângerat din mormântul lui. Oricum ar fi, vă pot asigura că baroana a murit otrăvită, Hermogen a fost ucis mişeleşte, baronul de mâhnire s-a prăpădit repede, şi Aurelia, acea fiinţă evlavioasă pe care în timpul acestor groaznice întâmplări am pictat-o la castel, s-a refugiat, ca o orfană părăsită, într-un ţinut îndepărtat şi anume într-o mă-năstire bernardină, a cărei stareţă era o bună prietenă a baronului. Aţi văzut în galeria mea portretul acestei minunate femei; dar toate acestea (şi arătă spre

mine) vi le poate povesti mai amănunţit şi mai bine dumnealui, deoarece a fost prezent la castel în timpul acestor întâmplări.

Toate privirile se îndreptară pline de uimire spre mine în timp ce eu sării în picioare şi strigai cu voce stridentă:

— Hei, domnul meu, ce legătură am eu cu neghioabele dumitale poveşti despre diavol şi crime! Mă confunzi, nu încape îndoială, şi te rog să nu mă bagi şi pe mine în această afacere.

În tulburarea mea îmi venea destul de greu să imprim cuvintelor mele o aparenţă de nepăsare; efectul spuselor enigmatice ale pictorului ca şi neliniştea pe care zadarnic încercam s-o ascund, erau prea vizibile. Buna dispoziţie se risipi şi oaspeţii, amintindu-şi că le eram tuturor străin şi că mă apropiasem treptat de ei, mă măsurau cu priviri neîncrezătoare şi grele de bănuieli.

Pictorul străin se ridicase în picioare şi mă sfredelea cu ochii lui şterşi, ca atunci în biserica mănăstirii. Nu rostea nici o vorbă, părea rigid şi fără viaţă, dar căutătura lui fantomatică îmi zbârlea părul; sudori reci îmi umezeau fruntea şi, cuprins de revoltă, tremuram din toate fibrele.

— Cară-te de aici! am strigat scos din fire. Tu însuţi eşti Satana. Eşti crima, dar asupră-mi nu ai nici o putere.

Se ridicară cu toţii în picioare. "Ce-i asta, ce-i asta?" striga care mai de care.

Din salonul alăturat, părăsindu-şi locurile, clienţii localului se-nghesuiau alarmaţi de tonul înfricoşător al vocii mele. "Un beţiv! Un descreierat! Afară cu el, afară cu el!" exclamară unii dintre ei. Numai pictorul străin stătea nemişcat, privindu-mă ţintă. Scos din fire de furie şi disperare, am tras afară cuţitul ce-l purtam mereu la mine şi cu care-l ucisesem pe Hermogen şi m-am năpustit asupra pictorului. Dar cu o lovitură mă doborî şi izbucni în hohote sardonice, încât răsuna toată încăperea:

— Frate Medardus, frate Medardus, prefăcut îţi este jocul, du-te şi te pocăieşte în deznădejde şi ruşine!

M-am simţit apucat de câţiva oameni, dar m-am îndârjit şi, asemenea unui taur înfuriat, am îmbrâncit în dreapta şi-n stânga încât unii s-au prăbuşit la pământ, şi mi-am croit drum spre uşă. Am luat-o la fugă prin coridor, când deodată s-a deschis o uşă laterală, am fost tras într-o cameră întunecoasă dar nu m-am împotrivit, fiindcă oamenii năvăleau în urma mea. Când urmăritorii trecuseră, fui condus pe o scară dosnică jos în curte şi apoi, prin spatele clădirii, în stradă. La lumina vie a felinarelor recunoscui în salvatorul meu pe şugubăţul de Belcampo.

— Ăştia dinăuntru, începu el, trebuie să fi avut vreo neînţelegere cu pictorul străin, eram în camera alăturată, la un păhărel, când a izbucnit larma,

şi m-am hotărât, cunoscând bine interiorul casei, să vă salvez, deoarece numai eu sunt vinovat de întâmplarea asta nenorocită.

— Cum e cu putinţă? întrebai eu surprins.

— Cine porunceşte momentului! Cine se poate împotrivi voinţei spiritului superior! continuă, plin de patos, mititelul. Când v-am aranjat frizura, stimate domn, au scăpărat în mine *"comme à l'ordinaire"*[6], cele mai sublime idei, m-am lăsat în voia fanteziei dezlănţuite şi astfel am uitat nu numai să rotunjesc cârlionţul mâniei din vârtejul părului, ci am lăsat chiar să rămână pe frunte douăzeci şi şapte de fire ale fricii şi indignării, ele s-au răzvrătit la privirea fixă a pictorului, care de fapt e un strigoi, şi s-au aplecat gemând spre cârlionţul mâniei care, şuierând şi fâşâind, a sărit în sus. Am văzut totul când, deodată, cuprins de furie, aţi scos, prea stimate, cuţitul de pe lama căruia picura sânge, dar a fost o încercare zadarnică să trimiţi lui Orcus[7] pe unul ce-i aparţine deja, căci acest pictor este Ahasverus, jidovul rătăcitor, sau Bertram de Born[8] sau Mefistofeles, sau Benvenuto Cellini, sau sfântul Petru, într-un cuvânt un strigoi oarecare, ce nu poate fi alungat decât cu un drot încins care, o dată cu bucla, strâmbă şi ideea, adică ceea ce este ea în realitate, sau printr-o dibace pieptănătură, cu piepteni electrici, a gândurilor pe care trebuie să le absoarbă ca să nutrească ideea. Vedeţi dar, onorabile, că pentru mine, artistul şi fantastul de profesie, asemenea lucruri sunt o adevărată pomadă, cum se zice în popor, adică un lucru de nimic, cu condiţia ca pomăda să conţină ulei de cuişoare veritabil.

Pălăvrăgeala dezlânată a omuleţului în timp ce mă însoţea în fuga mea pe străzi, avea în clipa aceea pentru mine ceva sinistru, deşi, de câte ori vedeam salturile lui caraghioase şi chipul lui comic, trebuia să râd în spasme convulsive.

Ajunserăm în fine în camera mea; Bekampo îmi ajută să-mi strâng lucrurile; curând eram gata de plecare, am băgat câţiva ducaţi în mâna mititelului, care sări în sus de bucurie şi exclamă cu voce tare:

— Ura! acum am bani, nu glumă, aur lucitor muiat în sânge şi jucând în reflexe roşictice. Asta-i o idee şi încă una foarte nostimă şi nimic altceva, domnul meu!

Această observaţie trebuie să i-o fi smuls mirarea mea faţă de izbucnirea lui; mă rugă să-i permit să dea buclei mâniei rotunjimea necesară, să-mi scurtez părul groazei şi să-şi ia din părul meu, drept amintire, o şuviţă a dragostei. I-am satisfăcut dorinţa şi dânsul desăvârşi totul, făcând cele mai năstruşnice gesturi şi strâmbături. În cele din urmă, puse mâna pe cuţitul ce-l

---

[6] Ca de obicei (fr.).

[7] Infernul

[8] Bertrand de Born — celebru trubadur medieval francez, mort în 1210

lăsasem pe masă în timp ce mă schimbam şi, luând o poziţie de spadasin, străpunse aerul.

— Vă ucid diavolul! exclamă el. Şi deoarece el nu e decât o idee, trebuie să fie omorât tot printr-o idee, deci va muri de pe urma ideii mele, şi pentru a întări expresia, o voi însoţi cu mişcările cuviincioase ale trupului. *Apage Satanas, apage, apage, Ahasverus allez-vous-en*[9]*!* Ei, treaba s-a făcut, zise el, punând cuţitul deoparte, răsuflând din adânc şi ştergându-şi fruntea ca unul care ar fi desăvârşit o treabă grea.

Am vrut să ascund cuţitul şi l-am băgat în mânecă de parcă aş mai fi purtat rasa monahală, lucru pe care mititelul l-a observat zâmbind cu şiretenie.

În acest răstimp, conducătorul poştalionului trâmbiţa în faţa casei. Belcampo schimbă pe loc atitudinea şi tonul, scoase din buzunar o batistă mică. se prefăcu că-şi şterge lacrimile, făcu plecăciuni respectuoase una după alta, îmi sărută mâna şi pulpana hainei şi imploră:

— Două liturghii pentru bunica moartă de indigestie, patru liturghii pentru tata mort de gest involuntar, prea onorate domn! Dar pentru mine, în fiecare săptămână câte una după ce voi fi răposat. Deocamdată, indulgenţă pentru numeroasele-mi păcate! Ah, prea stimate domn, în mine zace un individ infam şi păcătos şi grăieşte: "Peter Schnofeld, nu fi prost crezând că eşti, căci de fapt eu sunt tu, mă numesc Belcampo şi sunt o idee genială şi, dacă nu crezi asta, te dobor cu un gând ascuţit ca vârful unui ac!" Acest om duşmănos, onorabil, numit Belcampo, se dedă tuturor viciilor posibile; între altele se îndoieşte adeseori de prezent, se-mbată crunt, loveşte în dreapta şi-n stânga şi se desfrânează cu frumoase gânduri feciorelnice: acest Belcampo m-a zăpăcit cu totul pe mine, Peter Schonfeld, şi m-a derutat complet, încât adeseori sar ca un dezmăţat întinând culoarea inocenţei, cântând *in dulci jubilo*[10]*,* încălţat cu ciorapi albi de mătase şi aşezându-mă în c... Iertare pentru amândoi, Peter Belcampo şi Peter Schonfeld!

Îngenunche în faţa mea şi se prefăcu a plânge cu sughiţuri. Sminteala omuleţului începu să mă plictisească.

— Ci fii rezonabil! îl îndemnai eu.

Chelnerul intră în cameră, să-mi ia bagajele; Belcampo sări în picioare, revenind la umorul lui natural şi, tot pălăvrăgind, îi ajută chelnerului să-mi îndeplinească ceea ce cerusem în grabă.

— Individul e un fricos şi jumătate, nu e bine să ai de-a face cu el, zise chelnerul în timp ce închidea portiera trăsurii.

Belcampo îşi flutură pălăria şi când, cu o privire semnificativă, am dus degetul la buze, îmi strigă:

---

[9] Piei, Satano, piei, piei, Ahasverus, pleacă! (Gr. şi fr.)
[10] În vesel avânt (lat.).

— Până la ultima suflare!

Când miji de ziuă, oraşul rămăsese mult în urma mea şi figura acelui om îngrozitor care mă urmărea ca o taină de nepătruns dispăruse.

Întrebarea vizitiului: "Încotro?" îmi readucea din nou în minte cum îmi renegasem orice legătură cu viaţa şi cum mă lăsasem în voia valurilor agitate ale întâmplării. Dar oare nu m-a smuls cu sila o forţă irezistibilă din tot ce-mi era aproape, numai pentru ca duhul lăuntric din mine să-şi desfăşoare aripile viguroase cu o putere nestăvilită?

Străbăteam, fără popas, minunata ţară; nu găseam linişte nicăieri, eram izgonit mai departe, mereu mai departe, către miazăzi; fără să-mi dau seama, mă abătusem foarte puţin de la itinerariul trasat de Leonardus, şi aşa se înfăptuia intenţia cu care el mă-mbrâncise în lume şi, ca purtat de o putere magică, mă îndreptam în direcţia indicată.

Într-o noapte întunecoasă, treceam printr-un codru des ce se-ntindea până la staţia următoare, aşa cum mă prevenise şeful poştei precedente şi, ca atare, îmi propusese să rămân peste noapte la dânsul, ceea ce am refuzat ca să ajung cât mai repede la ţinta constituind pentru mine însumi o enigmă.

Încă la plecare scăpărau fulgere la orizont şi curând nori tot mai negri se îngrămădiră goniţi şi răscoliţi de furtuna apropiată; tunetul răsuna înfricoşător în mii de ecouri şi fulgere roşii brăzdau zarea cât putea cuprinde privirea; zguduiţi din rădăcină, brazii înalţi trosneau şi ploaia se revărsa în şuvoaie. Eram în orice clipă ameninţaţi să fim zdrobiţi sub prăbuşirea copacilor, caii se cabrau speriaţi de lumina fulgerelor şi, peste puţin, abia dacă mai puteam înainta; în cele din urmă, poştalionul fu aruncat atât de puternic, încât o roată din spate se frânse. Trebui deci să ne oprim locului, să aşteptăm să treacă vijelia şi luna să străbată norii. Abia acum observă vizitiul că în bezna de nepătruns se abătuse de la şosea şi o apucase pe un drum de pădure; nu aveam altă ieşire decât să urmăm, de bine de rău, acest drum şi poate la ivirea zorilor să ajungem într-un sat.

Trăsura fu sprijinită de un buştean şi astfel înaintarăm pas cu pas. Eu, care mergeam înainte, observai curând în depărtare un licăr de lumină şi mi se păru că aud lătrat de câine; nu mă înşelasem, căci abia merseserăm câteva minute, că auzii limpede cum bat câinii. Ajunserăm în faţa unei case impunătoare, aflată în mijlocul unei curţi împrejmuită de un zid. Vizitiul bătu în poartă, câinii se repeziră lătrând cu furie, dar înăuntrul casei totul era tăcut şi ca neînsufleţit, până ce surugiul sună din corn; atunci la etajul de sus se deschise o fereastră din care ţâşni o lumină şi o voce aspră şi groasă strigă de sus:

— Christian, Christian!

— Da, stăpâne, răspunse cineva de jos.

— Bate cineva şi sună din corn, urmă vocea de la fereastră. Bate în poartă şi câinii s-au dezlănţuit cu toţii. Ia lanterna şi puşca nr. 3 şi vezi ce se întâmplă.

Puţin după aceea îl auzirăm pe Christian potolind câinii şi zărirăm în fine lanterna apropiindu-se. Surugiul spuse că, fără îndoială, de îndată ce se ivise pădurea, în loc să fi mers în linie dreaptă, se abătuse din drum, dovadă că ne aflăm acum la locuinţa pădurarului, la o oră depărtare de ultima staţie. Când ne-am plâns lui Christian de cele întâmplate, acesta deschise ambele aripi ale porţii şi ne ajută să ducem trăsura în curte. Câinii domoliţi se gudurau în jurul nostru şi ne adulmecau, în timp ce bărbatul care nu se depărtase de la fereastră striga neîncetat:

— Ce-i acolo, ce-i acolo? Ce caravană e asta? fără ca vreunul din noi sau Christian să răspundă.

În sfârşit, pe când Christian se îngrijea de cai şi trăsură, am intrat în casă unde mi-a ieşit în întâmpinare un bărbat înalt, voinic, cu chipul ars de soare, pe cap cu o pălărie mare împodobită cu pene, dar încolo numai în cămaşă şi în papuci, cu un cuţit de vânătoare în mână şi mă apostrofă cu grosolănie:

— De unde aţi picat? De ce tulburaţi oamenii în toiul nopţii? Aici nu e nici han şi nici staţie de poştă. Aici locuieşte şeful silvic, şi acela sunt eu! Christian e un măgar că v-a deschis poarta.

I-am povestit, foarte deprimat, accidentul meu şi că numai nevoia ne-a adus încoace, după care omul se mai muie şi zise:

— Păi, fireşte, furtuna a fost prea puternică, dar surugiul e totuşi un nătărău că a greşit drumul şi şi-a frânt o roată. Unul ca ăsta trebuie să poată străbate pădurea cu ochii legaţi şi să se descurce ca şi noi.

Mă conduse la catul de sus şi, în timp ce punea cuţitul pe masă, îşi scoase pălăria, îşi puse o haină pe umeri şi mă rugă să nu-i iau în nume de rău primirea neprietenoasă ce-mi făcuse, deoarece în această locuinţă singuratică e nevoit cu atât mai mult să fie cu ochii în patru, cu cât, adeseori, pădurea e străbătută de haimanale şi că mai ales se află în duşmănie cu aşa-zişii braconieri care nu o dată i-au pus viaţa în primejdie.

— Dar, urmă el, ticăloşii nu-mi pot face nimic căci, cu ajutorul Domnului, îmi îndeplinesc serviciul cinstit şi onest şi, cu credinţă şi nădejde în El şi-n puşca mea, îi înfrunt.

Fără să vreau, neputându-mă dezbăra de vechiul obicei, am rostit câteva cuvinte mieroase despre puterea încrederii în Dumnezeu şi pădurarul se înseninâ din ce în ce mai mult. Fără să ţină seama de protestele mele, îşi trezi soţia, o matroană mai în vârstă, dar vioaie şi sprintenă, care, deşi deranjată din somn, ură bun venit oaspetelui şi, la cererea soţului, începu să pregătească o cină. Surugiul, aşa hotărâse pădurarul drept pedeapsă, să se-ntoarcă încă în

noaptea aceea cu roata spartă la staţia de unde plecase, iar eu voi fi condus de pădurar când voi dori, la staţia următoare. Am primit, cu atât mai mult cu cât simţeam eu însumi nevoia unui scurt popas. I-am spus deci gazdei mele că n-am nimic împotrivă să rămân până a doua zi la prânz acolo, ca să mă refac, înlăturând toată oboseala pe care mi-o pricinuise neîntrerupta călătorie timp de mai multe zile.

— De-ar fi, domnul meu, răspunse pădurarul, să vă dau un sfat, aţi aştepta aici toată ziua de mâine şi poimâine, iar fiul meu cel mare, pe care îl trimit la reşedinţa princiară, v-ar conduce la staţia următoare.

Eram mulţumit şi aşa, şi am început să laud singurătatea locului ce mă atrăgea atât de mult.

— De, domnul meu, răspunse dânsul, chiar atât de însingurat nu este locul; probabil că după concepţia obişnuită a orăşenilor, socotiţi singuratică orice casă aflată în pădure, fără a ţine scama de cel ce locuieşte într-însa. Ei da, dacă ar mai locui în acest vechi castel de vânătoare, ca altădată, un bătrân morocănos care se-nchidea între cele patru ziduri ale lui şi n-avea atracţie nici pentru pădure şi nici pentru vânătoare, atunci da, ar fi aici un adăpost singuratic, dar de când el a murit şi înălţimea sa Prinţul Domnitor a transformat clădirea într-o locuinţă de silvicultor, de atunci totul s-a înviorat aici. Sunteţi, desigur, şi dumneavoastră, domnul meu, unul din acei citadini care habar n-au de bucuriile ce ţi le oferă pădurea şi vânătoarea, aşa că nici nu vă puteţi închipui ce viaţă minunată şi plină de plăceri ducem noi vânătorii. Eu şi ajutoarele mele alcătuim o singură familie, poate că vă va părea curios sau nu, dar eu socotesc că şi câinii mei, atât de inteligenţi şi de destoinici, fac parte dintr-însa; mă înţeleg şi ascultă de fiecare cuvânt, de fiecare semn al meu şi-mi sunt devotaţi până la moarte. Nu vedeţi cum mă priveşte acest câine al meu, fiindcă ştie că e vorba de dânsul? De, stimate domn, în pădure găseşti mai totdeauna ceva de făcut. Seara trebăluim şi gospodărim, iar, de cum se crapă de ziuă, am şi sărit din aşternut şi ies în aer liber, suflând din corn o veselă arie vânătorească. Atunci toată lumea se smulge din somn şi se agită, câinii încep să latre şi să zburde de bucuria vânătoarei. Flăcăii se-mbracă la repezeală, îşi iau taşca, îşi atârnă puşca de umăr şi pătrund în cuhnie unde bătrâna mea le-a pregătit gustarea de dimineaţă şi apoi, în chiote de veselie, pornim spre pădure. Sosim în locurile unde se tupileză vânatul, fiecare îşi ocupă locul la o anumită depărtare unul de celălalt, câinii se furişează cu capul aplecat în pământ şi adulmecă urmele, cu privirea grăitoare îndreptată spre vânător care, reţinându-şi răsuflarea, aşteaptă cu cocoşul armei ridicat, neclintit ca şi cum ar fi prins rădăcini acolo. Şi când sălbăticiunea ţâşneşte din desiş, răsună împuşcăturile şi câinii se reped după fiară, oh, domnule, cum îţi mai bate inima şi te simţi cu totul alt om! Şi de fiecare dată o partidă de vânătoare este ceva

nou, căci totdeauna se iveşte ceva deosebit ce n-a mai fost până acum. Prin însuşi faptul că vânatul se-mparte pe anotimpuri, astfel că apare când o sălbăticiune, când alta, lucrul devine atât de atrăgător încât nici un om pe lume nu se poate sătura de emoţiile vânătoarei. Dar, domnul meu, pădurea însăşi este atât de îmbietoare şi de însufleţită, încât nu mă simt niciodată singur într-însa. Cunosc fiecare colţişor şi fiece arbore, şi-mi pare că toţi copacii crescuţi sub ochii mei, întinzându-şi acum în văzduh creştetul lor mândru şi neastâmpărat, mă cunosc şi m-au îndrăgit, fiindcă i-am îngrijit şi cultivat, ba cred chiar că, atunci când foşnesc şi şuşotesc atât de minunat, mi se adresează în graiul lor, şi aceasta ar fi un adevărat cânt de slavă către Dumnezeu şi atotputernicia lui, şi o rugă ce nu poate fi redată în cuvinte. Pe scurt, un vânător cinstit şi credincios duce o viaţă plină de voioşie, căci i-a mai rămas ceva din frumoasa libertate de odinioară, când oamenii trăiau în sânul naturii şi nu ştiau nimic de perucile cu coadă şi de îmbrăcămintea înzorzonată cu care se chinuiesc între zidurile lor înguste; astfel că le sunt de-a dreptul străine toate lucrurile minunate pe care Dumnezeu le-a făurit în jurul lor ca să-i înalţe sufleteşte şi să-i desfete, aşa cum se-ntâmpla pe vremuri cu oamenii liberi care trăiau în dragoste şi prietenie cu întreaga fire, după cum spun povestirile de altădată.

Toate acestea le rostise bătrânul pădurar pe un ton şi cu o expresie care te făcea să nu te îndoieşti cât de adânc le resimţea, şi-l invidiam sincer pentru viaţa lui fericită, pentru senina lui stare sufletească atât de diferită de a mea.

De cealaltă parte a clădirii care, aşa cum constatam acum, era destul de vastă, bătrânul mă duse într-o mică încăpere, frumos mobilată, unde mi-am găsit lucrurile, şi mă părăsi, asigurându-mă că zarva matinală din casă nu mă va trezi, deoarece mă aflu cu totul izolat de restul personalului, aşa că mă pot odihni după plac şi numai când voi chema pe cineva mi se va aduce gustarea de dimineaţă; dar că pe dânsul, pădurarul, nu-l voi putea vedea decât abia la masa de prânz, fiindcă pleacă de dimineaţă cu flăcăii în pădure şi nu se întoarce înainte de amiază.

M-am aruncat în pat şi, obosit cum eram, am căzut curând într-un somn adânc dar chinuit de un vis înfiorător. În chip ciudat, visul începea o dată cu aţipirea, în timp ce eu îmi ziceam: "Ce bine că am adormit repede şi moţăi liniştit, aceasta mă va înviora cu totul! Numai să nu deschid ochii! Dar, cu toate astea, era ca şi cum degeaba m-aş fi împotrivit şi totuşi continuam să dorm. Deodată uşa se deschise şi se ivi o făptură întunecoasă în care, spre groaza mea, mă recunoscui pe mine însumi în straie călugăreşti, cu barbă şi tonsură. Arătarea se apropia tot mai mult de patul meu, nu mă puteam mişca şi, în înţepeneala de care eram cuprins, orice sunet încercam să îngaim mi se oprea în gâtlej. Umbra se aşează pe patul meu, rânjind batjocoritor:

— Acum trebuie să vii cu mine, rosti ea, ne vom urca pe acoperiş sub sfârleaza de vânt care intonează un epitalam, deoarece bufniţa se măritǎ. Acolo ne vom lupta noi doi, şi cine-l doboară pe celălalt, este rege şi are voie să bea sânge.

Am simţit cum arătarea mă înşfacă şi mă ridică în sus, dar disperarea mi-a redat puterile.

— Tu nu eşti eu, ci diavolul! am strigat şi mi-am înfipt unghiile în obrazul ameninţătorului strigoi, dar mi se părea că degetele mele îi pătrundeau în ochi ca în nişte găuri adânci, pe când făptura râdea strident.

În clipa aceea m-am trezit ca izbit brusc de un brânci, dar râsul dăinuia necontenit în odaie. Am sărit în picioare, dimineaţa răzbătea în raze luminoase prin fereastră şi, în faţa mesei, cu spatele la mine, zării o siluetă în straie călugăreşti.

Înlemnisem de spaimă; înfiorătorul vis prindea viaţă. Călugărul cotrobăia printre lucrurile ce se aflau pe masă. Se-ntoarse apoi spre mine şi curajul îmi reveni când văzui un chip străin cu o barbă neagră, neîngrijită; în ochi îi râdea rătăcirea nebuniei; anumite trăsături îmi aminteau oarecum de Hermogen şi hotărâi să aştept să văd ce va face necunoscutul, ca nu cumva să comit ceva ireparabil. Stiletul meu era lângă mine şi de aceea, bizuindu-mă pe forţa mea fizică, puteam să înfrunt străinul şi fără alt ajutor.

Dânsul începu să se joace copilăreşte cu lucrurile mele şi părea să aibă o predilecţie pentru port-vizitul roşu, îl întorcea pe toate feţele, în timp ce se sălta într-un fel bizar. În cele din urmă, dădu şi de plosca în care se mai afla un rest din vinul vrăjit; îi scoase dopul, îl mirosi, se-nfioră din toate mădularele şi scoase un strigăt înăbuşit şi înfricoşător care umplu odaia. O pendulă din casă bătu sonor orele trei, străinul scoase un urlet ca apucat de un chin atroce, dar apoi izbucni din nou în acel râs lugubru ce-l auzisem în vis. Mişcându-se în sărituri sălbatice, bău din ploscă, o azvârli cât colo şi o luă la fugă pe uşă afară.

M-am ridicat în grabă şi am alergat după el, dar dispăruse fără urmă, îi auzeam doar paşii tropăind pe scară; răsună apoi o lovitură surdă, ca o uşă trântită cu putere.

Mi-am zăvorât odaie ca să fiu la adăpost de o a doua vizită şi m-am trântit din nou pe pat. Prea eram istovit ca să nu fi adormit imediat. Înviorat şi refăcut m-am trezit când soarele îşi arunca razele în încăpere.

Silvicultorul, aşa cum spusese, plecase în pădure cu fiii şi argaţii lui. O fată prietenoasă, în plină tinereţe, probabil mezina pădurarului, îmi aduse gustarea de dimineaţă, pe când fiica mai mare îşi ajuta mama la bucătărie. Fata se pricepea să povestească în chip încântător cum îşi petrecea aici zilele în tihnă şi voie bună şi cum numai câteodată erau tulburaţi de zarva mai multor oameni, când prinţul vâna în împrejurimi şi înnopta uneori în locuinţa

lor.

Aşa trecură mai multe ore, se făcu amiază şi un zvon de veselie şi sunete de corn vesteau sosirea pădurarului care se întorcea acasă împreună cu cei patru fii ai lui, strălucitori de tinereţe, cel mai mic fiind abia în vârstă de 15 ani, şi cu trei ajutoare.

Mă întrebă cum am dormit şi dacă zgomotul matinal nu mă trezise înainte de vreme. N-am găsit cu cale să-i povestesc aventura mea nocturnă, căci apariţia în carne şi oase a groaznicului călugăr se împletise atât de strâns cu imaginea din vis, încât nici eu nu puteam deosebi unde înceta visul şi unde începea realitatea.

Masa era pusă, supa aburea, bătrânul îşi scoase tichia ca să rostească rugăciunea, când deodată uşa se deschise şi călugărul din noaptea trecută intră în încăpere. Expresia de rătăcire de pe chipul lui dispăruse, dar avea o înfăţişare posomorâtă şi îndârjită.

— Fii binevenit, prea-cuvioase! îl întâmpină bătrânul. Spune rugăciunea şi vino să mănânci cu noi.

Călugărul se uită în jur cu ochi scânteietori de mânie şi strigă cu voce tunătoare:

— Satana să te sfâşie cu al tău prea-cuvioase şi cu blestemata-ţi rugăciune! Oare, nu m-ai ademenit încoace ca să fiu al treisprezecelea şi să laşi să fiu omorât de ucigaşul străin? Nu m-ai vârât tu cu de-a sila în rasa aceasta ca nimeni să nu-l recunoască pe conte, domnul şi stăpânul tău? Dar fereşte-te, blestemate, de mânia mea!

Numaidecât, călugărul apucă o carafă grea aşezată pe masă şi o aruncă după bătrân, iar acesta, numai printr-o mişcare îndemânatică, scăpă de lovitura care i-ar fi zdrobit capul. Carafa se izbi de perete şi se sparse în mii de cioburi, dar în aceeaşi clipă ceilalţi îl înşfăcară pe furibund şi-l ţinură în loc.

— Ce! exclamă pădurarul. Infam nelegiuit ce eşti! Tu te-ncumeţi să pătrunzi cu apucăturile tale turbate, aici, printre oameni evlavioşi? Tu cutezi să-mi ameninţi viaţa, mie, care te-am scos din starea bestială şi te-am scăpat de la pierzanie? În turn cu tine!

Călugărul căzu în genunchi şi, zbierând, imploră îndurare, dar bătrânul urmă:

— Trebuie să te-ntorci în turn şi nu ai voie să mai cobori aici până nu aflu că te-ai lepădat de Satana care te orbeşte, altminteri trebuie să mori!

Călugărul începu să strige ca în chinurile iadului, dar argaţii îl scoaseră de acolo şi, când se reîntoarseră, spuseră că, de îndată ce intrase în odăiţa din turn, călugărul se mai liniştise. Christian, cel care-l păzea, povestise cum călugărul rătăcise toată noaptea prin coridoarele casei şi cum, înspre dimineaţă, strigase: "Mai dă-mi din vinul tău şi mă dăruiesc cu totul ţie! Mai

dă-mi vin, mai dă-mi!"

De altminteri, lui Christian i se păruse cu adevărat că nebunul se clătina ca ameţit, deşi nu putea pricepe de unde până unde călugărul putuse găsi o băutură atât de tare ca să-l îmbete.

Acum nu mai aveam nici un motiv să trec sub tăcere aventura mea, pomenind totodată de plosca golită.

— Vai, asta e ceva penibil, zise pădurarul, dar se vede că sunteţi un om cucernic şi curajos, un altul ar fi murit de frică!

L-am rugat să-mi spună mai amănunţit cum stau lucrurile cu călugărul nebun.

— Ah, zise bătrânul, este o poveste lungă şi neobişnuită. Nu poate fi istorisită în timpul mesei. Destul de neplăcut că urâciosul individ ne-a tulburat cu purtarea lui infamă tocmai când voiam să ne desfătăm în tihnă şi voie bună cu cele dăruite de Dumnezeu; dar acum să mergem la masă.

Cu aceasta, îşi scoase din nou tichia, rosti cu evlavie rugăciunea şi, în timp ce discutam voioşi între noi, ne desfătarăm cu prânzul rustic, substanţial şi gustos. În cinstea musafirului, bătrânul porunci să se aducă un vin bun, pe care, după datina patriarhală, îl sorbi în sănătatea mea dintr-un pocal frumos.

După ce terminarăm prânzul, argaţii desprinseră din perete câteva cornuri de alamă şi începură să cânte o arie vânătorească. La strofa a doua, cântară şi fetele şi, împreună cu ele, fiii pădurarului intonară în cor refrenul final.

Inima îmi tresălta de plăcere; de multă vreme nu mă mai simţisem atât de bine ca între aceşti oameni simpli şi evlavioşi. Mai urmară şi alte melodii duioase, până ce bătrânul se ridică şi, golindu-şi paharul, exclamă:

— Trăiască toţi bărbaţii de treabă care cinstesc nobila îndeletnicire vânătorească!

Ne unirăm glasul cu al său şi astfel voiosul prânz, îmbogăţit în cinstea mea cu vin şi cântec, luă sfârşit.

Bătrânul îmi zise:

— Acum, domnul meu, vom trage un pui de somn, dar după aceea mergem în pădure şi vă povestesc cum a ajuns călugărul în casa mea şi tot ce ştiu despre dânsul. Între timp va amurgi şi ne vom duce să pândim în pădure, unde după cum susţine Franz se găsesc cocoşi de munte. Veţi căpăta şi dumneavoastră o puşcă şi vă veţi încerca norocul.

Era un lucru nou pentru mine, deoarece, ca seminarist, am tras de câteva ori la ţintă, dar niciodată într-un vânat. Am acceptat deci invitaţia pădurarului care părea să se bucure şi, cu o deosebită bunăvoinţă, îmi dădu în grabă, înainte de a se duce la culcare, primele noţiuni elementare în arta mânuirii puştii.

M-am echipat cu o flintă şi cu o taşcă de vânătoare şi m-am dus în pădure cu gazda mea, care începu să-mi istorisească în felul următor povestea ciudatului călugăr:

— La toamnă se împlinesc doi ani de când argaţii mei auzeau adeseori în pădure un urlet îngrozitor şi, în ciuda faptului că nu avea nimic omenesc, ucenicul meu Franz, angajat de curând, susţinea că e glas de om. I-a fost dat lui să fie sâcâit de acest monstru, căci, ori de câte ori stătea la pândă, urletul apropiat alunga sălbăticiunile şi până la urmă, într-o zi, pe când ţintea fiara, zări o făptură ţepoasă, de nerecunoscut, sărind din tufiş şi făcând să-i devieze glontele. Lui Franz îi stăruiau în minte legendele vânătoreşti cu fantome, pe care tatăl lui, un vechi vânător, i le povestise şi era înclinat să creadă că arătarea din pădure era Satana însăşi care îi tăia pofta de vânătoare sau voia să-l ademenească. Ceilalţi flăcăi, până şi fiii mei, cărora monstrul le ieşise de asemeni în cale, fură de părerea lui Franz, ceea ce mă îndemnă să urmăresc lucrurile mai îndeaproape, cu atât mai mult cu cât bănuiam că este un şiretlic al braconierilor ca să-mi alunge vânătorii.

Am poruncit deci fiilor mei şi argaţilor să caute să vorbească arătării dacă se mai iveşte cumva iar dacă nu se opreşte sau nu răspunde, să tragă în ea după legea vânătorească. Se nimeri să fie tot Franz acela căruia, în timp ce stătea la pândă, monstrul să-i iasă în cale. Îl strigă, ducând puşca la ochi, dar omul se furişă în tufiş şi Franz, vrând să tragă, se pomeni că arma nu ia foc; speriat şl cuprins de groază, dădu fuga la ceilalţi, aflaţi la oarecare depărtare, convins din nou că chiar Satana caută cu tot dinadinsul să-i alunge vânatul şi-i vrăjeşte puşca; căci, de fapt, de când monstrul îl urmărea, nu mai doborâse nici o sălbăticiune. Zvonul despre vedenia din pădure se răspândise, ba chiar se povestea în sat cum că Satana îi ieşise în cale lui Franz, că-i oferise gloanţe vrăjite şi alte bazaconii de felul ăsta.

Hotărâsem să pun capăt pacostei şi să urmăresc eu însumi dihania pe care n-o întâlnisem până atunci, căutând-o în locurile unde obişnuia să se arate. A trecut o bucată de vreme fără să izbutesc s-o văd. În sfârşit, când într-o seară ceţoasă de noiembrie stăteam la pândă tocmai în locul unde Franz zărise pentru prima oară dihania, auzii un foşnet uşor în tufiş, dusei încet puşca la ochi, bănuind că e vreo fiară, dar când colo îmi apăru o făptură oribilă, cu ochi aprinşi, cu păr ţepos şi negru, înfăşurată în zdrenţe. Arătarea mă privi ţintă în timp ce scotea urlete sălbatice. Doamne, Dumnezeule! Era o privelişte care ar fi putut înfricoşa şi pe cel mai viteaz, dar mie mi se părea că văd cu adevărat pe Satana în faţa mea şi mă simţeam năpădit de o sudoare rece. Dar, rostind cu glas tare o rugă fierbinte, m-am îmbărbătat pe deplin. În timp ce mă rugam şi invocam numele lui Isus Christos, sălbatica făptură urla şi mai turbat şi izbucni în cele din urmă în blasfemii groaznice. Atunci i-am strigat:

"Nelegiuitule, ticălosule, încetează să huleşti pe Dumnezeu şi lasă-te prins sau te-mpuşc!"

Scâncind, omul se trânti la pământ şi ceru îndurare. Flăcăii sosiră şi ei, îl luară cu forţa şi-l duseră acasă, unde am pus să-l închidă în turnul din clădirea alăturată, urmând ca în ziua următoare să supunem autorităţilor cazul. De cum se văzu în turn, omul căzu într-o apatie totală. Când în dimineaţa următoare am urcat la el, l-am găsit şezând pe salteaua de paie ce i-o pregătisem şi plângând în hohote. Mi-a căzut la picioare şi m-a implorat să-mi fie milă de dânsul. Spunea că de multe săptămâni trăise în pădure şi că nu mâncase altceva decât buruieni şi poame sălbatice, că e un biet călugăr capucin dintr-o mănăstire depărtată şi că evadase din temniţa în care fusese închis din pricina nebuniei lui. Omul era într-adevăr într-o stare de plâns; mi-a fost milă de el, şi i-am trimis de-ale mâncării şi vin ca să-şi recapete puterile. Se-ntrema văzând cu ochii. M-a rugat cu lacrimi fierbinţi să-i îngădui să rămână în casă câteva zile şi să-i procur noi veşminte călugăreşti, vrând să se-ntoarcă la mănăstire. I-am îndeplinit dorinţa şi nebunia lui părea să mai slăbească, paroxismele devenind mai puţin violente şi mai rare. În accesele lui de furie rostea cuvinte îngrozitoare şi mi-am dat seama că, dacă mă răsteam la el şi-l ameninţam cu moartea, trecea la o stare de adâncă depresiune, mortificându-se şi invoca chiar pe Dumnezeu şi pe toţi sfinţii ca să-l scape de chinurile iadului. Se credea atunci Sfântul Anton, dar, când era în criză, vocifera că e conte şi ştăpân şi că ne va omorî pe toţi când vor sosi servitorii lui. În clipele de luciditate, mă ruga în numele lui Dumnezeu să nu-l alung, fiindcă simţea că numai în casa mea se poate lecui. Doar o singură dată a mai avut o ieşire violentă, şi anume când prinţul venise la vânătoare şi înnoptase la mine. După ce-l văzuse pe prinţ cu suita lui strălucită, călugărul se schimbase cu totul. Devenise îndărătnic şi retras, dcpărtându-se în grabă de câte ori ne rugam, se cutremura când auzea un singur cuvânt evlavios, dar în acelaşi timp se uita la fiica mea Ana cu ochi atât de pofticioşi, încât am hotărât să-l duc de aicea, ca să evit orice faptă infamă. În noaptea dinaintea dimineţii în care urma să-mi pun planul în aplicare, am fost trezit de un ţipăt groaznic venind din coridor, am sărit din pat şi cu lumânarea aprinsă m-am repezit înspre iatacul fiicelor mele a cărui uşă el o sfărâmase cu piciorul. Din fericire Franz, cuprins de o sete arzătoare, ieşise din dormitorul argaţilor şi se îndreptase spre bucătărie să bea apă, când îl auzi pe călugăr bătând cu piciorul în uşa camerei unde dormeau fetele. Dădu fuga într-acolo şi-l apucă de spate chiar în clipa în care spărgea uşa; dar flăcăul era prea slab ca să-l poată stăpâni pe nebun. Se încăierară, în ţipetele fetelor trezite din somn, şi eu sosii tocmai în clipa când călugărul îl doborâse pe argat la pământ şi-l strângea mişeleşte de gât. Fără să stau la gânduri, l-am înhăţat pe călugăr şi l-am smuls de lângă Franz, însă deodată, nu ştiu nici azi cum s-a

întâmplat, în pumnul dementului a strălucit un cuţit cu care era gata să mă lovească, dar Franz, care-şi revenise între timp, l-a apucat de braţ iar eu, fiind destul de puternic, am izbutit să-l împing pe turbat la perete şi să-l strâng până i-a pierit răsuflarea. Treziţi de zgomot argaţii mi-au sărit în ajutor; l-am legat pe călugăr şi l-am aruncat în turn, am luat gârbaciul şi, ca avertisment pentru alte isprăvi de acest fel i-am tras câteva lovituri puternice, astfel încât a pornit să geamă şi să se văicărească. I-am strigat: "Ticălosule, asta e încă prea puţin pentru mârşăvia ta, ai vrut să-mi seduci fata şi să-mi iei mie viaţa, pentru asta ar trebui să mori!"

Urla de teamă şi groază, căci frica de moarte părea să-l nimicească. În dimineaţa următoare era cu neputinţă să-l scoatem din casă, căci zăcea ca mort într-o totală inerţie şi-mi insufla o adevărată milă. Am pus să i se aştearnă un pat bun în altă încăpere şi bătrâna mea îl îngrijea, preparân-du-i supe hrănitoare şi dându-i din farmacia noastră de casă tot ce-i trebuia. Soţia mea are bunul obicei ca, de câte ori e singură, să îngâne un cântec duios, dar când inima îi dă ghes, o pune pe Ana a mea să-i cânte cu o voce limpede o asemenea melodie.

Aceasta se-ntâmplă şi la patul bolnavului care suspina adânc şi se uita la bătrână şi la Ana cu priviri îndurerate, în timp ce-i curgeau lacrimi pe obraz. Din când în când îşi mişca mâna şi degetele de parcă ar fi vrut să-şi facă cruce, dar nu izbutea şi mâna îi cădea lipsită de putere; uneori scotea sunete slabe ca şi cum ar fi vrut să cânte şi el. În cele din urmă, începu să se însănătoşească, acum făcea adeseori semnul crucii după obiceiul călugărilor şi se ruga cu voce coborâtă. Într-o zi pe neaşteptate, începu să psalmodieze cântece latineşti cu inflexiuni solemne, care pătrundeau atât de adânc în inima bătrânei şi a Anei, încât, fără să priceapă cuvintele, simţeau cum bolnavul le înalţă sufleteşte.

Călugărul se întremase până într-atât încât se putea scula din pat şi umbla prin casă, dar înfăţişarea şi purtarea lui erau cu totul schimbate. Privirea lui, odinioară cu luciri duşmănoase, devenise blândă, umbla după obiceiul mănăstiresc, smerit şi agale, cu mâinile împreunate iar orice urmă de nebunie dispăruse. Nu mânca decât legume, pâine şi bea numai apă şi numai rareori puteam să-l conving să ia loc la masa mea, să guste câte ceva din bucatele noastre şi să soarbă o înghiţitură de vin. Apoi îşi rostea rugăciunea şi ne desfăta cu spusele sale inspirate la care se pricepea ca nimeni altul.

Se ducea adeseori singur în pădure să se plimbe; aşa se făcu că l-am întâlnit odată şi, fără să mă gândesc mult, l-am întrebat daeă n-ar vrea să se reîntoarcă îa mănăstire. Păru foarte mişcat, îmi luă mâna şi zise: "Prietene, ţie îţi datoresc vindecarea mea sufletească, tu m-ai salvat de la pieirea fără întoarcere, încă nu mă pot despărţi de tine, lasă-mă să rămân aici. Ah, fie-ţi milă de un om pe care Satana l-a ademenit şi care ar fi fost iremediabil pierdut dacă

prea-sfântul, implorat de mine în ceasuri de deznădejde, nu m-ar fi dus, nebun cum eram, în această pădure. Oamenii tăi — urmă el după câteva clipe de tăcere — m-au găsit într-o stare de decădere fără margini şi dânşii nu bănuiesc nici acum că am fost cândva un tânăr bogat înzestrat de natură, pe care doar o înclinare fanatică spre singurătate şi studii înalte l-a îndrumat spre mănăstire. Fraţii mă iubeau nespus şi duceam o viaţă senină cum numai la mănăstire e cu putinţă. Prin cucernicie şi purtare exemplară m-am înălţat în rang şi călugării vedeau în mine pe viitorul prior. S-a întâmplat ca unul din fraţi să se întoarcă dintr-o lungă călătorie şi să aducă mănăstrii diferite relicve colecţionate pe drum. Între ele se afla şi o sticlă înfundată conţinând un elixir vrăjit de care se spune că sfântul Anton l-ar fi luat de la diavol. Această relicvă a fost păstrată cu grijă fără a se ţine seama că lucrul îmi părea cu totul absurd şi potrivnic spiritului cucerniciei pe care adevăratele relicve urmau să ni-l insufle. Dar o poftă irezistibilă de a afla ce conţine de fapt sticla pusese stăpânire pe mine. Am izbutit să mi-o însuşesc, am destupat-o şi am găsit într-însa o licoare puternic înmiresmată, un gust dulceag, pe care am sorbit-o până la ultima picătură. Că întreaga mea fire se schimbase, că simţeam o sete arzătoare de plăcerile lumii, că viciul cu aspect ademenitor îmi apărea ca o culme a vieţii, toate astea nu ţi le mai spun; pe scurt, existenţa mea deveni un şir de crime odioase, astfel încât cu toată viclenia mea diabolică m-am trădat, iar priorul m-a osândit la temniţă pe viaţă. După câteva săptămâni petrecute în carcera umedă şi întunecoasă, am început să mă blestem pe mine şi viaţa mea, l-am hulit pe Dumnezeu şi i-am hulit şi pe sfinţi când, într-o zi, Satana se ivi într-un abur de foc şi îmi spuse că dacă îmi întorc sufletul de la Atotputernic şi i-l încredinţez diavolului, mă va elibera. Am căzut urlând în genunchi şi am strigat: «Nu există nici un Dumnezeu căruia să-i slujesc, tu eşti stăpânul meu şi din flăcările tale izvorăsc plăcerile vieţii!» Atunci se iscă din văzduh un uragan, zidurile începură să duduie ca zguduite de cutremur, un sunet tăios şuieră prin carceră, gratiile ferestrelor căzură sfărâmate, iar eu m-am pomenit azvârlit de o forţă invizibilă în curtea mănăstirii. Luna lumina printre nori şi, în razele ei, statuia sfântului Anton, care se înălţa alături de fântâna ţâşnitoare din curtea mănăstirii, îmi apăru în întregime. O spaimă de negrăit îmi sfâşia inima. Plin de căinţă m-am aruncat la picioarele sfântului. M-am dezis de Necurat şi am implorat îndurare; dar atunci nori grei s-au îngrămădit şi din nou orcanul a vâjiit prin văzduh; mi-am pierdut cunoştinţa şi m-am trezit în pădure, rătăcind nebun de foame şi disperare, de unde am fost salvat de dumneavoastră."

Acestea mi le istorisi călugărul şi povestea lui făcuse asupra mea o impresie atât de adâncă, încât după mulţi ani voi fi în stare s-o repet ca astăzi, cuvânt cu cuvânt. De atunci călugărul s-a purtat cu atâta cucernicie şi blândeţe, încât l-am îndrăgit cu toţii şi de aceea mi se pare de neînţeles cum în

noaptea trecută nebunia lui a putut izbucni din nou.

— Nu ştiţi cumva, l-am întrerupt pe pădurar, de la care mănăstire de capucini a fugit nefericitul?

— Nu mi-a spus, răspunse pădurarul, şi nici nu l-am întrebat, cu atât mai puţin cu cât sunt aproape sigur că trebuie să fie acelaşi nenorocit de care se vorbea nu de mult aici la noi, cu toate că nimeni nu-l bănuia atât de aproape, iar eu, spre binele călugărului, am şovăit să-mi spun părerea în auzul alor mei.

— Dar eu am voie s-o aflu, am obiectat deoarece sunt străin şi, afară de asta, făgăduiesc cu mâna pe conştiinţă să păstrez taina cu sfinţenie.

— Trebuie să ştiţi, reluă pădurarul, că sora principesei noastre este stareţă la mănăstirea bernardinilor din ***. Dânsa adoptase şi crescuse pe fiul unei femei sărmane, al cărei soţ se aflase în anumite legături secrete cu cei de la curte. Tânărul s-a călugărit din vocaţie şi şi-a cucerit în tot ţinutul o mare faimă de predicator. Stareţa îi scria adeseori surorii sale despre pupilul ei şi, într-o ultimă scrisoare deplângea pierderea lui. Spunea c-ar fi păcătuit grav, însuşindu-şi o relicvă şi că fusese alungat din mănăstire, a cărei mândrie fusese atâta vreme. Ştiu toate acestea şi dintr-o convorbire dintre medicul curant al prinţului cu un alt domn de la curte care mi le-a povestit acum câtva timp. Se mai vorbea de unele împrejurări ciudate, dar fiindcă nu cunoşteam toate aceste întâmplări în amănunt, mi-au rămas de neînţeles şi le-am uitat. Deşi călugărul redă salvarea lui din temniţa mănăstirii în alt mod, cum că toate s-ar fi petrecut din voia Satanei, eu cred că este o închipuire, reminiscenţă a nebuniei lui şi socot că el nu e nimeni altul decât fratele Medardus însuşi, pe care stareţa l-a pregătit pentru tagma monahală şi pe care diavolul l-a momit să comită tot felul de păcate, până ce judecata lui Dumnezeu l-a pedepsit să cadă în sălbăticie animalică.

Când pădurarul pronunţase numele de Medardus, mă trecuse un fior rece, ba chiar întreaga povestire mă chinuise de moarte. Eram cât se poate de convins că nebunul spusese adevărul, deoarece numai o asemenea licoare infernală, pe care o băuse cu lăcomie, îi putuse prăbuşi din nou în rătăcire, făcându-l să hulească pe Dumnezeu. Doar eu însumi decăzusem până la situaţia de a fi o mizerabilă jucărie a misterioasei puteri diabolice care mă ţinea ferecat în cătuşe de nedesfăcut, astfel încât, deşi mă găseam liber, mă mişcăm înlăuntrul unei colivii unde eram închis fără scăpare. Bunele învăţături ale cuviosului Cyrillus, dispreţuite de mine, persoana contelui şi a uşuraticului său intendent, toate acestea îmi veneau acum în minte. Ştiam deci de unde proveneau clocotul nefast din mine şi transformarea stării mele sufleteşti; mă ruşinam de purtarea mea infamă şi această ruşine mi se părea în clipa aceea că ţine loc de căinţă şi de mâhnire adâncă, pentru izbăvirea mea.

Eram cufundat în aceste gânduri şi abia dacă mai ascultam spusele

bătrânului care vorbea din nou de vânătoare şi-mi descria câte o încăierare cu nişte braconieri înrăiţi. Între timp amurgise şi stăteam în faţa tufişului unde urmau să se cuibărească fazanii; gazda mea îmi indică locul pândei, mă sfătui stăruitor să nu vorbesc şi nici să mă mişc prea mult şi să aştept atent cu cocoşul armei ridicat.

Vânătorii se furişară tăcuţi spre locurile lor şi cu rămăsei singur în întunericul ce creştea mereu. Atunci îmi apărură în pădurea sumbră fiinţe ce făcuseră parte din viaţa mea. O vedeam pe mama, pe stareţă, cum se uitau la mine cu priviri mustrătoare, Euphemia se apropia de mine, cu chipul de o paloare cadaverică, mă ameninţa ridicându-şi mâinile sângerânde, ah, erau adevărate picături de sânge din rana mortală a lui Hermogen şi am scos un ţipăt. Atunci flutură deasupra mea o puternică bătaie de aripi, trăsei orbeşte în aer, şi doi fazani loviţi se prăbuşiră la pământ.

— Bravo! exclamă un tânăr vânător de lângă mine, în timp ce dobora o a treia pasăre.

Răsunau împuşcături din toate părţile şi vânătorii se adunară, fiecare cu prada lui. Tânărul de lângă mine, fireşte că îmi arunca priviri piezişe, fiindcă ţipasem când fazanii zburau deasupra noastră, de parcă m-aş fi speriat grozav, şi apoi fără să ochesc măcar, trăsesem într-o doară şi totuşi nimerisem două păsări; ba chiar i se păruse în întuneric că îndreptasem arma în cu totul altă direcţie şi cu toate acestea păsările se prăbuşiră. Bătrânul pădurar râse amuzat că mă speriasem de fazani şi că mă apărasem trăgând într-aiurea.

— De altfel, domnul meu, urmă el glumind, vreau să sper că sunteţi un vânător cinstit şi nu vreun braconier din ăia care ţin cu diavolul şi trag în neştire fără să-şi greşească ţinta.

Această glumă nevinovată a bătrânului mă nimeri în plin şi chiar noro-coasa mea împuşcătură, datorită numai hazardului şi stării de agitaţie în care mă aflam, mă umplea de groază. Mai mult decât oricând, în conflict cu mine însumi, nu mă mai puteam lămuri nici eu şi o cutremurare lăuntrică îmi stăpânea fiinţa cu o putere distrugătoare.

Când sosirăm acasă, Christian ne spuse că acum călugărul stătea liniştit în turn, nu scotea nici un cuvânt şi nu se atingea de mâncare.

— Nu-l mai pot ţine multă vreme în casa mea, zise bătrânul, căci cine îmi garantează că nebunia lui, pare-se incurabilă, nu va izbucni din nou după un răstimp, şi nu va dezlănţui aici în casă cine ştie ce nenorocire. Mâine în zorii zilei, Christian şi cu Franz trebuie să-l ducă în oraş. Am pus de mult pe hârtie cele întâmplate şi n-au decât să-l interneze într-un ospiciu.

Când m-am văzut singur în camera mea, îmi apăru Hermogen şi când veni să-l văd mai îndeaproape, arătarea se prefăcu în călugărul nebun. Amândoi se contopeau în imaginaţia mea, asemenea avertismentului acelei

forţe superioare ivite atunci la marginea prăpastiei. M-am împiedicat de plosca aruncată de călugăr pe podea. O golise până la ultima picătură şi astfel am fost scutit de ispita de a mai bea, iar plosca în care mai stăruia o mireasmă îmbătătoare, am azvârlit-o pe fereastră dincolo de zidul curţii, ca să nimicesc astfel orice efect posibil al fatalului elixir. M-am liniştit treptat îmbărbătându-mă cu gândul că, din punct de vedere mintal, nu ajunsesem în halul acelui călugăr pe care băutura asemănătoare cu a mea îl dăduse pradă nebuniei furioase. Simţeam că destinul nefast mă atinsese doar în treacăt; ba chiar faptul că pădurarul îl luase pe călugăr drept nefericitul Medardus, îmi părea un semn al unei puteri supreme care nu voia să mă lase pradă decăderii totale. Oare nebunia ce mi se ivea pretutindeni în cale nu părea ea singură în stare să-mi citească în suflet şi să mă prevină tot mai stăruitor împotriva geniului rău care, aşa cum credem eu, mi se arăta sub înfăţişarea ameninţătorului şi fantomaticului pictor?

Oraşul de reşedinţă mă atrăgea în chip irezistibil. Sora mamei mele adoptive, care semana întru totul stareţei, deoarece îi văzusem de mai multe ori portretul, trebuia să mă redea vieţii evlavioase, aşa cum îmi surâsese cândva, căci în starea mea sufletească nu aveam nevoie decât s-o văd ca să-mi redeştepte amintirile. Voiam să las întâmplării sarcina de a mă aduce în apropierea ei.

De cum se luminase de ziuă, auzii în curte vocea pădurarului; cum fusese vorba să plec cu fiul său, m-am îmbrăcat repede; când am ajuns jos, am zărit o căruţă cu loitre, aşternută cu paie, aşteptând gata de plecare în faţa uşii. Îl aduseră pe călugărul care, cu faţa palidă şi răvăşită, se lăsa condus fără să se împotrivească. Nu răspunse la nici o întrebare, nu voi să mănânce nimic şi nici nu-i luă în seamă pe cei din jur. Îl urcară în căruţă, îl legară strâns cu frânghii, starea lui inspirând îngrijorare şi neavând siguranţa că nu va izbucni din nou într-un acces de furie nestăpânită. Când îi strânseră braţele în curele, călugărul scoase un geamăt şi chipul i se schimonosi spasmodic. Starea lui îmi frângea inima. Îi eram îndatorat, fiindcă poate numai graţie decăderii lui am fost salvat.

Însoţit de un argat, Christian se urcă lângă el, în căruţă. Abia în clipa plecării, privirea lui căzu asupra mea şi păru deodată cuprins de o adâncă uimire. După ce căruţa se îndepărtase (o urmaserăm până la poartă) capul şi privirea lui rămăseseră îndreptate către mine.

— Vedeţi, îmi spuse bătrânul pădurar, cum vă ţinteşte cu privirea; cred că prezenţa dumneavoastră în sufragerie, la care el nu se aştepta, a contribuit mult la accesul lui de furie. Căci chiar în momentele sale de luciditate rămânea neobişnuit de neliniştit, bănuind tot timpul că va veni un străin şi-l va ucide. Se temea de moarte mai mult decât de orice şi, sub ameninţarea că-l voi împuşca, i-am potolit deseori izbucnirile lui furibunde.

M-am simţit uşurat după ce călugărul, a cărui apariţie reflecta propriul meu Eu în trăsături pocite, fusese îndepărtat. Mă bucuram cu gândul la oraşul de reşedinţă, deoarece aveam senzaţia că acolo aş fi fost scăpat de povara greului şi sumbrului destin ce mă apăsa, ba chiar, cu puteri noi, voi putea să mă sustrag geniului rău ce-mi înrobise viaţa.

După ce luasem gustarea de dimineaţă, trăsura cea mai frumoasă a gazdei mele, trasă de doi cai sprinteni, opri în faţa intrării.

Cu greu am izbutit s-o conving pe doamna casei să primească pentru ospitalitatea cu care m-a primit o mică sumă, ca şi pe încântătoarele fiice ale pădurarului să accepte câteva mici podoabe pe care le aveam întâmplător asupră-mi. Întreaga familie se despărţi de mine atât de afectuos de parcă m-ar fi cunoscut de mult, în timp ce bătrânul glumea mereu pe seama dibăciei mele vânătoreşti.

Am plecat la drum senin şi voios.

CAPITOLUL IV
Viaţa la Curte

Reşedinţa prinţului înfăţişa un contrast izbitor cu oraşul comercial pe care-l părăsisem. Ca întindere, era cu mult mai mică, dar mai proporţională şi mai frumos construită, însă prea puţin populată. Mai multe străzi, străjuite de arbori, păreau să facă mai curând parte dintr-un parc şi nu dintr-un oraş; totul se mişca festiv şi tăcut, rareori întrerupt de huruitul unei trăsuri. Chiar şi în îmbrăcăminte, în comportarea locuitorilor până şi la cel mai modest om, se vedea o anumită ţinută aleasă, o râvnă de a părea cât mai bine educat.

Palatul princiar nu era prea mare şi nici nu avea un stil impunător dar, ţinând seama de eleganţa şi de proporţiile lui armonioase, era una din cele mai frumoase clădiri pe care le-am văzut vreodată. De palat ţinea un splendid parc, pe care generosul prinţ îl păstra deschis pentru plimbarea localnicilor.

În hanul unde trăsesem, mi se spuse că familia princiară avea obiceiul să facă pe-nserat o plimbare prin parc, şi că mulţi locuitori nu pierdeau niciodată prilejul să-l poată vedea pe bunul domnitor. La ora ştiută, alergai în parc; prinţul tocmai ieşea din castel, alături de soţia lui şi de o mică suită.

Ah! — de la început n-o mai vedeam decât pe prinţesă, ea, care semăna atât de bine cu mama mea adoptivă! Aceeaşi noblеţe, aceeaşi graţie în mişcări, aceeaşi privire inteligentă, aceeaşi frunte senină şi aceelaşi zâmbet fermecător. Doar că era mai împlinită la trup şi mai tânără decât stareţa. Vorbea afectuos cu mai multe femei care se găseau tocmai atunci pe alee, în

timp ce prinţul părea cufundat într-o discuţie interesantă şi aprinsă cu un bărbat serios. Îmbrăcămintea, felul de a fi al familiei princiare, anturajul ei, totul se încadra în tonalitatea întregului. Se putea constata că atitudinea cuviincioasă, liniştită, şi amabilitatea firească a celor din reşedinţă, porneau de la Curtea princiară. Întâmplător, stăteam lângă un om dezgheţat care răspundea la toate întrebările mele, pricepând să intercaleze şi câte o observaţie înveselitoare.

După ce familia prinţului trecuse, îmi propuse să dăm o raită prin parc, să-mi arate mie, străinului, frumoasele clădiri, construcţii şi aşezări care se vedeau pretutindeni; am acceptat cu plăcere şi, într-adevăr, am găsit că peste tot domina moderaţia şi bunul gust, deşi adeseori clădirile din parc, cu înclinarea lor spre stilul antic care nu îngăduie decât o adevărată măreţie, l-au ispitit pe arhitect către unele miniaturizări. Coloanele antice, ale căror capiteluri un om mai înalt le putea atinge cu mâna, erau oarecum ridicole. De asemeni, în partea opusă a parcului se găseau câteva clădiri în stil gotic, mici până la meschinărie. Cred că a imita stilul gotic este aproape şi mai periculos decât a năzui către stilul antic. Căci e totuşi logic ca micile capele să oblige pe arhitect să ţină seama de proporţiile construcţiei şi de limitele investiţiei, îndemnându-l astfel să construiască în acel stil, cu ogive, coloane bizare, zor-zoane, spirale, imitaţii după diverse biserici etc. Acest lucru nu e tocmai indicat, căci numai arhitectul poate înfăptui ceva real în acest gen, inspirându-se din tâlcul adânc ce anima pe vechii maeştri, care, în mod voit, au ştiut să îmbine în chip atât de minunat ceea ce este aparent eterogen în ansamblu şi să creeze un întreg atât de ingenios şi de plin de conţinut.

Este, într-un cuvânt, simţul deosebit pentru romantism, care trebuie să călăuzească pe arhitectul stilului gotic, aici nefiind vorba de a se respecta regulile culturii antice. Toate acestea le-am împărtăşit însoţitorului meu; era întru totul de acord cu mine, dar găsea o scuză pentru acele lucruri mărunte care, cu toate abaterile, ofereau într-un parc o variaţie, ba chiar o necesitate, un refugiu în cazul izbucnirii unei furtuni, sau chiar numai ca loc de odihnă. I-am răspuns că aş prefera în acest scop cele mai simple şi modeste pavilioane, acoperişuri de paie susţinute de trunchiuri de copac, ascunse în tufişuri graţioase, în locul acelor mici temple şi capele în miniatură; dacă e cazul de a se zidi ceva solid, atunci arhitectul avizat, ţinând seama de limitele cheltuielilor şi de proporţiile clădirii, are de ales fie stilul gotic, fie cel antic, fără a se preta la imitaţii de un gust mediocru, fără pretenţia de a atinge măreţia vechiului model, ci numai graţia care să impresioneze în chip plăcut sufletul privitorului.

— Sunt cu totul de părerea domniei-voastre, replică interlocutorul meu; totuşi, toate aceste aşezări, până şi plantarea parcului, se datorează prinţului, şi acest argument, cel puţin pentru noi, băştinaşii, exclude orice critică. Prinţul

e cel mai bun om din lume şi a respectat dintotdeauna principiul suveran că supuşii lui nu au venit pe lume pentru dânsul, ci mai degrabă el există pentru dânşii. Libertatea de a spune ce gândeşti; birurile reduse şi de aici; ieftinirea mijloacelor de trai; discreţia poliţiei, în afară de cazurile unor manifestări brutale, cărora le pune stavilă fără zgomot, departe de a chinui cu ură şi zel exagerat atât pe băştinaşi cât şi pe străini; interzicerea oricărui spirit soldăţesc, calmul desăvârşit în care se desfăşoară comerţul şi practicarea breslelor; toate acestea îţi vor face o viaţă plăcută în ţărişoara noastră. Pun rămăşag că până acum nici n-ai fost întrebat de unde vii şi cum te numeşti şi că hangiul nu s-a înfăţişat — ca în alte părţi — în primul sfert de oră, cu condica mare, în care eşti obligat să-ţi scrii cu o peniţă boantă şi o cerneală spălăcită, propriul tău mandat de arestare. Pe scurt, întreaga organizare a micului nostru stat, unde domneşte adevărata înţelepciune a vieţii, porneşte de la minunatul nostru prinţ, pe când înainte — după cum mi s-a spus — oamenii, prin pedanteria prostească a unei Curţi, care nu era decât reproducerea în format de buzunar a unei alte mari case domnitoare învecinate, erau chinuiţi fără cruţare. Prinţul nostru cinsteşte artele şi ştiinţele, aşa încât orice artist talentat, orice învăţat e binevenit şi numai gradul de cultură e titlul lui de nobleţe, care-i conferă calitatea de a face parte din cercul apropiat al prinţului. Dar tocmai în artă şi ştiinţă, în cultura multilaterală a prinţului s-a insinuat un oarecare pedantism, avându-şi obârşia în educaţia lui care acum se manifestă printr-un fel de sclavie fată de o anumită formă. Desenase şi adnotase arhitectului cu o precizie minuţioasă fiecare amănunt al clădirii şi orice abatere de la planul conceput de el, compilat cu multă trudă din diverse opere antice, îl îngrijora, ca şi cum un detaliu sau altul redus la proporţiile impuse de spaţiul restrâns, ar fi fost cu totul deplasat. Tocmai din acest ataşament pentru o formă sau alta suferă şi teatrul nostru, căci, o dată maniera stabilită, trebuia să i se supună elementele cele mai eterogene, fără nici o abatere. Prinţul oscilează între diferite preferinţe care desigur că nu supără pe nimeni. Când fusese amenajat parcul, prinţul devenise un arhitect şi un grădinar pasionat; apoi se entuziasma de avântul pe care-l luase de câtva timp muzica şi acestui entuziasm îi datorăm înfiinţarea unei excelente orchestre. Pe urmă s-a ocupat de pictură, artă în care crease el însuşi lucrări deosebite. Până şi la distracţiile zilnice ale Curţii se remarcă în atitudinea prinţului diversitatea înclinărilor sale. De altfel, înainte se dansa mult. Acum, în zilele de primire se instalează o masă pentru jocul de cărţi numit Faraon şi prinţul, fără a fi deloc ceea ce se cheamă un jucător, se lasă sedus de capricioasele înlănţuiri ale hazardului, aşa că ar fi nevoie de un nou impuls ca să aducă altceva la ordinea zilei. Această rapidă schimbare a preferinţelor bunului nostru prinţ, i-au atras obiecţia că îi lipseşte acea pro-funzime a spiritului în care se oglindeşte nealterat, ca într-un loc limpede şi

însorit, tabloul policrom al vieţii. După mine cred că i se face o nedreptate, căci numai mobilitatea neobişnuită a spiritului său îl îndeamnă să se dedice cu pasiune, potrivit impulsului, unei îndeletniciri sau alteia, fără ca din această pricină să uite sau măcar să neglijeze latura nobilă a lucrurilor. Iată de ce vedeţi acest parc minunat atât de bine întreţinut, orchestra şi teatrul înfrumuseţate în chip şi fel — precum şi galeria tablourilor îmbogăţită după posibilităţi. Iar în ce priveşte varietatea amuzamentelor de la Curte, este latura veselă a vieţii, ca o destindere de la serioasele şi obositoarele sale ocupaţii, pe care nimeni nu o ia în nume de rău destoinicului nostru prinţ

Tocmai treceam pe lângă tufişuri şi arbuşti picturali grupaţi; îmi exprimam admiraţia, când însoţitorul meu spuse:

— Toate aceste plantaţii şi brazde de flori sunt opera minunatei noastre prinţese. Ea însăşi e peisagistă şi, afară de asta, ştiinţele naturale sunt domeniul ei preferat. Găseşti astfel specii de copaci străini, flori rare şi plante, dar nu aşezate ca la expoziţie, ci aranjate cu adâncă pricepere şi grupate astfel încât s-ar putea crede că nu e nici un artificiu şi că au răsărit din solul natal. Principesa are o aversiune pentru zei şi zeiţe ciopliţi din piatră, naiade, driade, care abundau înainte în parc. Aceste statui au fost îndepărtate şi găseşti doar câteva copii după modelul antic, pe care prinţul, de dragul unor scumpe amintiri, a vrut să le păstreze. Dar prinţesa, cu multă îndemânare — procedând cu menajamente faţă de preferinţele prinţului — a ştiut să le plaseze în aşa fel încât oricine, necunoscând motivele ascunse, le găseşte minunate.

Se înserase şi noi părăsirăm parcul. Însoţitorul meu acceptă invitaţia să ia cina cu mine la han şi se recomandă, în cele din urmă, ca inspector al galeriei tablourilor princiare.

După ce ne mai împrietenisem, i-am împărtăşit, în timpul cinei, dorinţa mea sinceră de a mă apropia de familia prinţului, şi el ma asigură că nimic nu e mai uşor, orice străin cult, spiritual fiind binevenit în anturajul prinţului. Trebuia doar să fac o vizită mareşalului Curţii, rugându-l să mă prezinte Această metodă diplomatică de a ajunge la prinţ mi-a plăcut cu atât mai puţin cu cât nu puteam spera să pot ocoli anumite întrebări neplăcute ale mareşalului Curţii cu privire la "dincotro" şi la identitatea mea; am hotarât deci să mă încredinţez hazardului care-mi va indica poate drumul cel mai scurt, şi asta se întâmplă chiar foarte curând.

Într-o dimineaţă, pe când hoinăream prin parc la o oră când nu era lume, m-am întâlnit cu prinţul. Purta o simplă redingotă. L-am salutat ca şi cum n-aş fi ştiut cine e, el se opri şi-mi adresă întrebarea dacă sunt străin de loc. Am răspuns afirmativ, adăugând că am sosit acum câteva zile, fiind doar în trecere; dar farmecul localităţii şi mai ales calmul şi seninătatea care domnesc aici, m-au îndemnat să mai rămân. Afară de asta, doar de dragul artei şi ştiinţei aş fi

tentat să stau mai mult, întrucât toată împrejurimea mă atrage în chip deosebit. Se pare că asta îi plăcu prinţului, căci se oferi să-mi fie cicerone şi să-mi arate toate frumuseţile parcului. M-am ferit să mă trădez că le văzusem şi m-am lăsat condus prin grote, temple, capele gotice, pavilioane, ascultând cu răbdare amplele comentarii pe care prinţul le făcea despre fiecare lucru în parte. Îmi indică sursele după care se lucrase, insistând asupra tendinţei adevărate care stătea la baza construirii *acestui* parc, şi care ar trebui să servească de model. Îmi ceru părerea; am lăudat frumuseţea locului, vegetaţia bogată, dar n-am pregetat să spun ce gândesc cu privire la clădiri, aşa cum o făcusem faţă de inspectorul galeriilor de tablouri ale prinţului. Mă ascultă cu atenţie, părea să nu dispreţuiască unele din aprecierile mele, dar puse capăt oricărei discuţii în legătură cu acest subiect, adăugând că, din punct de vedre teoretic, aş putea avea dreptate, dar cunoaşterea şi modul de a executa lucrurile practic în viaţă, îmi scapă. Urmă o discuţie despre artă; mă dovedii un bun cunoscător în pictură şi muzică şi riscai unele contraziceri faţă de părerile sale, deşi formularea lor exprima precis şi spiritual convingerile lui, dar trădau totuşi o cultură ce întrecea cu mult pe aceea însuşită pe atunci de mai marii lumii; o cultură totuşi superficială, doar atât cât să intuiască profunzimea din care adevăratul artist îşi extrage arta pură şi aprinde într-însul scânteia divină a năzuinţei către adevăr. Contrazicerile şi părerile mele nu erau pentru dânsul decât o dovadă a diletantismului meu, care de obicei nu ţinea seama de latura practică a problemei. Mă lămuri despre adevăratele tendinţe ale picturii şi muzicii şi de condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească tabloul sau teatrul de operă. Am aflat multe despre colorit, măiestria drapării, a grupării piramidale, despre muzica gravă şi comică, despre partituri pentru primadonă, coruri, despre efect, clar-obscur, iluminare etc. Ascultam totul fără să-l întrerup pe prinţ care părea să se complacă în această disertaţie. Deodată o curmă el singur cu o întrebare precipitată:

— Jucaţi Faraon?

Am răspuns că nu.

— E un joc minunat, continuă el; deşi atât de simplu, e jocul cel mai indicat pentru oameni spirituali. Evadezi imediat din eul tău, sau, mai bine zis, te situezi pe punctul de vedere al celui care este în stare să întrezărească straniile înlănţuiri şi combinaţii pe care forţa secretă numită hazard le urzeşte cu fire invizibile. Câştigul şi pierderea formează axa pe care se mişcă misterioasa maşină propulsată de noi, iar spiritul care sălăşluieşte într-însa o împinge după bunul ei plac. Acest joc trebuie să-l învăţaţi, eu vă voi fi profesor!

L-am asigurat că până acum n-am simţit atracţia jocului şi că mi se spusese adeseori cât de periculos şi dăunător este. Prinţul zâmbi, pătrunzându-mă cu privirea lui clară şi vioaie şi urmă:

— Ah, cei care susţin acest lucru sunt suflete naive, dar până la urmă o să mă socotiţi un jucător care vrea să vă atragă în plasă. Eu sunt prinţul; dacă vă place aici în reşedinţa noastră, rămâneţi şi frecventaţi cercul meu unde jucăm câteodată Faraon, fără să aprob ca cineva să se ruineze, deşi miza trebuie să fie mare ca să suscite interesul, căci hazardul lâncezeşte, când îi oferi ceva neînsemnat.

Era pe punctul de a mă părăsi, când se întoarse o dată către mine şi întrebă:

— Dar cu cine am stat de vorbă?

Răspunsei că mă numesc Leonard şi că mă ocup de ştiinţă în viaţa particulară. De altfel, nu sunt nobil, şi de aceea poate că n-aş trebui să fac uz de invitaţia şi favoarea de a apărea în anturajul Curţii.

— Ce nobleţe, care nobleţe! exclamă prinţul cu însufleţire. Sunteţi, după cum m-am convins, un om foarte cultivat şi spiritual. Ştiinţa vă înnobilează şi vă face demn să apăreţi în anturajul meu. Adio, domnule Leonard, la revedere!

Aşadar, dorinţa mea fusese împlinită mai repede şi mai uşor decât mi-aş fi închipuit. Pentru *prima* oară în viaţa mea urma să apar la Curte, ba, într-un fel, *chiar* să trăiesc la Curte şi atunci toate poveştile aventuroase despre *cabale,* duşmănii, intrigi ale Curţii, aşa cum le ticluesc romancierii şi scriitorii de comedii, îmi trecură prin minte. Dacă te-ai încrede în spusele lor, prinţul ar trebui să fie înconjurat şi înşelat de ticăloşi de tot soiul, în special de mareşalul Curţii, de obicei un trufaş insipid şi nerod, de primul ministru, un nelegiuit necruţător, lacom de bani, până şi de camerieri, oameni uşuratici care ademenesc fetele. Fiecare obraz îşi confecţionează cu mare artă o mască prietenoasă, dar în inimă nu întâlneşte decât minciună şi perfidie. Se topesc de amabilitate şi gingăşie, se-ncovoaie şi se schimonosesc, în schimb fiecare e duşmanul neîmpăcat al celuilalt, căutând pe ascuns să-i pună piedici ca să-l răstoarne fără putinţă de scăpare, iar el să-i ia locul până ce-i vine şi lui rândul să i se întâmple la fel. Doamnele de onoare sunt urâte, trufaşe şi arţăgoase, fac pe îndrăgostitele, pun la cale uneltiri şi te-ncondeiază, încât trebuie să te fereşti de ele ca de foc! Aşa se înfăţişa tabloul unei Curţi domnitoare în sufletul meu când — în seminar — citisem atât de mult în legătură cu acest subiect; mi se părea că diavolul îşi joacă acolo netulburat renghiurile şi făcând abstracţie de faptul că Leonardus îmi povestise unele întâmplări de la Curţile pe unde el trecuse şi, cu toate că nu se potrivea de loc cu ideile mele, îmi rămăsese totuşi o anume sfiiciune pentru tot ce ţinea de Curte; iar acum, când eram pe cale să intru în această lume, o resimţeam cu atât mai mult. Dorinţa de a mă apropia de principesă, precum şi o voce interioară care, în cuvinte sumbre, îmi şoptea necontenit că *aici* mi se hotărăşte soarta, m-au împins fără să mai pot pregeta şi, la ora stabilită, mă aflam, nu fără o strângere de inimă, în anticamera

prinţului.

Faptul că locuisem vreme destul de îndelungată în acel oraş de reşedinţă şi centru comercial, îmi ajută mult ca să pierd orice urmă de stângăcie, rigiditate şi lipsă de abilitate în purtarea mea, şi să mă dezbar cu totul de apucăturile vieţii monahale. Trupul meu zvelt, bine înzestrat de natură, se obişnui uşor cu atitudinea nesilită a omului de lume. Paloarea care urâţeşte până şi cel mai frumos obraz de călugăr dispăruse de pe chipul meu; mă aflam în plină vigoare a tinereţii, răsfrântă în culoarea obrajilor şi în strălucirea ochilor mei; cârlionţii castanii ce-mi crescuseră acopereau orice urmă de tonsură. La acestea se adăugă amănuntul că purtam un costum negru, de bună calitate, croit după ultima modă, pe care-l adusesem din oraşul comercial, şi era neîndoios că apariţia mea va face o impresie bună celor reuniţi acolo, ceea ce a reieşit de altfel şi din purtarea lor extrem de amabilă, în cadrul celei mai alese şi nesilite curtoazii.

Aşa cum îmi închipuiam după cele citite în romane şi comedii, când, în parc, prinţul îmi spusese: "Eu sunt Prinţul'' acesta ar fi trebuit să-şi descheie redingota, făcând să strălucească înaintea mea o stea mare; la fel şi toţi aceşti domni care-l înconjurau pe prinţ ar fi trebuit să-mi apară în haine brodate şi peruci savante. Mirarea mea nu fu mică zărind numai costume simple, dar pline de gust. Am constatat că noţiunea mea despre viaţa la Curte nu putea fi decât o prejudecată copilărească. Stânjeneala mea dispăru şi prinţul mă încuraja mult când se apropie de mine cu vorbele:

— Ia te uită, domnul Leonard!

şi apoi se amuză pe seama privirii mele severe şi competente cu care scrutasem atunci parcul.

Canaturile uşilor se deschiseră şi prinţesa păşi în marea sală de primire, însoţită de două doamne de onoare. Am tresărit la apariţia ei. Cu atât mai izbitoare mi s-a părut la lumina lampadarelor asemănarea cu mama mea adoptivă! Doamnele o înconjurară, i-am fost prezentat, m-a măsurat cu o privire uimită care trăda emoţie. Îngână câteva cuvinte pe care nu le-am înţeles şi se întoarse către o doamnă în vârstă, îi spuse ceva cu glas coborât: aceasta se arătă neliniştită şi-mi aruncă o privire severă. Toate acestea se petrecuseră într-o clipă. Acum societatea se împărţi în srupuri mai mari şi mai mici; se porniră discuţii animate, domnea o atmosferă liberă şi degajată şâ, totuşi, simţeai că te afli în anturajul prinţului, fără ca acest simţământ să te apese câtuşi de puţin. Am găsit doar o singură apariţie care se încadra în aspectul Curţii, aşa cum îmi închipuisem eu: mareşalul, un bătrân cu privirea pătrunzătoare şi jovială, alături de el curtenii, tineri voioşi, care nu arătau deloc că ar avea gânduri ascunse. Amândouă doamnele de onoare păreau surori, erau foarte tinere şi la fel de neînsemnate; din fericire, erau îmbrăcate fără

pretenţie. Cu deosebire atrăgea atenţia un bărbat mic de statură, cu nasul pe sus şi ochi scânteietori, îmbrăcat în negru, cu spada de oţel la şold; se mişca plin de sprinteneală, strecurându-se printre oaspeţi când ici, când colo, neoprindu-se nicăieri, nediscutând cu nimeni, în timp ce arunca tot felul de ironii care, asemenea unor scântei, stârneau însufleţire în jur. Era medicul prinţului.

Bătrâna doamnă, cu care vorbise prinţesa, ştiuse cu atâta îndemânare să se afle în preajma mea, încât, înainte de a-mi da seama, stăteam singur cu dânsa la fereastră. Mi se adresă îndată, dar cu şiretenie, trădând singurul scop pe care-l urmărea: acela de a mă iscodi asupra amănuntelor vieţii mele.

Eram pregătit pentru aşa ceva şi, convins că cea mai simplă relatare în asemenea cazuri este şi cea mai puţin periculoasă, m-am mărginit la a-i spune că am studiat pe vremuri teologia, acum însă, moştenind de la tatăl meu o avere frumoasă, călătoresc pentru plăcerea mea. Locul meu de naştere l-am situat în Prusia poloneză, şi i-am dat un nume atât de barbar că-ţi rupeai limba şî dinţii ca să-l pronunţi, astfel că bătrânei doamne, simţindu-şi urechea zgâriată, îi pieri pofta să întrebe a doua oară.

— Vai, vai, spuse bătrâna doamnă. Aveţi o înfăţişare, domnul meu, care ar putea răscoli aici triste amintiri, şi poate că sunteţi mai mult decât vreţi să păreţi, căci comportarea dumneavoastră nu corespunde deloc cu aceea a unui licenţiat în teologie.

După ce fură servite răcoritoare, am trecut în sala cea mare, unde fusese pregătită masa de joc. Mareşalul Curţii dădea banca, dar era — după cum mi se spuse — în înţelegere cu prinţul ca să-şi păstreze câştigul, iar pierderea s-o suporte prinţul ca să nu slăbească fondul băncii. Domnii se strânseseră în jurul mesei, afară de medic care nu juca niciodată şi rămânea cu doamnele, căci ele nu luau parte la joc. Prinţul mă chemă la el, silindu-mă să stau lângă dânsul şi îmi dădu cărţile, după ce — în puţine cuvinte — îmi explică regulile jocului. Fiecare îşi întorcea cartea pe faţă şi eu de asemeni, dar oricât de exact urmam sfatul prinţului, eram mereu în pierdere, care deveni curând destul de însemnată, un ludovic de aur fiind cea mai mică miză. Banii mei erau pe sfârşite şi mă întrebam ce va fi când voi fi pierdut ultimii ludovici, cu atât mai mult cu cât jocul îmi putea deveni fatal, sărăcindu-mă dintr-o dată. O nouă partidă începu şi l-am rugat pe prinţ să mă lase în voia mea, întrucât se pare că, fiind un jucător nenorocos, îl plictiseam şi pe el. Prinţul opină zâmbind că s-ar fi putut să-mi recuperez pierderea dacă aş fi continuat jocul după sfatul unui jucător cu experienţă, dar era curios să vadă cum mă voi descurca, de vreme ce am atâta încredere în mine.

Am scos din cărţile mele, fără a le privi, o carte, era dama. E ridicol s-o spun, dar mi se părea că descopăr în chipul palid de pe cartea de joc trăsăturile

Aureliei. Priveam ţintă cartea, abia îmi puteam stăpâni emoţia; întrebarea bancherului dacă jocurile sunt făcute m-a smuls din gânduri. Fără să chibzuiesc, am scos din buzunar ultimii 5 ludovici pe care-i mai aveam asupră-mi şi i-am mizat pe damă. Câştigai şi am continuat să mizez pe damă sume din ce în ce mai mari, pe măsură ce creştea câştigul. De fiecare dată când mizam din nou pe damă, jucătorii exclamau:

— Nu, e imposibil, acum dama trebuie să devină Infidelă! şi toţi ceilalţi întoarseră cărţile pe faţă.

"Asta ţine de miracol, este nemaipomenit!" se auzea din toate părţile, în timp ce eu, tăcut şi cufundat în mine, dăruind toată fiinţa mea Aureliei, abia dacă mă uitam la aurul pe care bancherul îl împingea în faţa mea. Pe scurt, în următoarele patru partide, dama câştigă neîntrerupt şi eu aveam buzunarele pline cu aur. Erau vreo două mii de ludovici pe care norocul mi-i hărăzise mizând pe damă şi, abstracţie făcând că scăpasem de orice dezastru financiar, nu mă puteam dezbăra de un sentiment intim foarte penibil.

În chip miraculos, am constatat o legătură tainică între jocul meu pe nimerite şi fericita întorsătură a lucrurilor care mi-a pus capăt ghinionului. De bună seamă că nu persoana mea, ci forţa străină care sălăşluia în mine înfăptuia aceste lucruri neobişnuite, pe când eu nu eram decât unealta de care acea forţă se servea în scopuri străine mie.

Recunoaşterea acestei dezbinări interioare mă consola totuşi, întrucât îmi vestea încolţirea în mine a acestei noi puteri care, crescând din ce în ce mai mult, mă va ajuta să rezist şi să-mi înving adversarul. Eterna răsfrângere a imaginii Aureliei nu putea fi altceva decât o ispită infamă pentru o crimă diavolească şi tocmai faptul că abuzasem în chip nelegiuit de imaginea dragă şi sacră, mă umplea de groază şi dezgust.

În cea mai sumbră dispoziţie mă furişai dimineaţa prin parc, când prinţul, care obişnuia şi el să se plimbe la această oră, îmi ieşi înainte.

— Ei, domnule Leonard, exclamă el, cum îţi place Faraonul meu? Ce spui de capriciile hazardului, care a trecut peste jocul dumitale nesăbuit şi ţi-a adus atâta aur? Ai nimerit, din fericire, cartea favorită, dar chiar aşa orbeşte nu ai voie să i te încrezi totdeauna!

Stărui în amănunţime asupra noţiunii de carte norocoasă, îmi împărtăşi regulile cele mai chibzuite, cum trebuie să foloseşti hazardul în favoarea ta şi termină cu afirmaţia că voi continua, probabil, să-mi încerc norocul la joc şi mai departe. L-am asigurat în mod foarte sincer că, din contra, eram hotărât să nu mă mai ating de vreo carte de joc. Prinţul se uită mirat la mine.

— Tocmai norocul meu extraordinar de ieri, am reluat eu, a contribuit la această hotărâre, căci tot ce auzisem despre primejdia şi fatalitatea acestui joc, mi-a fost ieri confirmat. Mi se părea revoltător că, în timp ce trăgeam cu

nepăsare o carte ce îmi evoca o amintire dureroasă, zdrobitoare, eu eram cuprins de o putere necunoscută care îndrepta norocul şi câştigul către mine. Ca şi cum din fiinţa mea lăuntrică, numai gândindu-mă la acea făptură care din cartea fără viaţă strălucea în faţa ochilor mei în culori arzătoare, aş putea porunci hazardului, cunoscându-i cele mai tainice înlănţuiri.

— Te înţeleg, mă întrerupse prinţul — n-ai avut noroc în dragoste, cartea de joc ţi-a readus în suflet imaginea iubitei pierdute, deşi, cu voia dumitale, îmi pare ridicol când evoc chipul lătăreţ, palid şi comic al damei de cupă ce-ţi căzuse în mină. Te gândeai însă necontenit la iubita dumitale şi la joc îţi era mai fidelă şi mai binevoitoare decât ţi-a fost în viaţă; dar nu înţeleg de ce toate astea te sperie, te revoltă, când, dimpotrivă, e ceva îmbucurător că norocul te-a favorizat. În orice caz, dacă înlănţuirea fatală a norocului la joc cu iubita dumitale îţi sunt atât de funeste, atunci nu e jocul de vină, ci starea dumitale de spirit!

— S-ar putea să fie aşa, înălţimea-voastră, am răspuns eu, dar sunt convins că nu e numai riscul de-a ajunge prin pierderi considerabile în situaţia cea mai nenorocită, ca o consecinţă a acestui joc nefast, ci mai ales cutezanţa de a sfida puterea tainică, răsărind luminoasă din obscuritate, ca o nălucire ce ne ademeneşte într-o regiune unde ne înşfacă dispreţuitor ca să ne macine. Tocmai această luptă cu acea forţă pare să fie o acţiune temerară a omului care, încredinţându-se copilăreşte în puterea lui, o întreprinde şi, o dată lupta începută, nu mai poate renunţa, perseverând până în clipa morţii, cu nădejdea în izbândă. De aici derivă impresia mea că pasiunea oarbă a celor care joacă Faraonul şi destrămarea intensă a raţiunii nu atrag după sine numai simpla pierdere de bani, ci şi ruina morală a jucătorilor. Dar chiar şi pe plan secundar, această pierdere îl poate expune şi pe jucătorul nepătimaş, în care viciul nu a pătruns încă, la mii de necazuri, la mizerie cruntă, deşi s-a pomenit jucând datorită împrejurărilor. Trebuie s-o mărturisesc, înălţimea-voastră, că şi eu eram ieri pe cale să-mi văd pierduţi toţi banii de călătorie.

— Asta aş fi aflat-o, ripostă cu grabă prinţul, şi ţi-aş fi înapoiat întreit pierderea suferită, căci nu vreau să se ruineze nimeni pentru plăcerea mea; cu deosebire acest lucru nu trebuie să se întâmple în cercul nostru, deoarece îmi cunosc jucătorii şi nu-i scap din ochi.

— Dar tocmai această îngrădire, înălţimea-voastră, am zis eu, pune piedici libertăţii jocului şi înrâureşte până şi înlănţuirile curioase ale hazardului, ale căror aspecte prezintă pentru dumneavoastră atâta interes. Dar mă întreb: nu va găsi oare unul sau altul, cuprins de patima jocului, mijloacele să se sustragă supravegherii, spre propria sa ruină, aducând astfel în viaţa lui un dezechilibru care să-l distrugă? Iertaţi-mi sinceritatea, excelenţă! Afară de asta, cred că această constrângere a libertăţii, chiar dacă ar fi călcată, e apăsătoare

şi direct insuportabilă pentru o fiinţă umană.

— Sunteţi deci — după cât se pare — cu totul de altă părere clecât mine, izbucni prinţul şi se depărtă repede, în timp ce-mi adresă în treacăt un "adio".

Nu ştiam nici eu cum de am ajuns să vorbesc atât de deschis, căci deşi în oraşul comercial asistasem de multe ori ca spectator la jocul de cărţi, nu m-am gândit niciodată temeinic să-mi formulez convingerile în felul în care îmi scăpaseră acum de pe buze. Mi-a părut rău că am bagatelizat favoarea prinţului şi am pierdut prosteşte dreptul de apărea la Curte şi de a mă apropia de principesă. Mă înşelasem. Chiar în aceeaşi seară am primit o invitaţie la concertul Curţii, şi prinţul, trecând pe lângă mine, îmi spuse cu ton prietenos:

— Bună seara, domnule Leonard, deie Domnul să-ţi placă muzica noastră mai mult decât parcul meu şi orchestra mea să se bucure de aprecierea dumitale!

Într-adevăr, muzica se prezenta bine; executa totul cu precizie, doar alegerea pieselor nu mi se păru prea fericită, întrucât una anihila efectul alteia şi în special, o piesă mai lungă ce părea compusă după o formulă dată îmi stârni de-a dreptul plictiseală. Bineînţeles că m-am ferit să-mi exprim părerea şi am făcut foarte bine, căci am aflat apoi că acea piesă era o compoziţie a prinţului.

Fără nici o sfială m-am aflat în cercul apropiat al prinţului şi am vrut să iau parte la jocul de cărţi, ca să-l împac, dar nu mică îmi fu mirarea, când în loc de banco, oaspeţii se grupaseră în jurul unor mese mici de joc şi, între ceilalţi domni şi doamne care luaseră loc în apropierea prinţului, se înfiripă o discuţie animată şi spirituală. Când unul, când altul ştia să povestească ceva amuzant. Nici chiar anecdotele nu erau dispreţuite şi talentul meu oratoric îmi veni în ajutor; erau evocări din viaţa mea, învăluite într-un nimb romantic pe care le istoriseam în chip atrăgător. Mi-am cucerit astfel atenţia şi aplauzele auditoriului; prinţului îi plăcea mai mult umorul, veselia, şi-n această privinţă nimeni nu-l întrecea pe medicul său, inepuizabil în idei şi inventivitate Acest fel de amuzament mergea până acolo încât venea când unul, când altul cu ceva scris de la el, citindu-l în faţa celorlalţi; în felul acesta, totul căpăta aspectul unei societăţi literar-estetice, bine organizate, prezidate de prinţ, în care fiecare îşi alegea domeniul preferat.

La un moment dat, un savant care trecea drept un mare fizician, ne uimi cu noi şi interesante descoperiri din domeniul său ştiinţific şi deci tema corespundea unei părţi a cercului care era destul de pregătită ca să priceapă expunerea profesorului; ceilalţi, cărora subiectul le era cu totul străin se plictiseau. Nici măcar prinţul nu putea urmări pe de-a-ntregul ideile profesorului şi aştepta încheierea cu nerăbdare. În sfârşit, profesorul termină, medicul Curţii era extrem de bucuros şi izbucni în cuvinte de laudă şi

admiraţie, adăugind că ştiinţei profunde poate să-i urmeze, pentru înveselirea sufletului, ceva care nu are altă pretenţie decât să amuze.

Cei care abia rezistaseră până la capăt, pe care povara ştiinţei îi toropise, se înviioraseră, până şi pe chipul prinţului flutură un zâmbet care dovedea ce bine îi făcea revenirea la viaţa cotidiană.

— Ştiţi, înălţimea-voastră, începu medicul adresându-se prinţului, că în călătoriile mele nu am omis să notez în jurnalul meu toate întâmplările vesele aşa cum survin uneori în viaţă, dar mai ales pe cele deosebit de comice, astfel că, din acest jurnal, sunt pe cale a vi le împărtăşi, şi cu toate că nu prezintă mare interes, îmi par totuşi distractive. În călătoria mea de anul trecut am ajuns noaptea târziu în frumosul sat situat la patru ore de B; m-am hotărât să rămân într-un han arătos unde am fost primit de un patron amabil şi jovial. Obosit, ba chiar zdrobit de lunga călătorie, m-am trântit pe pat de cum am ajuns în camera mea, ca să am destul timp pentru somn, dar abia bătuse ora unu, când mă treziră sunetele unui flaut răsunând foarte aproape de mine. În viaţa mea nu auzisem un asemenea vacarm. Omul trebuie să fi avut nişte plămâni uriaşi, căci cu un şuier strident şi pătrunzător care denatura cu totul specificul instrumentului, sufla neîntrerupt aceeaşi măsură, aşa încât nu-ţi puteai imagina ceva mai absurd şi mai insuportabil. Ocăram şi blestemam pe dezlănţuitul muzicant care-mi furase somnul şi-mi spărsese timpanul, dar, ca un mecanism de orologiu în mişcare, măsura pomenită se repeta, până când am auzit o lovitură surdă, ca şi cum ceva ar fi fost izbit de perete, apoi urmă tăcere, şi am putut să adorm din nou.

Dimineaţa am fost martorul unei certe grozave jos, în han. Am recunoscut vocea patronului şi a unui bărbat care striga necontenit: "Blestemată fie casa dumitale, mai bine nu i-aş fi călcat pragul niciodată. Naiba m-a trimis aici, unde nu poţi căpăta nici băutură, nici mâncare! Totul este infam şi câineşte de scump. Poftim banii, adio, nu mă mai vezi în afurisita dumitale de cârciumă!" Cu aceste vorbe, un omuleţ mic şi slăbănog, într-o haină cafenie şi cu o perucă roşcată ce se vedea de sub pălăria cenuşie îndesată strâmb şi marţial pe cap, o zbughi afară, alergă spre grajd, după care îl văzui imediat urcat pe o mârţoagă costelivă, pornind într-un galop greoi, pe poartă afară.

Bineînţeles că l-am luat drept un străin care s-a certat cu hangiul şi a plecat; de aceea, nu mică îmi fu mirarea când, la prânz, în timp ce mă aflam în sala de mâncare, am zărit aceeaşi figură caraghioasă, cu haina cafenie, cu peruca roşcată, care plecase dimineaţa, intrând acum pe uşă şi luând loc la masă fără alte formalităţi.

Era individul cel mai urât dar şi cel mai amuzant din câţi am întâlnit vreodată. Avea în felul lui de a fi ceva pe cât de solemn pe atât de caraghios, încât, dacă te uitai la el, cu greu îţi puteai stăpâni râsul. Am mâncat împreună

şi un dialog laconic se înfiripă între mine şi hangiu, fără ca străinul, care înfuleca de zor, să ia parte la discuţie. Era vizibil, cum m-am convins mai târziu, că, din maliţiozitate, patronul aduse vorba despre ciudăţeniile specific naţionale, şi mă întrebă dacă am cunoscut irlandezi şi dacă ştiam câte ceva despre aşa-numitele "bulles"[11]. "Destule!", îi răspunsei eu, în timp ce mi se perindară prin minte un şir întreg de asemenea "bulles".

Am povestit anecdota cu irlandezul care, întrebat de ce purta ciorapul pe dos, răspunse cu naivitate: "Pe partea cealaltă e o gaură!"

Apoi îmi veni în minte excelentul "bull" cu acel irlandez care dormind în acelaşi pat cu un scoţian arţăgos, îşi întinse afară de sub cuvertură piciorul gol. Un englez care se afla în cameră, observând acest lucru, prinse într-o clipă în curele de piciorul irlandezului pintenul ce-l desprinsese de pe cizma sa. În timpul somnului, irlandezul îşi trase din nou piciorul sub cuvertură, zgâriindu-l pe scoţian; trezindu-se, acesta îi trase o palmă zdravănă. Se încinse intre ei următoarea discuţie:

"Ce naiba te-a apucat, de ce mă loveşti?''

"Fiindcă m-ai zgâriat cu pintenul!"

"Cum e posibil, că doar mă aflu în patul tău cu picioarele goale!"

"Şi totuşi e aşa cum spun eu, priveşte!"

"Să ne bată Dumnezeu, ai dreptate, blestematul de servitor mi-a tras cizma şi mi-a lăsat pintenul!"

Hangiul izbucni într-un râs zgomotos, dar străinul, care tocmai terminase mâncarea şi dădea pe gât berea dintr-o cană pântecoasă, mă privi cu seriozitate şi zise:

"Aveţi dreptate, irlandezii fac adeseori asemenea şotii, dar ele n-au nici o legătură cu poporul care e spiritual şi harnic; mai degrabă se întâmplă să te molipseşti acolo de o asemenea atmosferă ca de un guturai, căci, domnul meu, eu însumi, care sunt de fapt englez, dar născut şi educat în Irlanda, sunt pradă acestei metehne!"

Hangiul râse şi mai tare şi, fără să vreau, a trebuit să-i ţin hangul, căci era nespus de comic că irlandezul, doar vorbind de şotii, comitea şi el una bună.

Străinul, departe de a se simţi jignit de râsetele noastre, făcu ochii mari, duse degetul la nas şi spuse:

"În Anglia, irlandezii sunt condimentul care se adăugă societăţii ca s-o facă mai gustoasă. Eu însumi sunt în această privinţă asemănător lui Falstaff, căci uneori nu sunt glumeţ, dar stârnesc râsul altora, ceea ce, în aceste vremuri prozaice, e un merit destul de apreciabil. Ţi-ai putea închipui că şi în acest suflet tăbăcit de berar se mai poate clinti ceva, doar graţie mie? Dar

[11] Şotii, absurdităţi (engl).

hangiul ăsta cumsecade nu se atinge de micul său capital, oricât de bune idei ar avea, ci dă cu împrumut ici şi colo, cu dobândă mare, unuia din societatea celor bogaţi; dacă nu e sigur că omul e solvabil, ca în cazul de faţă, el arată doar coperta registrului său şi aceasta este râsul lui nemăsurat; căci în acest râs el şi-a ascuns umorul. Cu bine, domnii mei!"

Cu aceste cuvinte, originalul omuleţ ieşi pe uşă, după care i-am cerut hangiului informaţii despre străin.

"Acest irlandez, răspunse el, pe care-l cheamă Ewson şi de aceea se vrea englez, fiindcă arborele lui genealogic are rădăcini în Anglia, e de scurtă vreme aici: se împlinesc exact douăzeci şi doi de ani! Cumpărasem de tânăr acest han şi tocmai îmi serbam nunta, când domnul Ewson, pe atunci tânăr şi el, deşi purta ca şi acum e perucă roşcată, o pălărie gri şi o haină cafenie, croită la fel cu aceea pe care o vezi acum, spunând că se repatriază, trecu pe aici şi intră, atras fiind de muzica săltăreaţă de dans. Jura că se dansează cum trebuie numai pe vapor, unde învăţase din copilărie să ţopăie şi, vrând să dovedească acest lucru, în timp ce fluiera în chip îngrozitor printre dinţi, scoase la iveală un cimpoi şi tot sărind, îşi scrânti piciorul în aşa hal, încât fu nevoit să rămână la mine până la vindecare. De atunci nu m-a mai părăsit. Cu ciudăţeniile lui am de furcă în fiecare zi, se ceartă cu mine, cârteşte în legătură cu felul nostru de viaţă, îmi impută că îl speculez, că nu poate trăi fără rostbif şi porto, îşi face apoi valiza, îşi pune toate trei perucile una peste alta, îşi ia rămas bun de la mine şi o porneşte călare pe bătrâna lui mârţoagă. Asta însă nu-i decât o plimbare, la prânz revine pe cealaltă poartă şi, după cum aţi văzut şi astăzi, se aşază liniştit la masă înghiţind cât trei mâncările pe care nu le poate suferi. În fiecare an, primeşte prin mandat o sumă importantă; atunci îşi ia un rămas bun melancolic, numindu-mă cel mai bun prieten al său, varsă lacrimi, în timp ce-mi curg şi mie lacrimile pe obraji, dar din cauza efortului de a-mi stapâni râsul. După ce jură pe toţi sfinţii că şi-a pus pe hârtie ultima dorinţă şi că a lăsat întreaga lui avere fiicei mele mai mari, o porneşte călare încet şi trist spre oraş. A treia sau cel mult a patra zi e iar aici şi aduce două vestoane cafenii, trei peruci roşcate, una mai ţipătoare ca cealaltă, şase cămăşi, o pălărie cenuşie nouă şi alte accesorii necesare îmbrăcăminţii; în schimb, fiicei mele, favorita lui, îi aduce o punguţă cu zaharicale ca unui copil, neţinând seama că a împlinit 18 ani. Apoi nu se mai gândeşte la rămânerea lui în oraş şi nici la întoarcerea în patrie. Critică cina în fiecare seară, iar banii pentru micul dejun mi-i aruncă furios pe masă, în fiecare dimineaţă, când o porneşte călare, zicând că, vezi bine, nu se mai reîntoarce niciodată. Altminteri e omul cel mai blajin din lume, face daruri copiilor mei la fiecare prilej, ajută pe săracii din sat; numai pe predicator nu-l poate suferi, fiindcă, după cum a aflat-o domnul Ewson de la învăţător, odată, când domnul Ewson a aruncat în cutia pomenilor o monedă de

aur, predicatorul şi-a însuşit-o şi a pus în locul ei monezi mărunte de aramă. De atunci îl evită şi nu merge niciodată la biserică, iar predicatorul îl acuză de ateism. Totuşi, cum am spus, am cu el adeseori de furcă, fiindcă e iute la mânie şi are idei sucite. Nu mai departe decât ieri, când veneam spre casă, am auzit de departe ţipete stridente şi am desluşit vocea lui Ewson. Când am intrat în casă, se certa grozav cu servitoarea. Ca de obicei când îl apucă furiile, lepădase peruca şi stătea cu capul chel, fără surtuc, în cămaşă, lângă servitoare, căreia îi ţinea în faţa ochilor o carte mare, arătându-i, printre zbierete şi înjurături, ceva cu degetul. Femeia, cu mâinile în şolduri, îi striga să tabere pe alţii cu poznele lui, că el e un om rău, care nu crede în nimic etc. Cu mare greutate am putut să-l potolesc şi să aflu despre ce e vorba. Domnul Ewson ceruse ceară de sigiliu şi la început servitoarea nu înţelesese, apoi îi trecu prin minte că domnul Ewson vrea să-şi bată joc de pastor, dându-i ceară de sigiliu în loc de ceară de lumânări, căci preotul şi aşa spusese că domnul Ewson nu crede în Dumnezeu. Deci ea se opusese, dar domnul Ewson, crezând că nu se exprimase bine, luase dicţionarul englez-german şi-i demonstra femeii care nici să citească nu ştia, vorbindu-i în englezeşte, ceea ce o zăpăci şi mai mult, crezând că această încâlceală e un grai diavolesc. Doar intervenţia mea a împiedicat o harţă din care domnul Ewson ar fi fost poate cel mai păgubit.''

L-am întrerupt pe hangiu în istorisirea sa despre caraghiosul individ, întrebându-l dacă tot domnul Ewson a fost acela care m-a enervat şi mi-a stricat somnul cu înfiorătorul său flaut.

"Ah, domnul meu, răspunse el, asta este încă una din ciudăţeniile lui cu care aproape că-mi goneşte toţi clienţii. Acum trei ani, fiul meu venise să mă vadă. El cântă minunat din flaut şi făcea aici exerciţii. Atunci domnul Ewson îşi aminti că, pe vremuri, cântase şi el din flaut şi nu s-a lăsat până ce Fritz nu i-a vândut, pentru o groază de bani, flautul şi o piesă de concert pe care o adusese cu el. Atunci domnul Ewson, care habar n-are de muzică şi nu ştie măcar ce înseamnă ritmul, începu să sufle din flaut cu cea mai mare râvnă. A ajuns însă doar până la al doilea solo al primului allegro, când a dat peste un pasaj pe care nu l-a putut executa; ei bine, acest unic pasaj îl repetă de trei ani aproape zilnic, de o sută de ori, până când, înfuriat la culme, dă de perete atât cu flautul, cât şi cu peruca. Cum puţine flaute rezistă la acest tratament, îi trebuie mereu altele noi şi cumpără acum câte trei-patru deodată. Dacă se strică un şurub cât de mic sau se defectează o clapă, azvârle flautul pe fereastră, strigând: «Să mă ia naiba, dar numai în Anglia se fabrică instrumente bune la ceva!» Dar ce e mai teribil, este că pasiunea lui de a cânta din flaut îl apucă uneori noaptea şi atunci, cu trilurile lui stridente, îmi trezeşte musafirii din somnul cel mai adânc. Dar n-ai să mă crezi că aici la primărie se află un doctor englez, cam de când e şi domnul Ewson la mine, pe care-l cheamă Green şi îl

simpatizează pe domnul Ewson, fiind el însuşi la fel de original şi de pornit pe glume năstruşnice. Se ceartă întruna şi nu pot trăi unul fără celălalt. Tocmai îmi vine în minte că domnul Ewson mi-a comandat pentru diseară un punci la care i-a invitat pe primar şi pe doctorul Green. Dacă sunteţi de acord să rămâneţi până mâine aici, veţi putea vedea astă-seară cel mai amuzant trio din câte se pot întâlni."

— Vă închipuiţi, Alteţă, reluă medicul, că mi-am amânat cu plăcere plecarea, fiindcă speram să-l văd pe domnul Ewson în toată splendoarea sa. De cum se însera, veni în camera mea şi mă invită la punci, adăugând cât de mult regretă că-mi oferă această băutură proastă, numită astfel; numai în Anglia se bea un punci adevărat şi cum se va întoarce în curând acolo, speră că, în cazul că voi veni şi eu, să-mi poată dovedi că el se pricepe să prepare delicioasa băutură. Ştiam cum trebuie să înţeleg toate astea. Curând, sosiră şi musafirii.

Primarul era un omuleţ prietenos, scund şi rotofei, cu ochi jucăuşi şi un nas roşcat; doctorul Green, un bărbat robust, de vârstă mijlocie, cu înfăţişarea unui băştinaş, modern dar neglijent îmbrăcat, cu ochelarii pe nas şi pălăria pe cap. "Daţi-mi şampanie, să mă satur!" strigă el cu patos; apoi, îndreptându-se către hangiu, îl apucă de piept şi-l zgâlţâi:

"Netrebnice Cambise[12], spune-mi! Au unde sunt prinţesele? Duhneşte a cafea aici, necum ca dulcele nectar!"

"Sfârşeşte, o, erou celebru, şi lasă pumnul tău mai slobod căci în mânia ta nebună azi coastele mi le zdrobeşti!" exclamă, gâfâind, cârciumarul.

"O, laşule, nu mai nainte — urmă doctorul — de a simţi mireasma dulce a punciului ce-mi nalţă duhul, ah, nasul gâdilându-mi-l, nu mai nainte, nu, hangiu de rând ce eşti!"

Dar Ewson se repezi înciudat la doctor şi-l ocărî:

"Nevrednicule Green! să ţi se facă negru înaintea ochilor, să te roadă căinţa, dacă nu renunţi la purtarea ta infamă!"

Am crezut că se va lăsa cu ceartă şi scandal, dar doctorul zise:

"Atunci eu joc îmi bat de propria-mi durere şi aştept acum în voie nectarul ce-l prepară prea-vrednicul Ewson!"

Îi dădu drumul hangiului, care o zbughi repede, iar el se aşeză la masă cu mină demnă, îşi aprinse pipa şi scoase nori de fum.

"Nu e ca şi cum am fi la teatru? mi se adresă prietenosul demnitar. Vedeţi că doctorul care nu ia în mână o carte germană, a găsit din întâmplare la mine pe Shakespeare în traducerea lui Schlegel[13] şi de atunci interpretează, după cum susţine chiar el, melodii străvechi pe un instrument străin. Cred că

---

[12] Numele tatălui lui Cyrus cel Mare, întemeietorul imperiului persan şi al fiului acestuia, rege persan care a domnit între 529 şi 522 î e.n.

[13] August Wilholm von Schlegel (1707—1843) — poet şi critic german

aţi observat că până şi hangiul vorbeşte în ritm, doctorul l-a băgat, ca să zic aşa, în iambi!"

Hangiul aduse punciul aburind şi, deşi Ewson şi Green jurau că nu se poate bea, dădeau pe gât pahar după pahar. Conversaţia era suportabilă. Green era laconic, doar din când în când contrazicea pe ceilalţi cu câte o observaţie hazlie. Aşa, de pildă, primarul vorbi despre teatrul din oraşul vecin şi eu susţineam că eroul principal joacă minunat.

"Nu sunt de această părere, interveni doctorul; nu credeţi că dacă ar fi jucat de şase ori mai bine, ar fi fost mai demn de aplauze?"

De nevoie a trebuit să-l aprob, dar am adăugat că i-ar veni greu artistului să joace de şase ori mai bine, el întruchipând pe firavii părinţi într-un chip atât de tragic.

"Nu găsesc că-i aşa, zise Green; omul dă tot ce poate! E oare vinovat că aptitudinile lui dau rezultate proaste? Dar în sensul rău a ştiut să-şi atragă o celebritate, asta e într-adevăr lăudabil!"

Primarul, cu talentul său de a inspira celor doi tot felul de idei şi de păreri năstruşnice, şedea în mijlocul lor ca un element aţâţător, şi continuară astfel până ce punciul începu să-şi facă efectul. Ewson deveni de o veselie dezmăţată, cântă cu voce piţigăiată melodii patriotice, aruncă peruca şi vestonul pe fereastră şi începu să danseze schimonosindu-se într-un chip atât de caraghios, încât mureai de râs. Doctorul rămase grav, dar avea tot felul de năluciri. Confunda castronul de punci cu un contrabas şi lingura cu un arcuş, acompaniind în felul acesta cântecele lui Ewson şi doar hangiul putu să-l mai potolească protestând energic. Primarul devenise din ce în ce mai tăcut şi, până la urmă, se cuibări într-un colţ al camerei şi începu să plângă cu hohote. La un semn al cârciumarului, l-am întrebat pe demnitar care-i motivul marii lui suferinţe.

"Ah, ah, izbucni el într-un plâns cu sughiţuri, prinţul Eugen[14] a fost un mare conducător de oşti şi acest prinţ-erou a trebuit să moară! Vai, vai!" şi plângea din ce în ce mai tare, încât lacrimile i se prelingeau pe obraji.

Am încercat să-l consolez de pierderea curajosului prinţ care aparţinuse secolului de mult apus, dar era zadarnic. Doctorul Green apucase între timp o mucarniţă şi izbea mereu cu dânsa în fereastra deschisă. Nu voia nici mai mult nici mai puţin decât să cureţe luna care lumina interiorul camerei. Ewson sări în sus şi striga, de parcă ar fi fost posedat de mii de draci, până când în cele din urmă, servitorul hanului, fără a ţine seama de lumina lunii, veni în cameră cu o lanternă mare şi exclamă cu voce puternică:

"Iată-mă-s, domnii mei, acum putem continua!"

---

[14] Eugeniu de Savoia-Carignan (1063—1730) —comandant goneral al armatelor imperiale germane.

Doctorul se propti în faţa lui şi zise, suflându-i fumul în faţă:

"Bine-ai venit, amice! Eşti tu celebrul Squenz ce poartă luna-n cârcă, dulău şi mărăcine? Te-am curăţat, mişele, de-aceea-mprăştii raze atât de luminoase! Deci, noapte bună, astă scârbavnică licoare prea mult eu am sorbit-o, deci iarăşi noapte bună, prea vrednice hangiu, şi noapte bună ţie, Pylades, dragul meu!"

Ewson îi conjură să nu plece nici unul acasă, căci riscă să-şi frângă gâtul, dar musafirii nu-l luară în seamă, ba servitorul îl apucă pe doctor cu un braţ, iar cu celălalt pe primar, care se mai lamenta de moartea prinţului Eugen, şi aşa se bălăbăniră pe stradă până la primărie. Cu mare greutate l-am dus pe zăpăcitul de Ewson în camera lui, unde mai suflă din flaut până la jumătatea nopţii, aşa că n-am închis ochii şi, abia dormind puţin în trăsură, am putut să-mi revin din acea noapte turbată de la han.

Povestirea medicului fusese deseori întreruptă de râsete zgomotoase, cum de altfel nu prea se obişnuieşte la Curte. Prinţul părea să se fi desfătat din plin.

— Numai o figură din acest tablou, se adresă el doctorului, prea ai trecut-o cu vederea. E vorba de dumneata, căci mă prind că umorul dumitale maliţios l-a îndemânat pe nebunul de Ewson şi pe pateticul doctor la mii de excese nebuneşti şi că, de fapt, dumneata erai factorul stimulator pe care vrei să-l atribui primarului.

— Dar vă asigur, Alteţă, replică doctorul, că acest club compus dintr-o specie foarte rară de nebuni, era atât de omogen, încât orice element străin ar fi distonat. Şi, ca să rămân în domeniul muzical, cei trei formau un trio fiecare deosebit, dar armonic, hangiul intervenind cu o septimă!

Discuţia mai continuă în felul acesta, până cei familia princiară se retrase în apartamentele ei şi restul societăţii se risipi de asemeni, în cea me plăcută dispoziţie.

Mă simţeam vesel şi plin de viaţă într-o lume nouă. Cu cât pătrundeam mai mult în viaţa liniştită şi plăcută a reşedinţei şi a Curţii, cu cât mi se acorda un loc căruia îi făceam faţă cu cinste judecând după succesul pe care-l avem, cu atât mai puţin mă gândeam la trecut şi la eventualitatea că situaţia mea de aci s-ar mai putea schimba vreodată. Prinţul părea să mă simpatizeze şi, din unele aluzii făcute în treacăt, puteam trage concluzia că, într-un fel sau altul, voia să mă aibă în anturajul lui. Nu se poate tăgădui că o anumită monotonie, o anumită manieră preconcepută în toate problemele ştiinţifice şi artistice care se răspândeau de la Curte asupra reşedinţei întregi, ar fi însemnat, pentru un bărbat spiritual, obişnuit cu o libertate absolută, un mare inconvenient; cât despre mine, de câte ori constrângerea pe care unilateralitatea Curţii o practica îmi devenea o povară, adaptarea mea de mai înainte la o anumită disciplină

care, cel puţin în aparenţă, reprezenta o ordine, îmi era de mare ajutor.

Viaţa monahală mă mai stăpânea şi aici, bineînţeles fără să se observe. Oricât mă lăuda prinţul, oricât mă străduiam să atrag asupra mea atenţia principesei, ea rămânea totuşi rece şi distantă. Da, prezenţa mea părea deseori s-o neliniştească profund şi numai cu mare efort reuşea să-mi arunce câteva cuvinte amabile, ca şi celorlalţi. La doamnele care o înconjurau aveam mai mult noroc; exteriorul meu părea să le fi făcut o impresie favorabilă şi, deoarece mă aflam mereu în cercul lor, am reuşit curând să-mi însuşesc acea educaţie mondenă care se numeşte curtoazie şi care constă în supleţea de a te mişca cu dezinvoltură în mijlocul oricărei societăţi te-ai afla, şi a te face agreabil, aţât prin fizicul cât şi prin conversaţia ta. E un talent deosebit să vorbeşti despre nimic în cuvinte mari şi să provoci doamnelor o anumită satisfacţie, de a cărei cauză să nu-şi poată da seama. Că această aleasă curtoazie nu se poate manifesta prin linguşiri de prost gust, se-nţelege de la sine, nici chiar într-o discuţie interesantă care sună ca un imn adresat adoratei, fiind o totală consimţire a gândurilor ei cele mai intime, astfel încât fiinţa-i să ţi se dezvăluie şi să se oglindească încântată în reflexul eului tău propriu. Cine ar mai fi putut recunoaşte în mine pe fostul călugăr? Singurul loc mai primejdios pentru mine era poate biserica, unde cu greu puteam să ocolesc acele rugăciuni monahale de un ritm şi o intonaţie specifică. Medicul Curţii era unicul care nu accepta ca totul să poarte aceeaşi amprentă şi tocmai asta mă atrăgea spre el, aşa cum şi el se alăturase mie, fiindcă ştia că am fost primul reprezentant al opoziţiei şi că părerile mele sincere, la adevărul cărora prinţul era atât de sensibil, făcuseră ca jocul de cărţi, urât de toţi, să fie scos din program.

Fapt este că eram adeseori împreună, discutând când despre ştiinţă şi artă, când despre viaţă, aşa cum aceasta se desfăşura sub ochii noştri. El o stima pe principesă tot atât de mult ca şi mine, spunând că ea e aceea care-l mai abate pe prinţ de la unele idei absurde reuşind să-i risipească acea curioasă plictiseală care se manifesta uneori prin nestatornicie şi incoherenţă, dându-i în schimb, din când în când, fără ca el să-i ghicească intenţia, câte o jucărie nevinovată în mâini. Nu am omis cu acest prilej să mă plâng de faptul că, fără să cunosc motivul, prezenţa mea pare să producă neplăcere principesei. Medicul se ridică de pe scaun şi, deoarece ne aflam tocmai în camera lui, aduse dintr-un sertar un portret în miniatură, mi-l dădu şi mă îndemnă să-l privesc cu atenţie. Nu mică îmi fu mirarea când recunoscui în trăsăturile bărbatului o mare asemănare cu mine, afară de schimbarea pieptănăturii şi a îmbrăcăminţii, ambele de modă veche; numai adăugându-i barbetele mele impozante — opera lui Belcampo — şi miniatura ar fi putut înfăţişa propriul meu portret. I-am împărtăşit medicului această constatare.

— Şi tocmai această asemănare, zise el, o sperie şi o nelinişteşte ori de

câte ori te apropii de dânsa, căci chipul dumitale îi readuce în memorie o groaznică întâmplare care lovise Curtea ca un trăsnet cu mulţi ani înainte. Fostul medic curant al Curţii, mort acum câţiva ani, al cărui cirac în medicină am fost, îmi împărtăşise acea taină din familia domnitoare, şi-mi dăduse totodată portretul care înfăţişa pe fostul favorit, Francesco şi, precum vezi, această pictură reprezintă o adevărată capodoperă. Provine de la acel ciudat pictor străin aflat atunci la Curte, care jucase rolul principal în acea tragedie.

În timp ce examinam portretul, s-au iscat în mine anumite bănuieli pe care zadarnic încercam să le pricep. Întâmplarea aceea îmi apăru ca o enigmă în care eram şi eu amestecat, şi cu atât mai mult insistai pe lângă medic să-mi dezvăluie misterul ce mi-ar ajuta să-mi explic asemănarea izbitoare cu Francesco.

— Desigur, încuviinţă doctorul, această împrejurare fantastică este firesc să-ţi stârnească interesul şi, oricât mi-ar fi de neplăcut să vorbesc de acea întâmplare ce şi acum încă, pentru mine cel puţin, e acoperită de un văl tainic pe care nu vreau să-l sfâşii, trebuie totuşi să afli tot ce ştiu în legătură cu ea. Au trecut mulţi ani şi eroii principali au părăsit scena, doar amintirea a mai rămas şi mai stârneşte încă sentimente ostile. Te rog să nu împărtăşeşti nimănui nimic din cele ce-ţi voi destăinui.

I-am făgăduit acest lucru şi doctorul îşi începu povestirea în chipul următor:

— Tocmai în perioada când principele nostru domnitor se căsătorise, sosise dintr-o lungă călătorie fratele său însoţit de un pictor şi de un bărbat cu numele de Francesco, deşi se ştia că acesta era german. Prinţul era unul dintre cei mai frumoşi bărbaţi şi contrasta cu domnitorul nostru, chiar dacă nu-l întrecea în vioiciune şi spirit. Făcu o impresie deosebită asupra principesei domnitoare care, în acea vreme, era de o zburdălnicie nestăvilită, pe când soţul ei, prinţul domnitor, era prea formalist, prea rigid; fratele prinţului fu de asemeni subjugat de frumuseţea şi tinereţea cumnatei sale. Fără a se gândi la o legătură vinovată, trebuiră să se supună forţei irezistibile care le stăpânea viaţa lăuntrică, deşi reciproc îngrădită, înteţind astfel flacăra ce-i contopea într-o singură fiinţă. Francesco era singurul care se putea compara din toate punctele de vedere cu prietenul său şi, aşa cum prinţul o impresionase pe principesa domnitoare, tot astfel Francesco o cuceri pe sora mai mare a principesei. Francesco îşi dădu seama de norocul lui, îl folosi cu şiretenie calculată şi înclinaţia prinţesei crescu, devenind o dragoste înflăcărată.

Domnitorul era mult prea convins de virtutea soţiei sale ca să nu dispreţuiească clevetirile, oricât îl apăsa încordarea dintre el şi fratele său, şi numai Francesco, pe care-l îndrăgise, datorită inteligenţei lui deosebite cât şi tactului şi prudenţei sale, era în stare să-i insufle un oarecare calm.

Prinţul domnitor vru să-i acorde situaţii de prim rang la Curte, dar Francesco se mulţumi doar cu drepturile secrete ale primului favorit şi cu iubirea prinţesei. Viaţa la Curte se desfăşura în aceste condiţii, dar numai cei patru înlănţuiţi de fire invizibile erau fericiţi într-un Eldorado al iubirii ce şi-l întemeiaseră şi care era interzis celorlalţi. Se pare că prinţul domnitor organizase, fără ştirea nimănui, cu mare fast, sosirea la Curte a unei prinţese italiene, hărăzită să fie soţia fratelui său, şi căreia, când acesta se aflase în vizită la Curtea tatălui ei, îi arătase multă simpatie. Era nespus de frumoasă, întruchipând graţia şi drăgălăşenia însăşi, ceea ce e redat şi în portretul pe care-l mai poţi vedea în galeria de tablouri de la castel. Prezenţa ei animase Curtea, izolată într-o atmosferă de sumbră plictiseală. Întrecea în strălucire până şi pe prinţesa domnitoare şi pe sora ei. Odată cu sosirea italieneei, purtarea lui Francesco se schimbă într-un chip bătător la ochi: parcă o durere tainică îi scurma tinereţea, devenise morocănos, taciturn şi neglija până şi pe iubita lui de rang princiar. Prinţul devenise şi el melancolic, se simţea cuprins de unele stări cărora nici el nu căuta să le pună stavilă. Sosirea italiencei fu pentru prinţesa domnitoare ca un pumnal înfipt în inimă. Sora ei, o fire visătoare, fu văduvită de orice bucurie a vieţii o dată cu pierderea iubirii lui Francesco, aşa că cei patru fericiţi, atât de invidiaţi de toţi ceilalţi, fură cu-fundaţi deodată în tristeţe şi amărăciune. Fratele prinţului se consolă primul, întrucât, faţă de virtutea riguroasă a cumnatei sale, nu putuse rezista ispitirilor frumoasei şi seducătoarei italience. Acea legătură naivă cu soţia fratelui său, izvorâtă din adâncul fiinţei sale, pierise în faţa pasiunii stârnite de prinţesa italiană şi aşa se întâmplă că se pomeni din nou în mrejele din care nu de mult se smulsese. Cu cât dânsul se lăsa furat de această dragoste, cu atât purtarea lui Francesco era mai ciudată; nu mai apărea aproape deloc la Curte, ci hoinărea singuratic şi, săptămâni de zile în şir, stătea departe de reşedinţă. În schimb, straniul şi mizantropul pictor se arăta tot mai des şi lucra cu plăcere deosebită în atelierul pe care i-l instalase italianca în casa ei. Îi făcu de câteva ori portretul, de fiecare dată sub altă înfăţişare; se arătă potrivnic principesei domnitoare şi nu se învoi s-o picteze cu nici un preţ; în schimb făcu prinţesei italiene, fără ca s-o pozeze măcar o singură dată, un portret de o mare asemănare şi strălucire. Italianca îl trata pe pictor cu o deosebită atenţie, iar el îi răspundea cu o sinceră curtoazie, astfel încât fratele prinţului devenise gelos şi, într-o zi când îl găsi lucrând în atelier, cu privirea aţintită asupra chipului italiencei ca sub puterea unei vrăji, pictorul nici nu observase sosirea lui; acesta din urmă îi spuse pe şleau să facă bine şi să nu mai lucreze aici, ci să-şi caute alt atelier. Pictorul depuse calm pensula şi luă tăcut portretul de pe şevalet. În culmea mâniei, fratele prinţului i-l smulse din mână şi adăugă că e atât de reuşit, încât ar vrea să-l aibă el. Pictorul, la fel de calm, îl rugă să-i

permită să mai completeze portetul cu câteva trăsături de penel. Fratele prinţului repuse tabloul pe şevalet şi, după câteva minute, pictorul i-l dădu înapoi, râzând sardonic, pe când prinţul fu cuprins de spaimă la vederea portretului acum schimonosit. Apoi, pictorul dădu să iasă agale din atelier, dar aproape de uşă se întoarse, aruncă fratelui princiar o privire gravă şi pătrunzătoare şi rosti apăsat şi solemn: "Acum eşti pierdut!"

Asta se întâmplă când italianca era deja logodită cu fratele prinţului şi când cununia urma să aibă loc în câteva zile. Logodnicul nu acordă prea multă atenţie purtării pictorului, care avea şi aşa faima de a fi din când în când cuprins de accese de demenţă. Se spunea că acum stătea din nou zile întregi în odăiţa lui privind fix la o pânză întinsă şi susţinând că lucrează la nişte tablouri cu totul excepţionale; uitase de Curte şi fu uitat şi el la rându-i.

Cununia fratelui prinţului cu italianca se desfăşură în palat cu toată pompa. Principesa domnitoare se supuse destinului său şi renunţă la o dragoste nerealizabilă şi fără rost. Sora principesei era transfigurată, mai înfloritoare şi plină de viaţă ca oricând, căci iubitul ei Francesco reapăruse. Fratele prinţului urma să ocupe cu soţia lui o aripă a castelului pe care principele domnitor pusese să fie amenajată în acest scop. La această lucrare se simţea în elementul lui. Nu era văzut decât înconjuiat de arhitecţi, pictori, tapiţeri, răsfoind cărţi de specialitate, şi studiind planuri, schiţe, proiecte, în mare parte elaborate de el însuşi şi care erau destul de neizbutite. Atât fratele prinţului cât şi logodnica lui nu avuseseră voie să vadă aranjamentul interior până târziu, în seara zilei cununiei, după care principele domnitor îi condusese într-un alai sărbătoresc prin camerele splendid decorate cu un gust ales, apoi într-o sală somptuoasă ca o grădină înflorită, unde urma să aibă loc balul care încheia serbarea. În timpul nopţii se produse în aripa locuită de fratele prinţului un zgomot la început înfundat, dar apoi vacarmul deveni atât de puternic, încât îl trezi pe domnitor. Presimţind o nenorocire, sări din pat şi zori însoţit de gardă spre aripa îndepărtată, intră în coridorul spaţios, când tocmai îl aduceau pe fratele prinţului care fusese găsit ucis cu o lovitură de cuţit în beregată. Îşi poate oricine închipui groaza domnitorului, disperarea prinţesei şi jalea sfâşietoare a principesei domnitoare. Când principele domnitor se mai calmă, începu să cerceteze cum a putut fi comisă crima, cum a izbutit să fugă asasinul prin coridoarele păzite de străji, toate ascunzişurile fură scotocite, dar zadarnic. Pajul care-l servise pe fratele prinţului povesti cum stăpânul lui, pradă unei triste presimţiri, umblase mult timp agitat prin cabinetul său şi cum, în cele din urmă, îl ajutase să se dezbrace şi cu sfeşnicul în mână îl condusese până în anticamera dormitorului nupţial. Fratele prinţului îi luase sfeşnicul din mână şi-i spusese că nu mai are nevoie de el; dar cum ieşise din anticamera, valetul auzi un ţipat înăbuşit, o izbitură şi zăngănitul sfeşnicului în cădere. Alergase de

îndată înapoi şi, la lumina unei lumânări care continua să ardă, l-a văzut pe prinţ lungit pe podea în faţa uşii camerei nupţiale, iar lângă el un cuţit însângerat, după care dăduse alarma. Din spusele soţiei nefericitului frate de prinţ, după ce dânsa trimisese cameristele la culcare, prinţul intrase brusc în camera ei, stinsese toate lumânările, rămăsese cam o jumătate de oră la dânsa şi apoi plecase; câteva minute mai târziu, se comisese crima. După ce epuizaseră toate ipotezele pentru descoperirea ucigaşului, când nu mai exista nici o posibilitate de a da de urma făptaşului, se ivi o cameristă a prinţesei; fata susţinea că auzise atunci o ceartă între fratele prinţului şi pictor, ea aflându-se întâmplător într-o cameră vecină a cărei uşă era deschisă. Redase faptele în toate amănuntele. Nimeni nu se mai îndoia că pictorul se furişase în palat, nu se ştie în ce mod, şi-l asasinase pe fratele prinţului.

Urma ca pictorul să fie arestat de îndată, dar dispăruse de două zile din castel, nu se ştia unde se afla şi toate cercetările rămaseră zadarnice. Curtea era cufundată în doliul cel mai profund şi toată reşedinţa lua parte la tristeţea unanimă; doar Francesco, care apăruse din nou la Curte, mai reuşea să aducă în cercul restrâns al familiei domnitoare o rază de soare printre norii întunecoşi.

Prinţesa italiană rămăsese însărcinată şi cum era limpede că ucigaşul soţului ei profitase de faptul că avea aceeaşi statură cu prinţul pentru a comite pe întuneric o faptă nelegiuită, ca se retrăsese într-un castel îndepărtat al prinţului domnitor, pentru ca naşterea copilului să rămână secretă şi fructul unei trădări diabolice să fie tăinuit măcar faţă de lume, ca limbuţia servitorilor să nu dea în vileag evenimentele din noaptea nunţii şi să-l compromită astfel pe nefericitul soţ. Legătura dintre sora principesei domnitoare şi Francesco devenise în perioada de doliu mai trainică şi mai cordială şi cu atât mai mult se consolida prietenia perechii domnitoare pentru el. Prinţul domnitor era de mult iniţiat în taina lui Francesco şi nu mai putea rezista insistenţelor soţiei şi ale cumnatei sale, astfel că fu de acord cu o căsătorie secretă a lui Francesco cu prinţesa. Urma ca Francesco să fie numit la o Curte străină într-un înalt rang militar, şi apoi să se anunţe oficial căsătoria lui cu prinţesa. La acea curte lucrul era posibil datorită relaţiilor de prietenie cu principele domnitor.

Sosi şi ziua cununiei; perechea domnitoare, însoţită de doi bărbaţi de încredere: medicul, predecesorul meu, era unul dintre ei; aceştia erau singurii care urmau să asiste la ceremonie, în capela mică a castelului. Un singur paj, iniţiat în această taină, supraveghea uşa de la intrare.

Perechea stătea în faţa altarului, duhovnicul principelui domnitor, un bâtrân preot venerabil, după o scurtă slujbă, începu să dea citire actului de căsătorie.

În aceeaşi clipă Francesco păli şi, cu privirea fixă, îndreptată spre o coloană a altarului, strigă - cu vocea sugrumată: "Ce vrei de la mine?" Sprijinit

de stâlp, stătea pictorul, îmbrăcat bizar, cu o pelerină violetă aruncată pe umeri, şi-l străpungea pe Francesco cu privirea spectrală a ochilor săi adânci şi întunecaţi. Prinţesa era gata să leşine, toţi se cutremurară de groază, numai preotul îşi păstră calmul şi i se adresă lui Francesco: "De ce te sperie apariţia acestui om, dacă ai conştiinţa curată?" Atunci, Francesco se ridică brusc şi se repezi, cu un cuţit mic în mână, la pictor, dar înainte de a se apropia de el, se prăbuşi leşinat cu un urlet surd, iar pictorul dispăru în spatele coloanei.

Se treziră cu toţii ca dintr-o toropeală şi săriră în ajutorul lui Francesco, care zăcea ca neînsufleţit. Ca să nu se facă vâlvă, cei doi oameni de încredere îl duseră în apartamentele principelui domnitor. Când se trezi din leşin, Francesco ceru cu insistenţă să fie adus în camera lui, fără a da un singur răspuns la întrebările prinţului cu privire la misterioasa întâmplare din biserică. În dimineaţa următoare, Francesco fugi din reşedinţă cu toate obiectele de preţ dobândite graţiei generozităţii principelui moştenitor şi a fratelui său. Principele domnitor nu cruţase nici un efort ca să descopere misterul apariţiei pictorului şi să dea de urma lui. Capela avea numai două intrări, dintre care una ducea din încăperile interioare ale paliului către lojile de lângă altarul cel mare, iar cealaltă dădea din coridorul principal înspre nava bisericii. Această intrare fusese străjuită de paj, astfel încât nici un curios să nu se apropie, iar cealaltă era încuiată, deci rămânea de neînţeles cum putuse intra pictorul şi apoi să dispară. După ce se repezise la pictor, Francesco căzu într-o stare de catalepsie, ţinând cuţitul în mână iar pajul (cel care în noaptea nunţii ajutase prinţului să se dezbrace, iar apoi stătuse de pază la uşa capelei) susţinea că era acelaşi cuţit care a fost găsit lângă prinţul asasinat, mânerul de argint atrăgând atenţia prin luciul său neobişnuit.

Nu multă vreme după aceste misterioase întâmplări, sosiră veşti de la prinţesa italiană. În ziua când Francesco urma să se cunune cu sora principesei domnitoare, dăduse viaţă unui fiu şi, puţin după naştere, ea murise. Principele domnitor deplânse această pierdere, deşi enigma din noaptea nunţii apăsa greu asupra ei şi, într-o anumită măsură, trezea o bănuială oarecare împotriva prinţesei italiene. Fiul, rodul unei fapte nelegiuite, fu crescut într-o ţară depărtată sub numele de contele Victorin. Zdrobită sufleteşte de groaznicele întâmplări care se abătuseră într-un timp atât de scurt asupra ei, sora principesei domnitoare hotărî să se călugărească. Ea este, după cum veţi afla, stareţa mănăstirii benedictine din ***.

Oricât de surprinzătoare şi de misterioase erau cele întâmplate la Curtea noastră, un alt eveniment survenise nu de mult la castelul baronului F., tulburând şi această familie ca odinioară pe cea a principelui domnitor. De fapt, stareţa înduioşată de mizeria unei femei sărmane care, întorcându-se dintr-un pelerinaj la Teiul Sfint, venise la mănăstire, îl...

Aici, o vizită întrerupse povestirea medicului, aşa că am reuşit să ascund furtuna care-mi răscolea sufletul. Era limpede că Francesco era tatăl meu. Îl ucisese pe prinţ cu acelaşi cuţit cu care eu îl lovisem pe Hermogen. M-am hotărât deci să plec peste câteva zile în Italia şi să ies din cercul în care mă atrăsese puterea duşmană. În aceeaşi seară, am apărut în anturajul Curţii; se vorbea mult despre o domniţă nespus de frumoasă care va apărea astăzi pentru prima oară ca doamnă de onoare a principesei, sosită abia cu o zi înainte.

Canaturile uşilor se dădură în lături, principesa domnitoare păşi în salon iar lângă dânsa, străina.

Am recunoscut-o pe Aurelia.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I
Cotitura

În a cui viaţă oare n-a încolţit cândva, păstrată în cel mai adânc ungher al inimii, minunata taină a iubirii! Oricine ai fi, cititorule, dacă vei frunzări vreodată aceste pagini, recheamă-ţi în amintire acea vreme însorită, contemplă pentru a nu ştiu câta oară gingaşul chip al aceleia pe care însuşi duhul iubirii ţi-a scos-o în cale! Ai avut atunci credinţa că numai într-însa îţi recunoşti fiinţa, esenţa ta cea mai înaltă. Îţi mai aminteşti susurul izvoarelor, foşnetul frunzişului, felul cum vântul mângâios de seară îţi vorbea de ea şi de iubirea voastră? Mai vezi oare cum te priveau florile cu ochii lor limpezi şi prietenoşi, aducându-ţi salutul şi sărutul ei?

Şi ea venea, dorea să-ţi aparţină cu trup şi suflet. O cuprindeai plin de patimă arzătoare şi voiai, desprins de pământ, să te mistui într-o vâlvătaie de dor! Dar misterul rămânea neîmplinit, o forţă întunecată te atrăgea cu brutalitate spre pământ, când năzuiai să te înalţi cu dânsa în nemărginirea ce-ţi era hărăzită! Încă înainte de ai fi îndrăznit să speri, ai şi pierdut-o, toate vocile, toate sunetele au amuţit, şi numai jelania fără nădejde a însinguratului gemea sinistru, prin pustiul întunecat. Străinule! Necunoscutule! dacă vreodată o durere fără nume te-a scurmat, atunci vei înţelege suferinţa lipsită de scăpare a încărunţitului călugăr care, în chilia întunecată, cu gândul la vremea însorită a iubirii sale, îşi scălda cu lacrimi de sânge culcuşul tare, pe când suspinele lui de moarte rătăcesc în noaptea adâncă prin gangurile mănăstirii. Dar şi tu, suflet înrudit cu al meu, şi tu crezi că cea mai sublimă fericire a dragostei,

împlinirea tainei ei se mistuie în moarte. Aceasta ne-o dezvăluie sumbrele glasuri profetice, al căror ecou răzbate din vremurile străvechi, de nemăsurat cu norme pământeşti şi că în misterele pe care le stăvilesc pruncii naturii, până şi moartea înseamnă pentru noi o încununare a dragostei.

Un fulger îmi străbătu fiinţa, respiraţia mi se oprise, pulsul zvâcnea, inima mi se zbătea spasmodic, gata să-mi spargă pieptul. La dânsa — la dânsa — s-o strâng în braţe cu toată văpaia dragostei! — "De ce te împotriveşti, nefericite, puterii care te-a înlănţuit pe veci? Oare nu eşti a mea, a mea pentru totdeauna?" Dar chiar mai mult decât atunci când am zărit-o pe Aurelia în castelul baronului, mi-am înfrânat izbucnirea pasiunii mele nesăbuite. Afară de asta, toate privirile erau aţintite asupra ei, aşa încât izbutii să mă pierd între oamenii nepăsători, fără ca vreunul să mă observe sau să-mi adreseze cuvântul, ceea ce mi-ar fi fost de nesuportat, căci nu doream decât s-o văd, s-o aud şi să nu mă gândesc decât la ea.

Să nu se spună că cel mai simplu veşmânt de interior este cea mai potrivită podoabă pentru o fată frumoasă; găteala femeilor răspândeşte un farmec tainic căruia cu greu îi putem rezista. Poate că sălăşluieşte în adâncul firii ei faptul că din splendoarea îmbrăcăminţii se desprinde tot ce e mai strălucitor şi mai frumos într-însa, asemenea florilor ce se împlinesc doar atunci când îşi desfac petalele în desăvârşita lor policromie.

Când ţi-ai văzut pentru prima oară iubita înveşmântată astfel, nu te-ai înfiorat din cap până-n picioare, pătruns de un sentiment nelămurit? Ţi s-a părut atât de străină, dar până şi asta îi dădea un farmec nespus. Cum tremurai de încântare şi voluptate, când puteai să-i strângi pe ascuns mâna! Pe Aurelia n-o văzusem niciodată decât în rochia ei simplă de casă; astăzi apăru, conform obiceiului Curţii, în ţinută de gală. Cât era de frumoasă! Cât de pătruns am fost de vrajă şi desfătare văzând-o! Dar în acea clipă duhul diavolului a pus stăpânire pe mine şi mi-am aplecat urechea la vorbele lui: "Îţi dai seama, Medardus, aşa îmi şopti, îţi dai acum seama că tu porunceşti destinului, că întâmplarea, supusă ţie, înnoadă cu îndemânare firele pe care le-ai urzit?"

În anturajul Curţii erau femei care puteau fi preţuite ca frumuseţi perfecte, dar faţă de farmecul copleşitor al Aureliei, totul pălea. Un anume entuziasm însufleţea până şi pe cei mai apatici; chiar şi bărbaţii în vârstă schimbară felul conversaţiei obişnuite la Curte, care consta doar în cuvinte fără fond, şi era amuzant să-i vezi cum fiecare dintre ei se străduia vizibil, prin vorbă şi atitudine, să apară cât mai avantajat faţă de străină. Aurelia primea aceste omagii cu privirea coborâtă, roşind cu graţie; dar când principele domnitor chemă în jurul lui bărbaţii mai vârstnici şi vreun tânăr de o rară frumuseţe se apropia cu sfială şi cuvinte amabile de Aurelia, ea devenea tot mai veselă şi mai nestânjenită. Îndeosebi un maior din garda prinţului izbuti

să-i atragă atenţia, astfel că se pomeniră pe loc angajaţi într-o discuţie animată. Îl cunoşteam pe maior ca fiind un favorit al femeilor. Se pricepea în mod discret, cu mijloace aparent nevinovate, să le stârnească sensibilitatea şi spiritul şi să le prindă apoi în mrejele lui. Cu o ureche fină, atentă la cea mai uşoară nuanţă, făcea după voinţă, asemeni unui instrumentist dibaci, să vibreze orice coardă intimă, astfel că victima iluziei credea că aude în sunetele străine ecoul muzical al propriei sale făpturi lăuntrice.

Stăteam nu departe de Aurelia; părea că nu mă observă — voiam să mă duc la dânsa; ca prins în cătuşe de fier, nu mă puteam urni din loc. Uitându-mă ţintă la maior, am avut o bruscă impresie că în faţa Aureliei se afla Victorin. Am izbucnit într-un râs batjocoritor: "Hei! Hei! Ticălosule, te-ai pus atât de bine cu diavolul, încât în patima ta oarbă să râvneşti la iubita călugărului?"

Nu ştiu dacă am rostit cu adevărat aceste cuvinte, dar m-am auzit râzând şi am tresărit ca dintr-un vis adânc, când bătrânul mareşal al Curţii îmi luă uşor mâna şi mă întrebă:

— De ce te bucuri aşa, dragă domnule Leonard?

M-au trecut fiori de gheaţă. Nu erau oare acestea cuvintele cuviosului frate Cyrillus, care tot astfel mă întrebase când, la călugărirea mea, îmi observase zâmbetul batjocoritor? Abia am reuşit să îngân ceva fără noimă. Am simţit că Aurelia nu mai era în preajma mea, dar nu am îndrăznit să ridic privirea şi am luat-o la fugă prin sălile luminate. Se vede că felul meu de a mă purta păruse neliniştitor, căci observai cum fiecare se ferea de mine, pe când coboram în salturi scara principală.

Am ocolit Curtea, căci ca s-o revăd pe Aurelia fără să dezvălui taina mea, mi se părea cu neputinţă. Alergam singur prin pădure şi poiană, gândindu-mă numai la ea şi văzând-o numai pe dânsa. Convingerea mea devenea tot mai fermă şi anume că o fatalitate sumbră împletise soarta mea cu a ei şi că ceea ce îmi apare câteodată ca o fărădelege, nu este decât împlinirea unui ireversibil destin.

Făcându-mi singur curaj, râdeam în faţa primejdiei care m-ar putea ameninţa, dacă Aurelia ar fi recunoscut în mine pe ucigaşul lui Hermogen. Aceasta mi se părea, de altfel, cu totul imposibil. Cât de jalnici îmi apăreau acei tinerei care, în vanitatea lor, se osteneau în jurul aceleia care devenise a mea şi numai a mea, încât până şi cel mai uşor suflu al vieţii ei atârna de mine! Ce înseamnă pentru mine aceşti conţi, baroni, şambelani, aceşti ofiţeri în uniforme pestriţe, sclipitoare, cu podoabele lor de aur, altceva decât nişte împopoţonate gângănii neputincioase pe care eu, dacă m-ar plictisi, le-aş zdrobi cu pumnul! În sutană voi apărea printre ei la braţ cu Aurelia în găteală de mireasă şi această mândră şi ostilă principesă va pregăti singură patul nupţial victoriosului călugăr pe care-l dispreţuieşte. Muncit de aceste gânduri, strigam adeseori

numele Aureliei, râzând şi urlând ca un nebun. Dar curând furtuna se potoli. Devenii mai liniştit, în stare să iau hotărâri asupra felului de a mă putea apropia de Aurelia

Într-o zi, pe când mă furişam prin parc chibzuind dacă ar fi nimerit să iau parte la reuniunea de seară iniţiată de principele domnitor, cineva din spate mă bătu pe umăr. Mă întorsei, medicul stătea în faţa mea.

— Permiteţi-mi, vă rog, să controlez onoratul dumitale puls! începu el şi, privindu-mă ţintă în ochi, mă apucă de braţ.

— Ce înseamnă asta? am întrebat uimit.

— Nu lucru mare, continuă el. Se pare că pe aici se petrec pe ascuns şi pe tăcute unele fapte nebuneşti care constă în a da năvală banditeşte peste oameni şi a le căşuna câte una, încât îi face să ţipe, chiar dacă nu e vorba decât de un râs nebunesc. Totuşi, s-ar putea să nu fie decât o nălucire, iar acel diavol dement, doar o febră produsă de friguri; de aceea, iubitule, dă-mi voie să-ţi iau pulsul!

— Vă asigur, domnul meu, că nu înţeleg un cuvânt din toate acestea! am spus eu, dar medicul îmi apucă braţul şi număra pulsaţiile cu ochii la cer, una, două, trei. Purtarea lui bizară îmi părea enigmatică şi insistai să-mi spună ce urmăreşte de fapt.

— Va să zică nu ştii, stimate domnule Leonard, că recent ai provocat la Curte spaimă şi consternare? Maestrul de ceremonie a Curţii suferă din acea seară de colici şi preşedintele consistorial nu vine la cele mai importante sesiuni, fiindcă ţi-a plăcut, în fuga dumitale, să calci peste picioarele lui bolnave de podagră, altfel încât, chiar stând în fotoliu, se mai vaită de tot felul de junghiuri. Asta s-a întâmplat când ai fost apucat subit de o criză de nebunie şi ai fugit din sala de recepţie, după ce, fără vreun motiv plauzibil, ai izbucnit într-un astfel de râs, încât toţi s-au cutremurat şi li s-a făcut părul măciucă.

În clipa aceea m-am gândit la mareşalul Curţii şi am răspuns că-mi amintesc că am izbucnit în râs, dar că nu putea avea un efect atât de ciudat, deoarece mareşalul Curţii m-a întrebat foarte liniştit: "Ce te-a făcut să te bucuri aşa?"

— Ei, ei, continuă medicul, asta nu înseamnă nimic, mareşalul Curţii este un *homo impavidus*[15] căruia nici de diavol nu-i pasă. El rămâne în liniştea lui *dolcezza,* deşi amintitul preşedinte consistorial a susţinut cu tărie că eşti în puterea diavolului, dragul meu.

Zâmbi în felul lui şi urmă:

— Frumoasa noastră Aurelia a fost cuprinsă de o asemenea spaimă şi oroare, încât toate strădaniile celor din jur ca s-o liniştească, au rămas zadarnice şi a fost nevoită să-i părăsească, spre disperarea multor bărbaţi

[15] Om neînfricat (lat.)

cărora văpaia dragostei răzbătea prin perucile lor exaltate. În clipa în care, stimate domn Leonard, ai râs atât de drăgălaş, Aurelia, cu o voce care străpungea inima, strigase: "Hermogen!" Ei, ei ce a însemnat asta? Poate că *dumneata* ai fi în stare să ne lămureşti. Eşti într-adevăr un om agreabil, vesel, deştept domnule Leonard şi nu regret că ţi-am încredinţat povestea lui Francesco, trebuie să fi fost pentru dumneata plină de învăţăminte!

În continuare, medicul îmi ţinea strâns braţul şi privea ţintă în ochii mei.

— Nu-mi pot explica, am spus eu desprinzându-mă oarecum cu bruscheţe din strânsoare, ciudatele dumitale cuvinte, domnul meu, dar trebuie să mărturisesc că, văzând-o pe Aurelia asaltată de sclivisiţii domni şi, precum aţi observat cu mult umor, că flacăra dragostei străbătea prin perucile lor transpirate, o amintire dureroasă din viaţa mea de odinioară mi-a trecut prin inimă şi, cuprins de un dispreţ feroce pentru purtarea nesăbuită a acestor oameni, am izbucnit fără voia mea în râs. Regret că, involuntar, am pricinuit acest dezastru, şi-mi voi ispăşi greşeala, întrucât mă voi exila pentru câtva timp departe de Curte. Sper că principesa şi Aurelia mă vor ierta.

— Ei, dragul meu domn Leonard, zise doctorul, fiecare din noi are uneori asemenea toane, cărora însă le rezişti uşor dacă ai conştiinţa curată!

— Cine se poate lăuda cu această virtute aici pe pământ? am întrebat cu o voce sugrumată.

Medicul îşi schimbă deodată tonul şi privirea.

— Îmi pari, zise el cu blândeţe şi seriozitate, cu adevărat bolnav. Eşti palid şi tulburat. Ochii îţi sunt înfundaţi şi înroşiţi de o dogoare ciudată. Pulsul a luat-o razna, vocea ţi-e gâtuită; să-ţi prescriu ceva?

— Otravă, am îngânat nedesluşit.

— O, o, exclamă doctorul, oare stai atât de rău? Ei bine, în loc de otravă, remediul hotărâtor ar fi o societate amuzantă care alungă tristeţea. S-ar putea totuşi să fie, că... E totuşi uimitor... poate că...

— Vă rog, domnul meu, l-am repezit eu mânios, vă rog să nu mă torturaţi cu vorbe întretăiate şi fără înţeles, ci mai degrabă să-mi spuneţi totul...

— Opreşte-te, mă întrerupse medicul. Opreşte-te, se întâmplă cele mai uimitoare erori, domnule Leonard: sunt aproape sigur că s-a formulat o ipoteză pe o impresie de moment, care în câteva minute nu mai însemna nimic. Dar iată că vine principesa cu Aurelia, deci profită de această întâlnire întâmplătoare, scuză-te de purtarea dumitale De fapt, Dumnezeule...! De fapt n-ai făcut altceva decât să râzi... e drept că într-un fel cam ciudat, dar cine e de vină că persoane cu nervii slabi se sperie de aşa ceva? Adio!

Medicul se depărtă cu sprinteneala lui obişnuită. Principesa venea cu Aurelia pe cărare. M-am cutremurat, dar m-am stăpânit cât am putut de bine. Mi-am dat seama, după vorbele misterioase ale doctorului, că acum era în joc

reabilitarea mea. Le-am ieşit înainte cu îndrăzneală. Când Aurelia mă zări, se prăbuşi ca moartă, cu un ţipăt înăbuşit; am vrut să mă apropii dar principesa înspăimântată îmi făcu semn cu oroare să mă depărtez, şi strigă după ajutor. Ca biciuit de furii şi de diavoli, am fugit prin parc. M-am încuiat în locuinţa mea şi m-am aruncat pe pat, scrâşnind de mânie şi disperare. Se făcu seară, veni şi noaptea, când am auzit uşa casei descuindu-se, şoapte şi murmurul confuz al mai multor voci. Se bâjbâia în neştire pe scara ce ducea la mine, în fine am auzit bătăi în uşa mea şi porunca de a deschide în numele legii. Fără a fi pe deplin conştient de ceea ce mă ameninţa, am înţeles că eram pierdut. Să mă salvez prin fugă, gândii eu şi am deschis cu forţa fereastra. Am zărit în faţa casei oameni înarmaţi, dintre care unul mă şi observase. "Încotro?" îmi spuse el şi, în aceeaşi clipă, uşa camerei mele de dormit fu forţată. Mai mulţi bărbaţi intrară în încăpere; la lumina felinarului pe care-l avea unul dintre ei, mi-am dat seama că erau poliţişti. Mi s-a arătat ordinul de arestare. Orice împotrivire ar fi fost o nebunie. Am fost urcat cu forţa în trăsura din faţa casei şi, când am ajuns la destinaţie, am întrebat unde mă aflu. Mi s-a răspuns: în închisoarea din cetatea de sus. Ştiam că aici erau închişi până la judecată criminalii periculoşi. Nu dură mult şi mi se aduse aşternutul; gardianul mă întrebă dacă mai am nevoie de ceva. I-am răspuns că nu şi am rămas, în sfârşit, singur. Paşii cu ecou întârziat, descuiatul şi încuiatul multor uşi, mă lămuriră că mă aflam într-una din închisorile interioare ale cetăţii. În chip de neînţeles pentru mine, pe tot parcursul drumului destul de lung, mă liniştisem şi, ca într-un fel de buimăceală a simţurilor, am zărit peisajul care se desfăşura în faţa ochilor mei în culori palide, pe jumătate estompate. Nu am căzut pradă somnului, ci unei stări de apatie a minţii şi fanteziei.

Când m-am trezit în zori, mi-au revenit treptat în minte cele întâmplate şi unde mă aflam. Încăperea boltită în genul chiliilor n-ai fi zis că face parte dintr-o închisoare, dacă fereastra strâmtă cu gratii n-ar fi fost plasată atât de sus, încât nu o puteam atinge nici cu braţul ridicat, necum să privesc afară. Doar câteva raze sărăcăcioase de soare pătrundeau în încăpere; mă împingea curiozitatea să cercetez împrejurimile locului; am tras deci patul la fereastră şi am pus masa deasupra. Tocmai voiam să mă caţăr pe ea, când gardianul intră şi fu foarte mirat de încercarea mea. Mă întrebă ce aveam de gând să fac, i-am răspuns că voiam doar să privesc afară; trase tăcut la loc masa, patul şi scaunul şi încuie uşa la loc. Nu trecu nici un ceas, când apăru din nou însoţit de doi bărbaţi care mă conduseră prin coridoare lungi, pe trepte care urcau şi co-borau, până când, în cele din urmă, am ajuns într-o sală mică, unde mă aştepta judecătorul de instrucţie. Lângă el stătea un tânăr căruia îi dicta răspunsurile mele la întrebările lui. Relaţiilor de la Curte şi stimei tuturor de care avusesem parte atâta vreme le datoram felul amabil cu care eram tratat, deşi îmi

întemeiam convingerea pe faptul că numai bănuielile stârnite de presimţirile Aureliei au prilejuit arestarea mea. Judecătorul mă invită să relatez cu exactitate antecedentele mele, până în clipa de faţă; l-am rugat să-mi spună motivul neaşteptatei mele arestări; îmi răspunse că voi fi cercetat riguros, sub învinuirea unei crime comise în trecut. Acum, important era să mi se cunoască amănunţit biografia până la venirea în reşedinţă şi mi se aminti că justiţiei penale nu-i lipsesc mijloacele de a controla cele mai mici detalii indicate de mine, din care cauză mă sfătuia să spun numai strictul adevăr. Acest avertisment al judecătorului, un omuleţ uscăţiv cu părul roşcat, cu voce piţigăiată şi răguşită şi cu ochii cenuşii larg deschişi, căzu pe un teren prielnic, căci mi-am dat seama că trebuia să continui să urzesc povestirea mea, aşa cum am început-o la Curte, când mi-am spus numele, al meu şi cel al locului natal. De asemenea era necesar să evit orice extravaganţă şi să descriu traiectoria vieţii mele într-un mod pe cât de banal pe atât de confuz şi depărtat, astfel încât cercetările ulterioare să fie mult îngreuiate. În clipa aceea mi-am amintit de un tânăr polonez cu care studiasem în seminarul din B, şi am hotărât să-mi însuşesc împrejurările obişnuite ale vieţii sale. Astfel înarmat, am început în modul următor:

— Se prea poate să fiu acuzat de o crimă oribilă, dar iată că am trăit aici sub ochii prinţului şi al întregului oraş şi în tot acest timp nu s-a comis nici o crimă de care să pot fi învinuit sau măcar bănuit de complicitate. Deci trebuie să fie vorba de un străin, acuzat de o crimă ce s-a comis în trecut şi, deoarece mă simt lipsit de orice vină, poate că e vorba de o asemănare nenorocită care stârneşte această bănuială; cu atât mai nedrept consider că, datorită unor vagi presupuneri şi unor păreri preconcepute, un om să fie dus dintr-o dată într-o închisoare penală şi reţinut acolo. De ce nu sunt confruntat cu uşuraticul, poate chiar duşmănosul meu acuzator? Desigur că până la urmă e un neghiob care...

— Domol, domol, domnule Leonard, cârâi judecătorul; stăpâniţi-vă, căci s-ar putea să vă loviţi rău de tot de oameni suspuşi şi persoana străină care v-a recunoscut pe dumneavoastră, domnule Leonard, sau domnule... (Îşi muşcă repede buzele) nu este nici uşuratică, nici neroadă... Şi afară de asta avem ştiri bune din... (numi ţinutul unde erau moşiile baronului F.) şi atunci totul ni s-a lămurit.

Hotărât lucru, Aurelia recunoscuse în mine pe călugărul care-i ucisese fratele. Acel călugăr însă era Medardus, renumitul predicator al mănăstirii benedictine din B. Drept acesta îl recunoscuse Reinhold şi tot atunci o confirmase şi el. Că Francesco a fost tatăl acestui Medardus, stareţa o ştia, aşa că asemănarea mea cu el o înspăimântase din prima clipă pe principesă şi bănuielile pe care le împărtăşise stareţei, deveniseră aproape o certitudine. Probabil că au fost luate informaţii chiar de la mănăstirea călugărilor capucini

din B., că mi-au cercetat urmele şi au stabilit că persoana mea este una şi aceeaşi cu a călugărului Medardus. Toate acestea mi-au trecut repede prin minte şi mi-am dat seama de primejdia în care mă aflam. Judecătorul continua să vorbească şi asta îmi folosi, căci în timpul ăsta mi-am amintit de numele orăşelului polonez pe care-l indicasem bătrânei doamne de la Curte drept locul meu de naştere. Abia îşi terminase judecătorul predica, ordonându-mi să povestesc acum fără tărăgănealâ viaţa mea de până atunu, cu am şi început:

— De fapt mă numesc Leonard Krczynski şi sunt unicul fiu al unui nobil care şi-a vândut moşioara şi s-a mutat la Kwieczdezewo.

— Cum, cum ai zis? exclamă judecătorul străduindu-se în zadar să pronunţe atât numele meu cât şi al locului meu natal.

Funcţionarul care întocmea procesul-verbal habar n-avea cum să scrie numele indicate de mine. Am fost nevoit să intervin cu şi apoi am continuat:

— Observaţi, domnul meu, ce greu e pentru un german să pronunţe numele meu atât de plin de consoane şi acesta a fost motivul pentru care, de îndată ce am venit în Germania, m-am dezbărat de el şi m-am servit de numele meu de botez, Leonard. De altfel, am avut o viaţă cum nu se poate mai banală. Tatăl meu, posedând oarecare cultură, a aprobat înclinaţia mea pentru ştiinţă şi era pe cale să mă trimită la Cracovia, la o rudă a sa, preotul Stanislav Krczynski, când muri pe neaşteptate. Nimănui nu-i păsa de mine, am vândut deci proprietatea, am acoperit unele datorii şi cu averea rămasă de la tata am plecat la Cracovia, unde am studiat câţiva ani sub supravegherea rudei mele. De acolo am plecat la Danzig şi apoi la Konigberg. În cele din urmă am fost cuprins de o dorinţă arzătoare să întreprind o călătorie în Sad. Am sperat să mă pot descurca cu micul meu capital şi să-mi caut apoi o slujbă în mediul universitar dar, venind aici, puteam s-o păţesc rău, dacă n-aş fi câştigat o sumă considerabilă la jocul de cărţi, astfel că am putut să mai petrec liniştit o bucată de vreme, având de gând să continui apoi voiajul meu spre Italia. Ceva deosebit, care să merite să fie relevat, nu s-a petrecut în viaţa mea. Totuşi, trebuie să mai menţionez că mi-ar fi fost uşor să dovedesc veridicitatea spuselor mele dacă, printr-o întâmplare deosebită, n-aş fi pierdut din ochi portvizitul unde ţineam paşaportul, itinerarul de voiaj şi alte hârtii care ar fi servit scopului urmărit de dumneavoastră.

Judecătorul avu o tresărire vizibilă, mă privi cu severitate şi mă întrebă, ironic, ce întâmplare anume m-a pus în imposibilitatea de a mă legitima, cum de fapt era necesar.

— Acum câteva luni, continuai eu, mă aflam în munţi pe drumul care duce încoace. Anotimpul îmbietor precum şi frumuseţea romantică a împrejurimii m-au hotărât să fac drumul pe jos. Obosit, mă aflam într-o zi într-o cârciumă dintr-un sătuleţ; mi-am comandat mâncare şi băutură şi am scos o

foiţă din portvizit ca să-mi notez ceva. Portvizitul era în faţa mea pe masă. Tot atunci a năvălit în cârciumă un călăreţ, a cărui îmbrăcăminte şi chip sălbăticit mi-au atras atenţia. A intrat în încăpere, a cerut de băut şi s-a aşezat la masa mea, aruncându-mi o privire întunecată dar sfioasă. Omul îmi inspira spaimă şi am ieşit la aer. Puţin după aceea a venit şi călăreţul, a plătit hangiului şi, salutându-mă în treacăt, a plecat în galop. Eram pe cale de a porni mai departe, când mi-am amintit de portvizitul pe care-l uitasem pe masă; am intrat în cârciumă şi l-am găsit pe locul unde-l lăsasem. Abia a doua zi, când mi-am scotocit portvizitul, am descoperit că nu era al meu, ci aparţinea străinului care, probabil din greşeală, îl schimbase cu al meu. În el se găseau doar nişte adnotări din care nu pricepeam nimic, şi mai multe scrisori adresate unui conte Victorin. Acest portvizit şi conţinutul lui mai pot fi găsite printre lucrurile mele; în al meu aveam, cum am mai spus, paşaportul, itinerarul de voiaj şi, după cât îmi amintesc, şi actul meu de botez. Toate acestea le-am pierdut prin schimbarea portvizitului.

Judecătorul îmi ceru să descriu din cap până-n picioare pe străinul despre care am pomenit. N-am omis să îmbin cu îndemânare şi în chip amănunţit din persoana contelui Victorin şi a mea trăsăturile celui ce fugise din castelul baronului F.

Judecătorul nu mai contenea să mă interogheze despre cele mai mici detalii ale acestei întâmplări şi, deoarece răspundeam la toate în chip mulţumitor, în mintea mea tabloul se închegase cu atâta claritate, încât până şi eu credeam că tot ce susţineam e real şi nu mai riscam să mă încurc în contraziceri.

Pe drept cuvânt puteam considera fericită ideea de a apela la ajutorul scrisorilor adresate contelui Victorin, aflate încă în portvizit, identificând în acelaşi timp o persoană născocită care, pe viitor, după felul în care se vor desfăşura împrejurările, putea înfăţişa pe fugarul Medardus sau pe contele Victorin. Totodată îmi mai trecu prin minte că poate printre hârtiile Euphemiei se găseau scrisori care vorbeau despre planul lui Victorin de a veni la castel deghizat în călugăr şi că acest amănunt ar putea din nou să zădărnicească şi să încurce lucrurile, Imaginaţia mea lucra, în timp ce judecătorul mă interoga, şi mereu îmi apăreau noi mijloace de a mă asigura că nu voi fi decopetit, astfel încât mă credeam pregătit pentru orice eventualitate, oricit de gravă. Aşteptam deci, de vreme ce totul despre viaţa mea părea să fie lămurit, ca judecătorul să se refere la crima de care eram acuzat, dar nu se întâmplă aşa; mă întrebă mai degrabă de ce am vrut să evadez din închisoare. L-am asigurat că aşa ceva nu mi-a trecut prin minte. Mărturia gardianului care mă văzuse căţărându-mă la fereastră, dovedea contrariul. Judecătorul mă ameninţă că la o a doua încercare voi fi încarcerat. Am fost dus înapoi în celulă. Mi se luase patul

şi mi se pusese o saltea de paie pe podea, masa fusese înşurubată şi în loc de scaun am găsit o bancă soioasă.

Trecură trei zile fără să se mai ocupe cineva de mine, vedeam doar mutra morocănoasă a unui servitor care îmi aducea mâncarea şi seara aprindea lampa. Atunci, starea de încordare cedă şi mi se păru că mă aflu într-o ridicolă încleştare pe viaţă şi pe moarte, căreia îi voi face faţă ca un luptător temerar. Am căzut într-o sumbră şi confuză apatie, totul mi-era indiferent, chiar imaginea Aureliei dispăruse. Dar curând mi-am revenit, însă numai pentru a cădea din nou pradă acelei stări funeste şi maladive pe care mi-o dădea singurătatea şi aerul muced al celulei, cărora nu le puteam rezista. Nu mai izbuteam să dorm. În reflexele ciudate răspândite pe pereţi şi tavan de raza pâlpâindă a lămpii, îmi rânjeau tot felul de chipuri schimonosite; am stins lampa, mi-am băgat capul în pernele de paie, dar şi mai sinistru răsunau în tăcerea înfricoşătoare a nopţii gemetele înfundate şi zăngănitul lanţurilor color arestaţi. Uneori mi se părea că auzeam horcăitul de moarte al Euphemiei şi al lui Victorin. "Oare sunt eu vinovat de pieirea voastră? Nu aţi fost voi înşivă ticăloşi şi v-aţi oferit braţului meu răzbunător?" Astfel am strigat din răsputeri, dar apoi se auzi un adânc şi lung suspin de moarte printre bolţi şi în deznădejdea mea sălbatică am urlat: "Tu eşti, Hermogen!... Răzbunarea e aproape... Nu mai există scăpare!" Cred că era în a noua noapte când m-am pomenit întins, aproape leşinat de groază şi oroare pe podeaua celulei. Am perceput atunci sub mine o bătaie înceată şi ritmată. Am tras cu urechea, bătaia continua şi, printre ciocăneli, un râs straniu răzbătea din podea. Am sărit în sus şi m-am aruncat pe culcuşul de paie, dar bătăile, râsul şi geamătul continuau. În cele din urmă, se auzi încet, fără întrerupere, o voce răguşită, duşmănoasă, bâlbâită: .,Me-dar-dus! Me-dar-dus!" Un fior de gheaţă mi-a cuprins mădularele. Mi-am făcut curaj şi am întrebat: "Cine e? Cine-i acolo?" Şi mai tare se auzi râsul, urmat de gemete, suspine, bătăi şi bâlbâieli răguşite: "Me-dar-dus... Me-dar-dus!" M-am ridicat de pe saltea. "Oricine ai fi tu care te dedai aici la vrăjitorii nesăbuite, arată-te în faţa mea, să te văd, sau încetează cu haoticul râs şi cu ciocănitul tău!''

Aşa strigam în întunericul adânc, dar sub picioarele mele auzeam bătăi şi mai puternice, râsete şi gângăveli: "Hihihi... hihihi... Fră-ţi-oare... Fră-ţi-oare... Medardus sunt aici... aici... de-deschi-de... să me... mergem în pădure... În pădure!."

Acum vocea răsuna înfundată chiar în sinea mea, dar parcă-mi era cunoscută; o mai auzisem şi altădată; dar nu mi se păruse atât de sacadată şi gângăvită. Da, înspăimântat, mi se părea că aud propriul meu glas. Fără voie, vrând să încerc dacă e aşa, am murmurat: "Me-dar-dus... Me-dar-dus!" Dar iar se auzi risul sardonic strigând în batjocură: "Fră-ţi-oare!... Fră-ţi-oare, m-ai...

re... recunoscut... de... deschide .. să me... mergem în pădure... în pădure!" "Sărman nebun, spunea vocea mea interioară, surdă şi înfiorătoare, sărman nebun, nu-ţi pot deschide, nici să merg cu tine în pădurea frumoasă, în minunatul aer primăvaratic care adie acolo! Sunt ca şi tine, întemniţat în în-tunecata, muceda celulă!"

Un suspin jalnic şi deznădăjduit şi bătaia deveni mai înceată, până când încetă; zorile năvăliră pe fereastră, cheile zornăiră şi gardianul, pe care nu-l văzusem tot timpul, intră în celula mea.

— S-au auzit, începu el, în noaptea asta tot felul de zgomote în camera dumitale şi voci puternice. Cum explici asta?

— Am obiceiul, replicai pe cât puteam de liniştit, să vorbesc tare, în somn, şi chiar dacă, treaz fiind, aş vorbi cu mine însumi, cred că asta mi-este permis.

— Se prea poate, răspunse temnicerul, dar vă este cunoscut că orice încercare de evadare, orice înţelegere cu arestaţii este sever pedepsită?

Am afirmat cu tărie că nu am asemenea intenţii. Câteva ore mai târziu am fost condus la tribunal. Nu era judecătorul care mă audiase la început, ci un altul, mai tânăr, şi am observat, de la prima vedere, că îl întrece cu mult pe celălalt în dibăcie şi perspicacitate. Se îndreptă prietenos către mine şi mă pofti să iau loc. Îl am şi acum înaintea ochilor. Pentru vârsta lui era cam scund, capul aproape pleşuv şi purta ochelari. În toată făptura lui se citea atâta bunătate şi tihnă, încât simţeam că tocmai de aceea un delincvent nu îndeajuns de înrăit nu-i va putea rezista. Întrebările sale, formulate în chip familiar, erau totuşi atât de precise, încât nu se putea răspunde decât într-un anume fel:

— Sunt obligat să te întreb (aşa începu el) dacă tot ce ai declarat despre biografia dumitale se întemeiază pe adevăr sau dacă, gândindu-te mai bine, nu ţi-a trecut prin minte o împrejurare sau alta pe care ai mai voi s-o menţionezi.

— Am spus tot ce aveam de spus despre neînsemnata mea viaţă.

— N-ai frecventat niciodată călugări?

— Da, la Cracovia, Danzig, Frauenburg, Konigsberg. În Konigsberg, preoţi şi capelani care erau slujbaşii bisericii.

— În declaraţia anterioară nu ai spus că ai fost la Frauenburg.

— Fiindcă am crezut că nu merită osteneala să pomenesc o localitate unde nu am stat — după cât îmi amintesc — decât vreo opt zile în călătoria mea de la Danzig spre Konigsberg.

— Deci în Kwiecziczewo sunteţi născut?

Această întrebare mi-o puse în limba polonează, dar într-un dialect autentic polonez, tot într-un mod aparent nepăsător. Am fost o clipă într-adevăr derutat, dar m-am recules, am căutat să-mi amintesc din puţina polonează pe care o învăţasem la seminar de la prietenul meu Krczynski şi am răspuns:

— Pe moşioara tatălui meu la Kwieczirzevo.

— Cum se chema moşia?

— Krczyniewo, moşia părintească a familiei mele.

— Pentru un polonez băştinaş, nu te exprimi în poloneză prea grozav. Ca să fiu sincer, în dialectul oarecum german. Cum se explică asta?

— De mulţi ani nu vorbesc decât germana. Chiar la Cracovia am frecventat mulţi prieteni germani care voiau să înveţe poloneza de la mine; poate că, fără să-mi dau seama, mi-am însuşit accentul, aşa cum înveţi uşor graiul provincial, uitând limba literară.

Judecătorul se uită la mine, schiţă un zâmbet uşor, apoi se întoarse către funcţionarul care întocmea procesul verbal şi-i dictă ceva cu vocea coborâtă. Am putut distinge limpede cuvintele: "Vizibil în încurcătură" şi voiam să mai explic de ce vorbesc atât de prost poloneza, când judecătorul întrebă:

— Nu aţi fost niciodată în B.?

— Niciodată.

— Drumul de la Konigsberg încoace trebuia să ducă prin acea localitate.

— Am luat-o pe alt drum.

— N-aţi cunoscut nicicând un călugăr din mănăstirea benedictină din oraşul B.?

— Nu!

Judecătorul sună şi dădu aprodului care intrase un ordin discret. Puţin după aceea uşa se deschise şi fui cuprins de spaimă şi oroare când îl văzui intrând pe pater Cyrillus. Judecătorul mă întrebă:

— Îl cunoşti pe omul acesta?

— Nu!... nu l-am văzut niciodată până acum.

Atunci Cyrillus mă ţintui cu o privire neînduplecată şi se apropie mai mult de mine; îşi împreună mâinile şi strigă în timp ce-l podideau lacrimi grele:

— Medardus, frate Medardus!... În numele lui Cristos, cum mi-e dat să te regăsesc, învinuit de păcatul unei crime diabolice! Frate Medardus. coboară în sufletul tău, recunoaşte, pocăieşte-te! Îngăduinţa Domnului e nesfârşită.

Judecătorul părea nemulţumit de vorbele lui Cyrillus şi-l întrerupse cu întrebarea .

— Recunoaşteţi în acest bărbat pe călugărul Medardus al mănăstirii benedictine din B.?

— Aşa să-mi ajute Cristos spre mântuirea mea, replică Cyrillus. Nu pot crede altceva decât că acest bărbat, chiar dacă poartă haine orăşeneşti, este acel Medardus care în mănăstirea benedictină din oraşul B. şi-a făcut noviciatul şi a fost uns sub ochii mei. Dar Medardus are semnul roşu al unei cruci, în partea stângă a gâtului şi dacă acest om...

— Cred că-ţi dai seama, îl întrerupse judecătorul pe călugăr, întorcân-

du-se către mine, că eşti luat drept călugărul capucin Medardus din mănăstirea B. şi că tocmai acest Medardus e învinuit de crime odioase. Dacă nu eşti acel călugăr, îţi va fi uşor să dovedeşti, deoarece Medardus are un anume semn la gât — pe care dumneata, în cazul că ceea ce ai declarat corespunde adevărului — nu-l poţi avea; iată deci o *şansă unică.* Descoperă-ţi gâtul!

— Nu e nevoie, am răspuns resemnat, o fatalitate cruntă mi-a dat cea mai fidelă asemănare cu acel călugăr Medardus, cu totul necunoscut mie, căci am la gât până şi un semn roşu în formă de cruce.

Era într-adevăr urma pe care mi-o lăsase crucea cu diamante a stareţei, o cicatrice roşie în formă de cruce, pe care timpul nu o ştersese.

— Descopcră-ţi gâtul! repetă judecătorul.

M-am supus, atunci Cyrillus strigă:

— Sfântă Fecioară, ăsta e, e semnul roşu în formă de cruce!... Medardus... Ah, frate Medardus, oare ai renunţat cu totul la izbăvirea

Plângând şi aproape leşinat, căzu pe un scaun.

— Ce ai de răspuns la afirmaţia acestui venerabil călugăr? întrebă judecătorul.

În aceeaşi clipă mă străbătu ca un fulger: toată descurajarea, care ameninţa să mă doboare, mă părăsi, vai, era chiar diavolul care-mi şopti: "Ce pot face aceşti nevolnici împotriva minţii, a spiritului tău luminat?... Vrei să renunţi la Aurelia?" Am izbucnit aproape cu sălbăticie şi în batjocură:

— Acest călugăr, prăbuşit aici în scaun, e un bătrân nerod, un debil mintal şi în închipuirea lui nebună mă confundă cu un călugăr fugar din mănăstirea benedictină, cu care s-ar putea să am o vagă asemănare.

Până acum judecătorul îşi păstrase calmul, fără a-şi schimba atitudinea; pentru prima oară chipul său luă o expresie întunecată şi plină de gravitate; se ridică şi mă privi ţintă în ochi. Trebuie să recunosc că până şi scânteierea ochelarilor lui era pentru mine ceva insuportabil, oribil, nu mai puteam vorbi; cuprins de o furie disperată, cu pumnii încleştaţi în dreptul frunţii, am strigat în gura mare: "Aurelia!"

— Ce e asta, ce înseamnă acest nume? întrebă răstit judecătorul.

— O fatalitate oarbă mă jertfeşte unei morţi infame, am spus eu cu voce surdă, dar sunt nevinovat, sigur... sunt complet nevinovat... daţi-mi drumul... fie-vă milă... simt cum începe să urle nebunia prin vinele şi nervii mei... daţi-mi drumul!

Liniştindu-se din nou, judecătorul dictă grefierului ceva ce nu înţelegeam; în cele din urmă, îmi citi procesul-verbal în care era consemnat tot ce mă întrebase şi tot ce răspunsesem, precum şi declaraţia lui Cyrillus. A trebuit să iscălesc, apoi judecătorul mă obligă să scriu ceva atât în germană cât şi în poloneză; m-am supus. Judecătorul luă textul german şi-l înmână lui pater

Cyrillus, care între timp îşi revenise, cu întrebarea:

— Au aceste caractere asemănare cu scrisul lui Medardus?

— E mâna lui până în cele mai mici amănunte! răspunse Cyrillus şi iar se întoarse către mine.

Voia să vorbească, dar, la un semn al judecătorului, tăcu. Omul legii cercetă cu luare aminte foaia scrisă de mine în poloneză, apoi se ridică, veni foarte aproape de mine şi spuse pe un ton grav şi hotărât:

— Nu eşti polonez. Scrisul acesta e total inexact, plin de greşeli de gramatică şi ortografie. Nici un polonez de baştină nu scrie aşa, chiar dacă ar fi mai puţin instruit ca dumneata.

— Sunt născut în Kuiecziczewo, deci polonez. Dar chiar în cazul că n-aş fi, că împrejurări tainice m-ar obliga să-mi reneg identitatea şi poziţia, încă nu e obligatoriu să fiu călugărul Medardus care presupun că a fugit din mănăstirea din oraşul B.

— Vai, frate Medardus, interveni Cyrillus, oare nu te-a trimis venerabilul nostru prior Leonardus, bizuindu-se pe devotamentul şi pietatea ta, la Roma?... Frate Medardus! În numele lui Cristos, nu mai renega în chip nelegiuit ordinul sfânt din care ai evadat!

— Vă rog să nu ne întrerupeţi! spuse judecătorul şi continuă, adresându-mi-se: Trebuie să-ţi atrag atenţia că depoziţia demnă de încredere a acestui venerabil călugăr întăreşte cu prisosinţă bănuiala că eşti cu adevărat Medardus. Nu vreau să-ţi ascund că vei fi confruntat cu mai multe persoane care au recunoscut in dumneata, în chip neîndoielnic, pe acel călugăr. Printre aceste persoane se află una, de care, dacă bănuielile se confirmă, trebuie să te temi. Chiar printre lucrurile dumitale s-a găsit ceva care este în sprijinul bănuielii ce te apasă. În concluzie, în curând vor sosi veşti despre aşa-zisele dumitale legături familiale, cu cercetarea cărora au fost însărcinate autorităţile din Poznan. Toate astea ţi le spun deschis, mai mult decât îmi permite funcţia mea, ca să te convingi cât de puţin mă bizui pe vreun vicleşug în cazul că, acele bănuieli fiind întemeiate, te-ar sili să mărturiseşti adevărul. Pregăteşte-te cum vrei: dacă eşti în realitate învinuitul Medardus, crede-mă că ochiul judecătorului va străpunge pe loc cel mai tare înveliş; atunci vei şti foarte precis de ce crime anume eşti acuzat. Dacă, dimpotrivă, eşti acel Leonard de Krczynski, drept care te dai şi un joc ciudat al naturii, făcând abstracţie de anumite semne distinctive, te-a făcut să semeni cu acel Medardus, atunci vei găsi dumneata însuţi uşor mijloace s-o dovedeşti. Îmi pare că eşti într-o stare de adâncă agitaţie şi chiar şi din acest motiv am întrerupt dezbaterile, vrând între timp să-ţi dau răgazul pentru o matură chibzuinţă. După cele întâmplate astăzi, cred că temeiurile nu-ţi lipsesc.

— Consideraţi aşadar declaraţiile mele cu totul mincinoase? Vedeţi în

mine pe transfugul călugăr Medardus? Aşa l-am întrebat.

Judecătorul îmi răspunse cu o uşoară plecăciune:

— Adio, domnule de Krczynski! după care fui condus în celulă.

Vorbele judecătorului mă străpunseră ca nişte ţepi încinse. Tot ce declarasem mi se părea plat şi prostesc. Că persoana cu care urma să fiu confruntat şi care trebuia să-mi inspire o teamă atât de grozavă, era limpede că nu putea fi decât Aurelia. Cum aş fi putut suporta aşa ceva? Mă căzneam să-mi amintesc ce s-a găsit compromiţător printre lucrurile mele, şi-mi căzu ca o piatră pe inimă, căci păstrasem din timpul când mă aflam la castelul baronului din F. un inel gravat cu numele Euphemiei, precum şi geanta lui Victorin, legată cu cingătoarea de călugăr pe care o luasem, în fuga mea, cu mine. Mă socoteam pierdut. Disperat, măsuram celula în lung şi-n lat. Parcă cineva îmi şoptea, îmi ţiuia în urechi: "Nerodule, de ce pierzi curajul? Nu te gândeşti la Victorin?" Am strigat: "Haha! cauza nu e pierdută, dimpotrivă, e câştigată!" Ce zbucium şi clocot în sinea mea! Mă gândisem de mai înainte că printre hârtiile Euphemiei trebuia să se găsească ceva care să dovedească apariţia lui Victorin la castel în haine de călugăr. Sprijinindu-mă pe acest amănunt, am vrut într-un fel să mă prevalez de o întâlnire cu Victorin, ba chiar cu Medardus, drept care eram luat. Acea aventură la castel, care se terminase atât de tragic, din ceea ce ştiam eu însumi cât şi din auzite, asemănarea mea cu cei doi, aveam să le folosesc într-un fel inofensiv. Cel mai mic detaliu trebuia cântărit minuţios; voiam deci să descriu romanul care trebuia să mă salveze. Mi se aprobară cele necesare pentru scris ca să aştern pe hârtie vreun amănunt al vieţii mele pe care-l omisesem. Am lucrat neobosit până noaptea. În timp ce scriam, imaginaţia mea se-nfierbânta, totul se închega ca o povestire adevărată, şi tot mai mult se urzea canavaua unor minciuni fără sfârşit, cu caro speram să ascund judecătorului adevărul.

Clopotul din turn sunase miezul nopţii, când auzii din nou ciocănitul care în noaptea trecută mă tulburase atât. Nu voiam să dau atenţie, dar bătăile se înteţeau şi, printre ele, râsete şi gemete. Bătând cu pumnul în masă, am strigat: "Linişte acolo!" sperând să-mi revin din groaza ce mă cuprinsese: dar atunci din nou auzii râsul strident şi tăios răsunând prin boltă şi îngânând: "Fră-ţi-oa-re... Fră-ţi-oa-re... viu spre tine... spre ti... ne, de... des. . chide... deschide!'[b] Apoi, lângă mine, sub pardoseală, cineva începu să răzuie, să huruie, să zgârie şi iar râsete şi gemete; mai tare, tot mai tare se făcea zgomotul, huruitul, zgâriatul şi, printre ele, lovituri puternice şi înfundate ca la prăbuşirea unor grămezi masive M-am ridicat cu lampa în mână. Atunci ceva se mişcă sub piciorul meu, păşii mai departe şi văzui pe locul unde stătusem înainte, cum o lespede se desprinsese. Am apucat-o şi, destul de uşor, am scos-o cu totul. O rază întunecată străbătu prin deschizătură, un braţ gol cu un

cuţit lucitor în mână se întinse către mine. Cuprins de oroare m-am dat îndărăt. Atunci de jos am desluşit un bâiguit; "Fră-ţi-oare! Fră-ţi-oare, Medardus e aici, sus... apucă, apucă, ia, ia!... Sparge... sparge, în pădure... în pădure!" Repede m-am hotărât: fugă şi salvare; dezbărat de groază, am apucat cuţitul din mâna care mi-l oferea şi am început să sparg cu avânt mortarul dintre lespezi. Cel de dedesubt împingea energic în sus. Patru, cinci lespezi erau date în lături, atunci apăru un om gol până la mijloc şi mă privi spectral, rânjind nebuneşte şi înfricoşător. Raza lămpii căzu din plin pe faţa lui şi — recunoscându-mă în el — îmi pierdui minţile; cu o durere groaznică în braţe mă trezii dintr-un leşin adânc; de jur împrejur era lumină, temnicerul stătea în faţa mea cu o lanternă puternică, zăngănit de lanţuri şi lovituri de ciocan duduiau spre bolţile închisorii. Se străduiau să mă prindă în cătuşe. Afară de lanţurile de la mâini şi de la picioare mi-au pus în jurul trupului un cerc de fier, fixat cu un lanţ de zid.

— Sper că domnul nu va mai încerca să se gândească să spargă pardoseala, zise temnicerul.

— Dar de fapt ce a făcut individul? întrebă un fierar.

— Ehei, replică temnicerul, cum, nu ştii? Tot oraşul vorbeşte despre asta. E un blestemat de călugăr care a ucis trei fiinţe omeneşti. Dar totul s-a aflat. În câteva zile o să avem o petrecere mare. Roţile vor intra în joc.

Nu mai auzeam nimic, căci din nou îmi pieriseră simţurile şi judecata. M-am trezit foarte greu din toropeală, era întuneric şi, în sfârşit, prin câteva fâşii mate, lumina zilei pătrunse în celula scundă şi boltită, înaltă de şase picioare, unde, după cum observasem acum spre groaza mea, fusesem adus din închisoarea mea de mai înainte. Mi-era sete, am apucat cana cu apă de lângă mine şi deodată, umedă şi rece, mi se strecură printre degete o broască oribilă şi buhăită. Cuprins de greaţă şi dezgust, am lăsat cana din mână. "Aurelia!" am gemut în deznădejdea şi mizeria fără margini care se abătuse asupra mea. "Şi pentru atâta lucru, mi-am zis în sinea mea, jalnica tăgăduiaiă şi josnica minciună în faţa justiţiei? Toate artificiile ipocrite ale făţarnicului? Pentru ea, ca să prelungeşti cu câteva ore o viaţă distrusă şi plină de chinuri. Ce vrei, nebunule? S-o dobândeşti pe Aurelia care numai printr-o crimă abominabilă ar putea deveni a ta? Căci chiar dacă vei reuşi graţie minciunii să creadă lumea în nevinovăţia ta, ea va recunoaşte în tine pe mârşavul asasin al lui Hermogen şi te va detesta. Mizerabile, nerod smintit, unde sunt planurile tale măreţe, credinţa în puterea ta supranaturală, cu care vei putea dirigui până şi destinul, după voia ta? Nu vrei să nimiceşti viermele care cu muşcături mortale îţi roade măduva inimii? Vei pieri ruşinos într-o deznădejde fără scăpare, chiar dacă braţul Justiţiei te va cruţa!" Astfel jelindu-mă în gura mare m-am aruncat pe salteaua de paie şi am simţit pe piept o apăsare, care părea să provină de la un obiect tare din buzunarul vestei mele. Am băgat mâna şi

am scos un cutitaş. Niciodată cât am fost încarcerat nu am avut la mine un cuţit, trebuia deci să fie acelaşi pe care Eul meu fantomatic mi-l dăduse. Cu greu m-am ridicat şi am ţinut cuţitul în raza de lumină care pătrundea în celulă. Am zărit mânerul de argint lucitor. Fatalitate de nepătruns! Era acelaşi cuţit cu care-l ucisesem pe Hermogen şi pe care-l pierdusem de câteva săptămâni. Deodată izbucni în pieptul meu, ca o lumină minunată, ceva ca o mângâiere şi izbăvire din oprobriu. Modul enigmatic în care căpătasem cuţitul era un semn al puterii eterne, arătându-mi cum să-mi ispăşesc nelegiuirile, cum s-o împac prin moarte pe Aurelia. Ca o flacără divină mă încălzea acum iubirea pentru Aurelia, orice poftă vinovată se îndepărtase de mine. Parcă o vedeam ca atunci când îmi apăruse în ceasul spovedaniei, în capela din mănăstirea benedictină. "E adevărat că te iubesc, Medardus, dar tu nu m-ai înţeles!... Iubirea mea este moartea — aşa îmi îngâna şi mă învăluia vocea Aureliei — hotărârea mea era fermă; să mărturisesc judecătorului, nesilit de nimeni, povestea fantastică a rătăcirilor mele şi apoi să-mi curm viaţa!

Temnicerul se ivi în celulă şi-mi aduse o hrană mai bună decât căpătăm de obicei, precum şi o sticlă cu vin.

— Aşa a ordonat prinţul! îmi spuse el, în timp ce punea lucrurile pe masa pe care o ducea un servitor şi desprindea lanţul ce mă ţintuia de perete.

L-am rugat să comunice judecătorului că doresc să fiu audiat din nou având de declarat multe lucruri care-mi apăsau sufletul. Îmi promise să execute însărcinarea, iar eu aşteptai zadarnic să fiu chemat la interogatoriu; nimeni nu se mai arătă, până când servitorul, când se întunecase de-a binelea, veni şi aprinse lampa care atârna de tavanul boltit. În sinea mea era acum o linişte desăvârşită, dar mă simţeam foarte epuizat şi căzui de îndată într-un somn adânc. Se făcea că eram condus într-o încăpere lungă, boltită şi sumbră, unde am zărit un şir de preoţi în sutane negre, tronând pe scaune înalte, aşezate de-a lungul peretelui. În faţa lor, la o masă acoperită cu o cuvertură roşie ca sângele, stătea judecătorul şi lângă el un călugăr dominican în talarul ordinului său.

"Te afli acum, rosti judecătorul cu voce solemnă, în faţa justiţiei clericale, deoarece tu, călugăr îndărătnic şi nelegiuit, zadarnic ţi-ai tăgăduit starea şi numele. Franciskus cu numele călugăresc de Medardus, spune căror crime te-ai dedat?"'

Avusesem intenţia să-mi mărturisesc deschis toate păcatele şi nelegiuirile comise, dar, spre groaza mea, ceea ce spuneam nu era nicidecum ceea ce gândeam şi voiam să spun. În loc de o mărturisire cinstită şi plină de căinţă, m-am pierdut într-o vorbărie fără şir şi fără rost. Atunci dominicanul care stătea în faţa mea, mare cât un uriaş şi străpungându-mă cu o privire de foc, zise: "La tortură cu tine, călugăr nesimţit şi încăpăţânat!" Făpturile ciudate din jurul meu

se ridicară şi întinseră către mine braţele lor lungi, strigând cu voce răguşită şi înfiorătoare: "La tortură cu el!" Am scos cuţitul şi mi l-am repezit în inimă, dar braţul mi se îndreptă fără voie în sus. Nimerii gâtul şi, la semnul crucii, lama cuţitului se sfărâmă ca cioburile de sticlă, fără să mă rănească. Atunci gealaţii mă apucară şi mă împinseră într-o hrubă subterană. Dominicanul şi judecătorul veniră după mine. Din nou mă siliră să mărturisesc. M-am împotrivit încă o dată, dar între vorbire şi gând se săpa o prăpastie adâncă. Plin de remuşcare, zdrobit de o ruşine fără seamăn, recunoşteam în sinea mea totul — însă ceea ce spunea gura mea era ceva neghiob, confuz, fără noimă. La semnul dominicanului, slugile călăului m-au dezbrăcat, mi-au legat mâinile la spate şi, ridicat în sus, simţeam cum încheieturile întinse pârâiau gata să se frângă. În durerea mea fără margini, am ţipat tare şi m-am trezit. Durerea de la mâini şi din picioare provenea de la greutatea lanţurilor dar, afară de asta, mai sim-ţeam şi o apăsare pe ochi şi nu-i puteam deschide. Deodată îmi păru că mi se ia o povară de pe frunte: un călugăr dominican stătea în faţa culcuşului meu de paie. Visul devenea viaţă şi sângele îmi îngheţă în vine. Nemişcat ca o statuie, cu braţele încrucişate, călugărul stătea acolo şi mă fixa cu ochii goi din orbitele negre. Îl recunoscui pe fiorosul pictor şi căzui aproape leşinat pe salteaua mea de paie. Poate că nu era decât o plăsmuire a simţurilor mele surescitate din pricina visului. Mi-am făcut curaj şi m-am ridicat dar, nemişcat, călugărul stătea şi mă privea ţintă cu orbitele lui întunecate. Atunci am strigat înnebunit de disperare: "Făptură îngrozitoare... piei din faţa mea!... Nu... tu nu eşti om, tu eşti diavolul însuşi, cel care vrea să mă prăvale în prăpastia veşnică... pleacă, nelegiuitule! pleacă!" "Sărman miop nătâng, eu nu sunt acela care tinde să te înlănţuie în cătuşe de fier şi să te înstrăineze de misiunea sacră căreia te-a hărăzit puterea eternă! Medardus! sărman miop nătâng! Ţi-am părut groaznic, înfricoşător, atunci când, deasupra abisului, ai rostit blestemul veşnic! Te-am prevenit, dar nu m-ai înţeles. Ridică-te, apropie-te de mine!" Călugărul spusese toate acestea cu vocea sugrumată de o mâhnire care-ţi frângea inima; privirea lui de care mă îngrozeam era mai caldă, mai duioasă, trăsăturile feţei se îmblânzâseră. O tristeţe adâncă îmi covârşi sufletul; cel care odinioară îmi păruse atât de înfricoşător, mi se înfăţişa acum ca un trimis al puterii eterne, să mă îmbărbăteze şi să mă consoleze în mizeria nesfârşită a decăderii mele. M-am ridicat din pat, m-am apropiat de el, nu era o nălucă, i-am atins haina, am îngenuncheat fără voie şi el îmi puse mâna pe creştet în semn de binecuvântare. Atunci îmi apărură viziuni minunate în culori luminoase. Ah, eram în pădurea sfântă! Da, era acelaşi loc unde, în fragedă copilărie, pelerinul cu îmbrăcămintea ciudată îmi adusese băiatul miraculos. Am vrut să merg mai departe, să intru în biserica pe care o vedeam aproape de mine. Acolo (aşa mi se părea) urma ca, ispăşindu-mi vina şi pocăindu-mă, să obţin iertarea pentru

grelele-mi păcate. Dar am rămas împietrit —- nu mă puteam regăsi, nu mă puteam înţelege. Atunci o voce înăbuşită, surdă, spuse: "Gândul este fapta!" Visurile se estompară; pictorul era cel care rostise acele cuvinte. "Făptură neînţeleasă, oare tu ai fost de faţă în acea nenorocită dimineaţă, în mănăstirea benedictină din B., oraşul de reşedinţă, şi tot tu mai apoi...?" "Opreşte-te, mă întrerupse pictorul, eu am fost cel ce pretutindeni ţi-am stat aproape ca să te scap de la pieire şi ruşine, dar judecata ta îţi rămânea potrivnică! Trebuie să-ţi duci menirea până la capăt spre propria-ţi mântuire!" "Ah! am strigat deznădăjduit, de ce nu mi-ai oprit braţul împins de nelegiuire criminală spre acel tânăr..." "Nu-mi era îngăduit, mă întrerupse pictorul, nu întreba mai mult! E o cutezanţă să vrei să încalci voinţa puterii veşnice... Medardus! te apropii de ţelul tău... mâine!"

M-am cutremurat simţind un fior de gheaţă, căci eram convins că îl înţelegeam foarte bine pe pictor. El ştia şi îmi aproba hotărârea de a mă sinucide. Pictorul se îndreptă cu paşi măsuraţi spre uşa celulei. "Când, când te voi mai vedea?" "La termen!" strigă el solemn şi cu voce tunătoare, încât bolta răsuna: "Deci mâine?" Uşa se răsuci uşor în ţâţâni, pictorul dispăruse...

De cum se crăpă de ziuă, apăru temnicerul cu ajutoarele lui şi îmi scoaseră cătuşele de la braţele şi picioarele rănite. Era vorba să fiu dus numaidecât sus, la interogator. Cufundat în gânduri, împăcat cu ideea morţii apropiate, am păşit în sala tribunalului; mărturisirea o formulasem în sinea mea în aşa fel încât speram să istorisesc judecătorului, scoţând în evidenţă cel mai mic amănunt, o scurtă dar impresionantă povestire. Judecătorul îmi ieşi grăbit în întâmpinare; probabil că eram foarte schimbat la faţă, căci văzându-mă, zâmbetul jovial de pe buzele lui se preschimbă într-o expresie de milă adâncă. Îmi luă ambele mâini şi mă împinse uşor în fotoliul lui. Apoi, privindu-mă ţintă, spuse liniştit şi solemn:

— Domnule de Krczynski, am să vă comunic o veste îmbucurătoare: sunteţi liber! Ancheta a fost oprită din ordinul prinţului. Aţi fost confundat cu o altă persoană şi vina o poartă asemănarea ei izbitoare cu dumneavoastră. E clar, foarte clar, vi s-a fost dovedită nevinovăţia... Sunteţi liber!

Totul fremăta, vuia şi se-nvârtea în jurul meu. Statura judecătorului se reliefa multiplicată de sute de ori prin negura deasă, totul se scufunda într-un întuneric adânc. Am simţit apoi cum mi se freca fruntea cu apă rece şi mi-am revenit din starea de leşin în care căzusem.

Judecătorul îmi citi apoi un scurt proccs-verbal, care-mi făcea cunoscută sistarea procesului şi avea ca urmare eliberarea mea din închisoare. Am iscălit fără să pot scoate o vorbă. Un sentiment dureros, negrăit de nimicitor, îmi sugruma orice bucurie. Aşa cum mă privea judecătorul, cu o blândeţe care-mi pătrundea în suflet, simţeam că era de datoria mea, acum când eram crezut

nevinovat şi lăsat liber, să mărturisesc, nesilit, toate nelegiuirile comise şi apoi să-mi împlânt cuţitul în inimă. Voiam să vorbesc dar judecătorul dădea impresia că ar vrea să mă vadă plecat. M-am îndreptat spre uşă, dar el veni după mine şi spuse liniştit:

— Acum am încetat să fiu judecător; din prima clipă când v-am văzut, m-aţi interesat în cel mai înalt grad. Oricât — va trebui să admiteţi acest lucru — aparenţele erau împotrivă, am dorit de la început să nu fiţi cu adevărat, infamul, criminalul călugăr drept caro eraţi luat. Acum pot să vă spun în mod confidenţial... Nu sunteţi polonez. Nu v-aţi născut la Kwiecziczevo. Nu vă numiţi Leonard de Krczynski.

Cu calm şi hotărâre, am răspuns:

— Nu!

— Şi nici cleric nu sunteţi? întrebă judecătorul în continuare, în timp ce cobora ochii ca să-mi ascundă privirea inchizitorului.

Simţii un clocot lăuntric.

— Ascultaţi-mă deci! am izbucnit.

— Tăcere! mă întrerupse judecătorul; ceea ce am crezut din primul moment şi cred şi acum, se confirmă. Văd că aici sunt în joc împrejurări enigmatice şi că dumneavoastră sunteţi legat, printr-un tainic fir al soartei, de persoane suspuse de la Curte. Nu mai ţine de îndatoririle mele profesionale să pătrund mai adânc şi aş socoti ca pe o indiscreţie de prost gust să storc amănunte despre persoana dumneavoastră, despre condiţiile speciale din viaţa dumneavoastră intimă. Dar ce-ar fi dacă v-aţi smulge din tot ce vă ameninţă liniştea şi aţi părăsi aceste locuri? După cele întâmplate, cred că nu vă veţi mai simţi bine aici!

De îndată ce judecătorul pronunţase aceste cuvinte, parcă toate umbrele negre care mă împresuraseră se risipiseră. Redobândisem viaţa, şi bucuria arzătoare de a trăi urca în nervii şi sângele meu. Aurelia! La dânsa mă gândeam din nou, şi acum să părăsesc aceste locuri, să mă depărtez de dânsa? Suspinai din adânc:

— Şi pe ea s-o părăsesc?

Judecătorul se uită uluit la mine şi spuse repede:

— Ah! Acum cred că văd limpede. Facă Cerul, domnule Leonard, ca o tristă presimţire care abia acum mi se dezvăluie, să nu se împlinească!

Vedeam din nou în sinea mea totul sub altă înfăţişare. Nu mai simţeam nici urmă de remuşcare şi socoteam aproape o obrăznicie sfruntată, când cu un calm simulat am întrebat:

— Şi totuşi, mă consideraţi vinovat?

— Permiteţi-mi, domnul meu, răspunse cu gravitate judecătorul, să-mi păstrez pentru mine convingerile care par să se sprijine pe o intuiţie personală;

s-a stabilit cu toate mijloacele şi formele legale că nu puteţi fi călugărul Medardus, deoarece acest Medardus se află aici şi a fost recunoscut de pater Cyrillus, care s-a înşelat din cauza izbitoarei lui asemănări cu dumneavoastră şi chiar acest călugăr capucin nu neagă a fi acel Medardus! Astfel, după toate aceste întâmplări, iată-vă în afara oricăror bănuieli. Şi cu atât mai mult sunt îndreptăţit să cred că vă simţiţi despovărat de orice vină!

În aceeaşi clipă, judecătorul fu chemat de un servitor, aşa că discuţia noastră fu întreruptă, tocmai când începuse să fie mai chinuitoare pentru mine.

M-am dus la locuinţa mea şi am găsit toate aşa cum le lăsasem. Hârtiile mele care fuseseră sechestrate se găseau acum pe masa mea de scris într-un pachet sigilat, numai portvizitul lui Victorin, inelul Eiiphemiei şi cingătoarea de călugăr lipseau, aşa că bănuielile mele din închisoare se confirmară. Nu trecu mult şi apăru un servitor de la Curte, care îmi înmână un bilet scris de mâna prinţului, o dată cu o tabacheră bătută în pietre preţioase.

"Vi s-au întimplat lucruri groaznice, domnuk de Krczynski, scria prinţul, dar nici eu şi nici judecătorii mei nu suntem vinovaţi. Aveţi o asemănare izbitoare cu un individ infam; acum însă totul s-a lămurit în favoarea dumneavoastră; vă trimit un semn al bunăvoinţei mele şi sper să vă revăd curând."

Favoarea prinţului îmi era tot atât de indiferentă ca şi darul lui; o tristeţe fără margini mi se strecurase în suflet, probabil consecinţa regimului aspru al închisorii; simţeam că trebuie să fiu susţinut fiziceşte, aşa că m-am bucurat când se ivi medicul Curţii. Partea medicală fu rezolvată repede.

— Nu e oare, începu apoi doctorul, o deosebită înlănţuire a soartei, ca tocmai în momentul când toţi aveam convingerea că eşti acel infam călugăr care adusese atâta nenorocire în familia baronului F., să apară adevăratul vinovat şi dumneata să fii absolvit de orice bănuială?

— Vă asigur că nu sunt informat asupra împrejurărilor care au prilejuit eliberarea mea. Judecătorul mi-a spus doar în treacăt că acel călugăr Medardus, urmărit de autorităţi şi cu care eram confundat, s-ar afla aici.

— Nu s-a aflat aici, ci a fost adus, legat într-o trăsură şi, lucru curios, chiar o dată cu sosirea dumitale. Îmi vine acum în minte că, în clipa când voiam să vă povestesc întâmplările petrecute la Curtea noastră domnitoare, am fost întrerupt tocmai când am vrut să aduc vorba despre acel mizerabil Medardus, fiul lui Francesco, şi despre fapta lui mârşavă săvârşită la castelul baronului F.; voi relua acum firul evenimentelor, întrerupt atunci. Sora principesei noastre domnitoare, precum ştii, stareţa mănăstirii benedictine din oraşul R, a luat cândva sub ocrotirea ei o femeie sărmana cu un copil, când se întorceau

dintr-un pelerinaj la Teiul Sunt.

— Femeia era văduva lui Franceseo şi băiatul nimeni altul decât Medardus.

— Exact, dar de unde ştiţi acest lucru?

— În chipul cel mai bizar, am aflat despre misterioasele întâmplări din viaţa călugărului Medardus. Până-n clipa când a fugit din cartelul baronului din F. sunt perfect informat de tot ce s-a petrecut acolo.

— Dar cum?... de la cine?

— Un vis mi-a înfăţişat totul ca aievea.

— Glumiţi?

— Deloc. Este aidoma de parcă am auzit în vis povestea unui nenorocit, jucăria unor forţe tenebroase, om azvârlit de colo-colo, şi împins din crimă în crimă. În călătoria mea care ducea încoace, diligenţa a trecut din greşeală prin pădure... Am intrat în casa pădurarului şi acolo...

— Aha! Înţeleg acum, l-aţi găsit acolo pe călugăr...

— Aşa e, dar era nebun.

— Se pare că nu mai e. Oare avea încă de atunci clipe de luciditate şi nu ascundea nimic?...

— Nu chiar aşa. Noaptea, neştiind că mă aflam în casa pădurarului, dânsul a intrat la mine în cameră. Asemănarea mea izbitoare cu el l-a îngrozit. Mă credea alter-ego-ul său a cărui apariţie îi vestea moartea. Bâiguia, gângăvea mărturisiri; obosit de drum, mă copleşi fără voia mea somnul; era ca şi cum călugărul continua să vorbească liniştit şi resemnat şi, de fapt, nu-mi pot da seama când şi cum a început visul. Mi se pare că nebunul susţinea că nu el a omorât-o pe Euphemia şi apoi pe Hermogen, şi că ucigaşul amândurora era contele Victorin...

— Bizar, nespus de bizar, dar de ce aţi ascuns toate astea judecătorului?

— Cum puteam spera că judecătorul ar putea da câtuşi de puţin crezare unei povestiri care i-ar fi apărut de domeniul fanteziei? Oare justiţia penală îşi poate îngădui să creadă în minuni?

— Cel puţin trebuia să vă fi dat imediat seama că vă confundă cu călugărul nebun şi să-l indicaţi pe dânsul ca fiind capucinul Medardus.

— Desigur, şi mai ales după ce un bătrân nerod, cred că-l cheamă Cyrillus, a vrut cu orice preţ să vadă în mine pe fratele lui de mănăstire. Nu mi-a trecut prin minte că nebunul e însuşi călugărul Medardus şi crima de care mi se spovedise mie va putea forma obiectul procesului meu de acum. Dar din cele spuse de pădurar, călugărul nu şi-a mărturisit niciodată numele şi atunci cum s-a ajuns la această descoperire?

— În modul cel mai simplu. Călugărul, precum ştiţi, a stat câtva timp la pădurar; părea vindecat, dar deodată nebunia reizbucni cu atâta furie, încât

pădurarul a fost nevoit să-l aducă încoace ca să fie închis într-un ospiciu. Acolo a stat zi şi noapte, cu privirea rătăcită, imobil ca o statuie. Nu scotea o vorbă şi trebuia să fie hrănit ca un prunc, căci nu-şi mişca mâna. Toate încercările de a-l scoate din inerţie rămăseseră zadarnice; mijloace drastice nu i se puteau aplica fără primejdia de a-i pricinui o nouă criză de nebunie furioasă. Acum câteva zile, fiul cel mai mare al pădurarului vine la oraş şi se duce la ospiciu să-l revadă pe călugăr. Impresionat de starea deznădăjduită a nenorocitului, când să iasă pe poartă, îl zăreşte pe pater Cyrillus de la mănăstirea capucinilor, care tocmai trecea pe acolo. Îi adresează rugămintea să se ducă la bolnav, sperând ca vorbele unui cleric din tagma lui să-i aducă poate vindecarea. Când Cyrillus îl zăreşte pe călugăr, se dă înapoi îngrozit: "Sfântâ Fecioară! Medardus, nefericite Medardus!" Astfel izbucneşte Cyrillus, şi în aceeaşi clipă, ochii rătăciţi ai lui Medardus capătă viaţă. Se scoală în picioare şi, cu un strigăt surd, cade sleit de puteri, la pământ. Cyrillus şi ceilalţi care se aflau de faţă la această întâmplare, se duc imediat la preşedintele tribunalului, comunicându-i cele petrecute. Judecătorul însărcinat cu anchetarea dumneavoastră se duce cu Cyrillus la ospiciu: îl găsesc pe călugăr foarte istovit, dar fără urmă de nebunie. Acesta recunoaşte că el e călugărul Medardus din mănăstirea capucinilor din oraşul B. Cyrillus, pe de altă parte, a declarat că asemănarea dumneavoastră cu Medardus l-a indus în eroare. Acum abia îşi dă seama cât de mult se deosebeşte domnul Leonard de Medardus la privire, mers şi statură. S-a descoperit până şi semnul crucii în partea stângă a gâtului de care s-a făcut atâta vâlvă la anchetă. Apoi călugărul este interogat cu privire la cele petrecute în castelul baronului F. "Sunt un criminal infam, spuse el cu vocea sugrumată, abia perceptibilă; am groaznice mustrări de cuget pentru ceea ce am comis. Singur m-am lăsat înşelat în ce mă priveşte pe mine şi sufletul meu nemuritor!... Îndurare! să mi se dea timp... totul... voi mărturisi totul!" Informat de toate acestea, prinţul dă imediat ordin să vi se claseze procesul şi să fiţi eliberat din detenţie. Aceasta e povestea absolvirii dumneavoastră. Călugărul a fost închis în temniţă.

— Şi a mărturisit totul?! El a ucis-o pe Euphemia şi pe Hermogen? Şi cum stau lucrurile cu contele Victorin...?

— Pe câte ştiu, procesul călugărului începe abia astăzi. Dar în ce priveşte pe contele Victorin, s-ar părea că acele întâmplări au o strânsă legătură cu Casa noastră domnitoare şi că trebuie să rămână tăinuite.

— Nu prea văd cum se leagă evenimentele de la Castelul baronului de F. cu catastrofa de la Curtea voastră.

— De fapt, eu mă gândeam mai mult la persoane decât la cele întâmplate.

— Nu vă înţeleg.

— Vă amintiţi exact de povestirea mea despre acea catastrofă care a pricinuit moartea fratelui prinţului nostru domnitor?

— Desigur.

— Nu vă este oare limpede că Francesco nutrea o iubire vinovată pentru italiancă? Că *el* era acela care se furişase înaintea prinţului în camera nupţială şi că tot el l-a ucis pe prinţ? Victorin este fructul acelei fapte josnice. El şi Medardus sunt fiii *aceluiaşi tată:* Victorin a dispărut fără urme, toate cercetările au rămas zadarnice.

— Călugărul l-a îmbrâncit în "Râpa diavolului". Blestemat fie ucigaşul fratelui său!

În clipa în care rostisem cu tărie aceste vorbe, se auzi uşor acea bătaie a monstrului fantomatic care mă tulburase atunci în temniţă. Zadarnic am încercat să înving groaza care m-a cuprins. Doctorul păru să nu observe câtuşi de puţin zgomotul şi nici lupta mea lăuntrică. Continuă:

— Cum?... V-a mărturisit călugărul că şi Victorin a fost doborât de mâna lui?

— Da. Cel puţin asta am dedus din relatările lui confuze, dacă pun în legătură cu ele dispariţia lui Victorin, ceea ce înseamnă că lucrurile s-au petrecut într-adevăr astfel. Blestemat fie dementul ucigaş al fratelui său!

Ciocăniturile, suspinele şi gemetele se înteţeau. Un râs ascuţit care şuieră prin încăpere, părea să sune astfel: "Medardus... Medardus... ha... ha... hai, vino-mi în a-ju-tor!" Doctorul, fără să observe nimic, continuă:

— O taină ciudată pare să învăluie originea lui Francesco. E foarte probabil că e înrudit cu Casa domnitoare. Un lucru e cert, că Euphemia este fiica...

Cu o smucitură înspăimântătoare, încât balamalele scrâşniră, uşa se deschise şi un râs strident ajunse până la mine. "Ho, ho... ho... ho... frăţi-oare, am zbierat ca un nebun, hoho... încoace... hai, hai, dacă vrei să te lupţi cu mine... cucuveaua face nuntă; acum ne vom urca pe acoperiş, ne vom lupta şi cel care-l prăvale pe celălalt, este rege şi are voie să bea sânge..."

Doctorul mă cuprinse în braţe şi strigă:

— Ce înseamnă asta? Ce înseamnă asta? Sunteţi bolnav... de fapt grav bolnav. Imediat, imediat la pat!

Dar eu priveam ţintă spre uşa deschisă să văd dacă dezgustătorul meu alter-ego nu va intra cumva în încăpere. Însă n-am văzut nimic şi mi-am revenit din spaima grozavă care mă cuprinsese cu gheare de gheaţă. Doctorul susţinea că sunt mai bolnav decât credeam eu şi punea totul pe seama carcerii şi a dezechilibrului pricinuit de mersul procesului. Aveam nevoie de sfaturile sale, dar mai mult decât ştiinţa lui contribuise la rapida mea însănătoşire faptul că nu se mai auzeau bătăile şi că înfricoşătorul meu alter-ego părea să mă fi

părăsit.

Într-o dimineaţă, soarele primăvăratic îşi arunca razele de aur, prietenoase şi vesele în camera mea; dulci miresme năvăleau prin fereastră; un dor nemărginit mă îmbia să ies în aer liber şi, neţinând seama de recomandaţia doctorului, am alergat înspre parc. Copaci şi tufişuri, foşnind şi şuşotind, salutau pe cel ce-şi revenise dintr-o boală primejdioasă. Am respirat din plin, ca trezit dintr-un somn lung şi greu; suspine adânci erau expresia fără cuvinte a unei dulci emoţii şi se îngemănau cu ciripitul păsărilor, cu zumzetul şi vârtejul gâzelor colorate. Da! Un vis apăsător îmi readuse în minte nu numai întâmplările mai recente, ci întreaga mea viaţă, de asemeni scena când mă aflam pe aleea umbrită de platani întunecoşi şi părăsisem mănăstirea. Se făcea că mă găseam în grădina capucinilor din B. Din crângul depărtat se ivea crucea înaltă căreia, cu adâncă fervoare, îi implorasem cândva puterea de a rezista oricărei ispite. Crucea părea să fie ţinta unde trebuia să ajung şi să mă prostern în ţărână ca să mă pocăiesc şi să ispăşesc ticăloşia unor dorinţi vinovate cu care mă ademenise diavolul; am păşit înainte înălţându-mi mâinile împreunate şi privirea aţintită spre cruce. Mai tare, tot mai tare bântuia curentul de aer — mi se părea că aud cântecele de slavă ale călugărilor, dar nu erau decât zvonurile vrăjite ale pădurii pe care vântul le iscase vâjâind printre copaci, tăindu-mi răsuflarea, astfel încât am fost nevoit să mă opresc, să mă sprijin de un trunchi, ca să nu cad grămadă. Dar mă simţeam atras cu o forţă de neînvins către crucea îndepărtată.

Mi-am încordat puterile şi am păşit mai departe, dar n-am putut ajunge decât până la moviliţa de muşchi din preajma crângului; m-am simţit copleşit de o toropeală de moarte; ca un bătrân neputincios, m-am aşezat cu încetineală şi, gemând înăbuşit, am căutat să-mi despovărez inima. Un foşnet se făcu auzit foarte aproape de mine... Aurelia! De îndată ce mă fulgeră acest gând, ea apăru în faţa mea. Lacrimi de sfâşietoare tristeţe izvorau din ochii-i divini, dar printre lacrimi scânteia o rază luminoasă; era expresia unui dor nemărginit care părea străin de Aurelia. Dar tot astfel dogorâse la spovedanie privirea pătimaşă a acelei făpturi enigmatice pe care o văzusem apoi adeseori în visul meu de fericire.

"Oare mă vei putea ierta vreodată?" murmura Aurelia...

M-am prăbuşit atunci nebun de extaz la picioarele ei, şi i-am cuprins mâinile.

"Aurelia... Aurelia... pentru tine aş accepta martiriul... moartea."

M-am simţit ridicat cu blândeţe, Aurelia se lipi de pieptul meu, şi m-am pierdut în sărutări fierbinţi. Speriată de un zgomot apropiat, se smulse din braţele mele, fără ca eu să o mai pot reţine.

"Împlinite sunt dorinţele şi nădejdile mele", spuse ea cu vocea coborâtă

şi, în aceeeaşi clipă, am văzut-o pe principesă venind pe alee. Am intrat în tufiş şi mi-am dat seama că luasem drept crucifix un trunchi uscat de copac. Nu mai simţeam toropeala, sărutările Aureliei îmi insuflaseră puteri noi de viaţă: parcă mi s-ar fi dezvăluit abia acum clar şi luminos secretul existenţei meâe. Ah, era taina minunată a dragostei care mi se dăruia în toată radioasa ei splendoare. Stăteam pe punctul culminant al vieţii; acum trebuia să înceapă declinul, pentru ca un destin hotărât de o forţă superioară să se împlinească. Aceasta a fost vremea care mă învăluise ca un vis ceresc, când am început să-mi însemn ce s-a întâmplat cu mine după ce am revăzut-o pe Aurelia.

Ţie, străinule, necunoscutule care vei citi cândvs aceste pagini, rogu-te să rechemi acele zile însorite din viaţa ta şi atunci vei înţelege jalea fără de nădejde a călugărului încărunţit în ispăşire şi căinţă şi-ţi vei uni în durere glasul tău cu al său. Încă o dată te rog să laşi acum să îmbobocească în fiinţa ta lăuntrică acea vreme şi nu va mai fi nevoie să-ţi spun nimic. Dragostea Aureliei mă transfigurase şi înseninase totul în jurul meu, iar acum cât de viu şi de însufleţit privea şi cuprindea viaţa spiritul meu şi eu, divinul inspirat, eram învăluit de o fericire cerească. Nici un gând negru nu mai încăpea în sufletul meu, dragostea Aureliei mă spălase de păcat, da, într-un chip miraculos încolţea în mine ferma convingere că nu eu eram acel ticălos infam care omorâse pe Euphemia şi pe Hermogen, ci călugărul nebun pe care-l găsisem în casa pădurarului comisese oribila faptă. Tot ce povestisem doctorului nu mi se părea minciună, ci adevăratul şi misteriosul mers al lucrurilor, ce mă nedumerea până şi pe mine.

Prinţul m-a primit ca pe un prieten pe care-l crezi pierdut şi-l regăseşti; aceasta a fost atitudinea cu care toţi trebuiau să fie de acord; numai principesa, chiar dacă era mai îngăduitoare ca de obicei, rămase gravă şi distantă.

Aurelia mi se dăruia cu o candoare copilărească, nu socotea iubirea ei ca pe o *vină* care trebuia tăinuită faţă de lume şi eu de asemenea nu puteam ascunde câtuşi de puţin sentim ntul pentru care simţeam că trăiesc. Fiecare observase legătura mea cu Aurelia, nimeni nu vorbea despre asta, fiindcă citeau în ochii prinţului care, chiar dacă nu încuraja iubirea noastră, o tolera. Astfel se întâmpla că o vedeam pe Aurelia adeseori fără martori. O cuprindeam în braţe, ea răspundea sărutărilor mele, dar simţind cam se cutremura de sfială feciorelnică, nu puteam da frâu liber dorinţei vinovate; fiecare gând nelegiuit se pierdea în fiorul care-mi străbătea fiinţa. Părea să nu presimtă primejdia, e drept că nici nu exista, căci adeseori când stătea alături de mine în odaia singuratică, când mai mult ca întotdeauna farmecul ei divin strălucea, când flacăra dragostei era gata să izbucnească sălbatic, mă privea atât de cast şi de blând, încât mi se părea că cerul îngăduia sărmanului păcătos să se înalţe de

pe pământ în rândul sfinţilor. Da, nu era Aurelia, ci sfânta Rozalia însăşi şi mă prăbuşii la picioarele ei şi strigai tare:

— O, făptură pioasă, sfânta sfintelor, oare este îngăduit inimii tale să simtă iubire pământească?

Îmi întinse mâna şi grăi cu voce dulce şi blajină:

— Ah, nu sunt sfânta sfintelor, dar sunt foarte evlavioasă şi te iubesc mult!

Nu o mai văzusem de câteva zile pe Aurelia care se dusese cu principesa la un castel apropiat. N-am putut suporta mai mult absenţa ei şi am alergat într-acolo. Seara, târziu, am întâlnit în grădină o subretă care-mi arătă camera Aureliei. Am deschis încetişor uşa — am intrat — un aer dens, o mireasmă minunată de flori mă întâmpină şi-mi toropi simţurile. Amintiri ca nişte vise întunecoase mă năpădiră. Nu e oare asta camera Aureliei din castelul baronului unde eu...? De cum mă străbătu acest gând, parcă în urma mea ar fi apărut o neagră arătare şi o voce lăuntrică îmi strigă: "Hermogen!" Înspăimântat, am fugit mai departe, uşa budoarului era întredeschisă. Aurelia, cu spatele spre mine, era îngenuncheată în faţa unui taburet pe care se afla o carte deschisă. Cuprins de o teamă sfielnică, m-am uitat îndărăt — n-am văzut pe nimeni, şi atunci am exclamat plin de extaz "Aurelia> Aurelia!" Şi-a întors repede capul dar înainte de a se ridica am fost lângă ea şi am cuprins-o în braţe. "Leonard! Iubitul meu!" murmură dânsa în şoaptă. În clipa aceea m-am simţit răscolit de un clocot lăuntric şi am fost cuprins de o poftă vinovată, sălbatică, nestăvilită. Ea se abandonă fără vlagă în braţele mele; părul strâns se desfăcu în bucle bogate peste umerii mei, sânul feciorelnic se învolbură, dânsa gemea înăbuşit — nu mai ştiam nici eu de mine. Am atras-o şi mai mult la pieptul meu, părea istovită, o flacără stranie ardea în ochii ei, răspundea sărutărilor mele sălbatice cu mai multă ardoare.

Deodată se auzi în spatele nostru o bătaie puternică de aripi şi o voce ascuţită, ca ţipătul de groază al unuia lovit de moarte, vuia prin încăpere. "Hermogen!" strigă Aurelia şi se prăbuşi leşinată din braţele mele. Cuprins de o spaimă fără margini, am luat-o la fugă. În coridor principesa reîntorcându-se de la o plimbare. Îmi ieşi în cale. Privindu-mă cu gravitate şi trufie îmi spuse:

— Îmi pare foarte bizar că vă găsesc aici, domnule Leonard!

Ascunzându-mi perplexitatea, am răspuns printr-un ton foarte hotărât, chiar mai energic decât s-ar fi cuvenit, că adeseori zadarnic lupţi împotriva unui impuls puternic şi că adeseori ceea ce e aparent necuviincios, e tot ce poate fi mai decent.

În timp ce zoream în noapte să ajung la reşedinţa princiară, mi se părea că cineva aleargă lângă mine şi că o voce îmi şopteşte: "T... Tot... Totdeauna sunt cu ti... tine... fră... frăţioare Medar-dus!" Dacă aş fi privit în jurul meu,

mi-aş fi dat seama că *fantoma* alter-ego-ului meu trăia numai în imaginaţia mea; dar nu mă puteam dezbăra de groaznica arătare ca şi cum aş fi trebuit să vorbesc cu ea şi să-i povestesc că iar m-am prostit şi m-am lăsat speriat de nebunul de Hermogen; sfânta Rozalia va fi în curând a mea, numai a mea, căci de asta sunt călugăr şi am fost sfinţit. Alter-ego-ul meu râse ca de obicei şi bâigui: "Dar re... repede... repede!" "Aibi răbdare, am spus din nou, tinere! Totul se va termina cu bine. Căci nu numai că l-am nimerit cum trebuie pe Hermogen care are o cruce blestemată la gât ca şi noi doi, dar cuţitaşul meu dibaci mai este tăios şi ascuţit!" "Hi... hi... hi... hi... nimereşte bine... nimereşte bine!" Aşa se pierdu glasul celuilalt Eu al meu în vuietul vântului de dimineaţă, care zorea dinspre răsăritul purpuriu.

Abia sosisem la locuinţa mea, că am fost chemat la prinţ. Mă întâmpină prietenos zicându-mi:

— De fapt, domnule Leonard, aşa începu el, mi-ai câştigat toată simpatia; nu pot să-ţi ascund că bunăvoinţa mea s-a transformat într-o adevărată prietenie. N-aş vrea să te pierd, aş vrea să te văd fericit. De altfel, îţi datorăm orice compensaţie posibilă pentru cele suferite. Ştii oare, domnule Leonard, cine a iniţiat nenorocitul dumitale proces? Cine te-a acuzat?

— Nu, înălţimea voastră!

— Baroneasa Aurelia!... Eşti uimit? Da, da, baroneasa Aurelia, bunul meu Leonard, ea te-a (râse el zgomotos), ea te-a luat drept un călugăr! Pe Dumnezeul meu! Dacă eşti un călugăr capucin, atunci eşti cel mai drăguţ pe care l-a văzut vreodată cineva! Spune sincer, domnule Leonard, faci cumva parte din tagma călugărilor?

— Înălţimea voastră, nu ştiu ce fatalitate oarbă vrea cu tot dinadinsul să mă dea drept acel călugăr care...

— Ei, ei! nu sunt un inchizitor! Ar fi o fatalitate dacă ai fi legat prin jurământ de acest ordin. Dar să venim la chestiune! N-ai vrea să te răzbuni pentru nenorocirea care ţi-a pricinuit-o Aurelia?

— În ce inimă omenească ar putea încolţi un asemenea gând împotriva acestei gingaşe făpturi angelice?

— O iubeşti pe Aurelia?

Asta mă întrebă prinţul şi-şi aţinti cu gravitate privirile în ochii mei. Am tăcut, ducându-mi mâna la piept. Prinţul continuă:

— Ştiu, te-ai îndrăgostit de Aurelia din clipa în care, alături de principesă, a păşit pentru prima oară în salon. Eşti iubit de dânsa cu o ardoare pe care n-aş fi atribuit-o blândei Aurelia. Trăieşte numai prin dumneata, prinţesa mi-a spus totul. Te rog să mă crezi că, după arestarea dumitale, Aurelia s-a lăsat pradă unei stări atât de disperate, încât a căzut bolnavă la pat şi era aproape să se prăpădească. Aurelia te luase drept ucigaşul fratelui ei şi cu atât mai mult nu-i

puteam înţelege durerea. Încă de atunci te iubea. Deci, domnule Leonard, sau mai degrabă domnule de Krczynski, cum faci parte din nobilime, îţi voi încredinţa la Curte un loc care-ţi va fi pe plac. Te vei căsători cu Aurelia. În câteva zile serbăm logodna, eu însumi voi ţine locul tatălui ei.

Sfâşiat de cele mai contradictorii sentimente, am rămas ca mut în faţa prinţului.

— Adio, domnule Leonard! exclamă prinţul şi, salutându-mă prietenos, ieşi din cameră.

Aurelia, soţia mea! Soţia unui călugăr asasin! Nu! Forţele tenebroase nu vor îngădui acest lucru! Chiar dacă asupra ei planează o fatalitate. Acest gând încolţi în mine, învingând orice argument potrivnic. Simţeam că trebuia luată pe loc o hotărâre, dar zadarnic chibzuiam asupra mijloacelor de a mă despărţi de Aurelia, fără să sufăr. Gândul că nu o voi mai revedea mi-era cumplit, insuportabil, dar ideea că ar putea să-mi devină soţie, îmi insufla o silă inexplicabilă. Eram încredinţat că, în clipa în care călugărul ucigaş va sta în faţa altarului Domnului şi cu jurăminte sacre va săvârşi infama nelegiuire, acel pictor străin va apărea, dar nu pentru a mă consola cu blândeţe, ca în închisoare, ci pentru a prevesti cumplita răzbunare şi ruina mea, ca la cununia lui Francesco, acoperindu-mă de un oprobriu fără seamăn, şi prăbuşindu-mă curând într-o nenorocire veşnică. Dar iată că auzii în sinea mea o voce tenebroasă: "Şi totuşi Aurelia trebuie să fie a ta! Nerodule slab la minte, cum te gândeşti să schimbi destinul implacabil ce apasă asupra voastră?" Şi iar auzii: "Aruncă-te, aruncă-te la pământ! Infamule, eşti orbit! Niciodată nu poate fi a ta; e sfânta Rozalia însăşi, pe care te gândeşti s-o iubeşti cu o dragoste pământească!" Torturat de groaznice forţe contradictorii, aruncat încoace şi încolo, nu eram în stare să-mi adun gândurile, să prevăd ce aş putea face, să fug de nenorocirea care părea să mă ameninţe din toate părţile. Trecuse acea clipă înaripată când întreaga mea viaţă, şederea mea nefastă la castelul baronului F. îmi apăreau ca un vis urât. Într-o dezolantă deprimare nu vedeam în mine decât asasinul josnic şi desfrânat. Tot ce îndrugasem judecătorului şi doctorului nu era decât minciună sfruntată şi prost ticluită şi nu spusele unei voci lăuntrice, precum voiam să mă conving eu însumi.

Cufundat în sinea mea, fără să observ şi să pricep nimic din ceea ce se petrecea în jurul meu, mă furişai în stradă. Strigătul vizitiului, huruiala trăsurii m-au dezmeticit şi am sărit repede în lături.

Trăsura principesei trecu în goană, doctorul Curţii se aplecă şi mă salută prietenos; m-am dus spre locuinţa lui. Îmi ieşi înainte şi mă călăuzi înăuntru cu vorbele acestea:

— Chiar acum vin de la Aurelia şi am să vă comunic ceva. Ah, ah, începu el, om nestăpânit şi nechibzuit! Ce aţi mai pus la cale? Ce-aţi mai făcut? Aţi

apărut în faţa Aureliei ca o nălucă şi biata făptură cu nervii ei slabi s-a îmbolnăvit din pricina asta!

Doctorul observă paloarea mea.

— Lăsaţi, lăsaţi, continuă el, nu e chiar grav, şi-a reluat plimbarea în grădină şi mâine se înapoiază la reşedinţă cu principesa. Despre dumnea-voastră, dragă domnule Leonard, a vorbit mult Aurelia, şi-a exprimat dorinţa să vă revadă şi să vă scuze. Are impresia că a avut o purtare nesăbuită, prostească.

Gândindu-mă la cele petrecute la castelul baronului, nu ştiam cum să interpretez spusele Aureliei.

Doctorul părea informat de intenţiile prinţului în ce mă priveşte şi mi-a dat a înţelege aceasta destul de limpede. Mulţumită jovialităţii cu care cucerea pe toţi din jur, izbuti curând să mă smulgă din starea sumbră în care mă aflam, astfel că discuţia noastră luă o întorsătură veselă. Descrise din nou cum o găsise pe Aurelia care, asemeni unui copil ce nu-şi poate reveni dintr-un vis apăsător, zăcea, cu căpşorul sprijinit în mâini, zâmbind printre lacrimi şi plângându-se de nălucirile ei bolnăvicioase. Repeta cuvintele ei, imitând vocea sfielnică a fetei, întreruptă de suspine uşoare şi povesti cum izbuti s-o însemneze prin glume, astfel că drăgălaşul ei chip îmi apăru senin şi vioi în faţa ochilor. La asta trebuie să mai adaug că, dimpotrivă, o înfăţişa cu atâta gravitate pe principesa noastră, încât, în cele din urmă, m-am desfătat nespus.

— Oare v-aţi gândit, începu el, oare v-aţi gândit când aţi sosit la reşedinţa princiară că vi se vor întâmpla atâtea lucruri miraculoase? Mai întâi confuzia absurdă care v-a adus pe banca acuzării şi apoi fericirea cu adevărat de invidiat pe care vi-o rezervă prietenia prinţului.

— Trebuie să recunosc că, de la început, primirea binevoitoare din partea prinţului m-a bucurat mult, dar îmi dau seama că am crescut acum în stima lui şi a celor de la Curte, probabil din cauza nedreptăţii a cărui victimă am fost.

— Nu numai datorită acestui fapt, ci şi unei alte împrejurări mărunte, pe care sper că o veţi ghici.

— Nicidecum.

— Deşi vi se spune, ca mai înainte, domnul Leonard, aşa cum vreţi, fiecare ştie acum că sunteţi de neam nobil, căci informaţiile primite de la Poznan confirmă spusele dumneavoastră.

— Dar cum poate avea acest fapt o înrâurire asupra prinţului, asupra stimei de care mă bucur în anturajul Curţii? Când prinţul m-a cunoscut şi m-a invitat să apar la Curte, am obiectat că sunt de origine burgheză, la care prinţul mi-a răspuns că o cultură ca a mea înnobilează, făcându-mă apt să apar în societatea lui.

— Crede sincer acest lucru şi cochetează în mod deliberat cu ştiinţa şi

arta. Sper că aţi remarcat în anturajul Curţii câte un savant sau artist burghez, dar cei mai sensibili dintre ei, care ignoră de unde emană sprinteneala fiinţei lor lăuntrice, neputându-se situa pe un punct de vedere superior al unei ironii în stare să-i ridice peste toate acestea, se întâlnesc rareori sau chiar deloc. Cu cea mai mare bunăvoinţă, chiar dacă eşti cu totul lipsit de prejudecăţi, în purtarea unui nobil faţă de burghez se strecoară ceva greu de definit, un fel de condescendenţă, o toleranţă care se aseamănă cu necuviinţa; lucrul acesta nu-l rabdă nici un bărbat care, în mândria lui, simte că, oricât de des s-ar afla în societatea nobililor, el este acela care trebuie să fie îngăduitor şi tolerant faţă de inferioritatea spirituală şi lipsa de gust. Şi dumneavoastră faceţi parte din nobilime, domnule Leonard, dar după câte aflu, aţi fost educat temeinic în spirit religios şi ştiinţific. Poate aşa se explică faptul că sunteţi primul nobil în faţa căruia eu însumi, trăind în anturajul Curţii şi în mijlocul curtenilor, n-am simţit la dumneavoastră nimic stânjenitor şi aristocratic în sensul rău al cuvântului. Aţi putea crede că enunţ aci ca burghez idei preconcepute, sau că am întâmpinat neplăceri stârnite de vreo prejudecată, dar nu e aşa. Aparţin uneia din categoriile care fac excepţie fiind nu numai tolerate, dar chiar ocrotite şi tratate cu atenţie. Medicii şi duhovnicii sunt oameni care domnesc, stăpâni ai trupului şi ai sufletului, deci de o noblеţe bine meritată. Oare indigestia şi osânda veşnică incomodează mai puţin pe cel demn de a fi admis la Curte? Cât priveşte pe duhovnici, de acest privilegiu au parte numai preoţii catolici. Predicatorii protestanţi, la ţară cel puţin, sunt doar oficianţi casnici care, după ce au alinat conştiinţa onorabilelor gazde, sunt aşezaţi la coada mesei pentru a se înfrupta, umili cu mâncare şi vin. E greu, desigur, să se renunţe la o veche prejudecată, dar de cele mai multe ori lipseşte şi bunăvoinţa, deoarece câte un nobil poate bănui că numai în această calitate este demn de o funcţie înaltă la care nimic altceva în lume nu-i dă vreun drept. Conştiinţa ancestrală şi trufia nobilimii sunt un fenomen aproape ridicol în vremea noastră din ce în ce mai spiritualizată. Pornind de la război şi militărie, încă din vremea cavalerilor se formează o castă care apără în exclusivitate celelalte stări, astfel că raportul subordonat de la acel apărat la cel ce-l apără se creează de la sine. Oricât şi-ar lăuda savantul ştiinţa, artistul arta, meşteşugarul, negustorul, profesia, iată zice cavalerul: te pomeneşti cu un duşman neînduplecat, căruia voi, cei fără experienţă în ale războiului, nu-i puteţi ţine piept, pe când eu, fiind apt să port arma, mă postez cu spada în faţa voastră şi, ceea ce e misiunea şi bucuria mea, vă salvez viaţa şi bunurile. Dar tot mai mult dispare forţa brutală de pe pământ, tot mai mult spiritul este acela care-şi impune puterea, care covârşeşte totul. În curând, oamenii se vor lămuri că un pumn tare, o platoşă, o spadă puternic avântată nu ajung să biruie ceea ce vrea spiritul; până şi războiul şi ştiinţa armelor se supun principiului spiritual al timpului. Fiecare

este nevoit să se bizuie pe sine din ce în ce mai mult şi, chiar dacă statul îi conferă o anumită strălucire, trebuie să extragă din avutul său spiritual ceea ce-l impune în faţa lumii. Pe principiul opus se sprijină trufia moştenită de la strămoşii cavaleri, care-şi găseşte justificarea numai în formula: străbunii mei au fost eroi, deci sunt şi eu erou. Cu cât se merge mai departe, cu atât mai bine; căci, dacă se poate stabili unde şi când un tată-mare a devenit erou şi când i s-a acordat titlul de nobleţe, faptelor recent petrecute li se dă mai puţin crezare. Totul se bazează pe vitejie şi forţă fizică. Părinţi robuşti, întreprizi dau de obicei copii asemănători, precum tot astfel se moşteneşte spiritul şi curajul războinic. Să menţină pură casta cavalerilor a fost condiţia acelei vremi feudale şi nu era un merit neînsemnat pentru o domnişoară de viţă veche să dea naştere unui iuncăr pe care sărmana lume burgheză îl implora: "Te rugăm, nu ne devora, ci apără-ne de alţi iuncări!" Cu averea spirituală lucrurile nu mai stau aşa. Părinţii foarte înţelepţi aduc pe lume fecioraşi foarte proşti şi, tocmai pentru că vremea a subordonat psihicul forţei fizice, s-ar putea ca, ţinând seama de dovada titlului de nobleţe moştenit, să fie mai de temut că descinzi din Leibniz decât din Amadis al Galiei sau din oricare alţi străvechi cavaleri de-ai lui Artus. Pe acest făgaş, trasat cu fermitate, păşeşte înainte spiritul vremii noastre şi situaţia celor mândri de obârşia lor nobilă se înrăutăţeşte vizibil; din această cauză, acea lipsă de tact în a recunoaşte calitatea, în a afecta o condescendenţă umilitoare, o atitudine ambiguă faţă de burghezia cu merite incontestabile în lume şi în stat, expresia unui sentiment obscur şi de-primant care face să se prevadă că, în faţa celor înţelepţi, ideile învechite s-au perimat şi ridicolul li se înfăţişează în toată goliciunea lui. Mulţumim Cerului că mulţi nobili, bărbaţi şi femei, recunosc spiritul vremii şi se avântă în zbor minunat spre culmile pe care le oferă ştiinţa şi arta; ei vor alunga acele duhuri respingătoare!

Vorbele doctorului m-au purtat pe un făgaş străin. Niciodată nu mi-a trecut prin gând să meditez asupra nobilimii şi a raporturilor ei cu burghezia. Cred că doctorul nu bănuia că înainte aparţinusem tocmai acestei clase care, după opinia sa, nu este lezată de trufia nobilimii. Oare nu fusesem eu în casele cele mai alese ale nobilimii din B. prea stimatul, prea onoratul duhovnic? Cugetând mai adânc, am recunoscut cum eu însumi mi-am urzit destinul, când din numele Kwieziczewo pe care l-am spus acelei bătrâne doamne de la Curte, şi-a tras originea titlul meu de nobleţe, şi astfel i-a venit prinţului ideea să mă căsătorească cu Aurelia.

Principesa se reîntoarse. Am alergat la Aurelia. M-a primit cu o încân-tătoare sfială feciorelnică; am cuprins-o în braţe şi în acea clipă am crezut că poate deveni soţia mea. Aurelia era mai tandră şi mai drăgăstoasă ca de obicei. Ochii îi înotau în lacrimi şi timbrul vocii ei era o implorare plină de tristeţe, aşa

cum în sufletul copilului se potoleşte mânia, după ce-şi recunoaşte greşeala. Puteam aşa dar să chibzuiesc la vizita făcută la castelul principesei şi m-am străduit din răsputeri, dorind să aflu totul; am conjurat-o pe Aurelia să-mi dezvăluie ce o speriase atunci atât de tare. Tăcu, plecă ochii, dar cum şi pe mine mă obseda acel îngrozitor alter-ego al meu, am izbucnit:

— Aurelia, în numele lui Dumnezeu, ce făptură înfricoşătoare ai zărit în spatele nostru?

Se uită uimită la mine, privirea ei deveni tot mai fixă, mai stranie, apoi se ridică brusc, parcă ar fi voit să fugă, dar se opri şi izbucni în plâns, acoperindu-şi faţa cu mâinile:

— Nu, nu, nu — nu este el!

Am cuprins-o cu blândeţe în braţe; epuizată, se aşează din nou.

— Cine, cine nu e?! întrebai cu vehemenţă, bănuind ceea ce se petrecea în sufletul ei.

— Ah, prietene, iubitul meu, murmură ea îndurerată, n-ai să mă iei drept o exaltată fără minte dacă ţi-aş spune totul... totul, ce anume mă înspăimântă mereu în deplina fericire a celei mai curate iubiri? Un vis cumplit îmi tulbură viaţa, s-a interpus cu arătările lui înfiorătoare între noi de când te-am văzut pentru prima oară; m-a înconjurat cu fluturări reci de moarte când ai intrat pe neaşteptate în camera mea din castelul de odihnă al principesei. Află deci că, la fel cu tine, a înghenuncheat o dată în faţa mea un călugăr infam, şi a vrut, abuzând de sfintele rugăciuni, să comită un groaznic păcat. Atunci când, ca o fiară sălbatică pândindu-şi prada mă prinse în mrejele lui, a devenit ucigaşul fratelui meu. Vai şi tu!... trăsăturile tale!... vorba ta... acea arătare!.. lasă-mă să tac, o, lasă-mă să tac!

Aurelia se dădu îndărăt; pe jumătate culcată şi, sprijinindu-şi capul în mână, se ghemui în colţul canapelei; plinătatea trupului ei tânăr ieşea şi mai mult la iveală. Stăteam în faţa ei, ochiul pofticios înota în nemărginitul farmec al dragostei, dar dorinţa avea de luptat cu dispreţul diabolic care striga în mine. "Nefericito, ta, cea ispitită de Satana, ai fugit din faţa călugărului care prin rugăciune te momea să păcătuieşti? Acum eşti logodnica lui... logodnica lui!" În aceeaşi clipă, dragostea mea pentru Aurelia, pe care o rază din cer părea s-o aprindă atunci când, scăpat de închisoare şi de moarte, am revăzut-o în parc, pieri din sufletul meu, şi un gând mă covârşi pe de-a-ntregul: că ruina ei ar putea fi punctul cel mai luminos al vieţii mele.

Aurelia fu chemată la principesă. Era limpede că viaţa fetei avea anumite înrâuriri asupra destinului meu; dar nu găseam calea să mă conving de lucrul acesta, deoarece Aurelia, cu toate rugăminţile mele, nu voia să-mi împărtăşească tâlcul acelor aluzii spuse la întâmplare. Hazardul îmi dezvălui ceea ce dânsa voia să-mi ascundă.

Într-o zi, mă aflam în camera slujbaşului Curţii, care avea îndatorirea să ducă la poştă toată corespondenţa particulară a prinţului şi a celor de la Curte. Tocmai lipsea de acolo, când camerista Aureliei aduse o scrisoare groasă şi o depuse pe masă alături de celelalte scrisori ce se găseau acolo, O privire fugară îmi dădu convingerea că adresa de pe scrisoarea către stareţă, sora principesei, era scrisă de mâna Aureliei. Presimţirea că ceea ce voiam să ştiu era cuprins în scrisoare mă străbătu cu iuţeala fulgerului şi, încă înainte de întoarcerea slujbaşului, am plecat de acolo cu scrisoarea Aureliei.

Tu, călugăr sau om de lume, care sperai să tragi învăţăminte şi sfaturi prevenitoare din viaţa mea, citeşte aceste pagini alăturate, citeşte mărturisirile cucernicei şi neîntinatei fete, scăldate în lacrimile amare ale pocăitului şi deznădăjduitului păcătos. Fie ca spiritul evlavios să izvorască din tine ca o mângâiere luminoasă în ceasul când vei cădea în păcat şi nelegiuire!

*Aurelia către stareţa mănăstirii benedictine de călugăriţe din ****

Buna mea maică,

Cu ce cuvinte să-ţi împărtăşesc că scumpa ta copilă e fericită, că, în sfârşit, făptura de groază intrată în viaţa mea ca un strigoi ameninţător care ofileşte toate florile şi nimiceşte toate speranţele, a fost izgonită de magia divină a iubirii! Dar mă mustră conştinţa că atunci când pomeneai de nenorocitul meu frate, de tatăl meu pe care supărarea l-a ucis, şi mă încurajai în jalea mea fără speranţă, nu ţi-am dezvăluit ca într-o sfântă spovedanie taina inimii mele. Abia acum cutez să mărturisesc secretul sumbru care a stat ascuns în pieptul meu. A fost ca şi cum o putere duşmană îmi înfăţişa clipa fericirii mele supreme ca pe o înşelătorie şi ca pe o nălucă nefastă. Ar fi trebuit să mă las în voia valurilor şi, ca într-o mare furtunoasă, să mă scufund fără scăpare. Dar, ca printr-un miracol, cerul m-a ajutat chiar în clipa când eram gata să mă prăbuşesc în nenorocire. Trebuie să mă-ntorc la frageda-mi copilărie pentru a spune totul, totul, căci de pe atunci încolţise în mine sămânţa vătămătoare care după atâta vreme avea să rodească. Aveam abia trei sau patru ani când, într-o frumoasă zi de primăvară, mă jucam cu Hermogen în grădina castelului nostru. Culesesem tot felul de flori şi Hermogen — ceea ce nu prea îi plăcea să facă de obicei — se apucă să-mi împletească o cunună cu care eu mă împodobeam.

"Să mergem la mama!" am zis eu, după ce mă acoperisem toată de flori; dar Hermogen se ridică deodată în picioare şi strigă ca un sălbatic: "Lasă mai bine să stăm aici, micuţa mea! Mama e în cabinetul albastru şi vorbeşte cu diavolul!" Habar n-aveam ce voia să spună cu asta, totuşi am înlemnit de

groază şi am început să plâng amarnic. "Surioară proastă, de ce plângi? strigă Hermogen. Mama vorbeşte în fiecare zi cu diavolul dar el nu-i face nici un rău!" Mă temeam de Hermogen fiindcă avea o privire atât de întunecată şi vorbea cu atâta asprime, încât am tăcut. Mama era de pe atunci foarte bolnăvicioasă, adeseori o apucau nişte spasme groaznice, care o transpuneau într-o stare asemănătoare morţii. Pe mine şi pe Hermogen ne îndepărtau în asemenea momente. Eu nu încetam să jelesc, dar Hermogen vorbea morocănos ca pentru sine: "Asta e mâna diavolului" sau "Diavolul i-a făcut-o!" Aşa a încolţit în mintea mea de copil ideea că mama are ceva comun cu o nălucă urâtă şi răzbunătoare, căci altfel nu mi-l puteam închipui pe diavol, deoarece nu cunoşteam încă învăţămintele bisericii. Într-o zi am fost lăsată singură şi, fiind cuprinsă de nelinişte şi de spaimă, n-am putut fugi când m-am pomenit de-odată că mă găseam tocmai în cabinetul albastru, unde, după spusele lui Hermogen, mama vorbea cu diavolul. Uşa se deschise, mama intră, era de o paloare mortală şi se îndreptă spre un perete gol. Exclamă cu o voce înăbuşită, plină de tristeţe: "Francesco, Francesco!" Atunci se mişcă şi foşni în spatele peretelui ceva care, dându-se în lături, scoase la iveală portretul unui bărbat frumos, în mărime naturală. Înfăşurat într-o mantie violetă. Statura, obrazul acestui bărbat îmi făcură o impresie de nedescris şi am scos un strigăt de admiraţie; uitându-se în jur, mama mă observă abia atunci şi strigă enervată: "Ce cauţi aici, Aurelia? Cine te-a adus încoace?" De obicei atât de blândă şi de bună, mama era acum atât de furioasă cum nu o mai văzusem niciodată. Credeam că eu sunt de vină. "Vai, am bâiguit printre lacrimi, m-au lăsat singură, eu n-am vrut să rămân aici!" Dar dându-mi seama că tabloul dispăruse, am exclamat: "Vai, portretul acela frumos, unde e frumosul portret?'' Mama mă ridică în braţe, mă sărută, mă mângâie şi spuse: "Tu eşti copilul meu cel bun şi drag, dar tabloul nu trebuie să-l vadă nimeni. De altfel a dispărut pentru totdeauna!" N-am încredinţat nimănui ce mi se întâmplase, numai lui Hermogen i-am spus odată: "Ascultă! Mama nu vorbeşte cu diavolul, ci cu un bărbat frumos, dar e numai un tablou care apare din perete la chemarea ei." Atunci Hermogen avu o privire rătăcită şi murmură: "Diavolul poate lua orice înfăţişare, ne spune domnul pater, dar mamei nu-i face nimic!" Pe mine mă cuprinse groaza şi l-am implorat pe Hermogen să nu mai vorbească de diavol. Am plecat spre Capitală. Întâmplarea cu tabloul îmi pierise din memorie şi mi-am reamintit de ea abia când ne-am reîntors la ţară după moartea bunei mele mame. Aripa castelului unde se găsea cabinetul albastru, rămăsese nelocuită; erau camerele mamei unde tata nu putea intra fără să-şi răscolească dureroase amintiri. O reparaţie a castelului necesitase deschiderea acelor camere; am intrat în cabinetul albastru, în timp ce lucrătorii erau ocupaţi să desfacă pardoseala. Când unul din ei ridică o lespede din

mijlocul camerei, se auzi un foşnet în dosul peretelui care se dădu în lături şi scoase la iveală portretul în mărime naturală al acelui necunoscut. S-a descoperit în podea arcul care, prin apăsare, mişca un mecanism şi deplasa o porţiune căptuşită cu scânduri ce acoperea peretele. Atunci mi-am reamintit întâmplarea din copilărie; mama stătea iar în faţa mea, am vărsat lacrimi amare, dar nu-mi puteam lua privirea de la minunatul bărbat străin care se uita la mine cu ochi scânteietori. Probabil că tata fusese imediat încunoştiinţat de cele descoperite, căci veni acolo în timp ce mai stăteam în faţa tabloului. Aruncă doar o privire spre portret şi, cuprins de groază, se opri şi murmură în sinea lui: "Francesco, Francesco!" Se-ntoarse deodată către lucrători şi porunci cu voce puternică: "Scoateţi imediat tabloul din zid, făceţi-l sul şi predaţi-l lui Reinhold!" Simţeam că nu-l voi mai revedea niciodată pe minunatul bărbat care, în veşmântul lui somptuos, îmi apărea ca un prinţ al umbrelor, şi totuşi o sfială de neînvins m-a împiedicat să-l rog pe tata să nu distrugă tabloul. În câteva zile însă, impresia pe care mi-o făcuse această scenă dispăru fără urmă din sufletul meu. Deşi împlinisem 14 ani, eram nechibzuită şi sălbatică, aşa încât mă deosebeam mult de gravul şi protocolarul Hermogen, şi tata spunea adeseori că, dacă Hermogen pare liniştit ca o fată, eu, dimpotrivă, sunt ca un băiat zburdalnic. Dar asta avea să se schimbe curând. Hermogen se pasiona pentru scrimă şi făcea exerciţii cu spada şi alte arme. Trăia doar pentru lupte şi bătălii, sufletul lui era plin de ele şi, cum eram în preajma unui război, îl rugă pe tata să-l lase să se înroleze imediat. Pe mine, în schimb, mă cuprinsese atunci o stare extrem de ciudată, pe care nu mi-o puteam explica şi îmi răscolea întreaga fiinţă: un fel de boală curioasă părea că porneşte din lăuntrul meu şi-mi aprinde necruţătoare toate resorturile vieţii. Adeseori ajungeam aproape de leşin şi atunci îmi apăreau chipuri şi privelişti minunate, simţeam că aş putea privi, plină de extaz şi fericire, un cer frumos, dar nu reuşeam să deschid ochii, ca un copil încă buimăcit de somn. Fără să ştiu de ce, mă cuprindea uneori o tristeţe de moarte, alteori o bucurie dezmăţată. Cu orice prilej, cât de neînsemnat, mi se umpleau ochii de lacrimi, mă mistuia un dor nespus care creştea până la o durere aproape fizică, astfel încât toate mădularele îmi zvâcneau spasmodic. Observând starea mea, tata o puse pe seama nervilor surescitaţi şi făcu apel la ajutorul medicului care îmi prescrise tot felul de remedii, dar fără nici un efect. Nici eu nu ştiu cum s-a întâmplat că, deodată, îmi apăru atât de viu portretul uitat al acelui bărbat necunoscut, încât părea că stă în faţa mea, privindu-mă cu milă. "Vai! oare trebuie să mor? Oare ce mă chinuie atât de cumplit?" am strigat acelei imagini; atunci străinul zâmbi şi răspunse: "Mă iubeşti, Aurelia, ăsta e chipul tău, dar poţi oare frânge legământul celui care s-a dăruit lui Dumnezeu?'' Spre uimirea mea abia atunci am băgat de seamă că necunoscutul purta haina ordinului capucinilor. Am

încercat cu toată puterea să mă smulg din starea de visare şi am reuşit. Eram convinsă că acel călugăr fusese un joc înşelător al fanteziei mele şi totuşi presimţeam că mi se dezvăluie toată taina dragostei. Da, îl iubeam pe necunoscut cu toată tăria unui sentiment nou, cu toată pasiunea şi ardoarea de care e capabilă o inimă tânără. În acele clipe de pierdere în visare, când credeam că-l văd pe necunoscut, boala mea părea să fi atins punctul culminant. Totuşi, mă întremam văzând cu ochii, întrucât starea nervilor mei se îmbunătăţise şi numai acea obsesie cu privire la tabloul acela mai continua; iubirea fantastică pentru o făptură care trăia doar în mine îmi dădea o înfăţişare halucinantă. Rămâneam mută la tot ce mă înconjura, stăteam în societate fără să mă mişc şi, deoarece eram preocupată numai de idealul meu, nu eram atentă la ce mi se vorbea, dădeam răspunsuri anapoda, aşa că puteam fi luată drept o proastă. În camera fratelui meu am zărit pe masă o carte străină. Am deschis-o, era un roman tradus din englezeşte: *Călugărul*[16]. Gândul că iubitul meu necunoscut e călugăr, îmi dădea fiori de gheaţă. Niciodată n-aş fi bănuit că iubirea pentru un om care aparţine lui Dumnezeu ar putea fi un păcat şi, pe neaşteptate, îmi veniră în minte cuvintele vedeniei: "Poţi oare frânge legământul celui care s-a dăruit lui Dumnezeu?" şi abia atunci aceste vorbe, căzând cu toată greutatea, m-au rănit adânc. Mi se părea că acea carte ar putea să mă lămurească întrucâtva. Am luat-o cu mine, am început s-o citesc, povestirea străină m-a cucerit, dar când întâia crimă a fost comisă, când călugărul infam săvârşeşte tot mai multe nelegiuiri, când în cele din urmă face pact cu diavolul, am fost cuprinsă de o groază fără margini, căci mă gândeam la vorbele lui Hermogen: "Mama vorbeşte cu diavolul!" Acum credeam că, la fel cu călugărul din roman, necunoscutul era vândut diavolului şi voia să mă ispitească. Şi totuşi, nu puteam înfrâna iubirea care sălăşluia în mine. Abia acum ştiam că există iubire vinovată, sila mea se lupta cu sentimentul care-mi umplea inima şi această luptă mă făcea deosebit de irascibilă. Uneori eram stăpânită de o senzaţie neplăcută în apropierea unui bărbat, de parcă el ar fi fost însuşi călugărul care voia să mă prindă şi să mă arunce în păcat.

Reinhold se întoarse dintr-o călătorie şi povesti multe despre un anume călugăr Medardus care era renumit în toată împrejurimea ca predicator şi pe care-l ascultase cu admiraţie şi dânsul. Mă gândeam la călugărul din roman şi aveam o curioasă presimţire că imaginea iubită şi temută ar fi acel Medardus. Ideea mă înfricoşa, nici eu nu ştiam de ce, şi starea mea deveni într-adevăr mai chinuitoare şi mai agitată decât puteam s-o suport. Pluteam pe un ocean de presimţiri şi visări. Dar în zadar încercam să gonesc din sufletul meu chipul călugărului; eu, copil nenorocit, nu eram în stare să rezist iubirii vinovate pentru cel care se dăruise lui Dumnezeu. Aşa cum obişnuia uneori, un preot îl

[16] Roman de scriitorul englez M. G. Lewis

vizită cândva pe tata. Discutase pe larg despre multiplele ispite ale diavolului şi câte o scânteie pătrundea în inima mea, în timp ce preotul descria slaba împotrivire a unei minţi tinere către care necuratul vrea să-şi croiască drum. Tatăl meu intervenea din când în când ca şi cum ar fi vorbit de mine. "Doar convingerea deplină, spuse în sfârşit clericul, doar încrederea neşovăielnică nu numai în oameni şi prieteni, ci şi în religie şi slujitorii ei, ar putea aduce salvarea!" Această discuţie interesantă m-a îndemnat să caut mângâierea bisericii şi să-mi uşurez sufletul prin sfânta spovedanie. A doua zi în zori am vrut, deoarece ne găseam în reşedinţa princiară, să intru în capela mănăstirii situată foarte aproape de casa noastră. Trecusem printr-o noapte chinuitoare, plină de groază: vedenii dezgustătoare, oribile, cum nu le văzusem şi nu le gândisem niciodată, mă ademeneau, dar în mijlocul lor stătea călugărul, întinzându-mi o mână salvatoare şi rostind: "Spune numai că mă iubeşti şi te liberez de orice chin!" Atunci, fără voia mea, am strigat: "Da, Medardus, te iubesc!" şi nălucirile iadului dispărură. În cele din urmă m-am sculat, m-am îmbrăcat şi m-am dus la capela mănăstirii. Zorile răzbăteau în raze multicolore prin vitralii, un frate laic curăţa coridoarele. Nu departe de poarta laterală pe unde intrasem era un altar închinat sfintei Rozalia, acolo am spus o scurtă rugăciune şi m-am îndreptat către confesional, unde zărisem un călugăr. Ajută-mă, cerule sfânt! Era Medardus! Nu încăpea nici o îndoială, mi-o spunea o forţă superioară. Atunci fui cuprinsă de spaimă şi dragoste, dar simţeam că numai un curaj neclintit mă putea salva. M-am spovedit lui şi i-am mărturisit iubirea mea vinovată către cel dăruit lui Dumnezeu, ba chiar mai mult decât atât! Dumnezeule etern! În clipa aceea mi se părea că în disperarea mea fără margini blestemasem adeseori legăturile sacre care-l încătuşau pe iubitul meu. Şi asta i-am mărturisit-o: "Pe tine, doar pe tine, Medardus, te iubesc nespus!'' Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am putut rosti, dar apoi, de pe buzele călugărului picurau cuvinte sacre de caldă mângâiere ca un balsam ceresc şi deodată mi se păru că nu mai e Medardus. Puţin după aceea, un venerabil bătrân pelerin mă luă pe braţe şi mă duse cu paşi lini prin coridoarele bisericii către poarta principală. Îngâna cuvinte înălţătoare, minunate, dar simţeam cum aţipesc asemeni unui copil legănat de sunete dulci şi mângâioase. Mi-am pierdut cunoştinţa. Când m-am trezit, zăceam îmbrăcată pe divanul din camera mea. "Slavă Domnului şi cerului, criza a trecut! Îşi revine!" exclamă o voce. Era doctorul care se adresa cu aceste cuvinte tatălui meu. Mi s-a spus apoi că am fost găsită dimineaţa, înţepenită, într-o stare asemănătoare morţii şi exista temerea unui şoc nervos. Vezi, dar, iubita şi cuvioasa mea Mater, că spovedania mea la călugărul Medardus a fost numai un vis stăruitor iscat de surescitarea mea.

Dar sfânta Rozalia pe care o imploram adeseori şi al cărei chip îl chemam şi în vis, a făcut ca totul să-mi apară astfel ca să fiu salvată din laţul pe care

vicleanul diavol mi-l pregătise. Dispăruse din sufletul meu dragostea nebună pentru năluca înşelătoare în haină de călugăr. M-am întremat pe deplin şi am păşit abia atunci senină şi candidă în viaţă. Dar, Dumnezeule atotmilostiv, încă o dată acel odios călugăr trebuia în chip mârşav , să mă înfricoşeze de moarte. Tocmai pe acel Medardus căruia mă spovedisem în vis, l-am recunoscut în călugărul care se afla la castel. "Ăsta e diavolul cu care a vorbit mama, fereşte-te, fereşte-te! Te urmăreşte!'' Asta mi-o tot băga în cap nefericitul Hermogen. Vai, nici nu era nevoie de acest avertisment. Din clipa în care călugărul mă privise cu ochi aprinşi de poftă nelegiuită şi când, într-un extaz perfid, invocase pe sfânta Rozalia, îmi păruse sinistru şi înfricoşător. Cunoşti grozăvia ce a urmat, buna şi iubita mea Mater. Vai, dar oare nu trebuie să-ţi mărturisesc de asemeni că nelegiuitul era pentru mine cu atât mai periculos, cu cât în fiinţa mea lăuntrică încolţise un sentiment asemănător aceluia când, peutru prima oară, mă ispitise păcatul şi a trebuit să mă împotrivesc momelilor diavolului? Erau momente în care, eu, orbită de dragoste, mă încredeam în cuvintele aparent sacre, dar perfide ale călugărului, şi mi se părea că din el emană scânteia cerească ce ar putea aprinde în mine o iubire curată, suprapă-mântească. Dar apoi, cu viclenia lui infamă, chiar în clipe de înălţare, el ştiu să stârnească o flacără care venea din iad. Ca pe un înger salvator mi-au trimis atunci pe fratele meu sfinţii la care mă rugam cu ardoare. Inchipuie-ţi, scumpă Mater, groaza mea când — după ce apărusem pentru prima oară la Curte — un bărbat se apropie de mine şi, de la prima vedere, mi s-a părut că recunosc pe călugărul Medardus, deşi era îmbrăcat în haine lumeşti. Când l-am văzut, am leşinat. Trezindu-mă în braţele prinţesei, am strigat: "El e, el e, asasinul fratelui meu!" "Da, el e, rosti principesa, călugărul travestit, Medardus, care a fugit din mănăstire; asemănarea izbitoare cu tatăl său Francesco..." Ajută-mă, cerule! În timp ce scriu acest nume, mă trec fiori de gheaţă. În acel tablou al mamei mele era Francesco... Înşelătorul chip al călugărului care mă chinuia, avea întocmai trăsăturile sale! Medardus, pe el l-am recunoscut în plăsmuirea din visul vrăjit al spovedaniei. Medardus e fiul lui Francesco, Franz, pe care tu, buna mea maică, l-ai crescut în cuviosie şi care a căzut în păcat şi nelegiuire. Ce legătură avea mama mea cu acel Francesco, încât îi păstra tabloul în taină şi, la vederea lui, se lăsa pare-se în voia amintirilor unei vremi fericite? Cum se face că Hermogen vedea în acest tablou pe diavol şi că a fost punctul de pornire al rătăcirii mele? Mă cufund în presupuneri şi îndoieli. Sfinte Doamne: oare am scăpat de puterea diavolului care m-a ţinut în mreje? Nu, nu pot scrie mai departe, de parcă aş fi învăluită în negura nopţii şi nici o stea călăuzitoare nu luceşte ca să-mi arate drumul pe care trebuie să-l urmez!

(Câteva zile mai târziu.)

Nu! Nici un fel de sumbre îndoieli să nu-mi întunece luminoasele zile însorite care mi s-au ivit. Scumpa mea maică, venerabilul pater Cyrillus ţi-a relatat, în amănunţime după câte ştiu eu, ce întorsătură nefastă a luat procesul lui Leonard, pe care marea mea grabă l-a dat pe mâinile Justiţiei. Că adevăratul Medardus a fost prins, că nebunia lui, poate simulată, a cedat, că şi-a mărturisit nelegiuirile, că-şi aşteaptă dreapta pedeapsă, şi... dar nu mai continui căci prea tare ţi-ar răni inima soarta ruşinoasă a criminalului care, de copil, ţi-a fost atât de drag! Singura discuţie la Curte era senzaţionalul proces. Leonard trecea drept un criminal rafinat şi îndărătnic, fiindcă nega totul, Doamne, Dumnezeule! Lovituri de pumnal îmi păreau unele cuvinte, căci în chip miraculos o voce îmi spunea: e nevinovat şi asta va reieşi limpede ca lumina zilei. Simţeam pentru el o milă adâncă, trebuia să mi-o mărturisesc mie însumi, căci atunci când mi-l readuceam în gând, chipul lui îmi stârnea simţăminte care nu puteau fi greşit înţelese. Da, îl iubeam nespus, chiar pe când apărea în faţa lumii ca un criminal nelegiuit. O minune trebuia să-l salveze, pe el şi pe mine, căci aş fi murit de îndată ce Leonard ar fi căzut răpus de mâna călăului. E nevinovat, mă iubeşte şi-n curând va fi numai al meu. Astfel, o presimţire sumbră din frageda-mi copilărie, pe care o forţă duşmană caută prin vicleşug să mi-o întreţină, se transformă în chip sublim în viaţă vie, desfătătoare. Vai, dă-mi mie, dă iubitului meu binecuvântarea ta, cuvioasă Mater! Ah, dacă ar putea copila ta fericită să-şi descarce sufletul plângând de extaz la pieptul tău! Leonard seamănă cu acel Francesco, dar e mai înalt, de asemeni o anumită trăsătură caracteristică care ţine de naţionalitatea sa (ştii doar că e polonez) îl deosebeşe foarte vizibil de Francesco şi de Medardus. Era mai ales o nerozie să-l confunzi o singură clipă pe spiritualul, pe sprintenul, pe minunatul Leonard, cu un călugăr renegat. Dar impresia de groază a acelor înfiorătoare scene petrecute la castelul nostru e încă atât de puternică, încât, dacă Leonard vine pe neaşteptate în camera mea şi mă priveşte cu ochiul său luminos, care vai, seamănă atât de mult cu cel al lui Medardus, mă cuprinde o spaimă involuntară şi risc, prin purtarea mea copilărească, să-l jignesc pe iubitul meu. Simt că doar binecuvântarea preotului va alunga umbrele întunecoase care, şi acum, cu duşmănie vădită, mai înnourează cerul vieţii mele. Include-mă pe mine şi pe iubitul meu în rugăciunea ta sacră, scumpă Mater! Prinţul doreşte ca ceremonia căsătoriei să aibă loc în curând, îţi voi indica ziua, ca să te gândeşti atunci la copila ta în ceasul cel mai sărbătoresc şi predestinat al vieţii ei.

Citeam şi reciteam paginile Aureliei. Era de parcă tâlcul ce iradia din ele pătrundea în sufletul meu şi raza lui pură făcea să dispară în umbră flacăra arzătoare şi ruşinoasă a păcatului. Când am revăzut-o pe Aurelia, am fost

cuprins de o sfială pioasă, nu mai îndrăzneam s-o mângâi cu pasiune ca mai înainte. Aurelia observă schimbarea mea, aşa că i-am mărturisit plin de remuşcare furtul scrisorii ei către stareţă; l-am motivat că am făcut-o dintr-un impuls inexplicabil, asemănător îndemnului unei puteri superioare căreia nu i-am putut rezista şi susţineam că tocmai acel imbold, stăpân pe mine, a contribuit să-mi apară viziunea aceea în momentul spovedaniei pentru a-mi arăta cum legătura noastră sinceră este pe veci hotărâtă.

— Da, pioasă copilă a cerului, i-am zis, şi eu am avut odată un vis minunat în care îmi mărturiseai dragostea ta, dar se făcea că eram un ne-norocit de călugăr lovit de soartă, al cărui piept era mistuit de miile de chinuri ale iadului. Pe tine, pe tine te iubeam cu nespusă ardoare, dar păcat, păcat nelegiuit era iubirea mea, căci eu eram călugăr şi tu sfânta Rozalia!

Speriată, Aurelia tresări.

— Pentru Dumnezeu, rosti ea, pentru Dumnezeu, viaţa noastră e bântuită de o taină adâncă, de nepătruns; vai, Leonard, să nu ne atingem de vălul care cine ştie ce lucru nespus de înfricoşător ascunde! Să fim cucernici şi strâns uniţi în iubire sinceră, numai astfel vom ţine piept forţei întunecate ale cărei duhuri ne ameninţă cu atâta duşmănie. Că ai citit scrisoarea mea, aşa a fost să fie; vai, eu singură ar fi trebuit să-ţi spun totul, să nu existe între noi nici un secret. Şi totuşi, parcă te-ai lupta cu ceva, cu amintirea unei întâmplări funeste, survenită mai înainte în viaţa ta şi a cărei evocare, reţinută de o sfială neîndreptăţită poate, n-ai vrea să treacă hotarul buzelor tale. Fii sincer, Leonard! Ah, cum îţi va uşura inima o mărturisire deschisă, cum va străluci cu alât mai mult iubirea noastră!

Simţeam aceste cuvinte ale Aureliei chinuindu-mă ca un martiriu, căci duhul înşelăciunii sălăşluia în mine şi doar cu câteva clipe înainte o minţisem pe cuvioasa copilă în chip neruşinat. Trebuia să mărturisesc Aureliei totul, totul şi cu toate astea să-i câştig iubirea; acest sentiment creştea în mine din ce în ce mai mult şi mai copleşitor.

— Aurelia, tu, sfânta mea, care mă salvezi...

În acea clipă intră principesa; apariţia ei mă aruncă brusc înapoi în iad, plin de ură şi de gânduri de pierzanie. *Trebuia* să mă suporte acum. Am rămas pe loc şi m-am înfăţişat cu îndrăzneală şi obrăznicie drept logodnicul Aureliei. Mai ales că mă simţeam liber de orice gânduri rele când eram singur cu Aurelia; atunci mi se deschidea fericirea cerească. Acum doream din tot sufletul să mă căsătoresc cu ea.

Într-o noapte, mama stătea ca vie în faţa mea, am vrut s-o iau de mână, dar mi-am dat seama că e numai o arătare. "De ce această neroadă înşelătorie?'' am strigat eu mânios; atunci curseră lacrimi curate din ochii mamei mele şi se prefăcură în stele argintii cu luciul clar, iar din ele cădeau

stropi luminoşi care se roteau în jui;ul capului meu, parcă ar fi vrut să închege o aureolă, dar mereu un pumn negru şi înspăimântător rupea cercul. "Tu, cel născut de mine fără nici o pată, rostea mama mea cu voce blândă, oare puterea ta e frântă că nu te poţi împotrivi ispitelor Satanei? Abia acum pot privi în sufletul tău, căci sunt slobodă de povara pământească! Ridică-te, Franciscus, te voi împodobi cu panglici şi flori, căci a sosit ziua sfântului Bernardus, şi tu vei fi din nou un băiat cucernic!" Am simţit atunci că trebuia să intonez un imn de slavă Celui Sfânt, dar se interpunea un zgomot asurzitor, cântecul meu deveni un urlet şi văluri negre coborâră între mine şi întruchiparea mamei mele.

La câteva zile după această viziune, mă întâlni pe stradă judecătorul. Se apropie prietenos de mine.

— Ai aflat, începu el, că procesul capucinului Medardus este iar într-o fază îndoielnică? Sentinţa, care aproape cu siguranţă că ar fi fost o condamnare la moarte, era pe cale de a fi redactată, când el dădu din nou semne de nebunie. Justiţia penală a primit vestea morţii mamei sale; i-am comunicat-o, după care, râzând sălbatic, a strigat cu o voce care ar fi putut înspăimânta pe omul cel mai sigur de el: "Ha, ha, ha, principesa de... (pronunţă numele soţiei fratelui ucis al prinţului nostru) a murit de mult!" Acum e supus unui nou examen medical, se crede totuşi că nebunia călugărului e simulată.

Am cerut să-mi spună ziua şi ora morţii mamei sale! Îmi apăruse în ultima clipă şi, pătrunzând adânc în mintea şi-n fiinţa mea, această mamă atât de uitată urma să devină legătura dintre mine şi sufletul meu neîntinat. Deveni-sem mai duios şi mai puţin dârz şi-mi părea că înţeleg abia acum iubirea Aureliei şi, ca pe o sfântă care mă ocrotea, eram hotărât să n-o părăsesc, astfel că taina mea întunecoasă, pe care Aurelia nu-mi mai cerea să i-o dezvălui, ajunse chiar pentru mine ceva de neînţeles, un eveniment fatal hotărât de forţe superioare.

Ziua fixată de prinţ pentru căsătoria noastră sosise. Aurelia dorea să fie cununată în zori de zi în faţa altarului sfintei Rozalia, în capela bisericii situată în apropiere. Mi-am petrecut noaptea veghind şi, după multă vreme, rugându-mă pentru întâia oară sincer. Vai! Eram orbit şi nu simţeam că rugăciunea cu care mă îndreptam către păcat era curată nelegiuire!

Când am intrat la ea, Aurelia mi-a ieşit înainte, înveşmântată în alb, împodobită cu trandafiri înmiresmaţi şi transfigurată de o frumuseţe angelică. Rochia precum şi podoaba din părul ei, aveau ceva ciudat de vetust, o amintire sumbră m-a năpădit, dar m-am simţit cutremurat de un fior când am zărit subit în faţa mea altarul la care urma să fim cununaţi. Icoana înfăţişa martiriul sfintei Rozalia, îmbrăcată la fel ca Aurelia. Mi-a fost greu să ascund impresia de groază stârnită de faptul aceasta. Cu o privire din care radia o imensitate de dragoste şi fericire, Aurelia îmi dădu mâna; am strâns-o la pieptul meu şi, cu un

sărut plin de extazul cel mai pur, am avut din nou simţământul că numai cu ajutorul Aureliei sufletul meu putea fi salvat de la pierzanie. Un lacheu princiar ne anunţă că perechea domnitoare e gata să ne primească. Aurelia şi-a pus în grabă mănuşile, am luat-o de braţ dar o cameristă observă că pieptănătura Aureliei e puţin deranjată şi alergă să aducă nişte agrafe de păr. Aşteptam la uşă; această întrerupere era neplăcută Aureliei. În aceeaşi clipă se produse în stradă un zgomot surd, voci înfundate se amestecau între ele şi zăngănitul uruitor al unei trăsuri care se urnea greoaie, se făcu auzit. Am alergat la fereastră. Chiar în faţa palatului stătea carul condus de slujitorul călăului; călugărul era în spate iar în faţa lui un capucin, ambii cufundaţi într-o rugă fierbinte pe care o rosteau cu voce tare. Călugărul era desfigurat de paloarea fricii de moarte şi de o barbă ţepoasă, totuşi trăsăturile îngrozitorului meu alter-ego îmi erau prea cunoscute. De îndată ce trăsura, împiedicată o clipă de gloata care se înghesuia, o porni, el îşi înălţă către mine privirea piezişă şi aprinsă, rânjind şi urlând:

— Ginere, ginere!... vino... vino... pe acoperiş... pe acoperiş... să ne luăm la trântă amândoi şi cine îl doboară pe celalt, e rege şi are voie să bea sânge!

Am strigat:

— Făptură îngrozitoare... ce vrei... ce vrei de la mine!

Aurelia mă înconjură cu braţele şi mă smulse cu forţa de la fereastră, strigând:

— În numele lui Dumnezeu şi al Sfintei Fecioare... Îl duc pe Medardus... pe ucigaşul fratelui meu, la moarte... Leonard... Leonard!

Atunci duhurile iadului se treziră în mine şi se ridicară cu puterea pe care o aveau asupra nelegiuitului, infamului păcătos. Am apucat-o pe Aurelia cu o furie nestăvilită, încât se cutremură:

— Ha, ha ha... muiere nebună... eu... eu, iubitul tău, logodnicul tău, sunt Medardus... sunt asasinul fratelui tău... tu, logodnică a călugărului, vrei să provoci pierzania logodnicului tău? Ho, ho, ho!... eu sunt rege... şi beau sângele tău!

Am scos cuţitul ucigaş — l-am înfipt în Aurelia, care se prăbuşi la pământ; un val de sânge ţâşni peste mâna mea... Am năvălit pe scară şi mi-am făcut loc prin mulţime până la trăsură, l-am tras jos cu forţa pe călugăr şi l-am azvârlit la pământ; atunci oamenii au pus mâna pe mine; furios, dădeam cu cuţitul în dreapta şi-n stânga — până am reuşit să scap şi să fug — dar am fost din nou înconjurat şi am simţit că sunt înjunghiat; păstrasem însă cuţitul în mâna dreaptă şi lovind cu pumnul stâng în toate părţile, am reuşit să ajung la zidul din apropierea parcului, trecându-l cu un salt sălbatic. "S-a făcut moarte de om, opriţi-l... opriţi-l pe ucigaş!" strigau voci în urma mea; auzeam gâfâieli, voiau să scoată poarta din loc, dar eu alergam întruna. Am ajuns la şanţul larg care

despărţea parcul de pădure, o săritură mare şi eram dincolo şi alergam, alergam întruna până când, extenuat, m-am prăbuşit la rădăcina unui copac.

Se făcuse noapte când m-am trezit ca dintr-o toropeală adâncă. Numai gândul de a-mi continua fuga ca o fiară încolţită rămăsese înfipt în inima mea. M-am ridicat, dar abia făcusem câţiva paşi când, ieşind dintr-un tufiş, un om sări în spatele meu şi mă apucă cu braţele de gât. Zadarnic încercam să-l dau jos — m-am trântit la pământ şi-mi izbeam spatele de copaci, dar degeaba. Omul chicotea şi rânjea batjocoritor; deodată, luna străluci printre brazii negri şi oribila faţă de o paloare mortală a călugărului — presupusul Medardus, alter-ego-ul meu — mă ţintui cu aceeaşi privire înfiorătoare cu care mă ameninţa din trăsură:

— Hi... hi... hi... Frăţioare... Frăţioare, totdeauna, totdeauna sunt cu tine... nu te las... nu te las... Nu pot... nu pot... nu pot mer...ge, trebuie să mă du... duci în spate... Vin de la e... eşafod... au vrut să mă tragă pe roa... roată... hi, hi, hi...

Aşa rânjea şi urla înspăimântătoarea nălucă, în timp ce eu, întărit de o spaimă sălbatică, am sărit în sus ca un tigru încolăcit de un şarpe uriaş. Mă izbeam de copaci şi stânci, pentru a-l răni măcar, neputându-l ucide, ca să-l silesc să-mi dea drumul. Atunci râse şi mai tare, iar eu sufeream dureri din ce în ce mai mari; am încercat să-i înşfac mâinile strâns încleştate sub bărbia mea, dar puterea monstrului ameninţa să mă gâtuie. În sfârşit, după o luptă aprigă, căzu jos, dar abia făcusem câţiva paşi, că era din nou în spatele meu, chicotind, rânjind şi bâiguind acele cuvinte îngrozitoare. Din nou luptam cu o furie oarbă, din nou eram liber, din nou eram apucat de gât de oribila nălucă. Mi-e cu neputinţă să măsor exact cât timp, urmărit de celălalt Eu al meu, alergai prin păduri întunecase, dar aveam senzaţia că a durat luni de zile, fară să pot mânca sau bea. Îmi amintesc lămurit doar de o clipă mai senină, după care am căzut într-o inconştienţă totală. Tocmai reuşisem să scap de celălalt Eu al meu, când o rază luminoasă de soare şi un sunet îmbietor şi suav străbătu padurea. Am desluşit dangătul unui clopot care chema la utrenie. Ai ucis-o pe Aurelia! Acest gând mă înlanţui cu braţele rod ale morţii şi m-am prăbuşit fără simţire.

CAPITOLUL II
Pocăinţa

O căldură lină îmi mângâia sufletul. Apoi îmi simţii toate fibrele cuprinse de o efervescenţă ciudată. Această senzaţie deveni gând, dar Eul meu era împărţit în sute de fracţiuni. Fiecare părticică avea în pulsaţia ei o conştiinţă

proprie a vieţii şi în zadar capul poruncea mădularelor care, ca nişte vasali nesupuşi, nu voiau să se adune sub dominaţia lui. Atunci gândurile fiecărei părţi începură a se roti ca nişte puncte luminoase, mai repede, tot mai repede, încât alcătuiră un cerc de foc care se micşora pe măsură ce ritmul accelerării creştea, astfel că, până la urmă, părea un glob de foc nemişcat. Din el ţâşneau raze purpurii incandescente şi se mişcau într-un joc policrom de flăcări. "Acestea sunt mădularele mele care se mişcă, acum mă trezesc!" Aşa gândeam eu limpede, dar în aceeaşi clipă mă trecu o durere vie şi sunete de clopot îmi atinseră urechea. "Fugi mai departe, cât mai departe!" am strigat şi am vrut să mă ridic, dar am recăzut fără vlagă. Abia acum am putut deschide ochii. Sunetele clopotului mai dăinuiau, mă mai credeam în pădure, dar cât de uimit am fost când am privit lucrurile din jurul meu, când m-am regăsit pe mine. În haina ordinului monahal al capucinilor, zăceam întins pe o saltea de lână, într-o cameră înaltă. Câteva scaune de paie, o masă mică şi un pat sărăcăcios erau singurele obiecte care se aflau în încăpere. Mi-am dat seama că starea mea de inconştienţă durase mult, şi că am fost adus în nu ştiu ce împrejurări într-o mănăstire care primea bolnavi. Poate că hainele mele erau rupte şi mi se dăduse provizoriu o sutană. Mi se părea că scăpasem de primejdie. Aceste presupuneri mă liniştiră pe deplin şi hotărâi să aştept şi să văd ce se va mai întâmpla, căci era probabil că se vor interesa curând de bolnav. Mă simţeam foarte istovit, dar nu simţeam nici o durere fizică. Trecuseră doar câteva minute de când îmi revenisem, când auzii paşi care străbăteau un coridor lung. Uşa mea fu descuiată şi am zărit doi bărbaţi dintre care unul era în haine orăşeneşti, celălalt însă purta îmbrăcămintea ordinului fraţilor samariteni. Se apropiară tăcuţi de mine; orăşeanul mă privi ţintă în ochi şi păru foarte mirat.

— Mi-am venit în fire, domnul meu, am început eu să vorbesc cu vocea vlăguită; mulţumesc cerului care m-a trezit la viaţă, dar unde mă aflu? Cum am ajuns aici?

Fără să-mi răspundă, laicul se întoarse către cleric, şi spuse în italieneşte:

— De fapt, e uimitor, privirea e cu totul schimbată, graiul limpede, dar obosit... a survenit desigur o criză neobişnuită.

— Mie mi se pare, opină clericul, mie mi se pare că vindecarea nu mai poate fi pusă la îndoială.

— Depinde, continuă celălalt, depinde de felul în care se va comporta în zilele următoare. Nu cunoaşteţi măcar atâta limbă germană cât să puteţi vorbi cu el?

— Din păcate, nu, răspunse călugărul.

— Înţeleg şi vorbesc italiana, am intervenit eu, spuneţi-mi unde sunt şi cum am ajuns aici?

Mireanul, un medic după cum am putut constata, păru plăcut surprins.

— Ah, exclamă el, ah, asta e bine. Vă aflaţi, cuvioase domn, într-un loc unde sunteţi ajutat prin toate mijloacele posibile. Acum trei luni aţi fost adus într-o stare deplorabilă. Aţi fost foarte bolnav, dar prin îngrijirea şi tratamentul nostru, se pare că sunteţi pe cale de a vă însănătoşi. Dacă vom avea şansa de a vă vindeca, atunci vă veţi putea continua călătoria, căci după câte ştiu, vreţi să mergeţi la Roma.

— Oare am venit la dumneavoastră în haina pe care o port acum? întrebai eu.

-— Desigur, răspunse medicul, dar lăsaţi întrebările, nu vă neliniştiţi, veţi afla toiul, grija pentru sănătatea dumneavoastră e acum esenţialul.

Îmi luă pulsul; între timp clericul aduse o ceaşcă şi mi-o oferi.

— Beţi, zise medicul, şi apoi îmi veţi spune despre ce băutură e vorba.

— Este, am zis eu după ce am sorbit câteva înghiţituri, e o supă de carne.

Doctorul zâmbi mulţumit şi se adresă clericului:

— Bine, foarte bine!

Amândoi mă părăsiră. Deci, presupunerea mea fusese întemeiată. Mă aflam într-un spital public. Continuară să mă trateze cu hrană substanţială şi medicamente întăritoare, aşa că, după trei zile, am fost în stare să părăsesc patul. Clericul deschise fereastra, o boare caldă minunată, cum nu respirasem niciodată, năvăli în cameră, o grădină se-nvecina cu clădirea spitalului, copaci necunoscuţi înverzeau şi înfloreau, viţă de vie bogată se căţăra de-a lungul zidului, dar, mai presus de toate, cerul de un albastru închis era o apariţie dintr-o îndepărtată lume vrăjită.

— Unde sunt oare? am exclamat plin de extaz. Oare sfinţii m-au găsit demn să trăiesc într-un ţinut ceresc?

Clericul zâmbea satisfăcut în timp ce vorbea:

— Sunteţi în Italia, frate! În Italia!

Uimirea mea crescu; am stăruit să mi se povestească împrejurările care m-au adus în casa asta, dar el arătă înspre doctor. Acesta îmi spuse, în sfârşit, că, în urmă cu trei luni, un om ciudat mă adusese şi îi rugase să fiu primit.

— Vă găsiţi într-un spital care este administrat de călugări samariteni.

Cum mă înzdrăveneam cu fiecare zi, am observat că ambii, doctorul şi clericul, mă antrenau în discuţii diverse şi-mi dădeau prilejul să le dau a-mănunte cât mai multe. Vastele mele cunoştinţe în cele mai variate domenii ale ştiinţei îmi dădeau destule subiecte de discuţie şi doctorul îmi propuse să aştern pe hârtie parte din ele pe care le citi apoi în prezenţa mea, arătându-se foarte mulţumit. Totuşi, mi se părea bizar că, în loc să laude lucrarea mea, spunea doar atât:

— De fapt... treaba merge bine... nu m-am înşelat!... minunat... minunat!

Mi s-a permis să cobor la anumite ore în grădină, unde am zărit oameni groaznic de desfiguraţi, de o paloare cadaverică, oameni aproape scheletici conduşi de călugări samariteni. Odată, când eram pe cale să mă înapoiez în cameră, am întâlnit un lungan deşirat, într-un palton galben ca lutul, însoţit de doi călugări, şi care, după fiecare pas, făcea un salt caraghios, fluierând strident în acelaşi timp. Uimit, m-am oprit locului, dar călugărul care mă întovărăşea mă trase îndărăt, în timp ce spunea:

— Vino, vino, dragă frate Medardus! Aşa ceva nu e pentru tine!

— Pentru Dumnezeu, am strigat eu, de unde cunoşti numele meu?

Bruscheţea cu care exclamasem aceste cuvinte, părea să nelinişteascâ pe însoţitorul meu.

— Ei, spuse el, cum să nu cunoaştem numele dumitale? Omul care v-a adus aici, l-a spus foarte clar, şi sunteţi înscris în registrele casei: Medardus, călugăr din mănăstirea capucinilor din oraşul B.

Fiori de gheaţă îmi străbăteau trupul. Dar oricine ar fi fost necunoscutul care m-a adus la spital, chiar dacă era iniţiat în secretul meu, nu putea să-mi vrea răul, căci s-a arătat plin de bunăvoinţă faţă de mine şi eram liber. Stăteam la fereastra deschisă şi respiram din plin minunatul aer cald, care, năvălind prin toţi porii, îmi insufla puteri noi de viaţă, când deodată am zărit o făptură mică, uscăţivă, cu o pălăriuţă ţuguiată pe cap, îmbrăcată sărăcăcios cu un pardesiu decolorat, ţopăind şi lipăind mai mult decât mergând, spre intrarea principală a spitalului. Când mă văzu, aruncă pălăria în aer, şi-mi făcu bezele. Omuleţul îmi părea întrucâtva cunoscut, dar nu-mi puteam reaminti precis trăsăturile lui, când dispăru printre copaci înainte ca să mă lămuresc cam cine ar putea fi. Nu dură însă mult şi cineva îmi bătu în uşă. I-am deschis şi acelaşi omuleţ pe care-l văzusem în grădină intră în încăpere.

— Schonfeld! exclamai plin de uimire. Schonfeld, cum ai ajuns aici, pentru numele lui Dumnezeu!

Era frizerul acela smintit din oraşul de reşedinţă, care mă salvase atunci dintr-un mare pericol.

— Vai, vai, vai! suspină el, în timp ce mutra lui se strâmba caraghios a plâns: cum era să ajung aici, onorate domn, cum era să ajung aici altfel decât aruncat, azvârlit de o fatalitate cruntă care urmăreşe toate geniile! Din pricina unui omor a trebuit să fug...

— Din pricina unui omor? l-am întrerupt eu brusc.

— Da, din pricina unui omor, continuă el; într-un acces de furie am ucis barbeta obrazului stâng a celui mai tânăr consilier comercial din oraş, iar celei drepte i-am pricinuit răni grave.

— Te rog, l-am întrerupt din nou, lasă glumele, fii măcar o dată rezonabil şi povesteşte-mi întâmplările în ordinea lor, sau pleacă de la mine.

— Ei, dragă frate Medardus, reîncepu el, de data asta foarte grav, vrei să mă goneşti, acum că eşti vindecat, dar când ai fost bolnav, m-ai suportat şi când am stat în aceeaşi cameră şi am dormit în celălalt pat.

— Ce înseamnă asta? am strigat consternat. Cum ai ajuns la numele Medardus?

— Binevoieşte să te uiţi, zise el zâmbind, la pulpana dreaptă a rasei pe care o porţi.

M-am uitat şi am înlemnit de spaimă şi uimire, căci m-am convins că numele Medardus era cusut acolo iar la o cercetare mai amănunţită, indicii neîndoielnice mi-au arătat că purtam aceeaşi rasă pe care o ascunsesem în scorbura unui copac în fuga mea de la castelul baronului F.

Schonfeld observă tulburarea mea şi surâse foarte ciudat; cu degetul arătător în dreptul nasului, ridicându-se în vârful picioarelor, mă privea ţintă în ochi; n-am putut scoate un cuvânt, iar atunci el începu să-mi spună cu vocea coborâtă:

— Cuvioşia voastră se miră grozav de frumoasa haină pe care o poartă, deşi vi se potriveşte şi vă vine de minune, mai bine decât acel costum cafeniu cu păcătoşii ăia de nasturi îmbrăcaţi pe care vi i-a agăţat deşteptul şi înţeleptul de Damon... Eu... eu... neînţelesul, surghiunitul Pietro Belcampo, am fost acela care v-am acoperit goliciunea cu această haină. Frate Medardus! Nu aţi fost într-o situaţie grozavă, căci drept pardesiu, sacou scurt, frac englezesc, purtaţi într-un chip foarte firesc propria dumneavoastră piele; cât despre o frizură decentă nici nu putea fi vorba, deoarece, însuşindu-vă meseria mea, vă făceaţi singur coafura *à la Caracalla* folosind propriul vostru pieptene cu zece dinţi, care v-a crescut la mâini.

— Lasă prostiile, am izbucnit cu, lasă prostiile, Schonfeld...

— Mă numesc Pietro Belcampo, mă întrerupse el în culmea mâniei, da, Pietro Belcampo, aici în Italia şi, trebuie s-o afli, Medardus, eu însumi sunt nebunia care te urmăreşte ca să te ajut în înţelepciunea ta, şi, fie că o recunoşti sau nu, numai în nebunie îţi găseşti mântuirea, căci înţelepciunea ta e un lucru aducător de nenorociri şi nu stă în picioare, se bălăbăneşte încoace şi încolo ca un copilaş neajutorat, deci trebuie să se... asocieze cu nebunia mea care îi slujeşte drept sprijin şi ştie să găsească drumul cel bun către un cămin şi acesta e casa de nebuni; aici am nimerit-o bine amândoi, frăţioare Medardus!

M-am cutremurat gândindu-mă la cei pe care i-am întâlnit, la omul cu haina galbenă ca lutul, care ţopăia, şi nu mai încăpea nici o îndoială că Schonfeld, în nebunia lui, îmi spunea adevărul.

— Da, frăţioare Medardus, continuă Schonfeld cu voce tunătoare şi cu gesturi dezordonate, da, iubite frăţioare. Nebunia dăinuie pe pământ ca o adevărată regină a duhurilor. Raţiunea e doar un guvernator trândav, căruia

nu-i pasă de ce se întâmplă în afara hotarelor ţării sale şi doar din plictiseală porunceşte ca soldaţii să facă instrucţie în piaţa rezervată pentru parăzi, iar aceştia nu sunt în stare mai apoi să tragă un singur glonte când duşmanul năvăleşte din afară. Dar nebunia, adevărata regină a poporului, porneşte cu tobe şi trompete: bum-bum, bum-bum!, în urma ei explozie de bucurie, entuziasm. Vasalii părăsesc locurile unde erau prizonierii raţiunii, nu vor să mai stea smirnă, să şadă şi să se întindă pe jos, cum vrea pedantul mareşal al Curţii; acesta controlează numerele şi rosteşte: "Priviţi, nebunia mi-a luat pe cei mai buni discipoli ai mei, nu mai sunt buni... sunt nebuni... i-a înnebunit... da, au înnebunit!" Asta e un joc de cuvinte, frăţioare Medardus, un joc de cuvinte este un drot încins în mâinile nebuniei care răsuceşte toate ideile.

— Încă o dată, i-am tăiat vorba neghiobului de Schonfeld, încă o dată te rog lasă pălăvrăgeala fără rost dacă vrei să-mi spui cum ai ajuns aici şi ce ştii despre mine şi despre haina pe care o port.

Rostind aceste cuvinte, l-am apucat de ambele mâni şi l-am înghesuit într-un fotoliu. Părea să cumpănească, deoarece coborî privirea şi trase adânc aerul în piept.

— V-am salvat, spuse el cu vocea slabă, vi-am salvat pentru a doua oară viaţa, doar eu am fost acela care vi-a înlesnit fuga din oraşul reşedinţei princiare şi tot eu v-am adus aici.

— Dar pentru Dumnezeu şi pentru toţi sfinţii, unde m-ai găsit?

Strigasem din răsputeri în timp ce-i dădusem drumul, dar în aceeaşi clipă el sări în sus şi ţipă, privindu-mă cu ochii scânteietori:

— Ei, frate Medardus, dacă nu te-aş fi cărat, aşa slab şi pirpiriu cum sunt, pe umerii mei, ai fi zăcut cu oasele zdrobite pe roata de tortură.

M-am cutremurat — ca pierdut m-am prăbuşit pe un scaun, uşa s-a deschis şi clericul care mă îngrijea a intrat grăbit.

— Cum ai ajuns dumneata aici? Cine ţi-a permis să calci în această cameră?

Aşa îl apostrofă el pe Belcampo; acestuia îi curgeau lacrimile şi spuse cu o voce imploratoare:

— Vai. prea cuvioase, n-am putut rezista mai mult imboldului de a vorbi prietenului meu, pe care l-am smuls dintr-o primejdie de moarte!

Am prins curaj:

— Spune-mi, dragul meu frate, m-am adresat clericului, într-adevăr, acest om m-a adus încoace?

Călugărul şovăi.

— Acum ştiu unde mă aflu, am continuat, bănuiesc că eram într-o stare de plâns, dar cred că vă daţi seama că azi sunt vindecat, aşa că îmi este permis să aflu tot ce mi-a fost tăinuit intenţionat, fiindcă eram prea mânios.

— Într-adevăr, aşa este, răspunse clericul, acest om v-a adus acum vreo trei luni şi jumătate în instituţia noastră. După spusele lui, v-a găsit aproape mort în pădurea pe care o despart doar patru mile de ţinutul nostru şi a recunoscut în dumneavoastră pe călugărul Medardus din mănăstirea capucinilor din oraşul B. care, în călătoria sa spre Roma, a trecut prin acest ţinut, unde de fapt locuieşte dânsul. Eraţi într-o stare de apatie totală. Mergeaţi doar când eraţi călăuzit, vă opreaţi în loc când vi se dădea drumul, vă aşezaţi şi vă culcaţi când vi se dădea această indicaţie. Primeaţi mâncarea şi băutura cu de-a sila. Scoteaţi sunete înăbuşite şi confuze, privirea părea lipsită de facultatea vederii. Belcampo nu v-a părăsit, ci a fost îngrijitorul dumneavoastră devotat. După patru săptâmâni, aţi fost cuprins de o furie îngrozioare şi am fost obligaţi să vă izolăm într-unul din compartimentele mai îndepărtate, destinate acestui scop. Eraţi ca o fiară sălbatică, dar n-aş vrea să vă descriu o stare a cărei amintire ar fi poate prea dureroasă pentru dumneavoastră. După patru săptămâni aţi revenit la starea de apatie căzând într-o catalepsie totală, din care v-aţi trezit apoi vindecat.

În timpul povestirii clericului, Schonfeld se aşezase şi, ca într-o profundă meditaţie, îşi sprijinise capul în mâini.

— Da, începu el, am convingerea că din când în când sunt un prost care se-ntrece cu gluma, dajr aerul din casa de nebuni, dăunător pentru oamenii cu mintea sănătoasă, a avut asupra mea un efect pozitiv. Încep să fac raţionamente despre mine însumi, ceea ce nu e un semn rău. Dacă exist prin propria mea conştiinţă, asta se datoreşte faptului că această conştiinţă îl dezbracă pe numitul de haina măscăriciului, iar eu rămân un gentleman perfect. Of, Doamne, oare un frizer genial nu este în propriii lui ochi un poltron calificat? Laşitatea te apără de orice nebunie şi vă pot asigura, cuvioase domn, că până şi la nord-nord-vest ştiu să fac deosebirea între turla unei biserici şi un far.

— Dacă este într-adevăr aşa, am zis eu, atunci dovedeşte-o povestin-du-mi liniştit mersul lucrurilor, cum m-ai găsit şi cum m-ai adus încoace!

— O voi face, zise Schonfeld, deşi domnul cleric afectează o mină foarte îngrijorată; permite-mi însă, frate Medardus, să te tutuiesc, ţinând seama că eşti protejatul meu. După ce ai fugit în timpul nopţii, pictorul străin a dispăru şi el în chip misterios împreună cu colecţia lui de tablouri. Cu toate că întâmplarea a făcut la început vâlvă, ea s-a pierdut repede în noianul unor noi evenimente. Numai atunci când s-a aflat de omorul de la castelul baronului F., când fratele Medardus din mănăstirea capucinilor era urmărit în oraşul B. cu mandat de arestare, atunci şi-au amintit că pictorul povestise în cârciumă toată întâmplarea şi recunoscuse în tine pe călugărul Medardus. Hangiul hotelului în care locuiseşi a confirmat bănuiala că eu ţi-am înlesnit fuga. Am fost suspectat

şi au vrut să mă bage la închisoare. Mi-ar fi fost uşor să scap de o viaţă nenorocită care de mult mă apăsa. Am hotărât să plec în Italia, unde exista vicari şi frizeri. În drumul meu te-am văzut la reşedinţa prinţului de ***. Se vorbea de căsătoria ta cu Aurelia şi de execuţia călugărului Medardus. L-am văzut şi pe acest călugăr. Ei bine! Întâmplă-se orice cu el, eu te socotesc pe tine adevăratul Medardus. Ţi-am ieşit înainte, nu m-ai observat şi am părăsit reşedinţa ca să-mi urmez drumul mai departe. După o lungă călătorie, m-am pregătit în zorii zilei să străbat pădurea ce se desfăşura în faţa mea, cufundată într-un întuneric adânc. Abia se arătară primele raze ale soarelui de dimineaţă, când ani auzit foşnete într-un tufiş şi un om cu părul vâlvoi şi o barbă ciufulită, dar cu haine cochete, se strecură pe lângă mine. Privirea lui era sălbatică şi rătăcită, şi în aceeaşi clipă dispăru. Am mers mai departe, dar cât am fost de îngrozit, când am zărit foarte aproape de mine un om gol zăcând la pământ. Am crezut că se săvârşise un omor şi că fugarul era ucigaşul. M-am aplecat asupra omului gol, te-am recunoscut îndată şi mi-am dat seama că mai respirai. Aproape de tine era rasa de călugăr, pe care o porţi şi acum; cu mare greutate te-am îmbrăcat cu ea şi te-am cărat cu mine. În sfârşit, te-ai trezit din leşin, dar ai rămas în starea descrisă de cuviosul domn. N-a fost deloc uşor să te iau de acolo, şi aşa s-a făcut că abia către seară am ajuns la o cârciumă care se afla în mijlocul pădurii. Te-am lăsat pe un tăpşan într-o stare de toropeală şi am intrat în cârciumă să caut hrană şi băutură. În cârciumă se aflau dragoni din *** care trebuiau, după cum spunea hangiţa, să urmărească până la graniţă pe un călugăr care dispăruse în chip misterios în clipa în care trebuia să fie executat pentru o crimă îngrozitoare. Era o enigmă pentru mine cum ai ajuns din oraşul de reşedinţă în pădure, dar convingerea că erai acel Medardus pe care-l căutau m-a îndemnat să uzez de orice mijloc pentru a te smulge din pericolul în care te aflai. Pe drumuri ocolite, te-am trecut peste graniţă şi am ajuns în sfârşit cu tine în această casă, unde ne-au primit pe amândoi, deoarece am declarat că nu vreau să mă despart de tine. Aici erai în siguranţă, căci sub nici o formă ei nu ar fi predat pe bolnav unui tribunal străin. Cu cele cinci simţuri ale tale nu prea stăteai bine pe când m-am aflat aici în cameră şi te-am îngrijit. Nu te puteai lăuda nici cu încheieturile tale, Noverre şi Vestris te-ar fi dispreţuit profund, căci capul îţi atârna pe piept şi când voiau să ţi-l îndrepte, te răsturnai singur ca un popic pe care nu l-ai nimerit. Şi cu talentul oratoric era mai mare jale, căci erai afurisit de monosilabic şi spuneai când aveai chef doar "Hu, hu!'' şi "Me... me...", din care nu se putea înţelege mare lucru despre raţiunea şi voinţa ta, amândouă devenindu-ţi infidele şi vagabondând în neştire. Dar deodată ai devenit din cale afară de vesel, ai sărit în sus, ai scos urlete de entuziasm şi ţi-ai rupt rasa de pe trup, ca să te liberezi de toate piedicile cu care te încătuşează natura. Apetitul tău...

— Opreşte-te, Schonfeld, l-am întrerupt pe îngrozitorul şugubăţ, opreşte-te! Am fost informat de starea deplorabilă în care mă cufundasem. Mulţumesc îngăduinţei şi îndurării veşnice a Domnului! Mulţumesc intervenţiei în favoarea mea şi binecuvântării sfinţilor că am fost salvat!

— Ah, Cuvioşia ta! continuă Schonfeld, la ce-ţi foloseşte asta! Vorbesc de funcţia deosebită a spiritului, numită conştiinţă şi care nu e altceva decât blestemata activitate a unui vameş-accizar-supracontrolor, răsfoind registrul iremediabil din compartimentul superior al creierului şi spunând la orice marfă care vrea să iasă: "Hei... hei!... exportul interzis... În ţară, rămâne în ţară!" Cele mai alese nestemate sunt băgate în pământ ca nişte grăunţe de rând şi răsare cel mult nişte sfeclă furajeră din care, la o cantitate de o mie de chintale, practica stoarce o uncie de zahăr rău mirositor. Hei, hei... şi totuşi acel export ar trebui să justifice un schimb comercial cu minunatul oraş al Domnului acolo sus, unde totul e sublim şi minunat. Sfinte Dumnezeule! Toată pudra mea *à la Maréchale* sau *à la Pompadour* sau *la reine de Golconde,* plătită cu bani grei, aş fi aruncat-o în râu, în locul cel mai adânc, dacă aş fi căpătat de acolo prin tranzit măcar un dram cât firul de praf din raza soarelui, ca să pot pudra perucile prea savanţilor profesori şi colegi de şcoală, dar de preferinţă pe a mea! Ce îndrug eu? Dacă Damon al meu, cel mai cuvios dintre cuvioşii călugări, în locul fracului de culoarea puricelui şi-ar fi agăţat un halat de dimineaţă ca acela în care bogătaşii, exuberanţii locuitori din oraşul Domnului se duc la toaletă, lucrurile s-ar fi petrecut cu totul altfel în ceea ce priveşte buna-cuviinţă şi demnitatea, dar aşa te-au luat drept un *glebae adscriptus*[17] şi pe diavolul l-au crezut *cousin germain*[18] al dumitale.

Schonfeld se ridicase şi mergea, adică mai mult ţopăia de la un capăt la celălalt al camerei, gesticulând şi făcând tot felul de strâmbături. Era în plin avânt, ca de obicei când nebunia se molipsea de la propria-i nebunie, încât l-am apucat de ambele mâini şi i-am zis:

— Oare vrei să te instalezi aici în locul meu? Oare nu eşti în stare, într-un moment de seriozitate, să laşi caraghioslâcurile?

Zâmbi într-un chip ciudat şi răspunse:

— E chiar atât de stupid ce spun atunci când sunt inspirat?

— Păi tocmai asta e nenorocirea, am răspuns eu, că la baza strâmbăturilor tale se află adeseori un tâlc adânc, dar încurci şi împestriţezi astfel totul, încât o idee de o nuanţă autentică apare ridicolă şi neverosimilă ca o haină frumoasă acoperită cu petice bălţate. Asemeni unui om beat, nu poţi merge pe o linie dreaptă, sări de colo până colo, orientarea ta e greşită!

— Ce înseamnă orientare? mă întrerupse Schonfeld, continuând să

[17] Legat de glie (lat.).
[18] Văr primar (fr.).

zâmbească amar. Ce este orientare, cuvioase capucin? Orientarea presupune o ţintă către care să ne îndreptăm. Eşti sigur de ţinta dumitale, scumpe frate? Nu te temi că din când în când dai dovadă de prea puţin echilibru, spre deosebire de siguranţa pisicii pe acoperiş; în schimb, la cârciumă, consumi prea multe băuturi spirtoase, pentru ca apoi, asemeni unui tinichigiu, să fii cuprins de ameţeală în vârful unui turn şi să vezi două ţinte, fără să ştii care e cea bună? În plus, capucinule, iartă faptul că, în poziţia mea socială, isprăvile năstruşnice îmi apar ca un plăcut adaos de piper spaniol la conopidă. Fără de asta, un artist frizer e o figură lamentabilă, un sărman prostănac care are în buzunar un privilegiu dar de care nu se foloseşte pentru plăcerea şi bucuria lui!

Clericul ne-a cercetat cu atenţie când pe mine, când pe caraghiosul de Schonfeld; nu înţelegea boabă, deoarece vorbeam nemţeşte; acum întrerupse discuţia noastră.

— Iertaţi-mă, domnii mei. Datoria îmi incumbă să întrerup o conversaţie care e imposibil să vă facă bine amândurora. Frate, eşti încă prea debil ca să vorbeşti despre lucruri care, făcând parte din trecutul tău, îţi stârnesc amintiri dureroase; doar poţi afla treptat totul de la prietenul dumitale, căci chiar vei părăsi instituţia noastră vindecat de-a binelea, desigur că prietenul va continua să te însoţească. Afară de aceasta aveţi (se întoarse către Schonfeld) un fel de a înfăţişa auditoriului lucrurile despre care vorbiţi, de parcă le-ar avea în faţa ochilor. În Germania cred că sunteţi luat diept un original şi chiar şi la noi puteţi trece drept un autentic bufon. La teatrul comic aţi putea să vă găsiţi norocul.

Schonfeld se holbă la cleric, apoi se ridică în vârful picioarelor, îşi duse mâinile la cap şi exclamă pe italieneşte:

— Vocea duhurilor... vocea destinului, mi-a vorbit prin gura acestui cuvios domn!... Belcampo... Belcampo nu ţi-ai cunoscut adevărata vocaţie... e hotărât!

Cu aceste cuvinte o zbughi pe uşă afară. A doua zi dimineaţa veni în camera mea, gata de plecare.

— Dragul meu frate Medardus, zise el, eşti vindecat pe de-a-ntregul şi nu mai ai nevoie de asistenţa mea, plec într-acolo unde mă îndeamnă chemare mea lăuntrică. Rămâi cu bine!... Dar permite-mi să-mi mai exercit pe tine, pentru ultima oară, o profesie care acum îmi pare înjositoare.

Scoase un brici, o foarfecă şi un pieptene şi cu o mie de strâmbături şi printre cuvinte caraghioase, îmi aranjă tonsura şi barba. Omul îmi devenise — cu tot devotamentul său faţă de mine — supărător şi eram bucuros când îşi luă rămas bun.

Doctorul contribui la întremarea mea prin medicamente întăritoare; culoarea îmi devenise mai sănătoasă şi, prin plimbări din ce în ce mai lungi, mi-am recăpătat puterile. Eram convins că voi putea suporta o călătorie pe jos şi am părăsit o casă care, pentru un bolnav mintal, era o binefacere, pe când

pentru un om sănătos nu putea fi decât un lucru dureros şi înspăimântător.

Mi se sugerase ideea să plec în pelerinaj la Roma şi am hotărât să fac acest lucru, astfel că am pornit-o pe şoseaua care mi se indicase. Lăsând la o parte faptul că mintea mi se vindecase de-a binelea, eram totuşi conştient de starea de apatie care învăluia ca într-un zăbranic orice imagine înfiripată în sufletul meu, astfel că totul era searbăd, de un cenuşiu intens. Fără o înfăţişare clară a trecutului meu, eram absorbit de grija prezentului. Scrutam depărtarea pentru a descoperi locul unde aş putea îndrăzni să cerşesc adăpost pentru noapte şi hrană şi eram sincer bucuros când credincioşii îmi umpleau sacul meu de cerşetor şi plosca, pentru care, drept mulţumire, bolboroseam rugăciunile mele ca un automat. Decăzusem, până şi în propriii mei ochi, la treapta stupidă a unui călugăr cerşetor. Astfel am ajuns, în sfârşit, la mănăstirea cea mare a călugărilor capucini, care se ridica singuratică, înconjurată de clădiri, la câteva ore aproape de Roma. Acolo eram sigur că vor primi pe confratele din acelaşi ordin monahal, şi mă gândeam să mă las îngrijit pe-ndelete. Am pretextat că, deoarece mănăstirea din Germania de care aparţin s-a desfiinţat, am pornit în pelerinaj ca să intru în altă mănăstire, aparţinând aceluiaşi ordin. Cu amabilitatea proprie călugărilor italieni, am fost ospătat din plin şi priorul declară că, în cazul că o făgăduială solemnă nu mă obligă de a merge mai departe, ca străin, pot rămâne în mănăstire cât îmi place. Era ora de vecernie, călugării s-au îndreptat spre cor iar eu am intrat în biserică. Arhitectura îndrăzneaţă şi minunată a navei mi-a stârnit o mare admiraţie, dar sufletul meu înclinat spre pământ nu se putea înălţa, cum se întâmpla de obicei încă din vremea când, copil abia de-o şchioapă, priveam spre biserica de la Teiul Sfânt. După ce mi-am spus rugăciunea la altarul principal, am păşit pe coridoarele laterale să contemplu picturile ce înfăţişează martiriul sfinţilor cărora le-au fost consacrate. În cele din urmă, am intrat într-o capelă laterală, al cărei altar era magic luminat de razele soarelui, reflectate în vitraliile multicolore. Am vrut să admir picturile şi am urcat treptele. Sfânta Rozalia — fatala catapeteasmă a fostei mele mănăstiri! Vai! O vedeam pe Aurelia! Toată viaţa mea, nenumăratele mele ticăloşii, crimele mele — uciderea lui Hermogen — a Aureliei — totul — totul închegat într-un singur gând înspăimântător şi *acesta* îmi sfredelea creierul ca un fier roşu ascuţit. Pieptul meu, fibrele şi toate mădularele erau sfârtecate de o durere aprigă şi de un chin fără de seamăn! Nu venea o moarte izbăvitoare! M-am trântit la pământ — mi-am rupt, în disperare sălbatică, sutana — urlam într-o jale fără alinare, încât biserica repetă ecoul până departe: "Sunt blestemat, sunt blestemat! Nici o îndurare — nici o mângâiere — nicăieri! — în iad — în iad — hulă veşnică asupra capului meu, păcătos nelegiuit!" Am fost ridicat — călugării se aflau în capelă, în faţa mea stătea priorul, un venerabil bătrân, înalt şi impunător. Mă privea cu o gravitate

nespus de blândă, îmi luă manile şi mi se părea că un sfânt, pătruns de o milă cerească, m-ar fi susţinut pe mine, rătăcitul, să nu mă prăbuşesc în vâlvătaia focului Gheenei.

— Eşti bolnav, frate, rosti priorul, te vom duce în mănăstire, unde îţi vei reveni!

I-am sărutat mâinile, sutana, nu puteam vorbi, numai suspine adânci, pline de teamă, trădau starea deznădăjduită a sufletului meu. Am fost dus în refector şi, la un semn al priorului, călugării se depărtară, iar eu am rămas singur cu el.

— Frate, începu el, tu pari doborât de un greu păcat, căci numai remuşcarea cea mai adâncă şi fără alinare pentru o faptă îngrozitoare se poate manifesta în chipul acesta. Dar mare e îngăduinţa Domnului, trage greu în cumpănă ocrotirea ce ţi-o acordă sfinţii părinţi, aibi încredere să mi te spovedeşti şi ispăşirea se va preface în mângâ-ierea ce ţi-o dă biserica!

În clipa aceea îmi păru că priorul era pelerinul de la Teiul Sfânt, şi că numai el era singura fiinţă pe tot întinsul pământului căreia îi puteam destăinui întreaga mea viaţă plină de nelegiuire şi de păcat. Încă nu puteam articula nici un cuvânt şi m-am aruncat la pământ în faţa bătrânului.

— Mă duc în capela mănăstirii, spuse el cu solemnitate şi se depărta.

Eram resemnat — am alergat după el, şedea în confesional şi pe loc am făcut ceea ce mă îndemna, în chip irezistibil conştiinţa; am mărturisit totul — totul!

Grea era penitenţa pe care mi-o impuse priorul. Gonit din biserică, izolat ca un lepros din adunările călugărilor, stăteam în cavourile mănăstirilor, ţinându-mi zilele cu ierburi fierte fără sare, flagelându-mă şi chinuindu-mă cu unelte de tortură de o cruzime greu de închipuit şi-mi ridicam glasul numai pentru a mă acuza, în rugă umilă, căutând salvarea din iad, flăcările lui clocotind de pe acum în mine. Dar când sângele îmi curgea din răni, când durerea mă sfârteca prin mii de otrăvite împunsături ca de scorpioni şi când, natura fiind învinsă, somnul mă cuprindea în braţele sale, ocrotindu-mă ca pe un copil fără vlagă, atunci se iscau năluciri vrăjmaşe care-mi pricinuiau noi chinuri de moarte. Întreaga mea viaţă mi se înfăţişa în chip înfiorător. O vedeam pe Euphemia cum se apropia de mine în plinătatea frumuseţii ei, dar strigai cât putui de tare: "Ce vrei de la mine, ticăloaso? Nu, iadul nu e în cârdăşie cu mine!" Atunci îşi dete în lături mantila şi fiorii blestemului mă cuprinseră. Trupul ei era scheletic, dar printre oase i se încolăceau nenumăraţi şerpi şi-şi iţeau către mine capetele şi limbile lor ca focul. "Lasă-mă în pace... Şerpii tăi pătrund în pieptul rănit... vor să se înfrupte din sângele inimii mele... dar atunci voi muri... atunci voi muri... moartea mă va scăpa de răzbunarea ta!" Astfel am strigat, pe când năluca urla: "Şerpii mei se pot înfrupta din

sângele inimii tale... dar nu vei simţi, căci asta nu face parte din chinul tău — chinul tău e în tine şi nu te ucide, fiindcă trăieşti prin el. Chinul tău e gândul la nelegiuirile tale, şi acesta e veşnic!" Hermogen însângerat se ridică de asemeni dar, în faţa lui, Euphemia trecu în zbor şi el se furişă, arătând spre cicatricea în formă de cruce. Voiam să mă rog, dar în clipa aceea se auziră foşnete şi murmure care-mi luau minţile. Oameni pe care-i cunoscusem se iviră prefăcuţi în nişte pocitanii. Capete se târau, râzând sarcastic, pe picioare de lăcuste care le creşteau din urechi, orătănii ciudate, ciori cu chip de om vâjâiau prin văzduh. L-am recunoscut pe maestrul de concert din B. cu sora lui, ca se rotea într-un vals ameţitor, iar fratele ei cânta plimbându-şi arcuşul pe pieptul lui devenit lăută... Belcampo, cu un obraz urât de şopârlă, călare pe un vierme dezgustător, înaripat, se repezi la mine, vrând să-mi descurce barba cu un pieptene din fier înroşit, fără să reuşească. Sălbatic, din ce în ce mai sălbatic se făcea vălmăşagul, mai ciudate şi mai fantastice deveneau arătările de la cea mai mică gâză dănţuitoare cu picioruşe de om, până la alungitul schelet de cal cu ochi scânteietori, cu pielea preschimbată într-o pătură pe care stătea un călăreţ cu un cap luminos de bufniţă. Un pocal fără fund era platoşa lui, o pâlnie întoarsă, casca. Batjocura iadului era în necontenită creştere: mă aud râzând, dar acest râs străpunge pieptul şi devine mai arzător iar toate rănile sângeră mai năvalnic. Silueta unei femei iese la iveală, adunătura se dă în lături — ea se apropie de mine. Vai, e Aurelia! "Trăiesc, şi sunt acum numai a ta!" rosteşte năluca. În aceeaşi clipă, păcatul se trezeşte în mine. Înnebunit de o poftă sălbatică, o înlănţui cu braţele. Toropeala mă părăseşte, dar acum simt un foc apăsându-mi pieptul, ţepi ascuţiţi îmi zgârie ochii şi diavolul izbucneşte într-un râs batjocoritor: "Acum eşti pe de-a-ntregul al meu!" Cu un ţipăt de groază mă trezesc şi de îndată sângele îmi curge şiroaie din pricina loviturilor biciului cu ghimpi cu care mă flagelez cuprins de o deznădejde fără scăpare. Căci până şi nelegiuirile din vis, fiecare gând vinovat, cer ispăşire îndoită.

În sfârşit, se împlinise sorocul hotărât de prior pentru greaua ispăşire şi am ieşit din cavou, pentru ca singur în celulă separată, departe de ceilalţi fraţi, să continui pedepsele impuse de acum încolo. Apoi, treptat, uşurându-mi-se osânda, mi s-a permis să intru în biserică şi în corul călugărilor. Dar mie nu-mi ajungea cea din urmă penitenţă, care consta în obişnuita flagelare zilnică. Refuzam cu îndărătnicie orice hrană mai bună ce mi se oferea; zile întregi zăceam pe lespezile reci de marmură în faţa icoanei sfintei Rozalia şi mă torturam în chilia singuratică în modul cel mai crunt, căci prin chinuri corporale încercam să molcomesc groaznicul martiriu lăuntric. Era zadarnic! Mereu reveneau acele năluciri plăsmuite de gândurile mele şi eram dat pradă Satanei ca să mă chinuiască batjocorindu-mă şi să mă îmbie spre păcat. Ispăşirea mea atât de grea, felul nemaiauzit cum o îndeplineam stârni atenţia călugărilor. Mă

cercetau cu sfială respectuoasă şi am auzit chiar cum şopteau între ei: "Acest om e un sfânt!" Cuvântul mă îngrozea căci acea oribilă amintire din mănăstirea capucinilor din oraşul B. nu era decât prea vie, când în aroganţa nebuniei am strigat pictorului care mă ţintuia cu privirea: "Eu sunt sfântul Anton!"

Trecu şi ultima etapă a pocăinţei ordonată de prior, fără însă ca eu să renunţ să mă torturez, netinând seama că chinurile ce înduram păreau să mă doboare. Ochii mei erau stinşi, trupul meu plin de răni un schelet însângerat, şi am ajuns până acolo că după ce zăceam ore întregi la pământ, nu mă mai puteam ridica fără ajutorul celorlalţi. Priorul porunci să fiu adus în vorbitorul lui.

— Simţi oare, frate, începu el, că ţi-ai uşurat sufletul prin aspra ispăşire? Cerul ţi-a hărăzit alinarea?

— Nu, cuvioase părinte, i-am răspuns eu cu amară deznădejde.

— Întrucât, continuă priorul cu vocea ridicată, întrucât, frate, mi te-ai spovedit şi, aflând nenumăratele fapte îngrozitoare, ţi-am impus cea mai aspră ispăşire, am împlinit legile bisericii; ea vrea ca răufăcătorul pe care nu l-a ajuns braţul dreptăţii şi care, plin de pocăinţă, şi-a recunoscut crimele, să-şi arate remuşcarea şi, prin acţiuni exterioare, să-şi îndrepte spiritul numai către cele cereşti şi să continue să-şi tortureze carnea, astfel ca martiriul pământesc să compenseze fiecare faptă diavolească. Totuşi cred, şi renumiţi teologi sunt de acord cu mine, că chinurile cele mai groaznice pe care penitentul şi le aplică nu scad nici cu un dram greutatea păcatului, de îndată ce-şi sprijină convingerea deplină pe acest lucru, crezându-se demn de îndurarea Celui Etern. Nici o înţelepciune omenească nu poate aprofunda felul în care Cel Etern judecă faptele noastre, pierdut este acela care, chiar dacă nu este cu totul vinovat de o adevărată nelegiuire, are cutezanţa să creadă că poate cuceri, că poate lua cerul cu asalt prin evlavie, iar acel penitent care, după ce se pocăieşte, se consideră absolvit de vina lui, dovedeşte că remuşcarea sa lăuntrică nu este sinceră. Tu, dragă frate Medardus însă, nu ai simţit alinarea, asta dovedeşte sinceritatea remuşcării tale, deci încetează acum, eu o voiesc, orice tortură; hrăneşte-te mai bine şi nu mai ocoli contactul cu ceilalţi fraţi, află că viaţa ta misterioasă mi-este cunoscută în toate miraculoasele ei întortochieri, mai bine chiar decât ţie însuţi. O fatalitate ireversibilă de care nu puteai să scapi, i-a dat Satanei puteri asupra ta şi, în timp ce păcătuiai, erai doar unealta sa. Să nu-ţi închipui însă că din acest motiv eşti mai puţin vinovat în faţa lui Dumnezeu, căci ţie ţi-a fost dată puterea să-l birui pe diavol în luptă dreaptă. În care inimă omenească nu năvăleşte Necuratul şi se opune Geniului bun! Dar fără această luptă n-ar mai fi virtute, căci virtutea este triumful principiului bun asupra celui rău, precum şi contrariul naşte păcatul. Află, înainte de toate, că te acuzi de o crimă pe care ai făptuit-o numai în intenţie. Aurelia trăieşte, în culmea nebuniei te-ai rănit singur, sângele tău propriu îţi şiroia pe mână... Aurelia trăieşte... o

ştiu bine!

M-am prăbuşit în genunchi, mi-am ridicat mâinile a rugă, suspine adânci îmi zguduiau pieptul, lacrimi îmi izvorau din ochi.

— Mai află, continuă priorul, că acel necunoscut pictor bătrân de care ai pomenit în timpul spovedaniei, ne-a vizitat mănăstirea mai de mult, după cât îmi pot aminti, şi va sosi poate din nou aici. Mi-a dat o carte în păstrare, care cuprinde mai multe desene, dar mai ales o povestire căreia, de fiecare dată când trece pe la noi, îi adaugă câteva rânduri. Nu mi-a interzis să dau cartea cuiva şi vreau să ţi-o încredinţez, cu atât mai mult cu cât eu consider asta ca o datorie sacră. Legătura destinelor tale ciudate care te transpuneau ba într-o lume superioară de minunate viziuni, ba într-o existenţă din cele mai josnice, o vei afla curând. Se spune că miracolul a dispărut de pe pământ, dar eu nu cred asta. Minunile dăinuie, căci dacă nu vrem să dăm această denumire oricărui lucru miraculos din viaţa înconjurătoare, e fiindcă am deprins regula reîntoarcerii ciclice a unui şir de aspecte, şi totuşi, în cuprinsul acestui cerc se produce adeseori un fenomen care face toată înţelepciunea noastră de ruşine şi căruia, neputându-l înţelege, refuzăm, din îndărătnicie stupidă, să-i dăm crezare. Cu încăpăţânare negăm ochiului lăuntric fenomenul, fiindcă e prea străveziu ca să se poată oglindi pe suprafaţa aspră a ochiului exterior. Pe acel pictor ciudat îl număr printre cele mai extraordinare apariţii care desfid orice regulă; mă îndoiesc că apariţia lui întruchipată este ceea ce vedem noi. Un lucru e cert, că nimeni n-a observat la el obişnuitele funcţii biologice ale omului. De asemeni, nu l-am văzut niciodată scriind sau desenând, excepţie făcând cartea în care părea că citeşte: de fiecare dată când trecea pe la noi, ea număra mai multe pagini scrise decât avusese mai înainte. Ciudat e şi faptul că tot ce e în carte mi-a părut o mâzgăleală încâlcită, schiţa confuză a unui pictor fantastic, a devenit limpede şi citeaţă numai după ce tu, dragul meu frate Medardus, mi te-ai spovedit. Nu-mi este îngăduit să-mi spun mai mult părerea cu privire la ceea ce bănuiesc sau cred despre pictor. Tu o vei ghici singur sau, mai mult decât atât, secretul ţi se va dezvălui de la sine. Du-te, întremează-te şi dacă te simţi înălţat sufleteşte, ceea ce cred că se va întâmpla în câteva zile, atunci vei căpăta de la mine minunata carte a pictorului străin.

M-am supus voinţei priorului, mâncam cu ceilalţi fraţi laolaltă, am renunţat la mortificări şi m-am limitat la rugăciuni pline de fervoare la altarele sfinţilor. Chiar dacă rana inimii mele continua să sângereze, chiar dacă durerea care mă străpungea dinăuntru nu eră mai puţin vie, oribilele coşmaruri mă părăsiseră şi adeseori, pe când zăceam istovit, fără somn, pe culcuşul tare, simţeam fluturând în jurul meu aripi ca de înger şi vedeam făptura graţioasă şi vie a Aureliei, cu ochii înlăcrimaţi, plini de o milă cerească, aplecându-se spre mine. Întindea mâna deasupra capului meu ca pentru a mă ocroti, pleoapele mi

se închideau şi o lină aţipire îmi dădea puteri noi.

Când priorul observă că mintea mi se redeşteaptă, îmi dădu cartea pictorului şi mă preveni s-o citesc cu atenţie în chilia lui. Am deschis-o şi primul lucru pe care îmi căzură ochii erau desenele picturilor-frescă de la Teiul Sfânt, schiţate şi apoi executate în lumină şi umbră. N-am resimţit nici cea mai mică uimire, nici cea mai slabă dorinţă de a dezlega repede enigma. Nu! Pentru mine nu era nici o enigmă, de multă vreme ştiam ce conţinea acest album. Ceea ce pictorul înghesuise în ultimele pagini ale cărţii într-o scriitură măruntă, colorată şi abia citeaţă, erau visele şi presimţirile mele, dar clar înfăţişate în trăsături ascuţite, cum n-aş fi avut putinţa de a o face vreodată.

COMENTARIU INTERCALAT DE EDITOR

Fratele Medardus îşi continuă povestirea, fără a ţine seamă de cele cuprinse în albumul pictorului; cum îşi luase rămas bun de la priorul care era iniţiat în tainele sale şi de la ceilalţi fraţi prieteni, cum se dusese în pelerinaj la Roma şi peste tot, la catedrala Sf. Petru, St. Sebastian şi Laurenţiu, la St. Giovanni a Laterano, în Sancta Maria Maggiore şi aşa mai departe, şi îngenunchease şi se rugase la toate altarele, cum atrăsese chiar şi atenţia Papei şi cum până la urmă fu înconjurat de un nimb sacru. Sfântul Părinte, văzând în el un nelegiuit care se pocăieşte şi el însuşi nesimţindu-se cu nimic mai presus, îl goni din Roma.

Noi, adică eu şi cu dumneata, bunule cititor, ştim prea puţine despre presimţirile şi visurile fratelui Medardus, aşa că, fără să citim ceea ce a scris pictorul, am vrea cel puţin să facem legătura care înnoadă ca într-un mănunchi firele încâlcite şi disperate ale poveştii lui Medardus. Mai pilduitor este de altfel şi faptul că ne lipseşte focarul din care s-au desprins diferitele raze multicolore. Manuscrisul răposatului călugăr capucin era pe un pergament îngălbenit şi acest pergament eu un scris mărunt, aproape neciteţ, în care o mână ciudată avea ceva de comunicat, mi-a stârnit mult curiozitatea. După multă osteneală am reuşit să descifrez litere şi cuvinte, şi care nu mi-a fost uimirea când mi-am dat seama că era acea povestire din albumul pictorului, de care vorbea Medardus, în vechea limbă italiană, aproape în stil cronicăresc şi scrisă la modul aforistic. Forma lui bizară sună în nemţeşte aspru şi înfundat ca un pahar plesnit, dar pentru a-l înţelege în totalitatea lui a fost necesar să intercalăm aci traducerea; o fac, după ce am mai constatat cu durere următoarele: familia domnitoare din care descindea acel Francesco, adeseori pomenit, mai trăieşte în Italia, de asemenea mai trăiesc şi urmaşii prinţului domnitor în a cărui reşedinţă a locuit un timp Medardus. A fost deci imposibil să facem cunoscute

aceste nume şi, în afară de acela care-ţi dă dumitale, scumpe cititor, în mână această carte, nimeni pe lume nu e mai neajutorat şi mai neîndemânatic să scornească nume, când le are pe cele autentice, cu o rezonanţă frumoasă şi romantică, cum e în cazul de faţă. Respectivul editor a fost inspirat denumind personajele: Prinţul, Baronul etc., cum însă bătrânul pictor pune în lumină cele mai tainice şi încâlcite împrejurări familiale, recunoaşte şi el că, folosind denumirile curente, nu va reuşi să se facă înţeles. Ar fi fost de datoria lui să întregească simpla cronică de familie, alcătuită de pictor, cu tot felul de explicaţii şi trimiteri, ca pe nişte personaje încadrate în arabescuri şi ornamente. Mă transpun în persoana editorului şi te rog, bunule cititor, ca înainte de a citi mai departe, să binevoieşti a ţine seamă de următoarele: Camillo, prinţ domnitor de P. , este fondatorul familiei din care se trage Francesco, tatăl lui Medardus. Theodor, prinţ de W., este tatăl prinţului Alexandru de W., la curtea căruia a poposit un timp Medardus. Fratele său Albert, prinţ de W., s-a căsătorit cu principesa italiană Ciazinta B. Familia baronului F. e bine cunoscută în regiunea muntoasă şi trebuie să menţionez că baroneasa de F. era originară din Italia, ea fiind fiica contelui Pietro S., fiu al contelui Filippo S. Totul, dragă cititorule, se va clarifica, dacă vei reţine în memorie aceste puţine iniţiale şi nume de botez. Urmează acum în loc de continuarea povestirii,

PERGAMENTUL BĂTRÂNULUI PICTOR

...Şi se întâmplă că Republica Genova, foarte ameninţată de corsarii algerieni, se adresă marelui navigator Camillo, principe de P., ca să întreprindă cu un echipaj şi cu patru galere bine înarmate o expediţie împotriva nemernicilor piraţi. Setos de fapte glorioase, Camillo scrise de îndată fiului său mai mare, Francesco, să vină să cârmuiască ţara în lipsa propriului său tată. Francesco studia pictura la şcoala lui Leonardo da Vinci şi duhul artei pusese într-atâta stăpânire pe el, încât nu se mai gândea la nimic altceva. De aceea, preţuia arta mai presus de orice virtute şi măreţie pe pământ şi orice altă preocupare îi apărea ca un efort jalnic şi van. Nu putea părăsi arta şi nici pe maestrul înaintat în vârstă, şi scrise în consecinţă tatălui său că înţelege să ţină în mână pensula şi nu sceptrul şi că doreşte să rămână cu Leonardo. Atunci bătrânul, trufaşul Camillo fu foarte mânios, îl califică drept un prost nevolnic şi trimise slujitori de încredere să-i aducă fiul înapoi. Când însă Francesco se opuse cu hotărâre să se întoarcă şi declară că un prinţ, înconjurat de toată strălucirea tronului, îi apare ca o făptură jalnică faţă de un pictor talentat, că cele mai mari fapte de război sunt numai un crud joc pământesc, pe când

creaţia unui pictor e oglindirea spiritului divin care sălăşluieşte în fiinţa sa. Atunci eroul mării, Camillo, se înfurie şi jură că îl va alunga pe Francesco şi-l va lăsa ca urmaş la tron pe Zenobio, fratele mai mic al lui Francesco.

Francesco era foarte mulţumit cu această soluţie şi, cu toată solemnitatea şi formele legale, cedă printr-un document fratelui său mai mic tronul şi aşa se întâmplă că, pe când bătrânul domnitor Camillo îşi pierdea viaţa într-o luptă sângeroasă cu algerienii, Zenobio îi urma la domnie, în timp ce Francesco, lepădându-se de numele şi de rangul său princiar, ajungea pictor şi trăia destul de greu dintr-un mic venit anual pe care i-l alocase fratele său domnitor. Francesco fusese un tânăr mândru şi zvăpăiat, numai bătrânul Leonardo îmblânzise firea lui sălbatică şi, când Francesco renunţă la rangul lui princiar, îi deveni ca şi un fiu supus şi devotat. Ajuta bătrânului să desăvârşească vreo operă măreaţă, astfel că elevul, ridicându-se până la măiestria meşterului său, deveni celebru şi începu să picteze catapetesme pentru biserici şi mănăstiri. Bătrânul Leonardo îl ajuta cu sfatul şi cu fapta, până când muri la o vârstă înaintată. Atunci în tânărul Francesco izbucni iar, ca o flacără cu greu stăpânită multă vreme, trufia şi neastâmpărul de altădată. Se credea cel mai mare pictor al timpului şi, asociind perfecţiunea lui în artă cu rangul său, se intitula singur pictorul-prinţ. Despre bătrânul Leonardo vorbea cu dispreţ, se abătu de la stilul hieratic, simplu şi-şi apropie o manieră nouă care, prin senzualitatea figurilor şi coloritul strident, lua ochii mulţimii şi laudele ei exagerate îl făceau şi mai vanitos şi mai nestăpânit. Se întâmplă că, la Roma, nimerise într-un cerc de tineri desfrânaţi şi cum el dorea să aibă în toate prioritatea, ajunse curând să fie cel mai destoinic navigator pe valurile furtunoase ale viciului. Orbiţi de strălucirea falsă şi înşelătoare a păgânismului, tinerii, în fruntea cărora se afla Francesco, fondară o asociaţie secretă în care batjocoreau în chip nelegiuit creştinismul, imitau datinile vechilor greci şi celebrau orgii cu târfe neruşinate.

Printre ei erau pictori, dar mai mulţi erau sculptori care nu ţineau seama decât de arta antichităţii şi persiflau tot ce unii artişti contemporani. Înflăcăraţi de creştinism, au conceput şi creat spre gloria acestuia. Plin de un entuziasm păgân, Francesco picta numeroase tablouri din lumea fictivă a basmelor. Nici unul nu se pricepea să înfăţişeze atât de plastic ca el voluptatea lascivă a trupului de femeie, întrucât împrumuta şi carnaţia după trupuri vii şi forma compoziţională ale anticelor sculpturi de marmură. În loc să se inspire după tablourile din biserici şi mănăstiri ale bătrânilor şi cuvioşilor maeştri, umplându-şi sufletul cu smerenie în faţa artei lor, Francesco reproducea cu sârguinţă figurile amăgitoare ale zeilor păgâni. Dar nici un model nu-l obseda cu atâta stăruinţă ca un tablou celebru reprezentând-o pe Venus şi pe care-l avea tot timpul în gând. Venitul anual pe care Zenobio îl destinase fratelui său

întârziase o dată mai mult ca de obicei, astfel că Francesco, cu viaţa lui dezordonată care-i înghiţea repede orice câştig, şi la care nu voia să renunţe, ajunse în dificultăţi materiale. Atunci îşi reaminti că odată, cu mult înainte, i se propusese de către o mănăstire de călugări capucini să picteze la un preţ foarte ridicat portretul sfintei Rozalia şi, dornic să capete cât mai repede bani, se hotărî să termine lucrarea pe care din silă pentru toţi sfinţii creştini nu vroise s-o accepte. Plănuise s-o înfăţişeze pe sfânta Rozalia goală, iar forma şi expresia obrazului să fie asemănătoare Venerei. Schiţa reuşi de minune şi nelegiuiţii tineri lăudară mult fantezia neruşinată a lui Francesco, ca în locul unei sfinte creştine să aşeze călugărilor în biserică portretul unui idol păgân. Dar de îndată ce Francesco începu să picteze, totul se înfăţişă altminteri de cum o avea el în gând şi un spirit mai puternic birui duhul minciunii josnice care-l stăpânea. Chipul unui înger din înălţimile cerului se înfiripă din negurile întunecoase; dar, cuprins ca de o teamă sfielnică, pentru a nu jigni clipa sfântă şi să cadă apoi pradă pedepsei divine, Francesco nu cuteză să termine obrazul în timp ce în jurul trupului gol se aşezară în falduri graţioase veşminte caste, o rochie roşu-închis şi o mantilă azurie. Călugării capucini nu se gândiseră, în scrisoarea lor către pictor, decât la portretul sfintei Rozalia, fără a ţine seama că pictorul le-ar putea imputa că în subiect nu a fost cuprinsă şi povestirea unor fapte memorabile din viaţa sfintei şi tocmai de aceea Francesco schiţase portretul ei în centrul tabloului; dar iată că, îndemnat de sfântul Duh, pictă în jurul lui tot felul de chipuri care se îmbinau ca prin minune, ca să înfăţişeze martiriul sfintei Rozalâa. Francesco era cufundat în executarea tabloului său, mai mult decât atât, tabloul devenise însăşi Duhul atotputernic care-l înlănţui cu braţe viguroase şi-i înfăţişă viaţa infamă pe care o dusese până atunci. Nu cuteza însă să termine obrazul sfintei, ceea ce se prefăcu într-un chin infernal care îl sfredelea lăuntric cu ghimpi ascuţiţi. Nu se mai gândea la tabloul Venerei dar i se părea că-l vede pe bătrânul profesor Leonardo care îl priveşte mustrându-l amarnic, vorbindu-i temător şi îndurerat: "Vai, aş fi dorit din toată inima să te ajut, dar nu-mi este îngăduit, înainte ca tu să renunţi la orice înclinări nelegiuite şi, cu adâncă pocăinţă şi umilinţă, să implori iertarea Sfintei împotriva căreia ai păcătuit!'' Tinerii pe care Francesco îi ocolise multă vreme, îl căutară şi-l găsiră în atelier, întins pe culcuşul lui, ca un bolnav neputincios. Dar de îndată ce li se plânse că un duh rău îi frânsese puterea şi deci nu putuse termina tabloul sfintei Rozalia, izbucniră toţi în râs şi îi vorbiră: "Valeu, frate, cum de te-ai îmbolnăvit aşa deodată? Haideţi să jertfim lui Esculap şi amabilei Hygeia nişte vin, ca acest slăbănog să se întremeze!" Fu adus vin de Siracusa, tinerii umplură paharele şi, aducând libaţiuni zeilor păgâni, îl vărsară în faţa tabloului neterminat. Dar când începură să bea zdravăn şi îi oferiră lui Francesco vin, acesta refuză nevrând să ia parte la dezmăţul lor, deşi închinau

în cinstea doamnei Venus. Atunci, unul dintre ei spuse: "Se pare că necugetatul pictor este chiar bolnav la trup şi suflet, şi trebuie să-i aducem un doctor!" Îşi aruncă mantaua pe umeri, se-ncinse cu sabia şi ieşi. Trecură doar câteva clipe când se înapoie şi zise: "Ei, iată, priviţi-mă, eu însumi sunt doctorul care vrea să vindece pe acest prăpădit". Vrând să semene, desigur, la mers şi atitudine cu un medic bătrân, tinerelul lipăia, cu genunchii strâmbi, şi-şi schimonosea obrazul tânăr, încreţindu-şi-l în fel şi chip, încât arăta ca un om urât şi bătrân, iar tinerii râdeau de se prăpădeau şi strigară: "Hei, ia priviţi ce mutre savante ştie să facă!" "Doctorul" se apropie de bolnav şi-i vorbi cu asprime şi dispreţ: "Vai de tine, sărman prieten, trebuie să te ajut să-ţi revii din sfârşeala întristătoare în care te afli! Vai, jalnic camarad, aşa palid şi bolnav cum arăţi nu vei putea fi pe placul doamnei Venus! S-ar putea ca Donna Rozalia să aibă grijă de tine când vei fi sănătos. Tu, neputinciosul meu prieten, ia şi soarbe din doctoria mea miraculoasă. De vreme ce vrei să pictezi sfinţi, licoarea mea te va întări, e vin din pivniţa sfântului Anton!" Presupusul medic scoase de sub haină o sticlă pe care o destupă. Din sticlă se răspândi o mireasma ciudată care-i ameţi pe tineri, astfel încât, ca toropiţi de somn, se prăbuşiră în scaun şi închiseră ochii. Dar Francesco, înfuriat peste măsură că a fost numit în batjocură un slăbănog nevolnic, smulse sticla din mâna doctorului şi bău cu sete. "Să-ţi fie de bine!" exclamă tânărul care-şi recăpătase obrazul tineresc şi mersul energic de mai înainte. Apoi îi trezi din somn pe ceilalţi prieteni şi coborâră împreună scara. Asemeni muntelui Vezuviu când clocoteşte sălbatic şi împrăştie flăcări nimicitoare, aşa vuia acum ca un torent fierbinte întreaga fiinţă a lui Francesco. Toate legendele păgâne pe care le pictase vreodată le vedea înaintea ochilor ca şi cum ar fi aievea şi începu să strige cu voce tunătoare: "Şi tu trebuie să vii, iubita mea zeiţă, trebuie să trăieşti şi să fii a mea, de nu, mă consacru zeilor subpământeni!" Atunci o zări pe doamna Venus, stând aproape de tablou şi făcându-i un semn prietenos. Sări de pe culcuşul lui şi începu să picteze capul sfintei Rozalia, căci acum avea intenţia să reproducă întocmai minunatul chip al Venerei. Dar simţi că voinţa lui nu poate porunci mâinii, căci pensula aluneca mereu din negurile care învăluiau obrazul sfintei Rozalia spre capetele bărbaţilor barbari care o înconjurau. Şi totuşi, chipul divin al sfintei apărea tot mai vizibil şi-l privea pe Francesco cu ochi atât de vii şi de strălucitori, încât el se prăbuşi la pământ ca fulgerat de moarte. Când îşi reveni doar puţin în simţiri, se ridică cu greu, dar nu îndrăzni să se uite la tabloul care-l înfricoşa, ci se furişă cu capul plecat înspre masa unde se afla sticla cu vin lăsată de "doctor'' şi trase o sorbitură zdravănă. Şi iar se simţi Francesco înviorat; privi spre tabloul lui care stătea acolo terminat până la ultima trăsătură de penel. Dar nu chipul sfintei Rozalia, ci portretul iubit al zeiţei Venus îi surâdea cu priviri senzuale de dragoste. În aceeaşi clipă,

Francesco fu cuprins de porniri nelegiuite. Urla cuprins de o lăcomie dementă şi-şi aminti de sculptorul păgân Pygmalion, a cărui poveste o pictase, şi se ruga, ca şi el, de doamna Venus, să insufle viaţă tabloului său. Curând i se păru chiar că portretul începe să se mişte, dar când vru să-l cuprindă în braţe, constată că era o pânză fără viaţă. De furie îşi smulse părul din cap şi se agită ca un posedat de Satana. Două zile şi două nopţi se zbuciumă în felul acesta; a treia zi, când stătea încremenit ca o stană de piatră în faţa icoanei, uşa camerei sale se deschise şi un foşnet de veşminte femeieşti se făcu auzit. Se întoarse şi zări o femeie pe care o recunoscu ca fiind originalul tabloului său. Cât pe ce să-şi piardă minţile, când îşi dădu seama că portretul pe care-l făurise din gândurile lui intime după o statuie de marmură, stătea acum în faţa lui viu şi în plinătatea unei frumuseţi nevisate şi se cutremură când privi pictura, care era o oglindă fidelă a femeii străine. Se întâmplă ceea ce apariţia miraculoasă a unui duh aduce cu sine; limba îi era înţepenită şi căzu fără un cuvânt, în genunchi, la picioarele străinei ridicându-şi braţele a implorare. Zâmbind, femeia străină îi făcu semn să se ridice şi-i spuse că de copilă îl văzuse adeseori la şcoala bătrânului pictor Leonardo da Vinci şi că nutrise pentru el o dragoste nespusă. Părăsise părinţi şi rude şi venise singură la Roma ca să-l regăsească, căci o voce interioară îi spunea că el o iubeşte mult şi că din dor şi râvnă nestăpânită i-a făcut portretul din imaginaţie, ceea ce, după cum vede ea acum, este adevărat. Lui Francesco i se dezvălui atunci că o apropiere sufletească misterioasă există între el şi femeia străină şi că această înrudire făurise minunatul tablou şi iubirea lui arzătoare pentru dânsa. Îmbrăţişă femeia cu o dragoste pasionată şi vru s-o conducă imediat la altar, ca un preot să-i unească pentru totdeauna prin sfânta taină a căsătoriei. Când auzi asta, femeia se înspăimântă şi zise: "Vai, iubitul meu Francesco, nu eşti tu oare un artist curajos care nu se lasă înlănţuit de cătuşele bisericii creştine? Nu aparţii tu cu trup şi suflet veselei, curajoasei antichităţi şi zeilor ei atât de îndrăgostiţi de viaţă? Ce le pasă de legătura noastră bieţilor preoţi, care-şi jelesc viaţa fără de nădejde în sumbre galerii? Hai să sărbătorim senini şi veseli iubirea noastră!" Francesco fu sedus de vorbele femeii şi aşa se întâmplă că, alături de tinerii nelegiuiţi care se considerau prietenii lui şi erau dominaţi de înclinări josnice, se celebră căsătoria lor încă în aceeaşi seară, după rituri păgâne. Femeia adusese cu dânsa o ladă cu giuvaeruri şi bani şi Francesco trăia alături de ea în desfrâu şi plăceri vinovate, renunţând la arta lui pentru multă vreme. Femeia rămase însărcinată şi minunata-i frumuseţe înflori abia acum din ce în ce mai deplin, astfel încât evoca întru totul chipul Vencrei. Francesco abia îndrăznea să se bucure de voluptatea plăcerilor vieţii. Un geamăt înăbuşit şi înfricoşător îl trezi din somn într-o noapte; când tresări speriat şi se duse cu lanterna să se intereseze de soţia lui, constată că-i

născuse un băieţel. Servitorii fură trimişi în grabă să aducă un medic şi o moaşă. Francesco luă copilul din poala mamei, dar în aceeaşi clipă femeia scoase un ţipăt înfiorător şi se chirci ca şi cum ar fi fost înşfăcată de nişte pumni zdraveni. Moaşa veni cu ajutoarea ei şi după ele sosi şi medicul; dar când voiră să dea ajutor leuzei, se dădură înfricoşaţi îndărăt, căci femeia era ţeapănă ca o moartă, gâtul şi pieptul sluţite de pete vinete dezgustătoare Şi, în locul obrazului tânăr şi frumos, apăruse unul oribil, pocit şi încreţit, cu ochii holbaţi şi ficşi. La ţipetele celor două femei, vecinii veniră în grabă; se spuneau şi mai înainte lucruri ciudate despre femeia străină, viaţa desfrânată pe care o ducea cu Francesco îi îngrozea pe toţi şi ajunseră până acolo încât voiau să denunţe justiţiei clericale legătura lor vinovată, fără binecuvântarea preotului. Acum, când văzură moarta desfigurată atât de groaznic, erau convinşi că dânsa era aliată cu diavolul şi acum se afla în puterea lui. Frumuseţea ei nu fusese decât o imagine înşelătoare a unei vrăji blestemate. Toţi oamenii care se aflau de faţă fugiră înspăimântaţi, nici unul nu voia să se atingă de moartă. Acum Francesco ştia cu cine avusese de-a face şi fu cuprins de o teamă fără seamăn. Toate faptele lui josnice îi apărură în faţa ochilor şi pedeapsa divină îl ajunse aici pe pamânt, căci flăcările iadului se înteţeau în toată făptura sa.

A doua zi veni un delegat al tribunalului clerical cu gardienii, ca să-l aresteze pe Francesco; atunci curajul şi trufia se redeşteptară într-însul, apucă spada, îşi croi drum şi fugi. La o bună distanţă de Roma găsi o peşteră unde, ostenit şi la capătul puterilor, se ascunse. Fără a-şi da bine seama, învelise băieţelul nou născut în mantaua lui şi-l luase cu dânsul. Pradă unei înverşunări sălbatice, vru să zdrobească de stânci copilul pe care i-l născuse diabolica femeie, dar când îl ridică în sus, pruncul scoase sunete atât de jalnice şi de imploratoare, încât ura se preschimbă în milă adâncă şi puse copilul pe muşchiul moale şi-i picură în gură zeama unei portocale ce o avea la dânsul. Asemenea unui pustnic în pocăinţă, Francesco petrecu mai multe săptămâni în peşteră şi, dezicându-se de traiul nelegiuit pe care-l dusese, înălţă rugi fierbinţi către sfinţi. Dar mai ales o invoca pe Rozalia, cea profund jignită de el, să-l apere în faţa tronului ceresc. Într-o seară, pe când Francesco stătea în genunchi şi se ruga în singurătate, se uită la soarele care se scufunda în apele mării ce-şi izbea talazurile înflăcărate de malul apusean. Dar de îndată ce flăcările păliră în ceaţa crepusculară, Francesco zări în văzduh, înfiripându-se cu încetul, o lucire trandafirie. Pictorul o văzu, înconjurată de îngeri, pe sfânta Rozalia, îngenuncheată pe un nor şi, într-un murmur şi un foşnet lin, ea rosti aceste cuvinte: "Doamne, iartă pe omul care în slăbiciunea şi neputinţa lui n-a putut ţine piept ispitelor Satanei!" Atunci, prin luciul trandafiriu trecură fulgere şi un tunet înăbuşit străbătu duduind bolta cerească: "Care om nelegiuit a păcătuit ca acesta? Nici îndurare şi nici linişte să nu găsească în mormânt,

atâta vreme cât progenitura crimei sale va continua să stăruie în păcat!" Francesco se prăbuşi la pământ, căci ştia bine că i se pronunţase sentinţa şi că o fatalitate necruţătoare îl va goni fără răgaz. Fugi de acolo fără a se mai gândi la băieţelul din peşteră şi, deoarece nu mai putea picta, ajunse în cea mai adâncă şi mai jalnică mizerie. Uneori îi trecea prin minte că ar trebui să creeze opere măreţe spre gloria religiei creştine şi concepea piese minunate ca desen şi colorit, care urmau să înfăţişeze viaţa cucernică a Fecioarei şi a sfintei Rozalia; dar cum putea înfăptui asemenea lucrări când nu avea nici un scud ca să cumpere pânză şi culori, şi-şi ducea zilele chinuite din pomenile ce i se dădeau la uşile bisericilor? Dar se întâmplă odată că într-o biserică, stând şi privind ţintă un perete gol, picta în gând, când două femei înfăşurate în văluri se apropiară de el şi una din ele îi vorbi cu o voce angelică: "În îndepărtata Prusie, acolo unde îngerii Domnului au aşezat chipul Fecioarei Măria pe un tei, s-a clădit o biserică dar îi mai lipseşte podoaba zugrăvelii. Du-te într-acolo şi arta să-ţi fie refugiul în smerenie iar sufletul tău sfâşiat va fi tămăduit prin mângâierea divină!" Când Francesco ridică ochii spre ele, le văzu topindu-se într-un nimb de raze, în timp ce o mireasmă de crini şi trandafiri se răspândi în biserică. Acum Francesco ştia cine erau femeile şi vru a doua zi de dimineaţă să pornească în pelerinaj. Dar încă în seara aceleeaşi zile îl găsi, după multă căutare, un slujitor al lui Zenobio, care îi plăti salariul pe doi ani şi îl invită să vie la Curtea stăpânului său. Dar Francesco reţinu doar o mică sumă, iar restul îl împărţi săracilor şi o porni înspre îndepărtata Prusie. Drumul lui ducea prin Roma şi cum mănăstirea capucinilor pentru care el o pictase pe sfânta Rozalia se găsea pe aproape, intră şi văzu tabloul încadrat în altar, dar, privindu-l de aproape, constată că era doar o copie. După câte aflase, originalul nu a putut fi folosit de către călugări din pricina ciudatelor zvonuri ce circulau pe seama pictorului, din a cărui moştenire căpătaseră tabloul; după ce comandaseră o copie, o vânduseră mănăstirii capucinilor din B. După un pelerinaj anevoios, Francesco ajunse la mănăstirea Teiului Sfânt, în Prusia de est, şi împlini porunca ce i-o dăduse chiar Sfânta Fecioară, împodobi capela cu picturi atât de minunate, încât simţi că însuşi Sfântul Duh îl îndrumă. Alinarea cerească pătrundea în sufletul său.

Se nimeri că nobilul conte Filippo S., pe când se afla la vânătoare într-o regiune îndepărtată şi sălbatică, să fie surprins de o furtună grozavă. Viforul urla printre steiuri, ploaia cădea în torente, de parcă om şi animal trebuiau să dispară într-un nou potop. Atunci contele Filippo descoperi o peşteră, în care el şi calul său, pe care cu greu reuşi să-l tragă înăuntru, se salvară. Nori grei acoperiră orizontul, astfel încât în peşteră contele Filippo nu putea distinge şi

nici ghici ce foşnea şi şcâncea atât de aproape de el. Era înspăimântat la gândul că o fiară sălbatică ar putea fi ascunsă acolo şi scoase sabia să pareze orice atac. Dar când vijelia se potoli şi razele soarelui pătrunseră în peşteră, zări spre uimirea lui că lângă el, pe un maldăr de frunze, zăcea un băieţel gol care-l privea cu ochi lucitori. Alături era o cupă de fildeş în care contele mai găsi câteva picături de vin pe care băieţelul le înghiţi cu lăcomie. Contele suflă din corn şi, treptat, treptat oamenii lui împrăştiaţi ici şi colo se strânseră în jurul său. Aşteptau acum poruncile contelui precum şi pe acela care lăsase copilul acolo, doar doar va veni după el. Dar când începu să se înnopteze, contele Filippo zise: "Nu pot părăsi un copilaş neajutorat, ci o să-l iau cu mine şi voi face cunoscut acest lucru, în tot ţinutul, pentru ca părinţii sau acela care l-a lăsat în peşteră să se prezinte şi să-l ceară de la mine!" Aşa şi făcură; dar treceau săptămâni, luni şi ani, fără ca cineva să se arate. Contele botează copilul găsit dându-i numele de Francesco. Băiatul crescu şi deveni un adolescent înzestrat la trup şi la minte, iar contele, neavând copii, îl iubea ca pe propriul său fiu pentru calităţile lui deosebite şi se gândea să-i lase întreaga avere. Când Francesco împlini vârsta de douăzeci şi cinci de ani, contele Filippo se îndrăgosti de o fată săracă, de o rară frumuseţe, şi se căsători cu dânsa, fără a ţine seamă că ea este atât de tânără iar el atinsese o vârstă înaintată. Francesco fu cuprins curând de o poftă vinovată de a o poseda pe contesă şi, deşi ea era virtuoasă şi cucernică şi nu voia să calce jurământul de credinţă, el reuşi totuşi, după o luptă îndelungată, s-o înlănţuie cu ispite diavoleşti, aşa încât ea se lăsă pradă plăcerii nelegiuite şi astfel el răsplăti pe binefăcătorul său cu ingratitudine mişelească şi trădare. Cei doi copii, contele Pietro şi contesa Angiola, pe care bătrânul Filippo îi strângea la pieptul său cu nespusă duioşie părintească, erau fructele păcatului rămas tăinuit atât pentru el cât şi pentru lume.

Dintr-un îndemn sufletesc m-am adresat fratelui meu Zenobio şi i-am vorbit astfel: "Am renunţat la tron, dar chiar în cazul că ar fi să mori înaintea mea fără a lăsa urmaşi, vreau să rămân un pictor sărac şi să-mi închin viaţa artei. Dar ţărişoara noastră să nu cadă în mâini străine. Acel Francesco crescut de contele Filippo este fiul meu. Eu am fost cel care, în fuga mea sălbatică, l-am părăsit în peştera unde a fost găsit de către conte. Pe pocalul de fildeş, care se afla lângă copil, e gravată stema noastră, dar mai mult decât atât, tânărul se remarcă prin calităţile excepţionale proprii familiei noastre, ceea ce înlătură orice îndoială în privinţa lui. Acceptă-l, Zenobio, pe tânăr ca pe fiul tău şi el să-ţi fie urmaş!" Temerile lui Zenobio că tânărul Francesco a fost născut dintr-o căsătorie nelegitimă fură risipite prin documentul de adopţiune

sancţionat de Papă, obţinut de mine, astfel că viaţa adulterină şi plină de păcat a fiului meu luă sfârşit. În curând dobândi dintr-o căsătorie legitimă un băiat pe care-l numi Paolo Francesco. Spiţa vinovată însă a crescut în chip criminal. Dar oare pocăinţa fiului meu nu poate ispăşi nelegiuirile sale? Stăteam în faţa lui ca justiţia imanentă, căci fiinţa lăuntrică ascunsă lumii era pentru mine ca o carte deschisă. Asta mi-o spunea duhul care, fiind din ce în ce mai puternic în mine, mă sălta deasupra talazurilor vieţii, astfel că îndrăzneam să privesc în adâncime, fără ca aceasta să mă atragă spre moarte.

Îndepărtarea lui Francesco pricinui moartea contesei S., căci abia atunci se trezi într-însa conştiinţa păcatului şi nu putu supravieţui luptei între dragostea ei pentru nelegiuit şi remuşcarea pentru cele făptuite. Contele Filippo împlinise nouăzeci de ani când muri ca un bătrân care dăduse în mintea copilăriei. Presupusul său fiu, Pietro, se mută cu sora lui, Angiola, la Curtea lui Francesco, care urmase la tron lui Zenobio. Logodna lui Paolo Francesco cu Vittoria, principesa de M., fu sărbătorită cu mare fast, dar când Pietro o cunoscu pe logodnică în toată splendoarea ei, fu cuprins de o iubire atât de înflăcărată, încât fără a ţine seama de primejdia la care se expunea, căuta pe toate căile să-i obţină favoarea de a fi iubit. Străduinţele lui Pietro scăpară vigilenţei lui Paolo Francesco, întrucât el însuşi era îndrăgostit la nebunie de sora lui Pietro, Angiola, care primea cu răceală toate avansurile lui. Vittoria plecă de la Curte, sub pretextul de a împlini încă înainte de căsătorie, în adâncă singurătate, un legământ sacru. Se înapoie abia după un an, căsătoria urma să aibă loc şi, imediat după aceea, contele Pietro şi sora lui, Angiola aveau să se reîntoarcă în oraşul lor natal. Pasiunea lui Paolo Francesco pentru Angiola deveni cu atât mai înflăcărată, cu cât ea continua să-i reziste cu dârzenie, şi patima lui degenera într-o poftă animalică ce nu putea fi potolită decât prin satisfacerea ei. Aşa se întâmplă că, printr-o trădare infamă, în noaptea nunţii, înainte de a intra în camera nupţială, el se năpusti asupra Angiolei în dormitorul ei şi, până ce aceasta să-şi vină în fire, căci i se dăduseră narcotice la ospăţul de nuntă, el îşi satisfăcu poftele. Când Angiola, în urma faptei nelegiuite, se îmbolnăvi grav, Paolo Francesco, torturat de remuşcări, mărturisi ceea ce comisese. În prima izbucnire a furiei, Pietro vru să-l străpungă cu sabia, dar braţul îi căzu ca paralizat când se gândi că răzbunarea i-o luase înainte. Mica Giazinta, principesă de B., cunoscută ca fiică a surorii Vittoriei, era fructul complicităţii care exista între Pietro şi logodnica lui Paolo Francesco. Pietro o însoţi pe Angiola în Germania, unde ea născu un băiat căruia i se dădu numele de Franz, fiind educat cu multă grijă. Nevinovata Angiola se consolă în cele din urmă de fapta nelegiuită a cărei victimă fusese şi ajunse din nou în plinătatea frumuseţii şi graţiei ei. Prinţul Theodor de W. resimţi pentru dânsa o dragoste fierbinte, la care ea răspunse din tot sufletul.

În scurtă vreme deveni soţia lui, iar contele Pietro se căsători în acelaşi timp cu o domnişoară germană cu care avu o fiică, iar Angiola dărui prinţului doi fii. Deşi avea o conştiinţă curată, Angiola cădea deseori pe gânduri când îşi amintea de fapta mârşavă a lui Paolo Francesco ca de un vis rău; uneori simţea că până şi păcatul comis în stare de inconştienţă este pasibil de pedeapsă şi că va lovi într-însa şi în urmaşii ei. Chiar şi spovedania şi dezlegarea de păcat nu o puteau linişti. Ca o inspiraţie divină, îi veni, după multe chinuri, ideea să dezvăluie totul soţului ei. Abstracţie făcând de greaua luptă pe care avea s-o înfrunte mărturisind fapta scelerată comisă de nemernicul Paolo Francesco, îşi jură solemn ei însăşi să rişte pasul grav şi ţinu ceea ce-şi jurase. Cu oroare află prinţul Theodor de fapta mârşavă, starea sa de spirit fu puternic zdruncinată şi înverşunarea sa părea să devină o ameninţare chiar şi pentru nevinovata lui soţie. Din această pricină, ea se retrase pentru câteva luni într-un castel îndepărtat; în acest răstimp, prinţul căuta să combată chinuitoarea amărăciune şi ajunse până acolo încât nu numai că întinse mâna soţiei sale, în semn de împăcare, dar fără ca ea să ştie, se îngrijea de educaţia lui Franz. După moartea prinţului şi a soţiei lui, numai contele Pietro şi tânărul prinţ Alexandru de W. cunoşteau secretul naşterii lui Franz. Nici unul din urmaşii pictorului nu semăna atât de mult ca spirit şi cultură cu acel Francesco crescut de contele Filippo, ca acest Franz. Un admirabil adolescent, animat de o înaltă spiritualitate, ardent şi hotărât în faptă şi gând. Fie că păcatele tatălui şi ale strămoşilor să nu apese asupra lui, fie ca el să reziste ispitelor nefaste ale Satanei! Înainte de moartea prinţului Theodor, ambii săi fii, Alexandru şi Johann, plecară spre frumoasa Italie, dar nu atât dezacordul pricinuit de preferinţele şi năzuinţele lor opuse a fost motivul pentru care cei doi fraţi se despărţiră la Roma. Alexandru sosi la Curtea lui Paolo Francesco şi se înamoră atât de fierbinte de fiica cea mai mică a lui Paolo şi a Vittoriei, încât se hotărî s-o ia în căsătorie. Prinţul Theodor se opuse unirii lor cu o aversiune căreia prinţul Alexandru nu-i găsi nici o explicaţie, aşa că abia după moartea lui Theodor, prinţul Ale-xandru se căsători cu fiica lui Paolo Francesco.

În drumul său spre casă, prinţul Johann îl cunoscu pe fratele său Franz şi, nebănuind apropiata rudenie dintre ei, îl plăcu atât de mult, încât nu mai voia să se despartă de el. Franz a fost motivul pentru care prinţul, în loc să se reîntoarcă la reşedinţa fratelui său, se înapoiase în Italia. Fatalitatea eternă şi de nepătruns voise ca amândoi, prinţul Johann şi Franz, văzând-o pe Giazinta, fiica Vittoriei şi a lui Pietro, să se îndrăgostească la nebunie de dânsa. Nelegiuirea continua să germineze. Cine cutează să se împotrivească forţelor tenebroase?

Deşi păcatele şi nelegiuirile din tinereţea mea erau groaznice, graţie ocrotirii celor două cucernice femei şi a sfintei Rozalia am fost salvat de osânda veşnică şi mi-a fost îngăduit să suport chinurile blestemului aici pe pământ, până ce ispita criminală va seca şi nu va mai putea rodi. Dispunând de puteri spirituale, mă simt apăsat de povara celor pământeşti şi, presimţind taina viitorului întunecat, sunt orbit de înşelătoarele culori ale vieţii, pe când ochiul prostit este tulburat de imagini fugare, fără a voi să recunoască adevărata plăsmuire lăuntrică. Adeseori zăresc firul pe care-l toarce forţa întunericului ridicându-se împotriva mântuirii sufletului meu şi nebunul de mine credeam că voi putea să-l apuc şi să-l rup, să rabd, smerit şi evlavios, în necontenită pocăinţă, să suport martiriul care mi s-a impus pentru a-mi ispăşi infamiile. Am căutat să-i îndepărtez pe prinţ şi pe Franz de Giazinta, dar Satana era zelos în a-i pregăti lui Franz pierzania de la care nu va putea scăpa. Franz sosi împreună cu prinţul în oraşul unde locuia contele Pietro cu soţia şi fiica lor Aurelia, care tocmai împlinise 15 ani. Tot aşa cum nelegiuitul său tată Paolo Francesco fusese cuprins de o poftă bestială când o văzuse pe Angiola, flacăra unei iubiri oprite izbucni în fiul său când o zări pe gingaşa copilă Aurelia. Prin uneltirile diabolice ale ispitei, el ştiu să înlănţuie pe evlavioasa şi abia împlinita Aurelia care i se supuse din tot sufletul, încât păcătui înainte ca ideea de păcat să fi încolţit în pieptul ei. Când fapta comisă nu mai putea fi tăinuită, Franz, simulând disperarea din pricina nelegiuirii făptuite, se aruncă la picioarele mamei Aureliei şi-i mărturisi totul. Contele Pietro, deşi el însuşi acoperit de păcat şi infamie, i-ar fi omorât pe Franz şi pe Aurelia dacă ar fi aflat cele întâmplate. Mama îi arătă lui Franz toată ura şi mânia ei, ameninţându-l să dezvăluie contelui Pietro fapta reprobabilă, şi-l goni pentru totdeauna din preajma ei şi a fiicei seduse. Contesa reuşi s-o îndepărteze de tatăl ei pe Aurelia, care dădu naştere unei fetiţe într-un loc ascuns. Dar Franz nu putu suporta absenţa Aureliei, află locul refugiului ei, alergă într-acolo şi intră în camera ei tocmai când contesa mamă, părăsită de slugi, şedea lângă patul fiicei, în poală cu pruncul care abia împlinise opt zile. Contesa stătea împietrită şi înspăimântată în faţa neaşteptatei apariţii a răufăcătorului şi îi ordonă să părăsească încăperea. "Pleacă... pleacă, altfel eşti pierdut; contele Pietro ştie ce ai comis, nelegiuitule!" Astfel striga ea ca să-l înfricoşeze pe Franz şi-l împingea spre uşă; atunci Franz fu cuprins de o furie diabolică, smulse copilul din braţele contesei, căreia îi dădu un pumn în piept încât ea se prăbuşi la pământ, apoi o luă la fugă. Când Aurelia se trezi dintr-un leşin greu, mama ei nu mai trăia, deoarece rana adâncă de la cap (în cădere se lovise de un dulap cu marginile de fier), îi pricinuise moartea. Franz avea de gând să omoare copilul, îl înfăşură în cârpe, coborî în fugă scara scăldată în întuneric şi, tocmai când voia să iasă din casă, auzi un vaiet înăbuşit care părea să vină dintr-o

cameră de la parter. Fără voia lui rămase locului, îşi încordă auzul şi, furişându-se, se apropie de camera cu pricina. În aceeaşi clipă, jelind amarnic, ieşi o femeie pe care o ştia ca fiind îngrijitoarea copilului baroanei S., în a cărei casă locuia el. Franz o întrebă de ce e atât de agitată. "Vai, domnule, răspunse femeia, nenorocirea mea e fără scăpare, chiar acum mica Euphemia era în braţele mele, râdea şi scotea chiote de bucurie, când deodată şi-a lăsat căpşorul într-o parte şi acum e moartă. Are pe frunte pete vinete, aşa că voi fi învinuită că am lăsat-o să cadă!" Repede, Franz intră înăuntru şi când zări copilul mort, constată cum fatalitatea voia ca fetiţa lui să rămână în viaţă, căci semăna leit cu Euphemia, micuţa moartă.

Îngrijitoarea, poate nu chiar atât de nevinovată pe cât voia să pară de moartea copilului şi mituită de darul preţios oferit de Franz, acceptă schimbul; Franz înfăşură copila moartă în cârpe şi o aruncă în râu. Copilul Aureliei, pe nume acum Euphemia, fu crescută ca fiica baroanei S., iar secretul naşterii ei rămase tăinuit. Nefericita nu fusese primită în sânul bisericii prin sfânta taină a botezului, deoarece copilul care-i scăpase viaţa fusese deja botezat. Aurelia se căsători după mulţi ani cu baronul de F, Din această căsătorie se născură doi copii: Hermogen şi Aurelia.

Puterea eternă a cerului mi-a îngăduit ca, pe când prinţul cu Francesco (aşa îi spunea el lui Franz în italieneşte) se gândeau să plece la reşedinţa princiară, să mă alătur lor şi să plec cu dânşii. Cu braţul meu viguros voiam să-l susţin pe şovăielnicul Francesco, când se apropia de prăpastia care se căscase în faţa lui. Nefast început al slăbiciunilor vinovatului care încă nu găsise clemenţa în faţa tronului ceresc. Francesco îşi ucisese fratele după ce o necinstise pe Giazinta. Fiul lui Francesco este nefericitul băiat pe care prinţul domnitor îl crescu dându-i numele de Victorin. Ucigaşul Francesco spera să se însoare cu evlavioasa soră a principesei, dar am reuşit să preîntâmpin nelegiuirea în clipa în care urma să se înfăptuiască chiar în sfântul lăcaş.

E drept că a fost nevoie de nenorocirea în care se prăbuşise Franz — după ce, torturat de gândul unui păcat fără ispăşire, fugise — pentru a-l îndemna să se pocăiască. Doborât de chin şi boală, se opri în fuga lui la un ţăran care-l primi cu bunătate. Fiica ţăranului, o fată cucernică şi tăcută, se îndrăgosti de străin şi-l îngrijea cu mult devotament. Lucrurile se desfăşurară în aşa fel că Francesco o dată însănătoşit, răspunse iubirii fetei şi fură uniţi prin taina sfântă a căsătoriei. Reuşi prin cultură şi înţelepciune să se ridice şi să-şi sporească simţitor moştenirea destul de importantă lăsată de tatăl fetei, astfel încât se bucura în voie de buna stare pământească. Dar nesigură şi vană e fericirea nelegiuitului care nu e împăcat cu Dumnezeu. Franz recăzu în cea mai

amară sărăcie, ceea ce-l chinuia de moarte, căci simţea că spirit şi trup îi piereau într-o sleire bolnăvicioasă. Viaţa lui deveni o ispăşire perpetuă. În cele din urmă, Cerul îi trimise o rază de alinare. Să se ducă în pelerinaj la Teiul Sfânt şi acolo naşterea unui fiu îi va vesti iertarea lui Dumnezeu.

În pădurea în care e cuprinsă mănăstirea de la Teiul Sfânt, m-am apropiat de sărmana mamă, care plângea la căpătâiul băieţelului nou născut fără tată şi o îmbărbătai cu vorbe blajine. Minunat se revarsă mila Domnului asupra copilului care se naşte în sanctuarul celor binecuvântaţi de El. Adeseori se întâmplă că pruncul Isus păşeşte către el şi aprinde de timpuriu în sufletul de copil scântcia iubirii.

Mama îl botează cu numele tatălui său, Franz! Franziskus născut în loc sfinţit, oare tu vei fi acela care, prin reîntoarcerea la evlavie, vei spăla de păcat pe nelegiuitul strămoş, aducându-i linişte în mormânt? Departe de lume şi de ispitele amăgitoare, băiatul să se consacre celor sfinte. Să se facă preot. Astfel vestise mamei mele bărbatul cel sfânt care-mi turnase balsam în suflet şi trebuia să fie prorocirea îndurării care mă luminează cu atâta claritate, încât în fiinţa mea lăuntrică se întruchipează tabloul viu al viitorului.

Îl văd pe băiat luptând pe viaţă şi pe moarte cu forţa întunericului care se năpusteşte asupra lui cu arme îngrozitoare. El cade, dar o femeie divină pune pe capul lui coroana glorioasă! E sfânta Rozalia însăşi, care îl salvează! Ori de câte ori mi-o va îngădui Cerul, voi fi aproape şi voi apăra băiatul, adolescentul, bărbatul, atât cât îmi va permite puterea de care dispun. El va fi ca...

NOTA EDITORULUI

Aici, bunule cititor, scriitura pe jumătate ştearsă a bătrânului pictor— devine atât de neciteaţă, încât ne e cu neputinţă să continuăm lectura.

Revenim la manuscrisul ciudatului călugăr capucin Medardus.

CAPITOLUL III
Reîntoarcerea la mănăstire

Lucrurile ajunseseră atât de departe, încât peste tot, oriunde mă arătam pe străzile Romei, oameni din mulţime se opreau umili şi cu capetele plecate cerându-mi binecuvântarea. S-ar fi putut ca penitenţele aspre la care mă supusesem şi le continuam, să fi stârnit vâlvă, dar sigur este că apariţia mea bizară şi neobişnuită trebuia să devie în curând, pentru fanaticii romani, o legendă şi că, fără să bănuiesc, ei mă şi înălţaseră la rangul unui erou din

poveştile cu sfinţi.

Adeseori, prăbuşit pe treptele altarului, mă trezeam în suspine deznădăjduite şi, în murmurul unor rugi pornite dintr-o profundă contemplaţie, observam cum în jurul meu evlavioşii îngenunchiau şi păreau să-mi implore ocrotirea.

Întocmai ca în acea mănăstire de capucini, auzeam exclamându-se în urma mea: *"il Santo"* şi suliţi de durere îmi străpungeau pieptul. Am vrut să părăsesc Roma, dar cât am fost de înspăimântat când priorul mănăstirii în care îmi duceam zilele, mă anunţă că Papa m-a chemat la el! Am fost cuprins de presimţiri sumbre, că poate din nou puterea întunericului voia să mă încătuşeze cu înlănţuiri duşmane, dar mi-am făcut curaj şi, la ora indicată, m-am dus la Vatican. Papa, un bărbat de o mare cultură, încă plin de vigoare, mă primi şezând într-un fotoliu bogat ornamentat. Doi băieţi frumoşi, îmbrăcaţi în haine preoţeşti, îl serveau cu apă de la gheaţă şi răcoreau aerul cu mănunchiuri din pene de bâtlan, ziua fiind foarte caldă. Mă apropiai umil şi făcui genuflexiunea de rigoare. Se uită ţintă la mine, dar privirea avea o expresie binevoitoare şi-n loc de seriozitatea gravă care mi se păruse c-o desluşesc de departe pe chipul său, un surâs cald îi îmblânzea trăsăturile. Mă întrebă de unde viu, ce m-a adus la Roma — pe scurt, întrebări banale despre situaţia mea personală, apoi, în timp ce se ridică de pe fotoliu, îmi spuse:

— Te-am chemat aici, fiindcă mi se povestesc multe despre evlavia ta. Călugăre Medardus, de ce îţi dezvălui probele de devoţiune în faţa mulţimii din bisericile cele mai populate? Vrei să apari ca un sfânt al Domnului şi să fii adorat de plebea fanatică? Atunci coboară în tine şi cercetează bine cum e alcătuit gândul care te îndeamnă să procedezi astfel. Dacă nu eşti curat în faţa Domnului şi faţă de mine, slujitorul Lui, atunci vei avea curând un sfârşit odios, călugăre Medardus!

Aceste cuvinte, Papa le pronunţase cu voce puternică, pătrunzătoare şi din ochi îi scăpărau fulgere. Pentru prima oară, după multă vreme, nu mă simţeam vinovat de păcatul ce mi se atribuia, astfel că, aşa cum era şi firesc, nu numai că nu mi-am pierdut cumpătul, dar m-am simţit înălţat la gândul că pocăinţa mea pornea dintr-o adevărată umilinţă lăuntrică şi am îndrăznit să vorbesc cu nespusă însufleţire:

— O, prea sfinte slujitor al Domnalui, de bună seamă că ai fost investit cu puterea de a privi în sufletul meu; deci ştii că povara păcatelor mele mă apasă greu, dar tot astfel vei recunoaşte sinceritatea remuşcărilor mele. Departe de mine gândul neruşinatei ipocrizii, departe de mine orice dorinţă de vanitate pentru a înşela mulţimea în chip infam! Îngăduie, prea Sfinte Părinte, ca, în puţine cuvinte, pocăitul călugăr să-şi dezvăluie tică-loasa sa viaţă, dar totodată ceea ce a înfăptuit în cea mai adâncă ispăşire şi deznădejde!

Astfel am început să povestesc, fără a pomeni vreun nume şi cât mai pe scurt, întreaga mea viaţă. Papa devenea din ce în ce mai atent. Se aşează din nou în fotoliu şi-şi sprijini capul în mână; îşi coborî privirea în pământ, apoi sări brusc în sus; cu mâinile împreunate, făcând un pas înainte cu piciorul drept, ca şi cum ar veni către mine, mă ţintuia cu ochii arzători. Când am terminat, s-a aşezat din nou.

— Istorisirea ta, călugăre Medardus, începu el, e cea mai fantastică din câte am auzit vreodată. Crezi în influenţa vădită a unui geniu rău, pe care biserica îl numeşte diavol?

Am vrut să răspund, dar Papa continuă:

— Crezi că vinul din camera cu relicve pe care l-au furat şi l-ai băut, te-a împins la ticăloşiile pe care le-ai comis?

— Ca o apă saturată de miasme otrăvitoare, el a dat putere sămânţei rele care sălăşluia în mine, lăsând-o să încolţească.

După ce i-am dat acest răspuns, Papa tăcu câteva clipe, apoi continuă cu gravitate şi cu privirea cufundată în sine:

— Ca şi cum natura ar aplica legea organismului trupesc şi în domeniul spiritual pentru ca aceeaşi sămânţă să dea naştere unei progenituri identice?... Adică înclinaţia şi voinţa — ca şi puterea cuprinsă în sâmburele copacului ce colorează frunzele din nou în verde — se perpetuează din tată în fiu, anulând orice arbitrar? Există familii de asasini, de tâlhari. Asta ar fi strămoşescul păcat etern al nelegiuitei spiţe care nu poate fi stârpită prin nici un sacrificiu expiatoriu!

— Dacă cel născut dintr-un om care a păcătuit trebuie să păcătuiască la rândul său în virtutea organismului moştenit, atunci nu există păcat! l-am întrerupt eu pe Papa.

— Totuşi, răspunse el, duhul veşnic a creat un uriaş în stare să ţină în frâu acea fiară oarbă care trăieşte în noi şi s-o încătuşeze. Conştiinţa e numele acestui uriaş din a cărui luptă cu fiara se naşte spontaneitatea. Victoria uriaşului e virtutea, victoria fiarei e păcatul!

Papa tăcu câteva clipe, apoi privirea lui se înseninã şi vorbi cu blândeţe:

— Călugăre Medardus, crezi că se cuvine unui slujitor al Domnului să despice ca tine în patru firul despre virtute şi păcat?

— Aţi onorat pe servitorul vostru, prea Sfinte Părinte, am răspuns eu, lăsându-l să afle înalta-vă părere despre existenţa omului şi aveţi sacrul drept să vorbiţi despre lupta pe care de mult aţi încheiat-o în chip atât de minunat şi de glorios!

— Ai o părere bună despre mine, frate Medardus, spus Papa, dar crezi că tiara este cununa de lauri care mă înfăţişează ca pe eroul şi cuceritorul lumii?

— Desigur, am răspuns eu, este ceva măreţ să fii rege şi să domneşti

peste un popor. Fiind atât de sus-pus, totul în jur se apropie şi fiecare dimensiune poate fi măsurată şi tocmai prin această înaltă situaţie se dezvoltă minunata forţă a cuprinderii care, asemenea unei supreme iniţieri, se manifestă în domnitorii înnăscuţi.

— Eşti de părere, mă întrerupse Papa, că până şi domnitorilor cu inteligenţă şi voinţă limitată le este proprie o anumită sagacitate care, trecând drept înţelepciune, se impune mulţimii? Dar cum intră asta în discuţia noastră?

— Am vrut, am continuat eu, să vorbesc în primul rând de consacrarea domnitorilor, a căror împărăţie e în lumea asta, şi apoi de dăruirea sfântă, divină, a slujitorului Domnului. În chip misterios, spiritul lui Dumnezeu luminează pe înalţii preoţi izolaţi în conclave. Separaţi, fiecare într-o cameră, cufundaţi în contemplaţie cucernică, raza cerească face să rodească sufletele care năzuiesc spre revelaţie şi un nume răsună de pe buzele inspirate ca un imn de laudă pentru forţa eternă. Dar se dezvăluie în limbaj laic hotărârea puterii veşnice care şi-a ales demnul slujitor pe pământ, prea Sfinte Părinte! Coroana Sfinţiei Voastre, cu cercul ei triplu, este misterul Dumnezeului vostru, vestind pe stăpânul lumilor şi întruchipând, de fapt, laurii care vă înfăţişează ca erou şi biruitor. Împărăţia voastră nu e pe lumea asta şi totuşi sunteţi chemat să domniţi peste toate împărăţiile acestui pământ reunind pe membrii bisericii invizibile sub steagul lui Dumnezeu! Împărăţia lumească ce vă este hărăzită, e numai tronul vostru, strălucind de splendoarea divină!

— Dar admiţi, mă întrerupse Papa, admiţi, frate Medardus, că am motive să fiu mulţumit cu acest tron ce mi-a fost hărăzit? E drept că Roma mea e împodobită cu strălucire divină, cred că-ţi dai şi tu seama de acest lucru, frate Medardus, dacă nu ţi-ai întors privirea de la tot ce-i pământesc... Dar nu cred asta... Eşti un vorbitor curajos şi mi-ai mers la inimă... Îmi dau seama că ne vom înţelege bine!... Rămâi aici!... În câteva zile vei fi poate prior şi, mai încolo, s-ar putea să te aleg duhovnicul meu... Du-te... agită-te mai puţin prosteşte. În biserici, sfânt nu vei ajunge, de altfel calendarul e complet. Pleacă!

Ultimele cuvinte ale Papei m-au uluit şi întreaga lui atitudine contrazicea întru totul imaginea ce mi-o făcusem despre cel mai înalt slujitor al bisericii, care avea puterea să lege şi să dezlege. Nu mă îndoiam că tot ce susţinusem despre esenţa divină a profesiei sale, trecuse în ochii lui drept o linguşire goală şi vicleană. Pornea de la ideea că doream să ajung un sfânt şi, deoarece din diverse motive voia să-mi bareze drumul într-acolo, s-a gândit să-mi obţină pe altă cale prestigiu şi influenţă. Pentru asta intenţiona, clin motive necunoscute mie, să mă susţină.

M-am hotărât — fără să mă gândesc că, înainte de a mă chema Papa la, el, am vrut să părăsesc Roma — să-mi continui rugile în biserici. Dar prea mă simţeam tulburat ca să pot, ca de obicei, să-mi îndrept sufletul către cele

cereşti. Fără voie, până şi în timpul rugăciunii chibzuiam la viaţa mea de mai înainte; pălise imaginea păcatelor mele şi numai tot ce fusese strălucire în existenţa mea, începând ca favorit al prinţului domnitor şi continuând ca duhovnic al Papei, fapt care m-ar fi ridicat la cine ştie ce rang, strălucea în faţa minţii mele ca o lumină puternică. Aşa se întâmplă că, nu fiindcă mi-o interzisese Papa, ci involuntar, mi-am întrerupt rugăciunile prin biserici şi-n loc de asta, hoinăream pe străzile Romei.

Într-o zi, pe când treceam prin Piaţa Spaniolă, am zărit o mulţime de oameni strânşi în jurul barăcii unui păpuşar. Îmi ajunse la ureche piţigăitul comic al Dulcineei şi râsul nechezat al gloatei. Actul întâi se terminase şi se făceau pregătiri pentru cel de-al doilea. O cortină mică se ridică, tânărul David se ivi cu praştia sa şi cu sacul plin de pietricele. Prin gesturi caraghioase promitea să-l doboare cu siguranţă pe brutalul uriaş Goliath şi Israelul să fie salvat. Un foşnet şi un mormăit înăbuşit se auziră. Uriaşul Goliath apăru cu un cap imens. Mare mi-a fost uimirea când, de la prima vedere, am recunoscut capul uriaş al lui Goliath ca fiind al smintitului de Belcampo. Sub cap îşi adaptase un corp minuscul cu mânuţe şi picioruşe mici, pe când umerii şi braţele îi erau ascunse de o draperie, înfăţişând mantia în cute mari a lui Goliat. Cu cele mai ciudate strâmbături şi scuturături groteşti ale trupului său de pitic, ţinu o cuvântare semeaţă, pe care David o întrerupea din când în când cu chicoteli. Oamenii râdeau în hohote, şi eu însumi, surprins de noua şi fabuloasa apariţie a lui Belcampo, m-am lăsat antrenat şi am izbucnit într-un râs vesel, copilăresc, de care mă dezobişnuisem. Vai, de câte ori râsul meu n-a fost decât un spasm convulsiv al unui imens chin sufletesc! Înainte de a se lupta cu uriaşul, a avut loc o dispută în care David dovedea cu gesturi studiate şi teatrale de ce trebuie neapărat să-l ucidă pe fiorosul adversar şi că o va face. Belcampo îşi juca toţi muşchii feţei şi în acelaşi timp braţele lui mici loveau pe micuţul David care ştia să pareze şi din când în când reapărea chiar de sub mantia lui Goliath. În sfârşit, piatra lovi capul uriaşului care se prăbuşi şi cortina căzu. Eu râdeam din ce în mai tare, stârnit de smintita genialitate a lui Belcampo, când cineva mă bătu uşor pe umăr. Un abate stătea lângă mine.

— Prea cuvioase, se porni el să-mi cuvânteze, sunt încântat că nu v-aţi pierdut bucuria de a lua parte la cele pământeşti. Aproape că n-aş mai fi crezut, după ce asistasem la practicile voastre evlavioase, că mai puteţi râde de asemenea prostii!

În timp ce vorbea abatele, îmi părea că trebuia să mă ruşinez de veselia mea, dar, fără să vreau am răspuns, lucru pe care l-am regretat amarnic de îndată.

— Credeţi-mă, domnule abate, că în jocul talazurilor vieţii, aceluia care a fost un vajnic înotător nu i se frânge niciodată puterea de a ieşi la suprafaţă din

şuvoiul întunecos şi de a-şi înălţa curajos capul!

Abatele mă privi cu ochi scânteietori.

— Ei, spuse el, cât de bine aţi găsit şi formulat imaginea! Acum cred că vă cunosc de-a binelea şi vă admir din adâncul sufletului!

— Nu ştiu, domnul meu, cum un sărman călugăr pocăit vă poate stârni admiraţia!

— Excelent, prea cuvioase! Recădeţi în rolul vostru! Sunteţi favoritul Papei?

— I-a plăcut prea Sfântului Slujitor al Domnului să mă învrednicească cu o privire. L-am venerat din ţărână, aşa cum se cuvine demnităţii cu care puterea veşnică l-a cinstit când a descoperit virtuţi divine în sufletul său.

— Deci, tu, venerabil vasal al tronului Celui-de-trei-ori-încoronat, îţi vei face datoria cu bărbăţie? Dar crede-mă, acest slujitor al Domnului este un giuvaer de virtute faţă de Alexandru al VI-lea şi deci se prea poate să-ţi fi făcut o socoteală greşită. Dar joacă-ţi rolul, e ca şi terminat ceea ce a început cu atâta uşurinţă şi veselie. Rămâi cu bine, prea cuvioase!

Cu un hohot de râs dispreţuitor o luă din loc, iar eu rămăsei încremenit. Dacă făceam legătura între cele ce-mi spusese el şi propriile mele vederi despre Papa, atunci trebuia să-mi fie limpede că el nu era nicidecum învingătorul încoronat după ce luptase cu fiara, aşa cum crezusem eu, şi-n acelaşi timp să mă conving cu durere că, cel puţin publicului iniţiat, penitenţa mea îi apărea ca o ambiţie făţarnică, pentru a mă ridica într-un fel sau altul. Jignit până în străfundul sufletului, m-am întors la mănăstire şi m-am rugat cu fervoare în capela singuratică. Atunci mi s-au deschis ochii şi am recunoscut ispita diavolului care a vrut să mă ademenească din nou, dar în acelaşi timp şi slăbiciunea mea vinovată care merita pedeapsa Cerului. Numai o fugă precipitată putea să mă salveze şi m-am hotărât ca dis-de-dimineaţă s-o pornesc la drum.

Se înnoptase de-a binelea când clopotul de la intrarea mănăstirii fu tras cu putere. Puţin mai târziu călugărul portar intră în chilia mea şi mă înştiinţă că un om ciudat îmbrăcat, ţine cu tot dinadinsul să-mi vorbească. M-am dus în vorbitor, era Belcampo care, în felul lui zvăpăiat, sări la mine, mă apucă de ambele braţe şi mă trase într-un colţ.

— Medardus, începu el pripit şi cu voce coborâtă, Medardus, poţi să faci cum crezi ca să te dai pierzării, dar nebunia umblă dapă tine pe aripile vântului de vest — de sud, sau chiar de sud-sud-vest — şi, din orice altă parte te apucă, fie şi de un colţ al sutanei, te trage afară din prăpastie. O, Medardus, recunoaşte, recunoaşte ce înseamnă prietenia, recunoaşte ce poate iubirea, încrede-te în David şi Ionathan, iubite călugăr capucin!

— Te-am admirat în rolul lui Giliath, i-am tăiat vorba palavragiului, dar

spune-mi repedo ce s-a întâmplat, ce anume te-aduce la mine?

— Ce mă aduce aici? răspunse Belcampo. Ce mă aduce aici? Iubirea nebună pentru un călugăr, căruia i-am aranjat cândva frizura, pe când el arunca în dreapta şi-n stânga cu ducaţi de aur însângerat, care avea legă-turi cu strigoi scârboşi şi, după ce a fost puţin asasin, voia să se însoare cu cea mai frumoasă fată din lume, de origine burgheză sau chiar de viţă nobilă.

— Opreşte-te, am strigat. Opreşte-te, nebun nesuferit! Am ispăşit greu ceea ce îmi reproşezi în blestematul tău neastâmpăr!

— O, domnule, continuă Belcampo, atât de sensibil mai e locul unde diavolul ţi-a făcut răni adânci? Vai, atunci vindecarea ta încă nu este împlinită. Voi fi deci blând şi liniştit ca un copil cuminte, mă voi stăpâni, nu voi mai ţopăi nici cu trupul nici cu mintea, iubite capucin, dar voi spune doar atât, că te iubesc cu atâta duioşie, mai ales pentru sublima ta dementă şi că e necesar ca fiecare principiu dement să dăinuie şi să se dezvolte cât mai mult pe pământ. Aşa că te scap de câte ori te pândeşte moartea, căruia din uşurinţă te expui. Din baraca mea cu păpuşi am tras cu urechea la o discuţie care te priveşte. Papa vrea să te numească prior al mănăstirii capucinilor şi să te facă duhovnicul lui. Fugi repede, repede din Roma, căci te pândesc pumnale. Îl cunosc pe asasinul plătit care urmează să te expedieze în cer. Dominicanului, care e acum duhovnicul Papei, şi partizanilor lui, le stai în drum. Mâine nu cumva să mai fii aici!

Această nouă primejdie trebuia s-o pun în legătură cu spusele abatelui. Eram atât de consternat, încât abia mi-am dat seama cum caraghiosul de Belcampo mă strângea la piept dar, în stârşit, cu strâmbăturile şi săriturile lui obişnuite, el îşi luă rămas bun.

Trecuse de miezul nopţii, când am auzit deschizându-se poarta exterioară a mănăstirii şi o trăsură intră cu zgomot înăbuşit pe pavajul curţii şi, puţin mai târziu, urcă pe alee; apoi cineva bătu la uşa chiliei mele; am deschis şi am văzut pe bătrânul călugăr paznic, urmat de un bărbat încotoşmănit, în mână cu o făclie.

— Frate Medardus, spuse paznicul, un muribund cere în clipa morţii îmbărbătarea voastră sacerdotală şi ultimul maslu. Faceţi-vă datoria şi urmaţi pe acest om, care vă va conduce acolo unde e nevoie de voi!

Mă trecu un fior rece, mă cuprinse bănuiala că mă vor duce să mă omoare; dar nu aveam voie să mă împotrivesc şi l-am urmat pe omul deghizat care deschise portiera trăsurii şi mă obligă să urc. În trăsură am găsit doi bărbaţi care-mi făcuseră loc între ei. I-am întrebat unde vor să mă ducă, cine anume doreşte tocmai de la mine ultima miruire. Nici un răspuns. Într-o tăcere adâncă am parcurs mai multe străzi. După zgomot, mi s-a părut că nu mai suntem la Roma, dar apoi am auzit limpede că treceam printr-o poartă şi apoi

iar prin străzi pavate. În acele din urmă, trăsura se opri şi mi se legară mâinile în grabă şi o glugă groasă îmi acoperi faţa.

— Nu vi se va întâmpla nimic rău, auzii o voce aspră, dar trebuie să păstraţi tăcerea despre tot ce veţi vedea şi auzi, altfel moartea voastră imediată e inevitabilă!

Am fost coborât din trăsură, lacăte zăngăniră şi o poartă cu ţâţâni grele scoase un geamăt. Am fost dus prin coridoare lungi şi apoi pe trepte în jos, adânc, tot mai adânc. Ecoul paşilor mă convinse că ne aflam sub nişte bolţi care trădau mirosul pătrunzător de cadavru. În sfârşit ne-am oprit, mi s-au dezlegat mâinile şi mi s-a scos gluga de pe cap. Mă găseam într-o încăpere boltită, slab luminată de o lampă; un om mascat, înveşmântat în negru, probabil acelaşi care mă adusese aici, stătea lângă mine; de jur împrejur, pe bănci joase, şedeau călugări dominicani.

Visul înspăimântător pe care-l avusesem când am fost în închisoare, îmi veni în minte, eram sigur că m-aşteaptă o moarte în chinuri, dar eram resemnat şi mă rugam cu fervoare nu pentru salvarea mea, ci pentru un sfârşit izbăvitor. După câteva minute grele de o tăcere sumbră, unul din călugări se apropie de mine şi rosti cu o voce cavernoasă:

— Am judecat pe un membru al Ordinului din care faci parte, Medardus! Sentinţa trebuie îndeplinită. De la dumneata, om sfânt, aşteaptă el dezlegarea de păcate şi îmbărbătare în pragul morţii. Duceţi-vă şi faceţi-vă datoria!

Omul mascat care stătea lângă mine, mă luă de braţ şi mă conduse mai departe printr-un coridor îngust într-o încăpere mai mică, boltită. Aici zăcea înfăşurat în zdrenţe, pe un culcuş de paie, într-un ungher, o făptură palidă şi scheletică. Omul mascat puse lampa, adusă de el, pe masa de piatră din mijlocul celulei şi se depărta. M-am apropiat de condamnat care-şi întoarse cu greu faţa către mine; am încremenit când am recunoscut trăsăturile venerabile ale cuviosului Cyrillus. Faţa lui părea transfigurată de un zâmbet sublim.

— Aşadar, începu el cu vocea stinsă, slujitorii groaznici ai iadului care sălăşluiesc aici nu m-au minţit. Prin ei am aflat, că tu, dragul meu Medardus, te afli la Roma şi cum mi-a fost tare dor de tine, fiindcă ţi-am făcut o mare nedreptate, mi-au promis să te aducă la mine când îmi va suna ceasul morţii. Iată că această clipă a sosit şi ei şi-au ţinut cuvântul!

Am înghenuncheat lângă venerabilul bătrân şi l-am conjurat să-mi povestească, înainte de toate, cum a fost posibil ca el să fie întemniţat şi condamnat la moarte.

— Dragă frate Medardus, vorbi Cyrillus, abia după ce voi recunoaşte plin de căinţă cât de criminală a fost, din eroare, purtarea mea faţă de tine, abia când mă vei împăca tu cu Dumnezeu, îmi va fi îngăduit să-ţi vorbesc de nenorocirea şi de ruina mea pământească. Ştii că eu, şi cu mine întreaga

mănăstire, te-am crezut cel mai infam nelegiuit; ţi-am atribuit cele mai mostruoase fapte şi te-am eliminat din toate comunităţile noastre. Şi totuşi, n-a fost decât o clipă fatală în care diavolul ţi-a aruncat laţul în jurul gâtului şi te-a smuls din locurile sfinte, aruncându-te în viaţa plină de păcate a laicilor. Luându-ţi numele, veşmântul şi înfăţişarea, un făţarnic diabolic a comis acele fărădelegi care erau cât pe ce să-ţi atragă moartea ruşinoasă a ucigaşului. Puterea eternă a dovedit într-un chip miraculos că ai comis fapte uşuratice, întrucât te-a dus mintea să-ţi calci legământul, dar că eşti totuşi străin de acele mârşave nelegiuiri. Întoarce-te la mănăstirea noastră şi Leonardus:, fraţii te vor întâmpina pe tine, presupusul pierdut, cu dragoste şi bucurie. O, Medardus...

Învins de slăbiciune, bătrânul căzu într-un leşin adânc. Am ţinut piept încordării stârnite de cuvintele sale care păreau să-mi aducă la cunoştinţă o veste minunată şi, gândindu-mă numai la el, la mântuirea sufletului său, am căutat, renunţând la orice alte ajutoare, să-l readuc la viaţă; i-am atins uşor capul şi pieptul cu mâna mea dreaptă, aşa cum se obişnuieşte în mănăstirile noastre, pentru a trezi muribunzii din leşin. Cyrillus îşi reveni de îndată şi mi se spovedi el, cuviosul, mie, nelegiuitului păcătos! Dar în timp ce-l izbăveam pe bătrân, a cărui mare vină consta numai din îndoielile de care era mereu frământat, mi se părea că puterea eternă sădise în mine un suflu ceresc şi că eu întruchipam doar unealta de care acea putere se slujeşte pentru a vorbi omeneşte aici pe pământ celui încă neizbăvit. Cyrillus ridică privirea plină de fervoare către Cer şi spuse:

— O, frate Medardus, cum m-au înviorat vorbele tale! Bucuros mă duc să întâmpin moartea ce mi-o pregătesc nişte mişei nelegiuiţi. Cad jertfă celei mai îngrozitoare perfidii şi infamii care înconjoară Tronul Celui-de- trei-ori-încoronat.

Am auzit paşi înăbuşiţi apropiindu-se din ce în ce mai mult. Cheile zornăiau în broasca uşilor. Cyrillus se ridică cu greu, îmi apucă mâna şi-mi şopti la ureche:

— Întoarce-te la mănăstirea noastră, Leonardus e informat despre toate, el ştie cum mor — conjură-l să nu dea în vileag taina morţii mele. Oricum aş fi murit curând, bătrân şi istovit cum sunt. Rămâi cu bine, frate! Roagă-te pentru mântuirea. sufletului meu! Eu voi fi lângă voi când veţi ţine slujba funebră pentru mine, la mănăstire. Jură-mi că vei ţine sub tăcere tot ce ai aflat aici, căci îţi atragi pierzania şi pricinuieşti mănăstirii tot felul de neajunsuri!

M-am supus; oameni mascaţi intrară, ridicară bătrânul din pat, care de istovit ce era nu putea umbla şi îl târâră prin coridor către încăperea boltită unde fusesem şi eu mai înainte. La un semn al unuia dintre ei, i-am urmat. Dominicanii formară un cerc în jurul unei moviliţe de pământ, unde fu adus bătrânul şi i se porunci să îngenuncheze. I se dădu în mână un crucifix. Eu, făcându-mi datoria, am intrat în cerc şi mă rugam cu voce tare. Un dominican

mă apucă de braţ şi mă trase într-o parte. În aceeaşi clipă văzui lucind o spadă în mâna unuia dintre cei mascaţi, care intrase în cerc printr-o uşă dosnică, şi capul însângerat al lui Cyrillus se rostogoli la picioarele mele.

Am căzut leşinat. Când mi-am revenit, mă aflam într-o odăiţă ca o chilie. Un dominican se apropie de mine şi spuse râzind sarcastic:

— Se pare că sunteţi foarte speriat, frate, şi s-ar cuveni să vă bucuraţi că aţi văzut cu propriii ochi un martiriu atât de frumos. Aşa trebuie privit faptul că un frate din mănăstirea voastră îşi capătă moartea meritată, căci toţi, fără excepţie, sunteţi sfinţi.

— Nu suntem sfinţi, am răspuns eu, dar în mănăstirea noastră n-a fost niciodată ucis un nevinovat! Lăsaţi-mă să plec, mi-am făcut datoria cu toată bunăvoinţa. Duhul Celui Atotputernic îmi va fi aproape dacă ar fi să cad în mâinile unor infami asasini!

— Nici nu mă îndoiesc, replică dominicanul, că răposatul frate Cyrillus va fi în stare să vă stea alături în cazuri asemănătoare, dar, iubite frate, sper că nu socotiţi execuţia lui ca pe un asasinat. A păcătuit grav Cyrillus faţă de slujitorul Domnului şi el însuşi a fost acela care a poruncit să fie executat. Dar desigur că vi s-a spovedit, este deci inutil să mai vorbim despre asta, mai bine luaţi acest întăritor ca să vă înviioreze, căci arătaţi palid şi păreţi foarte tulburat!

Zicând acestea, dominicanul îmi întinse un pocal de cristal, în care spumega un vin roşu închis, cu un buchet puternic. Nu-mi dau seama ce bănuială mă străfulgera, când mi-am îndreptat pocalul spre buze. Dar ceea ce era sigur e că am simţit acelaşi miros ca al vinului pe care mi-l oferise Euphemia în acea noapte fatală şi, involuntar, fără vreun gând precis, l-am vărsat în mâneca stângă a sutanei mele, în timp ce-mi ridicasem mâna stângă în faţa ochilor, ca pentru a mă feri de lumina prea puternică.

— Să vă fie de bine, exclamă dominicanul, în timp ce mă împinse spre uşă afară.

Fui aruncat în trăsura care, spre mirarea mea, era goală şi pornirăm. Spaimele din timpul nopţii, încordarea gândului, durerea adâncă pentru neferi-citul Cyrillus mă transpuseră într-o stare de prostraţie, astfel încât nu m-am împotrivit când am fost smuls din trăsură şi lăsat să cad pe pavaj într-un mod foarte puţin delicat. Se iviră zorile şi eu m-am pomenit lungit la poarta mănăstirii capucinilor; m-am ridicat şi am tras de clopot. Portarul se speria de paloarea şi aspectul meu jalnic şi se pare că-l informase pe prior de halul în care venisem, căci îndată după slujba de dimineaţă, acesta veni în chilia mea şi mă privi foarte îngrijorat. La întrebările lui, i-am răspuns evaziv că moartea aceluia căruia trebuiam să-i dau ultima consolare a fost prea înfiorătoare ca să nu mă tulbure până în adâncul sufletului şi am scos un geamăt puternic, nemaiputând vorbi din pricina durerii atroce din braţul stâng. Chirurgul

mănăstirii veni, îmi rupse mâneca de la cămaşă, care era lipită de carne şi braţul apăru inflamat şi sfâşiat ca de o materie corosivă.

— Mi s-a dat să beau un vin, dar l-am turnat în mânecă, gemui eu, epuizat de o durere arzătoare!

— În vin a fost sodă caustică, exclamă chirurgul şi se grăbi să găsească ceva care să-mi potolească deocamdată durerile insuportabile.

Datorită îndemânării chirurgului şi grijii priorului, braţul care urma să fie amputat fusese salvat, dar carnea era arsă până la os şi orice mişcare fusese paralizată de licoarea otrăvitoare.

— Văd foarte limpede, spuse priorul, de ce natură e întâmplarea care te-a făcut să-ţi nenoroceşti braţul. Cuviosul frate Cyrillus a dispărut din mănăstirea noastră şi din Roma în chip misterios şi dumneata, dragă frate Medardus, vei pieri în acelaşi fel, dacă nu părăseşti imediat Roma. Pe căi ocolite s-au interesat de dumneata pe când zăceai bolnav şi, numai mulţumită vigilenţei mele şi solidarităţii cuvioşilor fraţi, asasinii nu te-au urmărit până şi în chilia dumitale. Aşa cum îmi pari mie, eşti un om surprinzător, pândit pretutindeni de fatalitate; tot astfel în timpul scurt cât ai fost la Roma, fără voia dumitale ai fost remarcat mai mult decât convine anumitor persoane, ca să nu dorească să te înlăture din calea lor. Întoarce-te în patrie la mănăstirea dumitale. Pacea să te însoţească!

Îmi dădeam bine seama că atât timp cât m-aş afla la Roma, viaţa mea ar fi mereu în primejdie, dar chinuitoarelor amintiri ale tuturor nelegiuirilor comise, pe care ispăşirea cea mai grea nu reuşise să mi le alunge, se adăuga durerea braţului care se atrofia şi de aceea nu preţuiam o existenţă searbădă de care, prin fulgerătoarea moarte ce mi se pregătea, m-aş fi lepădat ca de o povară apăsătoare. Din ce în ce mai mult mă obişnuiam cu gândul că voi muri de o moarte violentă, ba mai mult decât atât, îmi apărea un martiriu glorios greaua mea ispăşire. Mă vedeam cum, ieşind prin poarta mănăstirii, o arătare sumbră mă străpungea, zorit, cu un pumnal. Mulţimea strânsă în jurul cadavrului însângerat. "Medardus, cuviosul penitent Medardus a fost ucis!" Astfel se striga pe străzi şi tot mai mult se înghesuia mulţimea, jelindu-l cu glas tare pe cel mort. Femei îngenuncheau şi ştergeau cu basmale albe rana din care ţâşnea sângele. Deodată una din ele zăreşte semnul crucii de pe gâtul meu şi exclamă cu voce puternică: "E un martir, un sfânt, priviţi la gâtul lui semnul Domnului!" Acum toţi cad în genunchi. Fericit cel ce atinge trupul sfântului, sau măcar veşmântul său! O brancardă e adusă în grabă, trupul meu e aşezat şi împodobit cu flori şi, în alai triumfal, în cântece şi rugăciuni, tineri îl duc la catedrala Sf. Petru.

În chipul acesta fantezia mea îşi făurea un tablou care zugrăvea în culori vii preamărirea mea pe pământ, fără să bănuiesc, fără să mă mai gândesc cum

geniul rău al trufiei vinovate căuta prin noi uneltiri să mă ispitească; am hotărât deci să rămân la Roma şi după vindecarea mea, continuându-mi viaţa de până acum şi, în felul acesta, ori să-mi atrag o moarte eroică, ori, smuls de către Papă din mâinile duşmanilor mei, să mă ridic la mari demnităţi bisericeşti. Natura mea robustă îmi ajutase să rezist în sfârşit durerilor crâncene, precum şi efectului licorii diabolice care era gata să-mi macine fiinţa. Doctorul îmi făgădui o restabilire rapidă şi, într-adevăr, numai în momentele delirului premergător somnului, aveam crize care alternau cu fiori reci şi febră oscilantă. Tocmai în aceste momente, plin de imaginea martiriului meu, îmi vedeam, şi asta se întâmplase de multe ori, pieptul străpuns de un pumnal. Dar în loc să mă pomenesc întins în Piaţa Spaniolă şi înconjurat de mulţimea care răspândea vestea că sunt un sfânt, zăceam părăsit într-un tufiş din grădina mănăstirii din B. În loc de sânge, din rana larg deschisă ţâşnea o licoare dezgustătoare, incoloră, şi o voce spunea: "Asta e sânge de martir? Totuşi, voi purifica această apă murdară, o voi colora şi atunci focul care va învinge lumina îl va încorona!" *Eu* am pronunţat aceste cuvinte; dar când m-am simţit despărţit de Eul meu mort, mi-am dat seama că eram gândul himeric al propriului meu ins şi m-am recunoscut în roşeaţa care plutea în eter. M-am avântat către piscurile luminoase ale munţilor, voiam să pătrund prin poarta aurie a norilor dimineţii în cetatea natală, dar pe catapeteasma Cerului fulgere se-ncrucişau ca nişte şerpi răscoliţi de foc şi eu m-am prăvălit, prefăcut într-un abur umed şi incolor. "Eu-eu, vorbi gândul, eu sunt acela care colorează florile, sângele vostru — florile şi sângele sunt podoabele voastre pentru nunta pe care vi-o pregătesc!" Cum cădeam din ce în ce mai jos, am zărit cadavrul cu rana larg deschisă în piept, din care curgea în şiroaie acea apă murdară. Suflarea mea urma să preschimbe apa în sânge, dar asta nu se întâmplă, cadavrul se ridică şi mă ţintui cu ochi goi, oribili, urlând ca vântul de nord în hăurile adânci: "Gând amăgitor, necugetat, nu-i nici o luptă între lumină şi foc, dar lumina este botezul de foc prin roşeaţa pe care te gândeai s-o otrăveşti!" Cadavrul se prăbuşi; toate florile din câmpie îşi aplecară, ofilite, capetele; oameni asemănători unor strigoi livizi se aruncară la pământ şi o jelanie deznădăjduită din mii de voci se ridică în văzduh: "O, Doamne, Dumnezeule! E atât de nemăsurată povara păcatelor noastre, încât împuterniceşti pe duşmanul sângelui nostru să înăbuşe sacrificiul expiatoriu!"[i] Mai tare, tot mai tare, ca talazul duduitor al mării creştea tânguirea. Gândul se pulveriza în rezonanţa vaietelor disperate, când deodată am fost smuls din vis ca printr-o lovitură de trăsnet. Clopotul din turnul mănăstirii bătu ora 12, o lumină orbitoare pătrunse din ferestrele bisericii în chilia mea. "Morţii se scoală din morminte şi ţin serviciu divin!" Aşa îmi şopti o voce lăuntrică, şi am început să-mi fac rugăciunea. Atunci am auzit o bătaie uşoară. Credeam că vreun călugăr voia să intre la mine, dar cu oroare

am desluşit de îndată acel înfricoşător chicotit şi râsul celuilalt Eu al meu, care exclama, tachinân—du-mă dispreţuitor: "Frăţioare... frăţioare... Iată, sunt din nou la tine... rana sângerează... rana sângerează... roşie... roşie... Vino cu mine, frăţioare Medardus! Vino cu mine!" Voiam să sar din culcuş, dar groaza îşi aruncase pătura de gheaţă peste mine, mă încremenise şi orice mişcare pe care încercam să fac se prefăcea într-o luptă lăuntrică ce-mi sfârteca muşchii. Numai gândul rămase şi era rugă arzătoare; să fiu salvat de puterile diavolului care, prin poarta deschisă a iadului, se năpusteau asupra mea! Se întâmplă însă că rugăciunea formulată doar în sinea mea o auzeam foarte limpede cum punea stăpânire pe bătaia, chicotitul şi pălăvrăgeala sinistră a îngrozitorului alter-ego al meu şi, până la urmă, se prefăcu într-un zumzet bizar, ca şi cum vântul de sud trezise roiuri de insecte duşmane care-şi vâră trompa otrăvitoare în semănăturile sănătoaso. Zumzetul deveni acea jelanie fără nădejde a oamenilor şi sufletul meu se întrebă: "Oare ceea ce se întâmplă, nu e visul profetic care se aşterne peste rana sângerândă ca un balsam tămăduitor?" În aceeaşi clipă, raza purpurie a amurgului pătrunse prin ceaţa mohtrâtă, dintr-însa se ridică o făptură înaltă. Era Isus, din fiecare din rănile Sale picura sânge, şi roşul fu redat pământului şi jalea oamenilor se prefăcu într-un imn de bucurie, căci roşul era îndurarea Domnului care se revărsa asupra lor! Numai sângele incolor al lui Medardus şiroia din rană, iar el se ruga cu fervoare: "Oare pe tot pământul numai eu, eu singur să fiu lăsat pradă, fără nădejde, chinului veşnic al blestemaţilor? Se produse o mişcare printre tufe — un trandafir colorat intens de văpaia cerească îşi ivi capul şi-l privi pe Medardus cu un surâs de o blândeţe angelică şi o mireasmă dulce îl învălui iar parfumul era minunata strălucire a celui mai pur văzduh primăvăratic. "Nu focul a izbândit, nu există luptă între lumină şi foc. Foc e cuvântul care luminează pe vinovat!" Parcă trandafirul ar fi pronunţat aceste cuvinte, dar nu era decât o superbă întruchipare de femeie. În veşmânt alb, cu trandafiri împletiţi în părul negru, îmi ieşi înainte. "Aurelia!'', am strigat, trezindu-mă din vis; un minunat miros de roze umplea chilia şi trebuia să-mi dau seama că mă-nşeală simţurile, când credeam că văd limpede chipul Aureliei cum mă priveşte cu gravitate, părând apoi că se topeşte în razele dimineţii care pătrundeau în chilia mea. Atunci am recunoscut ispita diavolului şi slăbiciunea mea vinovată. Am coborât în capelă şi m-am rugat cu ardoare la altarul sfintei Rozalia. Nici un fel de mortificare — nici o ispăşire în felul practicat la mănăstire; dar când soarele de amiază îşi arunca vertical razele, eram la câteva ore depărtare de Roma. Nu numai sfaturile lui Cyrillus, ci un aprins dor de patrie căruia nu mă puteam împotrivi, mă mâna pe acelaşi drum pe care venisem la Roma. Dorind să fug de chemarea mea, mă simţeam fără voie îndemnat să merg pe drumul cel mai drept pentru a ajunge la ţinta indicată de priorul Leonardus.

Am ocolit reşedinţa principelui domnitor nu fiindcă mă temeam să fiu recunoscut şi să cad din nou în mâinile justiţiei penale, dar oare cum puteam fără sfâşiere de inimă să mă-ntorc la locul unde m-am încumetat, în nelegiuita mea dementă, să năzuiesc spre o fericire pământească de care eu, cel hărăzit Domnului, m-am dezis — vai! eu care m-am abătut de la spiritul pur al iubirii veşnice pentru cea mai luminoasă culme a vieţii în care se-nvăpăiază într-o unică flacără senzualitatea şi transcendentalul în clipa satisfacerii instinctului pământesc: unde plinătatea vioiciunii vieţii, nutrită de propria ei bogăţie luxuriantă, apărea ca principiul căruia trebuiam să mă-mpotrivesc în numele acelei năzuinţe către divinitate, pe care o putem numi doar abnegaţie nefirească! Dar mai mult decât atât! Cu toată îmbărbătarea pe care aş fi dobândit-o printr-o comportare fără cusur, prin continuă şi grea ispăşire, simţeam în adâncul fiinţei mele neputinţa de a duce victorios până la capăt o luptă în care forţa întunecată, groaznică, a cărei înrâurire am întâmpinat-o mult prea des, mult prea înspăimântător, m-ar putea împinge pe nesimţite. S-o revăd pe Aurelia, strălucind poate în plină frumuseţe şi graţie! Aş putea-o îndura, oare, fără să fiu învins de du-hul diavolului care va încerca să-mi fiarbă sângele în vâlvătaia iadului, încât să-mi năvălească şuierând şi clocotind în vinele mele? De câte ori îmi apăruse imaginea Aureliei, şi de câte ori s-au iscat în mine sentimente a căror vinovăţie o recunoşteam şi pe care, cu toată puterea voinţei, le-am nimicit! Numai conştiinţa deplină izvorâtă din vigilenţa cea mai neînduplecată faţă de mine însumi, şi sentimentul neputinţei proprii care-mi poruncea să evit lupta, m-au făcut să recunosc sinceritatea pocăinţei mele, şi mângâietoare era convingerea că cel puţin duhul diabolic al trufiei, cutezanţa de a mă împotrivi forţelor întunecate mă părăsiseră.

Curlnd am ajuns în munţi şi, într-o dimineaţă, se ivi în ceaţa văii din faţa mea un castel pe care, apropiindu-mă, l-am recunoscut cu uşurinţă. Eram pe moşia baronului de F. Plantaţiile din parc erau sălbăticite, aleile năpădite de buruieni, pe pajiştea atât de frumoasă din faţa castelului păşteau vitele în iarba înaltă — geamurile castelului sparte în multe locuri, intrarea dărăpănată. Nu se vedea ţipenie de om. Mut şi încremenit, stăteam într-o înfiorătoare singurătate. Un geamăt uşor răzbătea dintr-un boschet mal puţin părăsit şi am zărit un bătrân albit de ani, care se afla acolo şi, deşi eram destul de aproape unul de altul, nu mă observase. Când m-am apropiat şi mai mult, am auzit cuvintele:

— Au murit — au murit toţi acei pe care i-am iubit! — Vai, Aurelia! Aurelia — şi tu ultima! eşti moartă — moartă pentru lumea asta!

L-am recunoscut pe bătrânul Reinhold şi am rămas pironit locului.

— Aurelia e moartă? Nu, nu, te înşeli, bătrâne, pe dânsa o putere veşnică a ocrotit-o de cuţitul infamului asasin!

Aşa am vorbit eu; atunci bătrânul tresări ca lovit de trăsnet şi strigă tare:

— Cine e acolo? Cine e acolo? Leopold! Leopold!

Un băiat veni în grabă; când mă zări, făcu o plecăciune adâncă şi salută:

— *Laudetur Jesus Christus!*

— *In omnia saecula saeculorum*[19], am dat eu replica.

Atunci bătrânul făcu un efort şi strigă şi mai tare:

— Cine e acolo? Cine e acolo?

Mi-am dat seama că bătrânul era orb.

— Un domn cuvios, zise băiatul, un cleric din Ordinul capucinilor.

Atunci, ca şi cum ar fi cuprins de groază şi oroare, bătrânul strigă:

— Ia-mă, ia-mă de aici, băiatule, du-mă în casă — în casă, încuie uşile, Peter să stea de strajă, du-mă, du-mă în casă!

Bătrânul îşi încorda toate puterile ce-i mai rămăseseră ca să fugă de mine ca de o fiară cumplită. Uluit, speriat, băiatul se uită la mine, dar bătrânul, în loc să se lase condus de el, îl trase după dânsul şi dispărură de îndată printr-o uşă care, după cum am auzit, fu bine zăvorâtă. În grabă am fugit de teatrul infamelor mele nelegiuiri, care, după această scenă, se întruchipaseră mai vii decât fuseseră vreodată şi dintr-o dată m-am pomenit într-un hăţiş de nepătruns. Obosit, m-am aşezat pe muşchiul de la rădăcina unui copac; nu departe se afla o moviliţă de pământ pe care era înfiptă o cruce.

Când m-am trezit din somnul pricinuit de istovirea mea, alături de mine stătea un ţăran bătrân care, de cum mă văzu mai vioi, îşi scoase căciula şi spuse cu voce blajină:

— Ei, desigur că veniţi de departe, prea cuvioase, şi trebuie să fiţi foarte obosit, altfel n-aţi fi dormit atât de adânc pe locuşorul ăsta înfiorător! Ori poate nici nu ştiţi ce s-a-ntâmplat în locul ăsta?

L-am asigurat că eu, un străin venit ca pelerin din Italia, n-am de unde să ştiu ce s-a petrecut aici.

— Întâmplarea vă priveşte, zise el, mai ales pe dumneavoastră şi pe fraţii ordinului din care faceţi parte şi trebuie să mărturisesc că, văzându-vă dormind atât de liniştit, am stat aici pentru a vă feri în caz de primejdie. Se zice că acum câţiva ani a fost ucis aici un călugăr capucin. Un lucru e sigur, că pe vremea aceea un călugăr capucin a trecut prin satul nostru şi, după ce a înnoptat aici, s-a îndreptat spre munţi. În aceeaşi zi, un vecin al meu a coborât talvegul adânc de sub Râpa Diavolului şi a auzit deodată un ţipăt îndepărtat care, în chip de neînţeles, se pierdu în văzduh. El mai zice, ceea ce nu mi se pare cu putinţă, că a văzut prăbuşindu-se în abis din vârful muntelui o făptură omenească. Toţi cei din sat, fără să ştim de ce, credeam că era vorba de călugăr şi mulţi dintre noi s-au dus într-acolo; pe cât le-a fost cu putinţă, fără să-şi rişte viaţa, coborâră în prăpastie ca să găsească cel puţin cadavrul

[19] Lăudat să fie Isus Cristos! — În vecii vecilor

nenorocitului. N-au găsit însă nimic şi ne-am bătut joc de vecin, când într-o noapte luminată de lună, reîntorcându-se pe talveg, ne-a povestit că, plin de groază, a văzut un om gol urcând din Râpa diavolului. Asta a fost doar o închipuire; dar mai târziu, am aflat că acel capucin, Dumnezeu ştie de ce, a fost ucis de un nobil care i-a aruncat cadavrul în prăpastie. Aici, pe acest loc, trebuie să se fi comis omorul, de acest lucru sunt convins, căci să vedeţi, venerate domn, cândva am stat aici şi cufundat în gânduri, priveam scorbura copacului de lângă noi. Deodată mi se păru că atârnă în afară o bucată de postav cafeniu. Tresar, mă duc acolo şi trag afară o sutană nou-nouţă de călugăr. O mânecă era puţin pătată cu sânge, iar la tivul pulpanei era cusut numele de Medardus. M-am gândit, sărac cum sunt, că fac o faptă bună dacă vând sutana şi, cu banii căpătaţi, pun să i se citească nişte liturghii sărmanului om, ucis aici pe neaşteptate şi fără să-şi fi încheiat socotelile. Aşa am şi făcut, am dus veşmântul în oraş, dar nici un negustor de haine vechi n-a vrut să-l cumpere, căci nici o mănăstire de capucini nu se afla prin partea locului; în cele din urmă se ivi un bărbat care, după îmbrăcăminte, părea să fie un vânător sau un pădurar şi zice că are nevoie tocmai de o sutană de capucin, şi-mi dădu un preţ bun pentru obiectul găsit. Am pus pe preotul nostru să citească o liturghie în lege şi, deoarece în Râpa diavolului nu era chip să aşezi o cruce, am pus-o aici, ca semn al morţii îngrozitoare a bietului călugăr. Dar se pare că răposatul a întrecut măsura, căci din când în când mai bântuie pe aici, aşa că liturghia preotului nu a ajutat la nimic. De aceea, vă rog, venerate domn, dacă vă întoarceţi acasă sănătos din călătorie, să faceţi o slujbă pentru mântuirea sufletului fratelui Medardus din ordinul vostru. Făgăduiţi-mi asta!

— Te înşeli, prietene! i-am răspuns eu. Capucinul Medardus care acum câţiva ani a trecut prin satul vostru, în drumul său spre Roma, n-a fost ucis. Încă nu are nevoie de liturghii pentru sufletul său, trăieşte şi se mai poate ocupa de mântuirea lui eternă! Căci *,eu* însumi sunt acel Medardus!

Cu aceste cuvinte mi-am desfăcut rasa de monah şi i-am arătat numele de Medardus brodat într-un colţ. De cum îmi zări numele, ţăranul păli şi mă privi cu groază. Făcu un salt şi fugi în pădure, strigând în gura mare. Era limpede că mă luase drept strigoiul ucisului Medardus şi zadarnică ar fi fost încercarea mea să-l conving că se înşeală. Izolarea, tăcerea locului, întreruptă doar de vâjâitul înăbuşit al torentului îndepărtat din pădure, era propice să plăsmuiască vedenii înfricoşătoare; mă gândeam la dezgustătorul alter-ego şi, influenţat de groaza ţăianului, mă simţeam cutremurat, părându-mi-se că s-ar putea ivi dintr-una sau alta din tufele întunecoase.

Îmbărbătându-ma singur, am pornit mai departe şi abia când înspăimântătoarea idee a propriului meu strigoi, drept care mă luase ţăranul, mă părăsise, m-am lămurit cum a obţinut călugărul nebun sutana de capucin pe

care mi-a lăsat-o când a fugit, iar eu am recunoscut-o ca fiind a mea. Pădurarul la care stătuse, şi căruia îi ceruse o sutană nouă, o cumpărase din oraş de la ţăranul cu pricina. Cum întâmplarea fatală de la Râpa diavolului fu denaturată în chip miraculos, mi se întări adânc în suflet felul cum toate împrejurările se asociau ca să producă acea nefericită confuzie cu Victorin. Mi se păru foarte semnificativă vedenia miraculoasă a înfricoşatului ţăran şi aşteptam cu nădejde o clarificare şi mai precisă, fără să bănuiesc unde şi cum o voi căpăta.

În sfârşit, după o pribegie fără popas de mai multe săptămâni, mă apropiasem de satul natal; cu inima bătând, vedeam turnurile mănăstirii benedictine profilându-se în faţa mea. Am ajuns în sat pe locul viran din faţa bisericii. Un imn intonat de voci bărbăteşti răzbătea din depărtare până la mine. Am zărit o cruce — călugări perechi, perechi păşind ca la o procesiune. Vai, am recunoscut pe fraţii din Ordinul meu, cu bătrânul Leonardus în fruntea lor, însoţit de un tânăr călugăr necunoscut. Fără să mă observe, trecură cântând pe lângă mine şi intrară prin poarta deschisă a mănăstirii. După ei urmară în aceeaşi ordine, dominicani şi franciscani din B., de asemenea trăsuri în şir neîntrerupt intrând în curtea mănăstirii; erau călugăriţele clarisine din B. Totul mă făcea să înţeleg că un eveniment extraordinar urma să fie sărbătorit. Uşile bisericii stăteau larg deschise; am pătruns înăuntru şi am observat cum se mătură şi se face curăţenie. Se lucra la împodobirea altarului cel mare şi a celor secundare cu ghirlande de flori şi un servitor bisericesc pomenea de trandafirii proaspeţi care trebuiau să fie aduşi mâine în zori, fiindcă doamna stareţă a poruncit categoric ca altarul cel mare să fie împodobit cu trandafiri. Ferm hotărât să mă apropii imediat de fraţii călugări, după ce m-am îmbărbătat prin rugăciuni fierbinţi, m-am dus în mănăstire unde am întrebat de priorul Leonardus; portăreasa m-a condus într-o cameră unde Leonardus şedea în fotoliu, înconjurat de fraţi; plângând în hohote, zdrobit sufleteşte, neputând pronunţa un singur cuvânt, m-am prăbuşit la picioarele lui.

— Medardus! strigă el şi un murmur confuz trecu prin rândul călugărilor. Medardus — fratele Medardus e în sfârşit iar aici!

Am fost ridicat de jos, fraţii mă strânseră la piept:

— Mulţumim puterilor cerului că ai scăpat din laţurile lumii viclene, dar povesteşte — povesteşte-ne, frate! aşa strigau călugării care mai de care.

Priorul se ridică şi, la un semn al lui, l-am urmat în camera de care se folosea de obicei când vizita mănăstirea.

— Medardus, începu el, ţi-ai călcat jurământul în chip nelegiuit; în loc să-ţi îndeplineşti sarcinile ce ţi s-au încredinţat, ai fugit fără ruşine, înşelând mănăstirea în chipul cel mai josnic. Aş putea să te zidesc, dacă aş vrea să procedez după asprimea legilor mănăstireşti!

— Osândiţi-mă, prea cuvioase părinte! am răspuns eu, osândiţi-mă, aşa

cum cere legea; vai, cu bucurie mă dezbar de povara unei vieţi atât de chinuite! Îmi dau bine seama că cea mai severă ispăşire căreia m-am supus nu mi-a putut aduce aici pe pământ nici o mângâiere!

— Vino-ţi în fire, continuă Leonardus, întâi a vorbit cu tine priorul, acum poate vorbi prietenul, părintele! În chip miraculos ai scăpat de la moartea care te ameninţa la Roma. Numai Cyrillus i-a căzut jertfă...

— Va să zică, ştiţi? am întrebat eu uimit.

— Totul, replică priorul, ştiu că ai fost alături de sărmanul Cyrillus în ultima clipă a chinului morţii sale şi că au vrut să te omoare cu vinul otrăvit pe care ţi l-au oferit ca întăritor. Probabil că, deşi păzit de ochii de Argus ai călugărilor, ai găsit răgazul să verşi tot vinul, căci dacă ai fi înghiţit o singură picătură, erai mort în zece minute!

— O, priviţi aici, am exclamat eu, şi suflecându-mi mâneca sutanei i-am arătat priorului braţul meu mâncat până la os, apoi am adăugat că, presimţind ceva rău, am turnat vinul în mânecă.

Leonardus se dădu îndărăt, cutremurându-se la vederea oribilă a braţului mumificat şi vorbi ca pentru sine:

— Tu cel ce ai păcătuit, ţi-ai ispăşit vina în chip şi fel; pe când tu, Cyrillus — bătrân venerabil!...

Am spus priorului că motivul adevărat al execuţiei secrete a lui Cyrillus îmi este necunoscut.

— Poate, răspunse priorul, ai fi avut aceeaşi soartă dacă ai fi apărut ca împuternicit al mănăstirii Ordinului nostru, ca Cyrillus. Ştii că revendicările mănăstirii noastre prejudiciază veniturilor pe care Cardinalul *** şi le însuşeşte pe nedrept; acesta a fost motivul pentru care prelatul, până acum învrăjbit cu duhovnicul Papei, a legat deodată prietenie cu el, făcând din dominican un duşman puternic al lui Cyrillus. Vicleanul călugăr găsi de îndată felul cum poate fi doborât Cyrillus. Îl introduse la Papa, dar ştiuse să-l înfăţişeze astfel pe capucin, încât Papa îl primi ca pe un personaj deosebit şi Cyrillus intră în cercul clericilor din imediata lui apropiere. Cyrillus îşi dădu imediat seama că slujitorul Domnului îşi căuta prea mult împărăţia pe această lume, descoperindu-i desfătările; că este jucăria unei clici perfide care, luptând împotriva puterii lui spirituale, a ştiut s-o frângă cu mijloacele cele mai mârşave şi l-a zvârlit între cer şi iad. Cum era de prevăzut, Cyrillus, cucernicul bărbat, fu foarte îndurerat şi se simţi chemat ca, prin vorbe înflăcărate, inspirate de duhul cel bun, să-l tulbure pe Papa până-n adâncul fiinţei sale şi să-l abată de la cele pământeşti. Ca orice fire slabă, Papa fu zguduit cu adevărat de cuvintele cuviosului bătrân şi tocmai în această stare de agitaţie îi fu uşor dominicanului să pregătească, treptat şi cu îndemânare, lovitura care urma să-l răpună pe bietul Cyrillus. Îl informă pe Papa că se uneltea nici mai mult nici mai puţin decât un complot

secret care să-l înfăţişeze bisericii ca nedemn să poarte tiara; Cyrillus ar avea misiunea să-l aducă până acolo încât să accepte o ispăşire publică, ca un semnal oficial care trebuia să servească revoltei ce mocnea printre cardinali. Acum, Papa găsi uşor în mieroasele cuvinte ale fratelui nostru intenţii ascunse şi, nutrind o ură adâncă faţă de bătrân, numai pentru a evita o hotărâre bătătoare la ochi îl mai tolera în anturajul său. Când Cyrillus mai găsi o dată prilejul să-i vorbească Papei fără martori, îi spuse tocmai atunci că acel care nu se leapădă cu totul de plăceri lumeşti, care nu duce o viaţă cu adevărat sfântă, nu e demn să fie împuternicitul Domnului şi al bsericii, fiind o povară ruşinoasă, aducătoare de anatemă şi de un astfel de om biserica trebuie să se dezbare. Imediat după aceasta şi anume după ce-l văzură pe Cyrillus ieşind din apartamentul Papei, s-a găsit otravă în paharul cu apă de la gheaţă, băutura obişnuită a Papei. Că Cyrillus era nevinovat, nu e nevoie să ţi-o spun ţie, care l-ai cunoscut pe cucernicul bătrân. Dar Papa era convins de vinovăţia lui şi porunca execuţiei în secret a călugărului străin de către dominicani a fost consecinţa acestor uneltiri. Tu erai la Roma o apariţie interesantă: felul în care te-ai purtat faţă de Papa, cu precădere povestea vieţii tale, l-a făcut să găsească între tine şi el o anumită înrudire spirituală; credea că împreună cu tine se va ridica la un punct de vedere elevat şi, prin sofisme dibace despre virtute şi religie, să se întărească şi să se recreeze, pentru ca, pot s-o spun, să păcătuiască cu un adevărat entuziasm pentru păcat. Penitenţele tale îi apăreau lui ca o ambiţie perfidă şi abilă ca să ajungi la un ţel mai înalt. Te admira şi se înfierbânta de strălucitoarele şi măgulitoarele dizertaţii ce i le ţineai. Aşa se întâmplă că, înainte ca dominicanul s-o bănuiască, te-ai impus şi ai devenit pentru această bandă mai periculos decât ar fi putut deveni Cyrillus vreodată. Îţi dai seama, Medardus, că sunt bine informat de începuturile tale la Roma, că ştiu fiecare cuvânt pe care l-ai rostit în faţa Papei, şi nu e o taină când îţi spun că mănăstirea noastră are un prieten în apropierea Sfinţiei Sale, care-mi comunică totul cu exactitate. Chiar când credeai că eşti singur cu Papa, era îndeajuns de aproape ca să priceapă fiecare cuvânt. Când în mănăstirea capucinilor, al cărei prior îmi este înrudit de aproape, ai început asprele tale ispăşiri, am luat pocăinţa ta drept sinceră. Şi cred că aşa era, dar la Roma din nou a pus stăpânire pe tine duhul vinovat al trufiei, căruia i-ai căzut victimă şi la noi. De ce te-ai acuzat, faţă de Papa, de crime pe care nu le-ai făptuit? Oare ai fost tu vreodată la castelul baronului de F.?

— Vai, mult prea cuvioase părinte, am strigat sfâşiat de o durere adâncă, doar acesta a fost locul unde am comis cele mai groaznice nelegiuiri! Dar asta e cea mai aspră pedeapsă a puterii de nepătruns, ea eu să nu pot fi purificat pe acest pământ de păcatul făptuit în orbirea mea demenţială! Şi faţă de dumneata, cuvioase părinte, sunt oare eu un păcătos făţarnic?

— De fapt, continuă priorul, acum când te văd şi-ţi vorbesc, sunt aproape încredinţat că, după ispăşirea ta, nu mai erai capabil de minciună, totuşi mai stăruie o taină rămasă până acum nelămurită pentru mine. Îndată după fuga ta din reşedinţă (cerul n-a îngăduit nelegiuirea pe care erai pe cale s-o comiţi şi a salvat-o pe cucernica Aurelia!), îndată după fuga ta, zic, şi după ce călugărul pe care chiar Cyrillus l-a confundat cu tine, scăpase ca printr-o minune, s-a aflat că nu tu, ci contele Victorin deghizat în călugăr capucin, fusese la castelul baronului. Scrisori găsite la Euphemia, după moartea ei, au făcut cunoscut acest lucru, dar se credea că şi Euphemia fusese amăgită, căci Reinhold susţinea că te-a cunoscut prea bine şi că, oricât de mult ai semăna cu Victorin, el nu se poate înşela. Orbirea Euphcmici a rămas o taină de nepătruns. Când deodată sosi rândaşul contelui Victorin şi povesti cum acesta, după ce a trăit luni de zile în munţi şi şi-a lăsat să-i crească barba, i-a apărut deodată la Râpa diavolului, deghizat în capucin. Deşi n-a ştiut de unde şi-a procurat contele veş-mintele, nu s-a mirat prea mult, fiind la curent cu planul acestuia de a apărea la castelul baronului în haină monahală pe care urma s-o poarte timp de un an de zile, având de executat o misiune importantă. Bănuia întrucâtva cum ajun-sese contele la sutana de capucin, căci spusese cu o zi înainte că a văzut un capucin în sat şi că acum va hoinări prin pădure, sperând să pună mâna pe straiele lui într-un fel sau altul. De văzut, ce e drept, nu l-a văzut pe călugăr, dar a auzit un strigăt; curând după aceea se vorbea şi-n sat despre un călugăr ucis în pădure. Îşi cunoştea stăpânul mult prea bine, prea mult se aflase în preajma lui când fugise de la castel, ca să mai poată fi vorba aici de o confuzie. Această declaraţie a rândaşului a slăbit părerea lui Reinhold şi numai dispariţia lui Victorin a rămas un mister. Principesa domnitoare bănuia că acel care se dădea drept Krczynski din Kwiecziczewo era contele Victorin şi se bizuia pe izbitoarea lui asemănare cu Francesco, de a cărui vinovăţie nu se mai îndoia nimeni, cât şi de tulburarea ce i-o pricinuia totdeauna vederea lui. Mulţi se alăturaseră părerii principesei şi constataseră că au remarcat maniere mult prea nobile la acel aventurier pe care, în chip ridicol, îl luaseră drept un călugăr camuflat. Povestirea pădurarului despre călugărul nebun, care hoinărea prin pădure şi apoi fu găzduit de dânsul, putea fi pusă în legătură cu fărădelegea comisă de Victorin, de îndată ce treceau drept reale unele împrejurări. Un frate din mănăstirea unde fusese Medardus recunoscuse categoric în călugărul nebun pe Medardus, deci nu încăpea nici o îndoială că Victorin îl aruncase în prăpastie; fusese salvat printr-o simplă coincidenţă, care n-ar trebui să apară ca un fapt nemaiauzit. Trezit din nesimţire dar rănit grav la cap, reuşise să se caţere afară din prăpastie. Durerea pricinuită de rană, foamea şi setea, îl înnebuniseră. Astfel alergase prin munţi, hrănit, poate, de un ţăran milos şi acoperit cu zdrenţe, până ajunse la locuinţa pădurarului. Totuşi două puncte

rămân inexplicabile şi anume: cum de a putut Medardus să parcurgă o asemenea distanţă în munţi fără a fi oprit de nimeni şi cum el, în momente de linişte absolută, constatată de medici, deci fiind deplin conştient, a putut să recunoască crime pe care nu le comisese. Acei care susţineau probabilitatea raportată logic la acest lucru, obiectau că nu se ştia nimic de salvarea lui Medardus din Râpa diavolului; se prea poate ca nebunia lui să fi izbucnit pe când hoinărea ca pelerin în regiunea din preajma casei pădurarului. În ce priveşte mărturisirea crimelor de care era acuzat, se poate deduce tocmai din acest fapt că nu fusese niciodată vindecat, ci numai aparent normal şi că rămăsese nebun. Că a comis cu adevărat crimele de care era învinuit, acest gând l-a obsedat ca o idee fixă. Judecătorul, pe a cărui sagacitate se putea pune temei, când i s-a cerut părerea, spuse: "Presupusul domn de Krczynski nu era polonez şi nici conte, şi cu atât mai puţin contele Victorin, dar inocent nu era în nici un caz"; călugărul trecea oricum drept nebun, deci iresponsabil şi de aceea justiţia nu putea lua altă măsură de siguranţă decât arestarea lui. Această sentinţă nu trebuia să ajungă la urechile principelui domnitor, căci el era acela care, foarte afectat de nelegiuirile comise la castelul baronului, pres-chimbă arestarea propusă de Justiţia penală în pedeapsa cu moartea prin decapitare. Cum însă totul în această viaţă mizeră şi trecătoare, fie eveniment sau faptă, oricât de monstruoase ar părea în primul moment, îşi pierd foarte curând din senzaţional, aşa s-a întâmplat că ceea ce a stârnit în reşedinţă şi mai ales la Curte revolta şi groaza, a scăzut până la proporţiile unei bârfeli supărătoare. Acea ipoteză că logodnicul fugar al Aureliei a fost contele Victorin, readuse în actualitate întâmplarca cu prinţesa italiană, încât şi cei neinformaţi fură lămuriţi de către cei care nu se mai credeau obligaţi să tacă şi oricine îl văzuse pe Medardus găsea natural că trăsăturile chipului său se asemănau perfect cu ale contelui Victorin, fiind fiii unuia şi aceluiaşi tată. Medicul curant al prinţului domnitor era convins că aşa stăteau lucrurile şi spuse prinţului: "Să fim bucuroşi, înălţimea voastră, că aceşti doi indivizi siniştri au plecat şi să ne mulţumim cu prima urmărire neizbutită!" Acestei păreri prinţul i se alătură din toată inima, căci îşi dădea seama că dublura lui Medardus l-a împins dintr-o eroare într-alta. "Întâmplarea să rămână secretă, adăugă prinţul, şi să nu ne mai atingem de vălul pe care un destin generos l-a aruncat asupra ei!'' Numai Aurelia...

— Aurelia, l-am întrerupt pe prior cu bruseheţă, pentru numele Domnului, cuvioase părinte, spuneţi-mi cum a fost cu Aurelia?

— Hai, frate Medardus, rosti priorul zâmbind cu blândeţe, încă nu s-a stins focul primejdios din inima ta? Încă se mai înteţeşte văpaia la cea mai uşoară suflare? Deci, încă nu te-ai liberat de instinctele vinovate cărora le căzuseşi pradă? Şi eu să cred în sinceritatea pocăinţei tale? Să fiu convins că

duhul minciunii te-a părăsit definitiv? Află, Medardus, că numai atunci voi recunoaşte drept sinceră căinţa ta, dacă vei fi comis cu adevărat acele infamii de care te acuzi. Căci numai în acest caz aş putea crede că acele crime ţi-au zdruncinat atât de puternic fiinţa, încât, uitând cu totul învăţămintele câte ţi le-am dat despre căinţa din afară şi din lăuntru, întocmai ca naufragiatul care se agaţă de seândura nesigură şi uşoară, tu foloseşti mijloace înşelătoare ca să-ţi ispăşeşti păcatele, înfăţişându-te ca un biet coţcar nu numai unui Papă rătăcit, dar oricărui bărbat cuvios şi cinstit. Spune, Medardus! Smerenia ta, înălţarea ta către puterea eternă era pură când te gândeai la Aurelia?

Zdruncinat până-n adâncul sufletului, am coborât privirea:

— Eşti sincer, Medardus, continuă priorul, tăcerea ta îmi spune totul. Aveam ferma convingere că tu erai acela care ai jucat la reşedinţa princiară rolul unui nobil polonez şi ai vrut să te căsătoreşti cu baroana Aurelia. Am urmărit, destul de meticulos, drumul pe care ai apucat; un om ciudat (pe nume Belcampo, frizerul), ultimul pe care l-ai văzut la Roma, mi-a dat veşti despre tine; eram convins că în chip infam i-ai ucis atât pe Hermogen cât şi pe Euphemia, că ai vrut s-o atragi pe Aurelia în mrejele diavolului. Puteam să te distrug, dar departe de a mă crede chemat să fiu instanţă de răzbunare, te-am lăsat pe tine şi soarta ta în mâna eternei puteri a Cerului. Ai fost cruţat în chip miraculos şi asta mă convinge că pieirea ta pe pământ încă nu era hotărâtă. Ascultă cărei deosebite împrejurări a trebuit să dau crezare mai târziu faptului că a fost într-adevăr contele Victorin cel care a apărut deghizat în călugăr la castelul baronului de F. Nu e mult de când fratele Sebastianus, portarul, a fost trezit de nişte vaiete şi suspine care semănau cu horcăielile unui muribund. Se crăpase de ziuă. Se sculă, deschise poarta mănăstirii şi văzu un om întins pe jos, aproape înţepenit de frig, care abia putea pronunţa următoarele cuvinte: că e Medardus, călugărul fugit din mănăstirea noastră. Sebastianus îmi anunţă foarte speriat cele întâmplate; am coborât cu fraţii ceilalţi şi l-am adus pe cel leşinat în refector. Deşi era groaznic de desfigurat, credeam totuşi că recunosc trăsăturile tale şi unii erau de părere că desigur îmbrăcămintea atât de diferită îl făcea pe Medardus să arate atât de ciudat. Avea barbă şi tonsură, dar haine lumeşti care, deşi uzate şi chiar rupte pe alocuri, îşi păstrau ceva din eleganţa iniţială. Purta ciorapi de mătase, la un pantof mai avea o cataramă aurită, o vestă albă de atlas...

— O haină cafenie din cel mai fin postav, l-am întrerupt eu, lengerie lucrată cu gust, în deget un inel simplu de aur...

— Întocmai, exclamă Leonardus uimit, dar cum poţi tu...?

— Vai, era costumul ce l-am purtat în ziua nefastă a cununiei!

Alter-ego-ul meu îmi stătea în faţa ochilor. Nu, nu era himericul diavol al demenţei, care se ţinea de mine scai şi se căţăra pe umeiii mei, ca o lighioană

care te roade până-n adâncul sufletului; era călugărul nebun, fugit, care mă urmărea şi care, atunci când am căzut în leşinul adânc, mi-a luat hainele, aruncând sutana peste mine. El a fost acela care zăcea în poarta mănăstirii, înfăţişându-mă în chipul cel mai înfricoşător. L-am rugat pe prior să-şi continue povestirea, căci bănuiala adevărului despre cele întâmplate în chip miraculos şi tainic, începea să se trezească în mine.

— Nu dură mult, povesti priorul mai departe, şi omul începu să dea neîndoielnice semne de nebunie incurabilă; făcând abstiacţie, cum am mai spus-o, că trăsăturile lui erau identice cu ale tale, deşi striga întruna: "Sunt Medardus, călugărul fugit, vreau să mă pocăiesc la voi!" — fiecare din noi se convinsese de îndată că era ideea fixă a străinului să se creadă Medardus. I-am pus haina monahală, l-am dus în biserică, a trebuit să-şi înceapă rugăciunile şi, cum se străduia şi nu reuşea, ne-am dat seama că nu fusese niciodată într-o mănăstire. Deci era firesc să-mi vină ideea: ce-ar fi dacă acest călugăr, fugit din reşedinţa princiară, dacă acest călugăr ar fi Victorin? Povestea pe care nebunul o îndrugase atunci pădurarului îmi ajunsese la cunoştinţă; între timp am raţionat că toate împrejurările, descoperirea şi sorbirea elixirului diavolesc, viziunea din temniţă, pe scurt, tot timpul petrecut în mănăstire, ciudata influenţă psihică exercitată asupra individualităţii tale, ar putea fi plăsmuirea unui creier bolnav. În legătură cu aceasta, cât de straniu apare faptul că în momentele lui de rătăcire nebunul striga mereu că e conte şi stăpân peste alţii! Am hotărât să-l predau pe străin ospiciului Sf. Getreu, fiindcă speram că, dacă e posibilă vreo vindecare, ea va reuşi cu certitudine directorului acestei instituţii, un medic genial care pătrunde adânc în toate anomaliile organismului omenesc. Însănătoşirea bolnavului trebuia să dezvăluie, cel puţin în parte, jocul misterios al puterilor necunoscute. Dar nu s-a ajuns la asta. În a treia noapte, mă trezi clopoţelul care, precum ştii, se trage de îndată ce cineva din camera bolnavilor are nevoie de ajutorul meu. Am intrat şi mi se spuse că străinul mă chema foarte stăruitor, se părea că nebunia îl părăsise complet şi că probabil voia să se spovedească, căci se simţea atât de sfârşit, încât nu va mai apuca dimineaţa.

"Iertaţi-mă, începu străinul când i-am adresat cuvinte evlavioase, iertaţi-mă, cuvioase părinte, ca am cutezat să încerc să vă înşel. Nu sunt călugărul Medardus care a fugit din mănăstirea voastră. Pe contele Victorin îl aveţi în faţă... trebuia să fiu prinţ domnitor, căci sunt de viţă domnească şi vă rog să ţineţi seama de acest lucru, căci altfel v-ar putea ajunge mânia mea!" Chiar dacă e prinţ, am răspuns eu, în situaţia sa actuală şi între zidurile noastre asta e fără însemnătate şi găseam mai nimerit ca el să-şi întoarcă faţa de la cele pământeşti şi să aştepte în umilinţă ceea ce puterea eternă a hotărât în privinţa lui. Mă privi ţintă şi părea că-şi pierde simţurile, i s-au dat picături

înviorătoare, îşi reveni şi zise: "Mă simt la un pas de moarte dar mai întâi vreau să-mi uşurez inima. Sunt în puterea voastră, căci oricât v-aţi preface, îmi dau totuşi seama că sunteţi sfântul Anton, cel mai în măsură să ştie ce dezastru au provocat elixirele voastre. Aveam planuri măreţe în gând, când am hotărât să mă prezint ca un cleric cu barba mare şi rasă cafenie. Dar, sfătuindu-mă cu mine, a fost ca şi cum gândurile mele cele mai tainice ieşeau la iveală şi se-ntruchipau înspăimântător, totuşi eram eu. Acest al doilea eu avea o putere crâncenă şi mă azvârlea de colo până colo, pe când din stânca neagră a prăpastiei, printre ape spumegânde, se ivi prinţesa Albă-ca-Zăpada. Prinţesa mă cuprinse cu braţele, îmi spălă rănile şi pe loc n-am mai simţit dureri. Devenisem călugăr, dar Eul gândurilor mele era mai tare şi mă împinse să ucid pe prinţesa care mă salvase — deşi o iubeam mult — şi să-l omor şi pe fratele ei. Am fost aruncat în temniţă, dar ştiţi singur, sfinte Anton, pe ce cale m-aţi purtat prin văzduh după ce băusem băutura voastră blestemată. Bătrânul rege al pădurii m-a primit prost, deşi îmi cunoştea rangul; Eul gândurilor mele veni la ei atribuindu-mi toate relele, căci le comisesem doar împreună, şi vru să-mi ţină tovărăşie. Asta s-a şi întâmplat, dar de îndată ce am fugit de acolo, fiindcă au vrut să ne taie capul, ne-am despărţit. Când ridicolul meu Eu voia să fie hrănit neîntrerupt de gândurile mele, l-am trântit la pământ, l-am bătut bine şi i-am luat haina!"' Până aici, cuvintele nenorocitului erau întrucâtva inteligibile, apoi se pierdură în vorbăria fără şir a desăvârşitei nebunii. O oră mai târziu, când am anunţat eparhia, a izbucnit într-un strigăt înfricoşător şi s-a prăbuşit mort, cel puţin aşa ni se părea nouă. Am dat dispoziţie să fie dus în camera mortuară, urmând să fie îngropat în grădină într-un loc sfinţit, dar îţi poţi închipui uimirea noastră, spaima de care am fost cuprinşi când, vrând să transportăm cadavrul şi să-l punem în coşciug, am constatat că dispăruse fără urmă. Toate cercetările rămaseră zadarnice şi am fost nevoit să renunţ să mai aflu vreodată ceva despre misterioasa înlănţuire a împrejurărilor în care erai implicat tu şi contele. Între timp, am confruntat cele întâmplate la castel cu acele vorbe deformate de nebunie, şi aproape că nu mai există îndoială că răposatul era într-adevăr contele Victorin. După cum spunea valetul, Victorin ucisese în munţi un pelerin, îi luase haina monahală ca să-şi poată duce la îndeplinire planurile sale în castelul baronului. Aşa cum poate nici nu avea de gând, infamia începută se termină cu asasinarea Euphemiei şi a lui Hermogen. Poate că era nebun de pe atunci, susţine Reinhold, sau că înnebunise abia în timpul fugii, chinuit de remuşcări. Haina pe care o purta şi uciderea călugărului se contopiseră într-o idee fixă şi anume că el e într-adevăr călugăr şi că fiinţa lui e despicată în două făpturi duşmane.

Numai perioada de la fuga din castel până la sosirea la pădurar rămâne nebuloasă, tot astfel precum e de neînţeles cum şi-a ticluit povestirea despre

viaţa lui la mănăstire şi salvarea lui din închisoare. Că motive din afară trebuiau să existe, nu încape îndoială, dar e ciudat că această povestire, deşi ciuntită, prezintă viaţa ta. Numai timpul sosirii călugărului la pădurar, aşa cum o indică el, nu se potriveşte cu ziua fugii lui Victorin de la castel, menţionată de Reinhold. După cum susţine pădurarul, Victorin nebunul ar fi trebuit să fie văzut în pădure după ce sosise la castelul baronului.

— Opriţi-vă, l-am întrerupt eu pe prior. Opriţi-vă, cuvioase părinte! Fără a ţine seama de povara păcatelor mele, orice speranţă în îngăduinţa Domnului de a mai obţine iertare şi fericirea veşnică să piară din sufletul meu deznădăjuit; blestemându-mă pe mine şi viaţa mea, vreau să mor dacă nu vă voi mărturisi, în remuşcări adânci, tot ce s-a întâmplat de când am părăsit mănăstirea. Tot astfel m-am spovedit şi înaltului părinte!

Priorul fu foarte uimit când i-am dezvăluit întreaga-mi viaţă în toate amănuntele ei.

— Trebuie să te cred, spuse priorul după ce terminasem, trebuie să te cred, frate Medardus, căci am recunoscut în timp ce vorbeai toate semnele căinţei sincere. Cine poate dezlega misterul plăsmuit de înrudirea spirituală a doi fraţi, fii ai unuia şi aceluiaşi tată, nelegiuit el însuşi, stăpânit de crimă? E sigur că Victorin, salvat în chip miraculos din prăpastia în care l-ai prăvălit, era călugărul nebun pe care-l primise pădurarul şi care te-a urmărit ca un alter-ego până a murit aici în mănăstire. El era slujitorul puterii întunecate care intervenise în viaţa ta numai în joacă, el n-a fost tovarăşul tău, ci doar fiinţa subordonată ţie, care ţi-a fost scoasă în cale pentru ca scopul luminos ce ţi s-ar fi înfăţişat să rămână ascuns privirii tale. Vai, frate Medardus, încă hoinăreşte fără oprire diavolul pe pământ şi oferă oamenilor elixirele lui! Cine n-a apreciat vreodată ca fiind foarte gustoase una sau alta din băuturile lui diavoleşti! Dar asta e voinţa Cerului, ca omul să-şi dea seama de efectul nefast al uşurinţei de-o clipă şi din această constatare să-şi soarbă tăria de a-i rezista. Aci se vădeşte puterea Domnului ca, precum viaţa e stăvilită în natură prin otravă, bunul principiu etic să se desprindă până la urmă din răul însuşi. Pot să-ţi vorbesc în felul ăsta, Medardus, căci ştiu că nu mă vei înţelege greşit. Du-te acum la fraţii tăi!

În aceeaşi clipă m-a fulgerat dureros ca un zvâcnet prin nervii şi vinele mele seânteia celei mai înflăcărate iubiri:

— Aurelia — ah, Aurelia! am strigat.

Priorul se ridică şi rosti cu gravitate:

— Ai observat, desigur, pregătirile pentru o mare festivitate în mănăstire. Aurelia se călugăreşte mâine şi va căpăta numele mănăstiresc de Rozalia!

Am rămas în faţa priorului încremenit şi mut.

— Du-te la ceilalţi fraţi! strigă el aproape mânios şi, fără să fiu deplin

conştient, am coborât în refector, unde erau adunaţi călugării. Am fost din nou asaltat de întrebări, dar nu eram în stare să spun un singur cuvânt despre viaţa mea; toate imaginile trecutului mi se întunecaseră în minte şi numai figura luminoasă a Aureliei îmi apăru în plină strălucire. Pretextând că mă duc să-mi fac rugăciunea, am părăsit pe ceilalţi fraţi şi m-am îndreptat spre capela care era situată tocmai la celălalt capăt al vastei grădini mănăstireşti. Aici voiam să mă rog, dar cel mai infim zgomot, foşnetul lin al tufelor, mă smulgea din contemplarea evlavioasă. "Ea este... Vine... O voi revedea", aceste cuvinte răsunau în mine şi inima mea vibra de teamă şi extaz. Mi se păru că aud o conversaţie cu voce coborâtă. Mi-am încordat puterile, am ieşit din capelă şi iată, cu paşi înceţi veneau două călugăriţe şi, în mijlocul lor, o novice. Vai, era bineînţeles Aurelia! Am fost cuprins de un tremur nervos, mi s-a tăiat răsuflarea, am vrut să merg înainte, dar incapabil de a face un singur pas, m-am prăbuşit la pământ. Călugăriţele şi cu ele novicea dispărură într-un tufiş. Ce zi! Ce noapte! Tot timpul numai Aurelia şi iar Aurelia, nici un alt chip, nici un alt gând nu-şi făcea drum în sufletul meu.

De cum se arătară primele raze ale dimineţii, clopotele anunţară ceremonia călugăririi Aureliei şi fraţii se adunară într-o sală mare; stareţa intră, însoţită de două călugăriţe. M-a cuprins un sentiment de nedescris revăzând-o pe aceea care-l iubise atât de sincer pe tatăl meu şi, făcând abstracţie că, prin fapte nelegiuite, el a călcat un legământ menit să-i aducă cea mai mare fericire pe pământ, afecţiunea care-i zdrobise inima şi-a transmis-o fiului. Voise să-l crească în evlavie şi virtute, dar, asemeni tatălui său, comisese nelegiuire peste nelegiuire, distrugând astfel orice nădejde a cucernicei mame adoptive care voise să găsească în virtutea fiului alinarea rătăcirilor tatălui. Cu capul plecat, cu privirea în pământ, am auzit scurta cuvântare a stareţei, vestind clericilor adunaţi acolo intrarea Aureliei în mănăstire, îndemnându-i să se roage cu fervoare în momentul hotărâtor al jurământului solemn, pentru ca duşmanul neîmpăcat să nu aibă puterea să-şi facă jocul ademenitor, învălmăşindu-i simţirile spre chinul cucernicei fecioare.

— Grele, rosti stareţa, grele au fost încercările la care a fost supusă fecioara! Duşmanul a vrut s-o atragă pe drumul cel rău şi a folosit tot ce ţine de viclenia iadului pentru a o păpăci, în aşa fel încât dânsa, nebănuind că păcătuieşte şi apoi trezindu-se la realitate, să piară în ruşine şi deznădejde. Dar puterea veşnică a ocrotit-o pe sfânta copilă şi chiar dacă duşmanul va încerca până şi astăzi să se apropie de dânsa cu gând vrăjmaş, victoria ci asupra lui va fi cu atit mai glorioasă. Rugaţi-vă, rugaţi-vă, fraţii mei, nu ca mireasa lui Christos să nu şovăie, căci de neclintit şi statornic e gândul ei îndreptat doar către Cer, dar ca nici o nenorocire pământească să nu întrerupă ceremonia sacră. O îngrijorare a pus stăpânire pe sufletul meu şi nu mă pot dezbăra de

ea!

Era limpede că stareţa pe mine, numai pe mine mă numea diavolul ispitei şi că venirea mea era pusă în legătură cu călugărirea Aureliei, astfel că presupunea din parte-mi vreo faptă îngrozitoare! Sentimentul sincerităţii remuşcării melc, al ispăşirii, al convingerii că mintea îmi era întreagă m-au îmbărbătat. Stareţa nu mă socoti demn de nici o privire; jignit până-n adâncul sufletului, am fost răscolit de acea ură amară, batjocoritoare, pe care-o simţisem în reşedinţă la vederea prinţesei şi, în loc de a mă arunca la picioarele ei înainte ca ea să fi pronunţat acele cuvinte, voiam să mă-ndrept spre dânsa cu obrăznicie şi îndrăzneală şi să-i vorbesc astfel: "Oare ai fost din totdeauna o astfel de femeie suprapământeană încât dorinţa de păcat să nu încolţească în tine?... Când l-ai văzut pe tatăl meu, te-ai apărat oare, aşa încât gândul păcatului să nu-şi găsească loc?... Hai, spune dacă, chiar atunci când purtai mitra şi toiagul şi priveai neobservată tabloul tatălui meu, nu erai stârnită de dorinţa plăcerilor lumeşti?... Ce simţeai atunci, trufaşo, când strângeai la pieptul tău pe fiul celui iubit de tine şi, deşi-l ştiai nelegiuit, îi rosteai cu atâta durere numele? Te-ai luptat vreodată, ca mine, cu puterea întunericului? Te poţi bucura de o izbândă, dacă n-ai dus o luptă aprigă pentru a o cuceri? Te simţi oare atât de tare încât să-l dispreţuieşti pe cel ce, deşi doborât de cel mai puternic duşman, s-a ridicat totuşi în căinţă şi ispăşire adâncă?" Subita schimbare a gândurilor mele, transformarea pocăitului în acel ce, mândru de victorie, păşeşte ferm în viaţa recâştigată, apăru vizibilă pe chipul meu, căci fratele de lângă mine întrebă:

— Ce ai, Medardus? De ce arunci priviri atât de vrăjmaşe prea sfintei doamne?

— Da, i-am răspuns cu vocea coborâtă, poate că este o prea sfântă doamnă, căci a fost totdeauna atât de sus încât profanul n-a putut ajunge până la ea, dar în clipa asta îmi apare nu ca o preoteasă creştină, ci ca o păgână care se pregăteşte cu cuţitul în mână să împlinească jertfa!

Nici eu nu ştiu cum am ajuns să pronunţ ultimele cuvinte care erau în afara gândurilor mele, dar o dată cu ele s-au învălmăşit imagini care se contopeau într-una ce părea cea mai groaznică. Oare Aurelia urma să părăsească lumea pentru totdeauna şi, ca şi mine, printr-un legământ care acum mi se părea emanaţia unei demenţe religioase, să renunţe la viaţa pământească? Ca şi altădată, când, vândut Satanei, credeam că văd cea mai luminoasă şi strălucitoare culme a vieţii în păcat şi fărădelege, acum mă gândeam că amândoi, eu şi Aurelia, trebuia să fim uniţi în viaţă, chiar de n-ar fi decât pentru unicul moment al apogeului plăcerilor pământeşti, şi apoi, ca hărăziţi puterii subterane să sfârşim prin a muri. Da, ca un demon respingător, ca însăşi Satana, gândul omorului mi-a străbătut sufletul. Vai, eu, amăgitul,

nu-mi dădeam seama că în acea clipă, când cuvintele stareţei făceau aluzie la mine, eram poate pradă celei mai grele încercări din partea diavolului care pusese stăpânire pe mine, vrând să mă ispitească să comit cea mai cumplită nelegiuire din cele de până acum!

Fratele, căruia mă adresasem, mă privi înspăimântat:

— Pentru numele lui Isus şi al Sfintei Fecioare, cum poţi vorbi astfel?!

Mă uitam după stareţă, care era pe cale de a părăsi sala, privirea ei căzu asupra mea şi, când mă zări, chipul ei se acoperi de o paloare mortală. Se clătină, călugăriţele trebuiră s-o susţină şi mi se părea că o aud şoptind cuvintele: "O, Doamne sfinte! presimţirea mea!"

Puţin după aceea, priorul Leonardus fu chemat la dânsa. Toate clopotele mănăstirii se auzeau din nou, în urma lor vibrau prin aer sunetele grave ale orgii şi corul cântecelor de slavă ale călugăriţelor, când priorul intră din nou în sală. Atunci călugării diferitelor ordine porniră în alai sărbătoresc spre biserica înţesată de lume, ca în ziua sfântului Bernardus. De o parte a altarului principal, împodobit cu trandafiri înmiresmaţi, erau pregătite scaune înalte pentru cler, în faţa tribunei unde capela episcopului executa muzica pentru slujba oficiată de dânsul. Leonardus mă chemă lângă el şi am remarcat că veghea îngrijorat asupra-mi; cea mai mică mişcare îi stârnea atenţia; mă îndemna tot timpul să citesc din breviar. Călugăriţele clarisine se strânseră într-un loc despărţit cu un grilaj de fier, foarte aproape de altar.

Clipa hotărâtoare sosi; din interiorul bisericii, prin uşa cu gratii din spatele altarului, călugăriţele benedictine o aduceau pe Aurelia. Un murmur trecu prin mulţime; când fu văzută, orga tăcu şi doar imnul călugăriţelor răsuna în minunate acorduri ce pătrundeau în adâncul sufletului. Încă nu ridicasem privirea, căci, pradă unei spaime grozave, am fost cuprins de un spasm nervos, astfel încât breviarul îmi căzu din mâini. M-am aplecat să-l ridic, dar o ameţeală bruscă m-ar fi prăbuşit de pe scaun dacă nu m-ar fi susţinut Leonardus cu putere:

— Ce ai, Medardus? îmi şopti priorul. Eşti foarte agitat, împotriveşte-te duşmanului, care te-ndemnă la rău!

Mi-am încordat puterile, am ridicat ochii şi am zărit-o pe Aurelia, în-genunchind în faţa altarului. O, Dumnezeule din ceruri, în culmea frumuseţii şi a gingăşiei, strălucea mai mult ca oricând! Era îmbrăcată ca mireasă — vai! la fel ca-n acea zi fatală când trebuia să fie a mea! Mirt înflorit şi trandafiri erau împletiţi cu artă în părul ei. Smerenia, solemnitatea clipei îi coloraseră obrajii şi, în privirea îndreptată către cer, se citea expresia unei fericiri dumnezeieşti. Ce au însemnat acele clipe când am văzut-o pentru prima oară la Curtea domnitorului, faţă de această revedere? Mai arzătoare ca oricând izbucni în mine flacăra iubirii — a poftei sălbatice. — "O, Doamne, o, voi prea sfinţi!

Ajutaţi-mă să nu înnebunesc, numai să nu înnebunesc — salvaţi-mă — scăpaţi-mă de acest chin al iadului — nu îngăduiţi să înnebunesc, căci altfel voi împlini fapta îngrozitoare Şi-mi voi dărui sufletul pierzaniei veşnice!" Astfel mă rugam în sinea mea, căci simţeam cum tot mai mult duhul răului voia să pună stăpânire pe mine. Mi se părea că Aurelia are partea ei de vină în nelegiuirea pe care urma s-o făptuiesc eu singur, ca şi cum legământul ce urma să-l facă era în ghidul ei jurământul solemn în faţa altarului Domnului ca să fie a mea. Vedeam într-însa nu pe mireasa lui Cristos, ci pe soţia nelegiuită a călugărului care şi-a călcat legământul. S-o strâng în braţe cu o poftă sălbatică şi apoi s-o ucid. Acest gând mă stăpânea cu o forţă irezistibilă. Duhul răului mă îndemna sălbatic, tot mai sălbatic — eram gata să strig: "Opriţi-vă, nebunilor! Nu pe fecioara neprihănită, ci pe logodnica călugărului vreţi s-o înălţaţi la cinstea de mireasă a lui Cristos!" Să mă reped printre călugăriţe, s-o smulg din mijlocul lor — mi-am băgat mâna sub sutană, îmi căutam cuţitul, dar între timp ceremonia ajunsese atât de departe, încât Aurelia începu să rostească jurământul. Când i-am auzit glasul mi s-a părut că strălucirea lunii străbătea printre norii negri goniţi de furtună. Se făcu lumină în mine şi am recunoscut pe geniul răului căruia-i rezistasem cu toată puterea. Fiecare cuvânt al Aureliei îmi dădea forţe noi şi am ieşit victorios din această luptă aprigă. Dispăruse orice gând negru de păcat, orice impuls de pofte pământeşti. Aurelia era smerita mireasă a lui Cristos, a cărei rugăciune putea să mă scape de osândă veşnică şi de pierzanie. Legământul ei era alinarea mea, nădejdea mea şi seninătatea Cerului îmi cuprinse fiinţa. Leonardus, pe care abia acum l-am observat din nou, şi-a dat seama — pare-se — de schimbarea ce se petrecuse în mine, căci mi-a vorbit cu blândeţe:

— Te-ai împotrivit duşmanului, fiule! Asta a fost ultima încercare la care te-a supus puterea veşnică!

Jurământul fusese pronunţat; în timpul răspunsului dat de corul călugăriţelor clarisine, urma să i se pună Aureliei veşmântul călugăresc. I se scoaseră de pe cap mirtul şi trandafirii şi se pregăteau să-i taie părul care se revărsa în bucle bogate, când se produse în biserică o învălmăşeală; am văzut cum oamenii fură împinşi unii peste alţii şi aruncaţi la pământ; aproape mereu mai aproape, tumultul se înteţea. Cu înfăţişarea sălbatică, şi cu privirea fioroasă, se înghesuia prin mulţime un om pe jumătate gol (zdrenţele unei rase de călugăr capucin îi atârnau pe trup), croindu-şi drum cu pumnii. Îl recunoscui pe groaznicul meu alter-ego, dar în aceeaşi clipă când, presimţind ceva îngrozitor, am vrut să mă arunc în faţa lui, monstrul nebun sărise peste galeria care împrejmuia altarul principal. Călugăriţele se împrăştiară ţipând; stareţa o ţinea strâns pe Aurelia în braţele sale.

— Ha, ha, ha! hohotea turbatul cu vocea stridentă, vreţi să-mi furaţi

prinţesa! Ha, ha, ha! Prinţesa e micuţa mea logodnică, logodnică! Şi cu aceste vorbe o smulse pe Aurelia din braţele stareţei şi-i înfipse în inimă până-n prăsele cuţitul pe care-l ţinea în mina ridicată, încât sângele izbucni ca dintr-o fântână ţâşnitoare.

— Iu-hei — iuh, iuh — acum o am pe micuţa mea logodnică, acum am dobândit-o pe prinţesă!

Aşa striga turbatul şi sări în spatele altarului, apoi o zbughi prin uşa cu gratii în coridoarele mănăstirii, înmărmurite de groază, călugăriţele ţipau.

— S-a făcut moarte de om, moarte de om în altarul Domnului! striga mulţimea, împingându-se înspre locul crimei.

— Ocupaţi ieşirile mănăstirii ca ucigaşul să nu ne scape! striga Leonardus cât putea de tare şi mulţimea năvăli afară, iar cei mai voinici dintre călugări luară din colţuri beţele destinate procesiunilor şi alergară prin coridoarele mănăstirii în urmărirea monstrului. Totul se petrecuse într-o clipă; am îngenuncheat lângă Aurelia; pe cât putură, călugăriţele pansară rana cu pânză şi o susţineau pe stareţa leşinată. O voce puternică rosti lângă mine: "Sancta Rosalia, ora pro nobis!"[20] şi cei rămaşi în biserică strigau:

—- Un miracol — un miracol, da, ea e o martiră — Sancta Rosalia, ora pro nobis!

Mi-am ridicat privirea. Bătrânul pictor stătea lângă mine, dar blând şi grav, aşa cum îmi apăruse în temniţă. Nici durerea pământească pricinuită de moartea Aureliei, nici spaima cauzată de apariţia pictorului nu mă puteau atinge, căci în sufletul meu se făcuse lumină şi am priceput că enigmaticele laţuri pe care le înnodase forţa întunecată, se desfăceau.

— Miracol, miracol! striga necontenit mulţimea. Vedeţi pe bătrânul cu haina violetă? S-a desprins de pe tabloul altarului principal — eu am văzut, şi eu şi eu! strigau învălmăşite nenumărate voci; toţi se aruncară la pământ, larma confuză se potoli şi se prefăcu în murmurul rugăciunilor întrerupt de suspine şi hohote de plâns. Stareţa se trezi din leşin şi vorbi cu glasul zdrobit de apriga durere:

— Aurelia! copila mea, sfânta mea copilă! Dumnezeule etern. Tu ai hotărât astfel!

Fu adusă o brancardă acoperită cu perne şi cuverturi. Când au ridicat-o, Aurelia suspină adânc şi deschise ochii. Pictorul stătea la căpătâiul ei şi-i pusese mâna pe cap. Avea înfăţişarea unui sfânt impunător şi toţi ceilalţi, până şi stareţa, păreau pătrunşi de o veneraţie sfielnică. Am îngenuncheat nu departe de brancardă. Privirea Aureliei căzu asupra mea şi am fost cuprins de o jale adâncă în faţa martiriului dureros al sfintei. Neputând rosti nici un cuvânt, am scos doar un strigăt înăbuşit. Atunci Aurelia vorbi lin şi cu vocea slabă:

[20] Sfânta Rozalia, roagă-te pentru noi! (Lat.)

— De ce o deplângi pe aceea care a fost socotită demnă de puterea eternă să se despartă de lumea pământească în clipa în care a recunoscut nimicnicia a tot ce-i pământesc şi când nesfârşitul ei dor după împărăţia bucuriei şi a fericirii veşnice îi umplea pieptul?

M-am ridicat şi m-am apropiat mai mult de brancardă.

— Aurelia, am spus eu, fecioară sfântă! Numai o clipă coboară-ţi privirea din regiunile cereşti, altminteri trebuie să fiu răpus de îndoielile ucigătoare ale sufletului şi întregii mele fiinţe. Aurelia, ai dispreţuit pe nelegiuitul care, aidoma diavolului, a intrat în viaţa ta? Vai, a ispăşit amar, dar ştii prea bine că toate ispăşirile nu micşorează măsura păcatelor sale. Aurelia! eşti împăcată în pragul morţii.?

Ca atinsă de aripi îngereşti, Aurelia zâmbi şi închise ochii.

— O, Mântuitor al lumii, sfântă Fecioară, eu rămân fără alinare, pradă deznădejdei! O, Mântuitor! Mântuieşte-mă de pierzanie!

Astfel mă rugam cu fervoare, când Aurelia deschise din nou ochii şi grăi:

— Medardus, ai cedat puterii duşmane, dar oare eu am rămas absolvită de păcat, când nădăjduiam să ating fericirea pământească în iubirea mea vinovată? O hotărâre neclintită a Celui etern ne-a destinat să ispăşim grelele păcate ale obârşiei noastre nelegiuite şi astfel ne-a unit lanţurile iubirii ce tronează numai peste stele şi n-are nimic comun cu desfătările lumeşti. Dar vicleanul duşman a reuşit să ne ascundă tâlcul adânc al iubirii noastre şi să ne ispitească în chip groaznic, ca să înţelegem măreţia divină în felul pământesc. Vai, oare nu eu am fost aceea care ţi-a vorbit de iubirea mea pentru tine în confesional, dar în loc să aprind în sufletul tău iubirea veşnică, am stârnit văpaia poftei pe care tu — întrucât ea urmărea să te distrugă — ai căutat s-o stingi prin fărădelegi? Curaj, Medardus! Nebunul pe care diavolul l-a făcut să creadă că eşti tu şi trebuie să îndeplinească ceea ce ai început tu, a fost o unealtă prin care hotărârea Cerului s-a îndeplinit. Curaj, Medardus, curând, curând!

Aurelia, care îngânase ultimele cuvinte cu mare efort şi cu ochii închişi, leşină, dar moartea tot nu pusese stăpânirc pe dânsa.

— Ţi s-a spovedit, cuvioase frate? Ţi s-a spovedit? mă întrebau curioase călugăriţele.

— Nicidecum! am răspuns, nu eu ei, ci dânsa mi-a umplut mie sufletul cu alinarea Cerului!

— Ferice de tine, Medardus, încercările tale sunt pe sfârşite şi atunci ferice de mine!

Pictorul era cel care rostise aceste cuvinte. M-am apropiat de el:

— Nu mă părăsi, om minunat ce eşti!

Nici eu nu ştiu cum simţurile mele, în timp ce voiam să continui să

vorbesc, fură cuprinse de buimăceală. Căzui într-o stare dintre vis şi veghe, din care un strigăt puternic m-a trezit. Pictorul dispăruse. Ţărani, târgoveţi, soldaţi pătrunseră în biserică şi cereau cu insistenţă să li se permită să cerceteze toată mănăstirea ca să găsească pe asasinul Aureliei, care desigur că se mai afla acolo. Temându-se, şi pe bună dreptate, de dezordine, stareţa refuză, dar, cu tot prestigiul ei, nu reuşi să liniştească spiritele aţâţate. I se reproşa că, din teamă meschină, îl cruţă pe făptaş, fiindcă e călugăr şi tot cu mai multă violenţă se agită mulţimea părând a voi să dea buzna în mănăstire. Atunci Leonardus se urcă în amvon şi se adresă mulţimii în cuvinte energice cu privire la profanarea locurilor sfinte; spuse că asasinul nu era în nici un caz călugăr, ci un nebun pe care l-a luat în mănăstire pentru a-l îngriji, şi-atunci când părea fără viaţă, a pus să fie transportat în haina de capucin în camera mortuară, dar din starea asemănătoare morţii s-a trezit şi a fugit. Dacă ar mai fi în mănăstire, măsurile luate i-ar face fuga imposibilă. Oamenii se liniştiră şi cerură ca Aurelia să nu fie purtată prin coridoare, ci în procesiune solemnă să fie dusă prin curte în mănăstire. Ceea ce se şi întâmplă. Călugăriţele intimidate ridicară targa pe care o împodobiseră cu trandafiri. Şi Aurelia era ca mai înainte, împodobită cu flori de mirt şi trandafiri. La capul brancardei, peste care patru călugăriţe ţineau baldachinul, păşea stareţa sprijinită de două surori; urmau celelalte, împreună cu clarisinele; apoi călugării diferitelor ordine cărora li se adăugă mulţimea, şi alaiul se puse în mişcare pentru a intra în biserică. Călugăriţa care cânta la orgă se dusese la cor, căci de îndată ce coloana se găsea în mijlocul bisericii se auziră, grave şi profunde, sunetele orgii venind în mijlocul corului. Dar iată, Aurelia se ridică încet şi-şi îndreptă mâinile rugătoare către cer; din nou mulţimea se aruncă în genunchi şi strigă: *"Sanda Rosalia, ora pro nobis!"* Astfel s-a adeverit ceea ce am prezis când am zărit-o întâia oară pe Aurelia şi când, orbit de Satana, am comis nelegiuirea.

În timp ce călugăriţele depuneau brancarda în sala de jos a mănăstirii, pe când surorile şi fraiii stăteau în cerc rugându-se, Aurelia se prăbuşi ca un suspin adânc în braţele stareţei care îngenunchease lângă dânsa. Era moartă! Poporul nu se urni de la poarta mănăstirii şi când clopotele anunţau moartea pământească a fecioarei sfinte, toţi izbucniră în plânset şi suspine jalnice. Mulţi se legară prin jurământ să rămână în sat până la funerariile Aureliei şi abia după aceea să plece acasă, iar în tot acest timp să ţină post.

Zvonul despre monstruoasa faptă şi martiriul logodnicei lui Cristos se răspândise repede, astfel că înmormântarea solemnă a Aureliei, oficiată peste patru zile, se asemăna cu comemorarea pioasă a unei sfinte. Căci cu o zi înainte de sărbătoarea sfântului Bernardus, pajiştea din faţa mănăstirii era acoperită de oameni care, dormind pe pământ, aşteptau zorile. Numai că în locul tumultului vesel, se auzeau doar suspine şi un murmur confuz.

Povestea despre oribila faptă comisă în altarul principal al bisericii mergea din gură în gură şi, chiar dacă răzbătea o voce mai puternică, era pentru a-l blestema pe asasin care dispăruse fără urmă. Aceste patru zile pe care le petrecusem în singurătatea capelei din grădina mănăstirii, au fost un balsam mult mai salutar pentru sufletul ineu, decât ispăşirea aspră în mănăstirea capucinilor din Roma. Ultimele cuvinte ale Aureliei mi-au dezvăluit taina păcatelor mele şi am recunoscut că, înarmat cu toată puterea virtuţii şi evlaviei, tot ca un laş fără curaj eram în faţa diavolului căruia, în dorinţa lui de a sprijini spiţa criminală ca să prospere şi în viitor — nu mă puteam împotrivi. Germenele răului nu încolţise prea mult în mine când o zărisem pe sora concert-maestrului şi când trufia nelegiuită se trezise în mine, dar atunci Satana mi-a dat acel elixir care, ca o otravă blestemată, mi-a răscolit sângele. Nu am ţinut seama de avertismentul înţelept al pictorului necunoscut, al priorului, al stareţei. Apariţia Aureliei în confesional l-a stârnit pe criminal. Ca o boală trupească provenită de pe urma acelei otrăvi, a izbucnit păcatul. Cum putea cel supus Satanei să recunoască legătura pe care puterea cerească o împletise în jurul meu şi al Aureliei, ca pe un simbol al iubirii veşnice? Bucuros că îmi provoacă suferinţe, Satana m-a înlănţuit de un nelegiuit în fiinţa căruia să pătrundă Eul meu, iar el trebuia să-mi înrâurească moralul. Moartea sa aparentă, poate o nălucire deşartă a diavolului, trebuia să mi-o atribuie mie. Fapta mă împrietenea cu gândul crimei care a urmat amăgirii diavolului. Astfel acel frate, odraslă zămislită dintr-un păcat infam, era principiul însufleţit de Satana, care mă prăvălise în cele mai oribile fărădelegi, gonindu-mă încoace şi încolo pradă chinurilor celor mai groaznice. Până în clipa în care Aurelia, ascultând de hotărârea irevocabilă a puterii veşnice, îşi pronunţase legământul, fiinţa mea lăuntrică nu era purificată de păcat; până-n acea clipă duşmanul avea putere asupra mea, dar minunata seninătate care radia în sufletul meu ca venită din cer, când Aurelia pronunţase ultimele cuvinte mă convinsese că moartea ei era o făgăduială expiatorie. Când la recviemul solemn corul intona cuvintele: *"Contutatis maledictis flammis acribus addictis"*[21], am simţit că mă cutremur, dar la *"Voca me cum benedictis"*[22] mi se părea că o vedeam pe Aurelia într-o lumină cerească, cum, după ce mă privi, îşi înălţă capul înconjurat de aureola stelară a unei fiinţe de esenţă divină, ca să se roage pentru izbăvirea sufletului meu! *"Oro supplex et acclinis cor contritum quasi cinis!*[23] M-am prăbuşit în pulbere, dar cât de puţin semana sentimentul meu, umila mea implorare, cu acea pătimaşă remuşcare, acele îngrozitoare ispăşiri în mănăstirea capucinilor! Abia acum spiritul meu era capabil să deosebească

[21] Alungaţi pe blestemaţii hărăziţi flăcărilor mari (lat.).
[22] Cheamă-mă împreună cu cei binecuvântaţi (lat.).
[23] Mă rog prosternat în genunchi cu inima spulberată ca cenuşa (lat.).

adevărul de minciună şi, în această conştiinţă clară, orice nouă încercare a diavolului trebuia să rămână fără efect. Nu moartea Aureliei, ci modul înfiorător al acestei morţi m-a zdruncinat atât în primele momente; dar am recunoscut imediat că harul puterii eterne a ajutat-o să învingă greutatea supremă. Martiriul încercatei, despovăratei de păcat mireasă a lui Cristos! Oare a pierit — pentru mine? Nu! Abia acum, când s-a îndepărtat de chinurile pământeşti, ea mi-a devenit raza pură a eternei iubiri care s-a aprins în pieptul meu. Da! moartea Aureliei era sărbătoarea consfinţită a acelei iubiri care, precum rostise Aurelia, domneşte numai peste aştri şi nu are nimic comun cu pământescul. Aceste gânduri m-au înălţat peste Eul meu lumesc, astfel că acele zile petrecute în mănăstirea benedictină au fost cu adevărat cele mai fericite ale vieţii mele.

După terminarea ceremoniei funebre care avu loc a doua zi dimineaţa, Leonardus vru să se întoarcă în oraş împreună cu ceilalţi călugări; când cortegiul era aproape de plecare, stareţa m-a chemat la dânsa. Am găsit-o singură în camera ei, era extrem de agitată şi din ochi îi curgeau lacrimi.

— Totul — ştiu acum totul, Medardus, fiul meu! Da, acum iar te numesc aşa, căci ai ţinut piept încercărilor care s-au abătut asupra ta, ne- fericitule demn de toată compătimirea. Vai, Medardus, numai dânsa, numai dânsa, care în faţa Domnului Ceresc va fi apărătoarea noastră, e lipsită de păcat, e neprihănită. Oare eu n-am stat la marginea prăpastiei când, stăpânită de gândul plăcerilor lumeşti, am vrut să mă dărui ucigaşului? Şi totuşi, Medardus, fiule! Am vărsat lacrimi vinovate în singurătatea chiliei, gândindu-mă la tatăl tău. Du-te, Medardus, fiule! Orice îndoială de care mă simţeam — poate — şi eu vinovată că am crescut un infam nelegiuit, a pierit din sufletul meu.

Leonardus care, desigur, dezvăluise stareţei ceea ce mai rămăsese o taină pentru dânsa, îmi dovedi prin atitudinea lui că şi el mă iertase, lăsându-mă în voia Celui atotputernic, când mă voi înfăţişa la judecata Sa. Vechea ordine din mănăstire rămăsese în vigoare şi am intrat în rândul fraţilor ca de obicei. Leonardus îmi spuse într-o zi:

— Aş vrea, frate Medardus, să-ţi mai dau un prilej de ispăşire!

Cu umilinţă am întrebat în ce constă.

— Aş vrea să-ţi descrii viaţa în mod foarte amănunţit. Şi nu lăsa deoparte nici una din cele mai neobişnuite intâmplări, fie ea cât de neînsemnată, aşadar să nu omiţi nimic din ce s-a petrecut în viaţa ta laică. Fantezia te va duce înapoi în acea lume, vei simţi încă o dată tot ce a fost spaimă, farsă, emoţie, bucurie, da, e posibil ca la un moment dat să o priveşti pe Aurelia altfel, nu ca pe călugăriţa Rosalia, care a suferit martiriul; dar dacă duhul Răului te-a părăsit definitiv, dacă ţi-ai întors faţa de la cele pământeşti, atunci te vei înălţa ca un spirit de esenţă superioară peste toate, astfel încât acele amintiri nu vor mai fi lăsat nici o urmă!

Am făcut ceea ce mi-a poruncit priorul. Vai! S-a întâmplat ceea ce prevăzuse! Durere şi desfătare, spaimă şi plăcere, oroare şi extaz mă asaltau în timp ce-mi descriam viaţa. Ţie, care vei citi cândva aceste pagini, ţi-am vorbit de culmea cea mai însorită a iubirii, când chipul Aureliei îmi apăruse în vârtejul vieţii. Există şi lucruri superioare plăcerilor lumeşti care îndeobşte aduc pierzanie omului uşuratic şi prost, şi acesta este acel timp însorit când, departe de gândul nelegiuitelor pofte, iubita ca o rază cerească aprinde în pieptul tău tot ce e sublim, tot ce din împărăţia dragostei coboară ca o binecuvântare asupra bietului muritor. Acest gând m-a înviorat când, la amintirea celor mai fericite momente pe care mi le oferise viaţa, lacrimi fierbinţi îmi izvorau din ochi, şi toate rănile de mult vindecate sângerau din nou.

Ştiu că, poate şi în moarte, diavolul va avea puterea să chinuiască pe călugărul vinovat dar statornic, ba chiar cu dor fierbinte aştept clipa când mă va lua de pe pământ, căci este clipa împlinirii a tot ce Aurelia, ah, sfânta Rosalia însăşi, mi-a făgăduit în clipa morţii ei. Roagă-te, roagă-te pentru mine, sfântă fecioară, în ceasul negru, ca puterea iadului, căreia de-atâtea ori i-am căzut pradă, să nu mă subjuge şi să mă prăbuşească în mocirla pierzaniei veşnice!

Completarea părintelui Spiridon, bibliotecar al mănăstirii benedictine din oraşul B.

În noaptea de 3 spre 4 septembrie a anului 17:* multe întâmplări ciudate s-au petrecut în mănăstirea noastră. Să fi fost cam la miezul nopţii, când în chilia călugărului Medardus, învecinată de a mea, am auzit un chicotit straniu şi un râset, însoţite de un vaiet jalnic şi înăbuşit. Mi se părea că aud limpede o voce respingătoare spunând cuvintele: "Vino cu mine, frăţioare Medardus, să căutăm mireasa!" M-am sculat şi am vrut să mă duc la fratele Medardus, dar am fost cuprins de un fior ciudat, ca şi cum frigurile mi-ar fi scuturat toate mădularele; deci, în loc să mă duc în celula lui Medardus, m-am dus la priorul Leonardus, l-am trezit, nu fără greutate, şi i-am povestit despre cele auzite. Priorul fu foarte speriat, sări în sus şi-mi spuse să iau lumânări sfinţite şi să mergem amândoi la fratele Medardus. Am făcut cum mi-a zis, am aprins lumânările la candela icoanei Maicii Domnului de pe coridor, şi am urcat scara. Dar oricât de atenţi ascultam, vocea respingătoare nu se mai auzea. În schimb, percepeam sunete line, duioase de clopot şi parcă s-ar fi răspândit o mireasmă delicată de trandafiri. Ne-am apropiat, uşa chiliei se deschise şi de acolo ieşi un om ciudat, de o statură impunătoare, cu barba albă creaţă, într-o haină violetă; eram tare speriat, căci ştiam bine că omul nu putea fi decât un strigoi ameninţător, deoarece porţile mănăstirii erau bine încuiate şi nici un străin nu

putea intra; dar Leonardus îl înfruntă cu o privire îndrăzneaţă, fără a rosti un singur cuvânt. "Ceasul împlinirii nu mai e departe!" vorbi arătarea grav şi înăbuşit şi dispăru în coridorul întunecos, aşa că spaima mea crescu şi mai mult şi eram cât pe ce să scap luminarea din mâna care-mi tremura. Dar priorul care, datorită evlaviei şi fermităţii sale în credinţă nu se lăsa impresionat de năluci, mă apucă de braţ şi zise: "Ei, acum să mergem în chilia fratelui Medardus!" Ceea ce am şi făcut. L-am găsit pe Medardus, care de câtăva vreme era foarte slăbit, în agonie; moartea îi paralizase limba şi doar că mai horcăia puţin; Leonardus rămase lângă dânsul, iar eu i-am trezit pe ceilalţi călugări, trăgând clopotul cu putere şi strigând: "Sculaţi-vă, sculaţi-vă, fratele Medardus e pe moarte!" Se treziră toţi, nu lipsea nici unul, când ne-am îndreptat cu lumânările aprinse către fratele muribund. Toţi ceilalţi şi cu mine, care mă liniştisem după spaima prin care trecusem, am fost cuprinşi de o tristeţe adâncă. L-am dus pe fratele Medardus pe o targă în biserica mănăstirii şi l-am aşezat în faţa altarului principal. Spre uimirea noastră, îşi veni în simţire şi începu să vorbească, astfel că Leonardus însuşi, după ce-i primi spovedania şi-l iertase de păcate, îl mirui. Apoi noi, în timp ce Leonardus rămase acolo şi continua să vorbească cu Medardus, ne-am îndreptat spre cor şi am intonat obişnuitele cântece funebre pentru mântuirea sufletului muribundului. La 5 septembrie din anul 17** tocmai când clopotul mănăstirii suna de amiază fratele Medardus îşi dădu sufletul în braţele priorului. Am constatat că era ziua şi ora în care anul trecut călugăriţa Rozalia, îndată după depunerea jurământului, fu asasinată în chip atât de îngrozitor. La recviem şi înmormântare s-au mai întâmplat următoarele: în timpul recviemului s-a răspândit o mireasmă puternică de trandafiri, şi la icoana sfintei Rozalia, care fusese zugrăvită de un bătrân pictor italian necunoscut şi pe care mănăstirea noastră o cumpărase pe bani grei de la călugării capucini din împrejurimile Romei, aşa încât ei nu rămaseră decât cu o copie a tabloului, s-a găsit un buchet din cei mai frumoşi şi mai rari trandafiri pentru acel anotimp. Fratele portar spunea că, în zorii zilei, un cerşetor zdrenţăros, neobservat de nimeni, se urcase sus şi fixase buchetul la icoană. Acelaşi cerşetor era de faţă şi la îngropăciune şi se înghesuia printre călugări. Am vrut să-l îndepărtăm, dar când priorul Leonardus îl privi ţintă, porunci să-l îngăduim printre noi. L-a primit în mănăstire ca mirean, îi spuneam frate Petrus, fiindcă înainte avusese numele de Peter Schonfeld, şi i-am îndurat mândrul nume, căci era tare liniştit şi blajin, vorbea foarte puţin şi numai din când în când râdea foarte caraghios, ceea ce, nefiind un păcat, ne amuza. Priorul Leonardus rosti o dată: lumina lui Peter s-a stins în aburul nebuniei care, în sinea lui, s-a preschimbat în ironia vieţii. Nici unul dintre noi n-a înţeles ce a vrut să spună cu asta înţeleptul Leonardus, dar ne-am dat seama că se cunoştea de multă vreme cu fratele

mirean Peter. Astfel am adăugat paginilor ce conţineau viaţa lui Medardus, pe care însă nu le-am citit, descrierea împrejurărilor morţii sale, foarte amănunţit şi nu fără trudă, *ad majorem dei gloriam*[24]. Pace şi linişte răposatului frate Medardus! Stăpânitorul Cerului să-i îngăduie să învie şi să fie primit în rândurile sfinţilor bărbaţi, căci a murit ca un sfânt, în deplină smerenie.

---

[24] Spre mai marea slavă a lui Dumnezeu (lat).